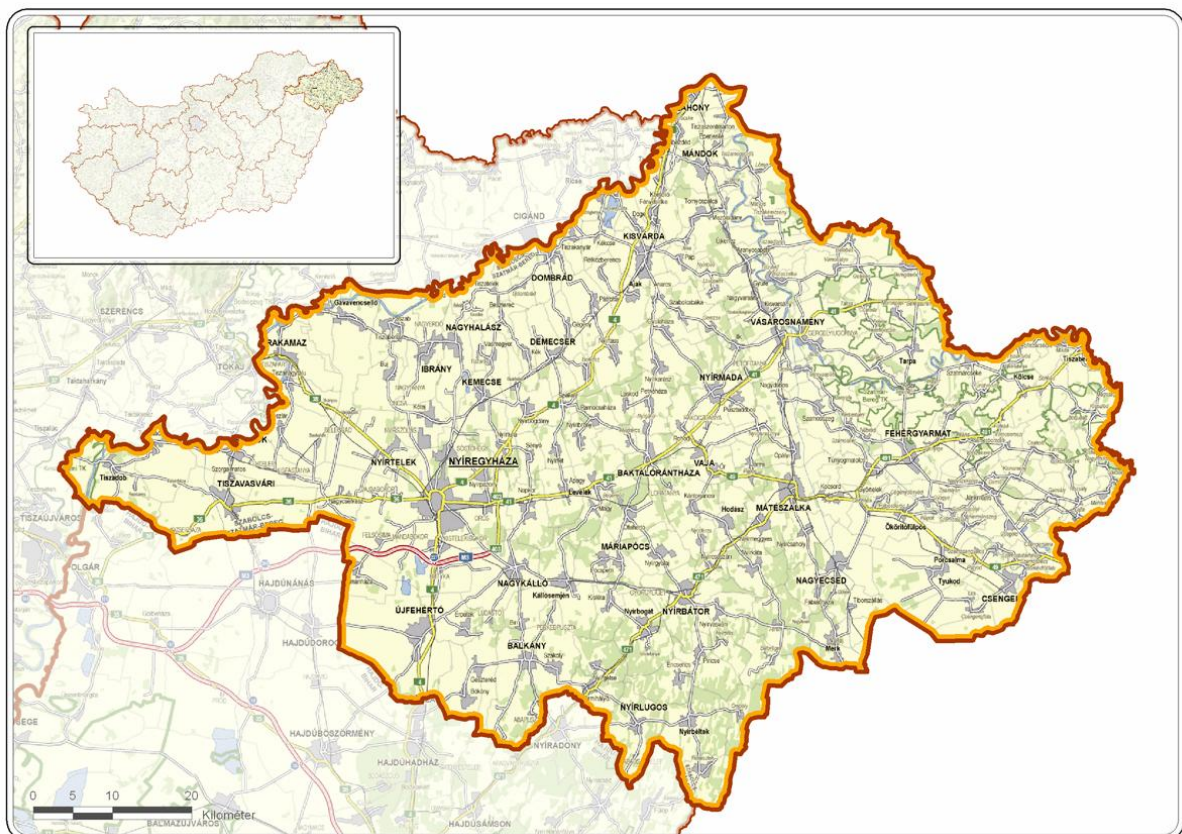


SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

I. KÖTET: ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS

FELTÁRÓ MUNKARÉSZEK – HELYZETELEMZÉS, HELYZETÉRTÉKELÉS



2012. november 19.

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

I. KÖTET:

ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS

FELTÁRÓ MUNKARÉSZEK – HELYZETELEMZÉS, HELYZETÉRTÉKELÉS

Készült a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat megbízásából



A helyzetelemzés kidolgozásában közreműködő szakértők:



Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési és Környezetgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft.

- Deák Attila
- Hagymási János
- Kovácsné Molnár Edit
- Málik Csilla
- Oláh István
- Szakál Zoltán



MEGAKOM Tanácsadó Iroda

- Barabás Eszter
- Kézy Béla
- Komádi Mónika
- Róka László

(Adatgyűjtés lezárva: 2012. november)

A Helyzetelemzés-helyzetértékelés című dokumentumot a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés 76/2012. (XI.29.) számú önkormányzati határozatával elfogadta.

2012. november 19.

(A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei területfejlesztési koncepció 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet szerinti egyeztetési eljárása keretében érkezett vélemények beépítése lezárva: 2013. november 8.)

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS A SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ FELTÁRÓ MUNKARÉSZEIHEZ	4
A MUNKA HÁTTERE	4
ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN	5
1. A MEGYE TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI HELYZETÉNEK ELEMZÉSE	6
1.1 KÜLSŐ KÖRNYEZET VIZSGÁLATA	6
1.1.1 A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten	6
1.1.2 A nagytérségi összefüggések vizsgálata	8
1.2 A TÉRSÉG ADOTTSÁGAINAK, BELSŐ ERŐFORRÁSAINAK ELEMZÉSE	10
1.2.1 Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapota	10
1.2.1.1 Természeti adottságok, a táj jellemzői	10
1.2.1.2 A termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása	10
1.2.1.3 Természet- és tájvédelem	11
1.2.1.4 Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők	12
1.2.1.5 Felszíni és felszín alatti vízkészletek, szennyezett területek számbavétele	12
1.2.1.6 Energiaforrások	13
1.2.1.7 Vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés	15
1.2.2 Épített környezet és a kulturális örökség védelme	18
1.2.3 Gazdasági bázis	21
1.2.3.1 Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai	21
1.2.3.2 A gazdaság belső és külső kapcsolatai	35
1.2.3.3 A termelési infrastruktúra állapota	37
1.2.3.4 A telepítési tényezők értékelése, beruházások	38
1.2.3.5 A területi innovációs potenciál	39
1.2.3.6 A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők	40
1.2.4 Társadalmi környezet	42
1.2.4.1 Kulturális adottságok, értékek	42
1.2.4.2 Területi identitás	42
1.2.4.3 Civil aktivitás	43
1.2.4.4 Humán erőforrások	44
1.2.5 Közlekedési és kommunális infrastruktúra	52
1.2.5.1 Vonalas rendszerek, létesítmények	52
1.2.5.2 Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok	55
1.2.5.3 Közlekedési kapcsolati hiányok	56
1.2.5.4 Vízellátás	57
1.2.5.5 Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés	58
1.2.5.6 Energiaellátás	59
1.2.5.7 Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	61
1.2.6 A települések intézmény-felszereltsége	64
1.2.7 A települések jellemző lakásviszonyai	69
1.2.8 Településhálózati adottságok	70
1.2.9 A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése	77
1.2.10 A térségi területfelhasználás vizsgálata	78
1.2.11 A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	79
2. A TÉRSÉGET ÉRINTŐ TERVEZÉSI-FEJLESZTÉSI KÖRNYEZET ÁTTEKINTÉSE	80
2.1 A TÉRSÉGET ÉRINTŐ ÁGAZATI KONCEPCIÓK, TERÜLETFEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEK ÉS HATÁLYOS TERÜLETI TERVEK ÁTTEKINTÉSE	80
2.1.1 Az OTK térséget érintő vonatkozásai	80
2.1.2 A térséget érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei	81
2.1.3 Az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai	82

2.1.4	A hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei	83
2.1.5	Az OTTrT és a területrendezési terv(ek) térséget érintő vonatkozásai.....	85
2.1.6	A térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások ..	86
2.1.7	A térség 20 ezer lakos feletti városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói.....	86
2.1.8	A térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai.....	87
2.1.9	Vonatkozó egyéb tervek.....	89
2.1.10	A tervezést érintő egyéb jogszabályok.....	90
2.2	A TÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI SZEREPLŐI ELKÉPZELÉSEINEK FELTÁRÁSA, A TERVEZÉSI FOLYAMAT PARTNERSÉGI TERVÉNEK ELKÉSZÍTÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA	92
2.2.1	A partnerségi terv elkészítése	92
2.2.1.1	A partnerség és egyeztetések koncepciója, folyamata	92
2.2.1.2	A partnerség célcsoportjai	93
2.2.1.3	Szervezeti háttér	93
2.2.1.4	Partnerségi kommunikációs csatornák és eszközök	94
2.2.1.5	A partnerségi egyeztetés főbb szakaszai	95
2.2.1.6	A partnerségi folyamat és eredményeinek dokumentálása.....	96
2.2.2	A partnerségi terv végrehajtása.....	96
2.2.3	A partnerségi terv eredményei.....	98
2.3	A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK ELEMZÉSE	99
2.3.1	A területfejlesztés forrásainak elemzése.....	99
2.3.2	A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés).....	102
2.3.3	A területfejlesztés hatékonysága	104
2.4	HELYZETÉRTÉKELÉS	107
2.4.1	A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása (SWOT analízis).....	107
2.4.2	A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása	110
2.4.2.1	Legfontosabb következtetések	110
2.4.2.2	Meghatározó alapelvek	111
2.4.2.3	A beavatkozások irányai.....	112
3.	MELLÉKLET	115
3.1	AZ ELEMZÉST KIEGÉSZÍTŐ ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK.....	115
3.1.1	Természeti adottságok.....	115
3.1.2	Épített környezet és kulturális örökség védelme	128
3.1.3	Gazdasági bázis	131
3.1.4	Társadalmi adottságok.....	153
3.1.5	Közülekedési és kommunális infrastruktúra.....	166
3.1.6	Intézményfelszereltség.....	175
3.1.7	Lakásviszonyok.....	188
3.1.8	A térséget érintő szabályozások.....	193
3.1.9	A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszere.....	195
3.1.10	Településhálózati adottságok	205
3.2	ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	207
3.3	IRODALOMJEGYZÉK	213

Bevezetés a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Fejlesztési Konceptió feltáró munkarészeihez

A munka háttere

Az 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről tizenöt éven keresztül volt a magyarországi területfejlesztési politika szinte kizárólagos alappillére. A 218/2009. (X. 6.) Korm. Rendelet keretében született meg az a jogi háttér, amely az elmúlt években szabályozza a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeit, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályait. A 2011. évben jelentős változások történtek a területfejlesztés törvényi szabályozásában, amelyet két törvény rögzít, a 2011. évi CLXXXIX. Törvény Magyarország helyi önkormányzatairól és a 2011. évi CXCVIII. törvény a területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról.

A 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól 27. § (1) bekezdése szerint „A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A megyei önkormányzat képviselő-testülete a közgyűlés.” A törvény alapján a területfejlesztés vált a megyék (megyei önkormányzatok) egyik legfontosabb feladatává. A törvény értelmében a megyei önkormányzatok feladata és felelőssége lett a megyei területfejlesztési koncepciók elkészítése.

A jelenlegi megyei területfejlesztési tervezés a következő (2014–20-as) fejlesztési ciklus forrásfelhasználását készíti elő. A Megyei Területfejlesztési Konceptió tartalmazza a területfejlesztési, a vidékfejlesztési, valamint az egyéb szakterületek koncepcionális fejlesztési elgondolásait. A megyei területfejlesztési koncepció az Országos Területfejlesztési Konceptió megújításához kötődik. A megújított OTK tartalma, a megújított Országos Fejlesztési Konceptióval együtt összefoglalja minden fontos hazai politikai és szakpolitikai dokumentum releváns üzeneteit. A fentiekből eredően a megyei területfejlesztési koncepciók elfogadása csak az OTK elfogadását követően történhet meg, amely után minden korábbi megyei területfejlesztési terv hatályát veszti. A megyei koncepciók beépülnek a 2014–20-as hazai kormányzati koncepcionális elképzelésekbe

Jelen dokumentum **Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztési koncepciójának feltáró munkarésze** (helyzetelemzés, helyzetértékelés), amelynek kidolgozására a megyei szintű területfejlesztési tervezés keretében került sor. A helyzetelemzés, helyzetértékelés célja, hogy alapját és kiindulási pontját képezze a megyei területfejlesztési koncepciónak, majd pedig a megyei területfejlesztési program kidolgozásának.

A helyzetelemzés a **218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet** (a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól) **alapján került kidolgozásra**, amely meghatározza a feltáró-értékelő vizsgálat tartalmi követelményeit, struktúráját.

A tanulmány az alábbi vonatkozó útmutatók előírásainak, ajánlásainak figyelembevételével készült el:

- Útmutató a megyei önkormányzatok számára a megyei területfejlesztési koncepciók kidolgozásához, valamint az Országos Területfejlesztési Konceptió kidolgozásában való közreműködéshez, 2012, Nemzetgazdasági Minisztérium, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal
- Útmutatás a megyei helyzetértékelések elkészítéséhez, 2012, Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

- Iránymutatás a megyei önkormányzatok és a regionális fejlesztési ügynökségek számára a készülő megyei helyzetfeltáró munkához, 2012

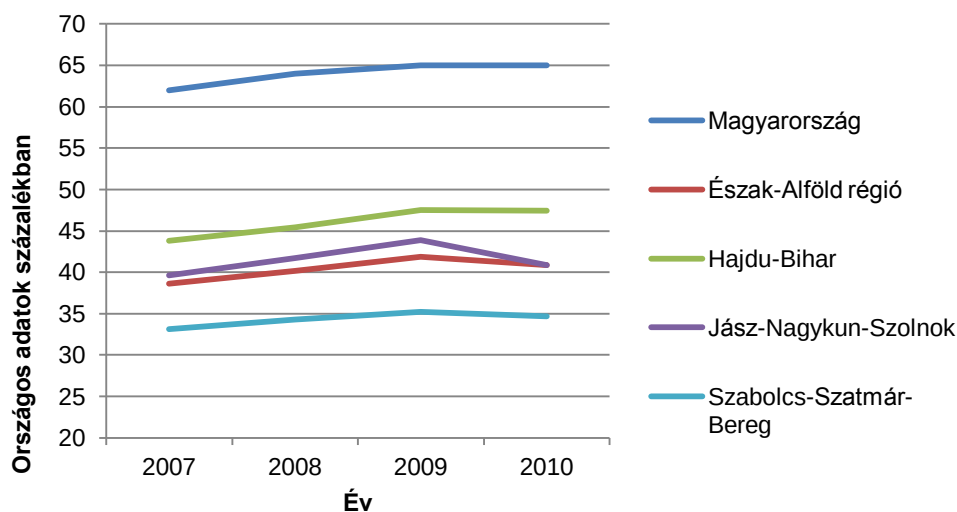
Az útmutatók meghatározzák a helyzetelemzéssel kapcsolatos terjedelmi és módszertani elvárásokat.

Alkalmazott módszertan

- Az elemzés alapvetően **szekunder, már meglévő területi adatok** – elsősorban a Területi Információs Rendszer (TEIR) által közzétett adatokra épül, amely magában foglalja a következő adatbázisokat:
 - Központi Statisztikai Hivatal (népszámlálás, t-star adatbázis)
 - Nemzeti Adó és Vámhivatal által közzétett adatok
 - Nemzeti Munkaügyi Hivatal által közzétett adatok
 - Kulturális Örökségvédelmi Hivatal által közzétett adatok
- A vizsgálatok során felhasználtuk a **már elkészült megyei tervezési dokumentumok**, tanulmányok elemzési eredményeit. Bizonyos tartalmi egységeknél a területi tudományok kutatási eredményeit is felhasználtuk.
- Az elemzés a jelenleg elérhető **legfrissebb adatok**¹ alapján került kidolgozásra.
- A helyzetfeltárás tartalmaz **térképi ábrázolásokat**, melyek utalnak a megye belső térstruktúrájára. A megyén belüli adatokat települési, illetve kistérségi vonatkozásban vizsgálja (mivel a járási rendszer 2013. január 1-től kerül bevezetésre, és a rendelkezésre álló adatok kistérségi bontásban állnak rendelkezésre).
- Azon témákban, melyekben az releváns és lehetséges, az elemzés összehasonlító adatokat tartalmaz az **országos átlaghoz**, és a Budapesten kívüli **megyei átlagokhoz** képest.
- Azon témákban, melyekben az releváns, és az elérhető adatok, információk lehetővé teszik, ott a megye kitekint a **szomszédos** megyékben vagy az országhatáron túl tapasztalható jelenségekre.
- A helyzetelemzés az adatok **idősoros elemzésével** vizsgálja a folyamatok időbeli alakulását (ahol az lehetséges, a tendenciákat 2000 évtől kezdődő idősor alapján vizsgálja, azonban nagyobb, jelentősebb társadalmi, gazdasági folyamatok esetében húsz éves időtávlatokat vettünk figyelembe).
- A helyzetelemzés **összefoglaló helyzetértékeléssel** zárul, melynek eszköze a SWOT analízis. A helyzetértékelés fejezet egy elkülönült résszel záródik, amely bemutatja, hogy a helyzetértékelésből milyen fejlesztési irányok, cselekvési területek következnek.

¹ A 2012. szeptember 30-án a legfrissebb teljes körű megyei és települési szintű adatok 2010. évre vonatkozóan érhetőek el. A népszámlálási adatok közül a 2001. évi népszámlálás területi adatai állnak rendelkezésre, illetve bizonyos témákban az elérhető legfrissebb adatok a 2005. évi mikrocenzusból származnak. A 2011. évi népszámlálás területi adatai még nem elérhetőek. Bizonyos elemzések, kutatások esetén az adatok ettől eltérő időpontból származnak. Az adatok vonatkozási időpontját a tanulmány megfelelő helyein jelezzük.

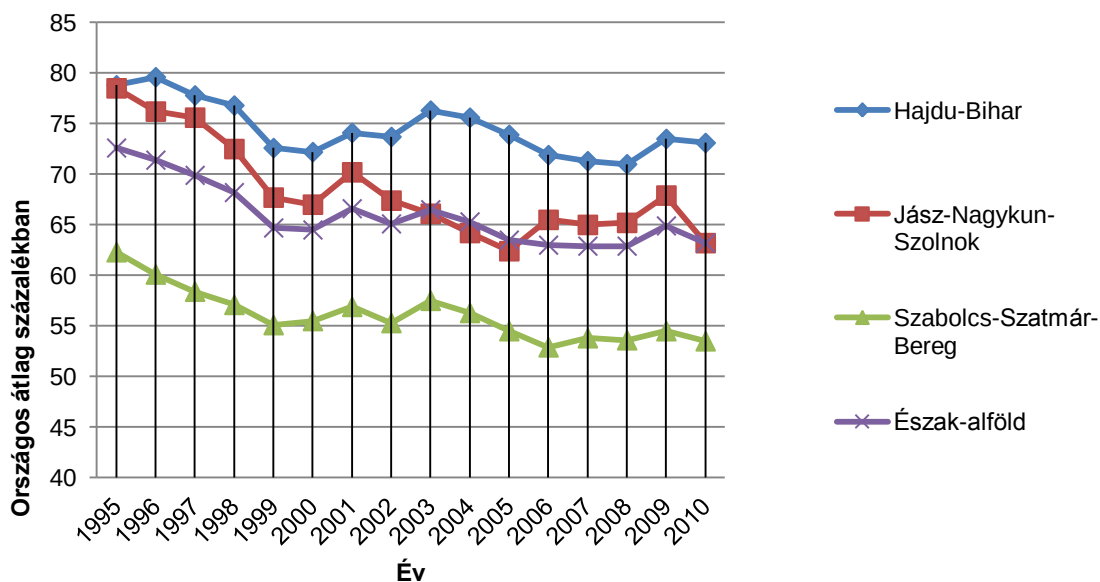
2. ábra: Egy főre jutó GDP az EU27 átlagának százalékában, PPS, 2007–2010



Forrás: A 2012 áprilisában rendelkezésre álló európai uniós adatok alapján, saját szerkesztés

Az Észak-alföldi régiót alkotó három megye országon belüli relatív helyzete is eltérő mértékben változott. Hajdú-Bihar megye az egy főre jutó GDP-t tekintve az országos átlag 78,8%-áról (1995) 73,1%-ára (2010) esett vissza, 5 százalékponttal rontva relatív helyzetén. Jász-Nagykun-Szolnok megye alig alacsonyabb kiinduló értékről 78,5%-ról (1995) több mint 15 százalékponttal alacsonyabb értékre, 63,2%-ra került (2010). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye indult a három észak-alföldi megye közül a legalacsonyabb relatív értékről 62,3%-ról (1995) aminek csökkenése nem volt olyan mértékű, így 9 százalékponttal alacsonyabb a kiinduló helyzetnél.

3. ábra: Egy főre jutó GDP az országos átlag százalékában, PPS



Forrás: Eurostat 2012 alapján saját szerkesztés

Általánosságban elmondható, hogy a gazdasági válság éveiben lelassult a régió és a megye gazdasági felzárkózása az európai uniós átlaghoz képest.

1.1.2 A nagytérségi összefüggések vizsgálata

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Magyarország észak-keleti periferiáján, és egyúttal az Európai Unió keleti határán helyezkedik el. Országos szinten egyedüli adottság, hogy **4 ország közvetlen találkozási pontján** elhelyezkedő régió részét képezi. Az Európa közlekedés földrajzi kohézióját erősíteni hivatott páneurópai folyosók inkább a megye peremhelyzetét erősítik: míg Nyugat-Európa, azon belül Magyarország nyugati fele a páneurópai folyosók által sűrűn behálózott területre esik, addig az Alföld nagy része Európának még a tervekben is teljességgel feltáratlan térsége. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, azáltal, hogy legalább egy, az V. folyosó átszeli, az Alföld középső, feltáratlan területeinél relatív kedvezőbb (potenciális) közlekedés földrajzi pozícióval bír.

Az elmúlt időszakban felmerült egy olyan észak-dél irányú, a Balti- és a Feketetengert összekötő új gyorsforgalmi út kialakításának a gondolata, amely Litvániától Romániáig az Európai Unió keleti, illetve Románia területén az ország északi határai mellett húzódik. Magyarország területére a tengely Szlovákia irányából lép be Záhony térségében és a tervezett M34 gyorsforgalmi utat elérve onnan tovább az M3 és az M49 gyorsforgalmi út vonalán haladna Csengersima térségéig. Az útvonal megvalósításával egy Unión belüli közvetlenül átljárható összeköttetés jönne létre.²

A három közvetlenül határos ország közül Ukrajna várhatóan még hosszú távon nem lesz tagja az Európai Uniónak, Szlovákia 2004, Románia 2007. óta az Európai Unió tagja. A szomszédos Ukrajna és Románia Európa legszegényebb országai közé tartoznak: a határterületek gazdasági mutatói Szabolcs-Szatmár-Bereg megye mutatóinál rosszabbak, a határmenti kapcsolatok gazdaságélénkítő hatásának intenzitása messze elmarad a nyugati határszakaszokétól. A térségi viszonylatban legdinamikusabban fejlődő Kassa megyével (Szlovákia) való megyei kapcsolat különösen gyenge, ami elsődlegesen a közvetlen közlekedési kapcsolat hiányának tudható be.

A trianoni döntés elvágtá azokat a hagyományos város-vidék kapcsolatokat, melyek addig évszázadokon át a megye fejlődését biztosították. Románia Európai Unióhoz való csatlakozása már rövid-közép távon is a kapcsolatok újjáépítésének-helyreállításának lehetőségét hordozza magában a román határszakaszon, ugyanakkor a Szovjetunió megszűnése óta az ukrán határszakaszon is egyre élénkebbek a kapcsolatok. A kapcsolatok megújítását jelenleg Ukrajna felé **5 közúti határátkelő biztosítja**: Záhony, Beregsurány és Tiszabecs, Lónya, Barabás (az utóbbi kettő kishatár-forgalom) Románia felé kettő: Csengersima, Vállaj (kishatár). Az M3-as autópálya megépülésével új határátkelő lesz Beregdaróc.³

Vasúti határátkelő Záhonymnál (személy- és teherforgalom), Eperjeskénél (csak teherforgalom) és Tiborszálláson (csak személyforgalom) működik. Az OTrT tartalmaz egy új vasúti kapcsolatot Győröcskén át Szlovákia irányába. Politikai egyeztetések szintjén felmerült egy kompátkelő létesítésének lehetősége Tizsakóródnál Beregszász (Ukrajna) irányába, kishatár átkelő nyitása Nagyhódosnál Nagypalád (Ukrajna) irányába, illetve Garbolcnál és Zajtánál Szatmárnémeti irányába (Románia).

Nemzetközi vízi forgalom nincs. Kishajó forgalomra engedélyezett (minősített) kikötők a Tisza mentén az alábbi települések környezetében találhatók: Jánd, Vásárosnamény-Gergelyugornya, Tiszabercel és Tokaj. Nyíregyháza repülőtérét az OTrT a nemzetközi repülőtérre fejleszthető kategóriába sorolta be, mindazonáltal a város nem tervezi a légikikötő fejlesztését. Legközelebbi **nemzetközi közforgalmi repülőtér** Debrecenben működik, de van egy Kassán, Ungváron és Szatmárnémetiben is.

Magyarország keleti határai környezetében nincs meglévő vagy potenciális európai pólus, így **a térség regionális pólusai** (Nagyvárad, Debrecen, Miskolc, Kassa, illetve távolabb a

² A Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ tájékoztatása alapján a „Záhony térségében létesítendő új Tisza híd/ak vizsgálata” című tanulmányterv.

³ Magyar Országgyűlés Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma Gazdasági Albizottságának előterjesztése.

jóval nagyobb Lemberg) és **alközpontjai** (Nyíregyháza, Szatmárnémeti, Ungvár, Munkács) számára az európai térségbe való felzárkózás kiemelten függ e központok közötti kooperációs stratégiáktól, az együttes felzárkózást erősítő politikák támogatottságától. E térben Nyíregyháza számára az M3-as tengelye és térségszervező kapcsolatainak alakítása jelenti a kibontakozás fő irányát. A főirány egyik fontos térségi „öble” a Kárpátalja. Ezen a térségen vezet át a **Lemberg-Milánó tengely**, mely Ukrajna egyik fontos kapcsolati folyosójává formálódhat a megfelelő infrastruktúra kiépülése esetén.

A **Kassa-Miskolc-Debrecen-Nagyvárad pólusrendszer nyugatról félkörben öleli** a megyét, e pólusok fejlődési dinamikája közvetetten sugározhat ki a karékjukban fekvő regionális alközpontokra. A regionális alközpontok kapcsolata a pólusokkal illetve egymással esetleges, javulás az M3-as autópálya továbbépülésével és az M34-es gyorsforgalmi út kiépülésével várható. A pólus-alközpont kapcsolatban illetve az alközpontok egymás közötti kapcsolatában középtávon a Nyíregyháza-Kassa (39-s tervezett főút kiépítése a tervezett M30 irányába), Nyíregyháza-Ungvár (M34 gyorsforgalmi út kiépítése Záhonyig), Nyíregyháza-Szatmárnémeti (M49-s gyorsforgalmi út) illetve a Nyíregyháza-Munkács (M3-autópálya kiépítése a határig) kapcsolat javulására lehet számítani, ami Nyíregyháza pozícióját az alközpontok között jelentősen felértékelheti.

A megye európai térbe való bekapcsolódásának legjelentősebb súlypontja a megyeszékhelyen túl **Záhony és térsége**: itt található **Kelet-Közép-Európa legnagyobb vasúti logisztikai központja**. Az OTRT Záhonyt országos jelentőségű logisztikai központként jelöli. Ennek köszönhető Záhony és térsége Vállalkozási Övezet majd **Különleges Gazdasági Övezet** létrejötte, melyhez ukrán oldalon a 2005-ig a Kárpátalja Különleges Gazdasági Övezet kedvezményeivel bíró csapi térség csatlakozik. A térségben jelentősebb fejlesztések a korszerű logisztikai központ érdekében még nem történtek, jelentős lépésnek minősíthető egy nemzetközi logisztikai központ kialakításával összefüggő háromoldalú (magyar-ukrán-orosz) projekt megvalósításáról szóló, 2007. évi megállapodás.

Az európai nagytérségi kapcsolatrendszer meghatározó elemei **a megye területén beérkező termékvezetékek**: a Déli-Barátság Kőolajvezeték, valamint a Testvériség Földgázvezeték. Ezen vezetékeken érkező termékek fogadásához gazdasági előny az eddigiekben nem kapcsolódott. A megyében tervezett új villamosenergia-termelő erőmű kapacitás (Nyírtass, Vásárosnamény) a megye számára alapvetően munkahelyteremtő hatásával hozna hasznot.

Az Európai Unió Statisztikai Célú Területi Egységek Nomenklatúrája (NUTS) rendszere alapján kialakított hazai tervezési-statisztikai régiók közül **Szabolcs-Szatmár-Bereg megye** (NUTS3) az **Észak-alföldi régió** (NUTS2) részét képezi két másik megye, Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok mellett. A régió az ország második legnagyobb (17.729 km²) és egyben második legnépesebb (1,5 millió lakos) régiója. A régió **központja Debrecen**, Nyíregyháza és Szolnok alközponti szerepet töltenek be. A régió – Központi régió után – az ország második legnépesebb régiója. A régió belüli térségi kapcsolatokban meghatározó, hogy **Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét térségi viszonylatban dinamikus fejlődő hajdúsági városgyűrű veszi körül**, mely egyfelől előny, hiszen jelentős munkaerő-piaci kínálatot biztosít, másfelől viszont a fejlesztőtölkét is magához „szippantja” a megye déli részén. A **Debrecen-Nyíregyháza tengely dinamizálódása egyelőre még nem lépte át (délről) a megyehatárt**, aminek többek között a 4-es főút szűk kapacitása is lehet az oka. A kapacitásbővítésre vonatkozó terveket a legújabb fejlesztési programok nem tartalmazzák. A Nyíregyházáig átadott autópálya tehermentesítette a Nyíregyháza – Tiszavasvári – Polgár tengelyt, ám az autópálya továbbépítése Vásárosnamény irányába égetően szükséges feladat. Még kevésbé dinamizálódott a két megyét összekötő másik tengely: Debrecen-Nyíradony- Nyírbátor-Mátészalka. A kisebb központok kisugárzó hatása minimális.⁴

⁴ Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztési terve 2009-Helyzetelemzés 77. oldal

1.2 A térség adottságainak, belső erőforrásainak elemzése

1.2.1 Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapota

1.2.1.1. Természeti adottságok, a táj jellemzői

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az ország legkeletibb részén helyezkedik el. A megye az ország területének 6,4%-át teszi ki, mellyel **az ország hatodik legnagyobb** megyéjének számít. Földrajzi elhelyezkedés szempontjából a magyar Alföldnek a legkeletibb részét foglalja el.

A megye területe **természetföldrajzi-táji értelemben igen tagolt**, Magyarország kistájainak katasztere (MTA, 1990) alapján négy középtáj, azon belül 12 kistáj érinti (ld. a Mellékletek között található 41. ábra):

- Felső-Tiszavidék középtáj (kistájak: Beregi-sík, Szatmári-sík, Bodrogek, Rétköz),
- Nyírség középtáj (kistájak: Közép-Nyírség, Északkelet-Nyírség, Délkelet-Nyírség, Dél-Nyírség, Nyugati- vagy Löss-Nyírség),
- Hajdúság középtáj (kistáj: Hajdúhát),
- Közép-Tiszavidék középtáj (kistájak: Taktaköz, Hortobágy).

A megye mérsékelt meleg, illetve mérsékelt hűvös zónák határán, nagyobb részt mérsékelt száraz területen fekszik. Mintegy 70 %-át a **homokbuckás Nyírség**, kb. 25 %-át a **Felső-Tiszavidék magas talajvízű, vízrendezés által erősen átalakított sík területei**, egy kis részét pedig a Hajdúhát löszsíksága illetve a Közép-Tiszavidék kultúrsztyeppje tölti ki. Dél felé haladva jellemzően csökken a csapadék mennyisége és nő a napsütéses órák száma. A középső részt a vízfolyásban való szegénység, de gazdag tőrendszerek jellemzi: a Közép-Nyírség területe igen **gazdag természetes tavakban és mesterséges halastó-tározókban** egyaránt. A megye peremterületei vízfolyásban gazdagok, ennek ellenére, a vízrendezésnek köszönhetően a vízben gazdag területeket is a vízhiány jellemzi. **Holtágak sokasága** gazdagítja a Beregi-sík és a Szatmári-sík területét továbbá a Taktaköz keleti, megyére eső peremét.⁵

Az Alföld legkeletibb részét alkotó Nyírség kb. 78%-a tartozik a megyéhez, a Felső-Tiszavidék kistájai közül a Rétköz teljes mértékben, a Szatmári-síkságnak, a Beregi-síkságnak és az Ecsedi-lápnak pedig egy-egy része tartozik a megyéhez. A megye legmagasabb pontja a Kaszonyi-hegy, mely 240 m magas.

1.2.1.2. A termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása

Napjainkban a legjelentősebb területhasználat a szántó, a területek aránya csak a Dél-Nyírség területén nem éri el az 50 %-ot, a többi helyen 70 % körüli. A **Felső-Tiszavidék** középtáj jellegzetes területhasználata még a **rét, legelő** (kb. 10 %), míg a **Nyírség területén az erdőterületek jelentősek** (10 % fölötti), ezen belül a Délkelet- és a Dél-Nyírség területén 30 % körüli. A Bodrogek és a Beregi-sík területén az erdőterület 10 % körüli.

A **Közép-Nyírség** és az **Északi-Nyírség** területén a **kertkultúra** elterjedt, továbbá nagy részben kert (gyümölcs-zöldség) kis részben szőlőültetvények találhatók. Relatív jelentős a kertkultúra (4 % körüli) a Nyírségi középtáj további területein. A Közép-Tiszavidék területén nagy területeket foglal el a rét-legelő (15-30 % körüli). A **szántóterületek** kiterjedése a hajdúság területén a legterjedelmesebb.⁶

⁵ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetelemzés I.(2009, 69. old)

⁶ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetelemzés I.(2009, 69. old)

1.2.1.3. Természet- és tájvédelem⁷

Természetvédelem

Védett természeti területek: Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet, Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet, Bátorligeti-ösláp, Fényi erdő, Kállósemjén Mohos-tó, Cégénydányádi park, Tiszavasvári Fehér-szik, Tiszadobi ártér, Baktalórántházi erdő, Tiszatelek – Tiszaberceli ártér, Bátorligeti legelő, Vajai-tó és Kaszonyi hegy természetvédelmi terület.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyén belül három **erdőrezervátum** (Bockereki, Dédai és Baktai) található, továbbá a megye számos **Natura 2000** területet⁸ foglal magába. A Natura 2000 területek a különleges madárvédelmi területeket és különleges természet-megőrzési, illetőleg kiemelt jelentőségű természet-megőrzési területeket rejt.

A megye **érzékeny természeti területekkel** (Szatmár-Bereg régió, a Hortobágyi Nemzeti Park védőzónája, Bodrogköz, Dél- és Kelet-Nyírség fontos ÉTT, Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet ÉTT tiszadobi része) is rendelkezik. Ezek meghatározóan a rét, legelő, nádas, halastó művelési ágú termőföldeket, továbbá a hagyományos és természetkímélő módon hasznosított, valamint a nem megfelelő hasznosítás által veszélyeztetett, illetve a jelentős természeti érték előfordulási helyeként ismert szántó, szőlő, kert, gyümölcsös, fásított terület művelési ágú földrészeket foglalják magukban. (A természetvédelmi területeket a Mellékletek között található 42. ábra és 11. tábla mutatja be).

Tájvédelem

Az Országos Területrendezési Terv (OTrT) kijelölte az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetét; ide a természeti vagy kulturális örökségi adottságai alapján a kilátás – rálátás szempontjából védendő tájképpel illetve tájképi elemmel rendelkező területek, valamint a védett történeti tájja nyilvánított területek tartoznak.

Az **országos jelentőségű tájképvédelmi terület** övezete által érintett megyei települések: Bátorliget, Benk, Berkesz, Cégénydányád, Csaroda, Darnó, Fábiánháza, Fülesd, Fülöpösdarác, Garbolc, Hermánszeg, Hetefejércse, Kállósemjén, Kisar, Kishódos, Kömörő, Mánd, Magyar, Nagyhódos, Nagyszekeres, Nagyvarsány, Nábrád, Nyírbétek, Nyírlugos, Nyírpilis, Olcsva, Önböly, Panyola, Papos, Penészlek, Rápolt, Szabolcs, Szabolcsveresmart, Szamostatárfalva, Szamosújlak, Szorgalmatos, Tarpa, Tákos, Terem, Tiszacsécse, Tiszadob, Tiszavasvári, Tisztaberek, Túrricse, Újkenéz.

A felsorolásból is kitűnik, hogy az OTrT összefüggő tájképvédelmi területet csak a Délkelet-Nyírségben jelölt ki. A Szatmár-Beregi síkság természeti értékekben halmozottan gazdag térségében több település is szerepel az övezetben, de véleményünk szerint a teljes tájegység területe tájképvédelmi szempontból érzékenynek tekinthető. A Tisza menti települések Borsod-Abaúj-Zemplén megyével határos szakaszán három megyei település része csak az övezetnek, de a teljes Tisza menti térség tájképvédelmi érzékenységet hangsúlyozni szükséges.⁹

A megye területén található a 2010-ben létrejött Szatmár-Beregi Natúrpark.¹⁰

⁷ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetelemzés II. (2009, 253-258. old)

⁸ Az Európai Unió által létrehozott összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhely típusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmének keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megőrzését.

⁹ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetelemzés II. (2009, 258. old.)

¹⁰ 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről: Natúrpark: az ország jellegzetes természeti, tájképi és kultúrtörténeti értékekben gazdag, a természetben történő aktív kikapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, fenntartható turizmus és a természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés, továbbá a természetkímélő gazdálkodás megvalósítását szolgáló nagyobb kiterjedésű területe.

1.2.1.4. Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők

A megye területén a **bányászati tevékenység nem jelentős**, főként építőipari alapanyagokat (kavics, kő, homok) bányásznak, de azokat is több területen elszórva, kisebb területekre kiterjedve. A megyében nem jellemző a nagy kiterjedésű, felhagyott bányaterületek és iparterületek együttese.¹¹

A megye **ásványkincsekben szegény**, ugyanakkor az energiagazdálkodás átalakulása, a **megújuló energiaforrások** előtérbe kerülése jelentős lehetőségeket kínál a megye számára (részletesebben az 1.2.1.6. fejezetben).¹²

A környezeti elemek feltérképezésekor foglalkozni kell a hazánkban lévő védett természeti területek vizsgálatával. Az országban található összes nemzeti park területe 482.626 hektár, – melyből legnagyobb arányban a szomszédos Hajdú-Bihar megye (12,4%) részesül – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén viszont egyáltalán **nincs nemzeti park**. Ugyanakkor a **tájvédelmi körzetek és természetvédelmi területek** nagysága egyaránt a 3. legmagasabb a többi megyével összehasonlítva.¹³

1.2.1.5. Felszíni és felszín alatti vízkészletek, szennyezett területek számbavétele

A megye területéhez 331,5 km hosszú folyószakasz tartozik, melyből 250 km a **Tisza** (mely Ukrajnából Tiszabecsnél lép Magyarországra és a megyét Tiszadobnál hagyja el), 51,5 km a **Szamos**, és 30,0 km a **Túr** folyó hossza. További számottevő folyóvizek a **Kraszna**, valamint a **Lónyai-főcsatorna, Keleti-főcsatorna és Nyugati-főcsatorna**. A folyószakaszok közül 172,2 km (52,3%) szabályozott, 63,4 km (19,2%) szabályozásra szorul, de jelenleg szabályozatlan, 93,9 km (28,5%) pedig nem igényel szabályozást. A Tisza-menti holtágak állapota rendkívül különböző, értékük nemcsak természetvédelmi, hanem mezőgazdasági, rekreációs, környezetvédelmi és vidékfejlesztési szempontból is felbecsülhetetlen.

Vízkészlet-gazdálkodási szempontból a folyók kedvező adottsággal rendelkeznek, minden folyó mentén hasznosítható szabad vízkészlet van. Felszíni vízből vízhiány csak a Nyírségben jelentkezik.¹⁴

Elmondható, hogy a **felszíni és felszín alatti vizek minősége** az országos átlaghoz viszonyítva általánosan jobb, noha a felszíni vízfolyások minőségének alakulásában meghatározó, hogy az országhatáron túlról erednek. A Tisza folyó vízminősége a tiszabecsi szelvényben jó (II. osztályú), Vásárosnamény alatt tűrhető (III. osztályú) kategóriába sorolható. A határon túlról eredő mellékfolyók – a Szamos, a Kraszna, a Túr – vízminősége széles sávban ingadozik, melynek fő okai az országhatáron túli szennyező (ipari, bányászati és kommunális) források.

Szabolcs-Szatmár-Bereg **állóvizeit** napjainkra lecsapolták, közülük mára csak néhány maradt meg, mint pl. az újfehértói Nagyvasas-tó (124 ha), a nyírteleki Királyteleki-tó (23 ha), Nyíregyházán a Bujtos és a Sóstó. A terület vízkincse biztosítja az ipar és a mezőgazdaság vízigényét, mely nagyobb mértékben a rétegvizekből, kisebb mértékben pedig a folyókból kerül kielégítésre. A megyében összesen 32 termálkút található, és többnek nagy a jodid-, a bromid- és a fluorid tartalma.

Az országban előforduló – felszín alatti vizet és földtani közeget veszélyeztető – összes **szennyezett terület**, tényleges és potenciális szennyező forrás számbavételét és az adatok nyilvántartását a Felszín alatti vizek és a földtani közegek környezetvédelmi nyilvántartási rendszerének (FAVI) részét képező KÁRmentesítési INFormációs Rendszer (FAVI-

¹¹ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetelemzés II. (2009, 273-274. old.)

¹² Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve – Program (2009, 55. old.)

¹³ Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv (2010)

¹⁴ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye komplex társadalmi-gazdasági helyzetelemzése (2006, 41-43. old.)

KÁRINFO) tartalmazza¹⁵. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területének nagy része Felső-Tisza Vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, kisebb része a Tiszántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség illetékességi területéhez tartozik. A FAVI-KÁRINFO megyei adatait a Mellékletek között található 12. tábla és 46. ábra tartalmazza.

A Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség illetékességi területének **levegőminőségi állapotát** elsősorban a **közlekedés okozta kibocsátások** határozzák meg. Az utóbbi évekre jellemző, hogy a tüzeléstechnikai eredetű légszennyező anyagok kibocsátása az energiahordozóban bekövetkezett váltás miatt csökkent. Mivel a felügyelőség illetékességi területén kevésbé jellemző az ipari termelés, ezért összességében az **ipari eredetű légszennyezés** nem okoz problémát. A terület 10 legnagyobb légszennyezőanyag kibocsátójára vonatkozó adatokat a Mellékletek között található 13. tábla tartalmazza. A légszennyező telephelyek nagyobbbrészt – az összes bejelentésre kötelezett pontforrás közel 60%-a – a nagyobb városokban (Nyíregyháza, Mátészalka, Kisvárd, Fehérgyarmat, Nyírbátor, Nagykálló) találhatóak. A gáz árának folyamatos emelkedése várhatólag hatással lesz a különböző energiahordozók lakossági fűtésben való felhasználásának megoszlására, és a jelenlegi kedvező kén-dioxid szennyezettségi helyzetet valószínűleg kedvezőtlenül fogja befolyásolni.¹⁶

1.2.1.6. Energiaforrások¹⁷

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye energiagazdálkodásával kapcsolatban elmondható, hogy erős a szolgáltatói oldal, az itt működő energiaszolgáltató vállalatok jelentős tőkével és szakértelemmel rendelkeznek, szemben az önkormányzatokkal, ahol inkább az energetikai szakember-hiány a jellemző. A megye energiaforrásainak felhasználásával kapcsolatban számos probléma jelentkezik önkormányzati (sok helyen hiányoznak a regionális-, megyei-, egyes települési rendezési tervek) és felhasználói (információhiány a korszerű energetikai eszközökről, módokról) oldalról egyaránt.

Fosszilis energiahordozók

Energetikai szempontból a megye geopolitikai elhelyezkedése kedvező, mivel az EU energiaforrásaink jelentős része keletről érkezik.

A megyei összetételt tekintve szembetűnő, hogy a megye **földgáz** felhasználása jelentősen növekedett, viszont a szilárd energiahordozók és a kőolajszármazékok felhasználása visszaesett. A megyei felhasználást tekintve az import egyedüli forrása Ukrajna. A vezetékes gázszolgáltatást ma egyetlen szolgáltató cég, a TIGÁZ Rt. látja el a megyében.

A megyében kiépített teljes gázhálózat hossza 2001-ben 5079,9 km volt, amely azóta nem növekedett jelentősen, tekintve, hogy mind a 229 település rendelkezik gázellátással. A megyében 600 km nagyközépnomású és 3500 km középnomású földgázelosztó található 435 em3/h névleges kapacitással.

Az **elektromos áram** 75%-a hazai, 25%-a import forrásból származik. Az elektromos áram szolgáltatást ma szintén egy szolgáltató cég, az E.ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. látja el a megyében. A kiefeszültségű hálózat hossza megközelíti a 4.200 km-t, így a megye 0,4 kV-os és 20 kV-os hálózatokkal jól ellátott, a transzformátor-állomások száma megfelelő.

¹⁵ Az adatlapok a területekre vonatkozó kármentesítési fázisokhoz kapcsolódnak, ennek megfelelően van Tényfeltárás előtti (B1), Tényfeltárás utáni (B2) és (Műszaki) beavatkozás utáni (B3) adatlap. A KÁRINFO rendszerben nincs rendszeres (időhöz kötött) adatszolgáltatás. Adatszolgáltatásra akkor kerül sor, ha az adott területről újabb információk szolgáltatására van lehetőség a kármentesítés egy újabb szakaszának elvégzésével.

¹⁶ Forrás: Adatok a Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség illetékességi területének környezeti állapotáról 2011.

¹⁷ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye komplex társadalmi-gazdasági helyzetelemzése (2006, 45-48. old.)

A megye közvilágítási hálózata jól kiépített, a hálózatfejlesztés jelentős része a 80-as években valósult meg.

A megyében **kőolaj** felhasználás zömében közlekedés céljára történik. A háztartási tüzelőolaj (HTO) árának megemelkedése után csak elvétve maradt olyan lakás, intézmény vagy ipari üzem, ahol olajjal fűtenek. Mára a teljes energiafelhasználás 20-22%-át teszik ki a kőolajszármazékok.

A megyében a földgáz bevezetésének következtében visszaszorult a **tartályos és palackos gáz** felhasználása. A megyében számos társaság (Prímagáz, Shell Gáz, Totál Gáz, Thermofarm és MOL) foglalkozik a PB gáz értékesítésével.

Összességében elmondható, hogy noha a megye energiaellátottsága megfelelőnek mondható, a hagyományos energiahordozóktól való erőteljes függés hosszú távon ellátási és gazdasági kockázatokat hordoz magában.

Megújuló energiaforrások

A jelenlegi energiahordozó-szerkezetben még mindig elenyésző szerepet játszik megyénkben a megújuló energiaforrások részesedése. Azonban az energetikai árszabályozóknak és a technológiai tudásnak köszönhetően egyre nő ezen energiahordozók felhasználása. A korábbi évekre zömmel a tűzifa felhasználás, valamint a Tiszaöki Vízerőmű, mint megújuló energiaforrást felhasználók voltak a jellemzők. Mára egyre több **napkollektor** jelenik meg. Kiemelkedő a megyei **biomassza** felhasználás növekedése is, pl. a Mátészalkai fűtőműben egy 5 MW teljesítményű faapríték tüzelőberendezés szolgáltatja a hőenergia egy részét, Nyírbátorban pedig Európa egyik legnagyobb biogáz üzeme jött létre. Jelentős eredmény továbbá a nyíregyházi szeméttelep depóniagáz termelése, valamint a szennyvíztelep biogáz termelése is. A megyei **biodízel** program nem hozott eddig jelentős eredményt, aminek oka a biodízel előállításának magas árában keresendő.

A megye viszonylag jó adottságokkal rendelkezik a megújuló energiaforrások felhasználása területén. A megújuló energiaforrások kutatásában jelentős eredményeket értek el többek között a Nyíregyházi Főiskola oktatói, valamint a megyében élő vállalkozások. Egyre több vállalkozás szakosodik a megújuló energiaforrásokat hasznosító berendezések telepítésére. Jelenleg több mint 15 ilyen vállalkozás működik a megyében és számuk folyamatosan emelkedik. Az alternatív energiahordozók használatára való átállás ugyanakkor nagyon drága, megtérülési ideje hosszú (támogatási rendszer nélkül nem működik).

A megye területén 1950-2000 óra napfénytartalommal lehet évente számolni és a terület 75%-a a 2000 órás izogörbe területére esik. Megállapítható, hogy Észak-kelet Magyarországon jellemzően - a teljes országhoz képest - szélsőségesebb éghajlati jellemzők az uralkodók. A **napenergia** megyei alkalmazása a fotovillamos modulok mellett elsősorban a síkkollektorok vonatkozásában terjedhet el, ill. valósulhat meg. A síkkollektorok használata elsősorban a használati melegvíz előállításában, másodsorban pedig kiegészítő fűtésben játszhat szerepet.

A megye területén lehetőség volna a **szélergia** hasznosítására is. A megyei hasznosítható szélóra (2763) és a teljes szélteljesítmények alapján megállapítható, hogy kisteljesítményű helyi energiát szolgáltató szélgépek alkalmazása lehet célszerű és gazdaságos.

A megyei **biomassza** felhasználás talán a legjobban kutatott területek közé tartozik. A biomassza felhasználás területén Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jelentős potenciállal rendelkezik, a mezőgazdasági területek nagy aránya jelentős energiatermelési potenciált rejt magában (jellemző azonban, hogy a bioenergia-termelés alapanyagait jelenleg döntően nem a megyében kerülnek felhasználásra). Az élet számos területén lehet nagyon jó alternatíva a biomassza felhasználása (fűtés, hűtés, terményszárítás, elektromos energia előállítás, üvegházak működtetése stb.). Természetesen a biomassza felhasználás tervezéséhez figyelembe kell venni az egyéb természeti és gazdasági tényezőket is.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye földrajzi felépítése és vízföldtani adottságai alapján **geotermikus energia** feltárása különösen kedvezőnek mondható a megyén belül a Tiszavasvári-Nagyhalász-Kisvárdá-Fehérgyarmat-Nagyecsed-Nagykálló által bezárt terület. Az Országos Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főigazgatóság által elismert gyógyvíz található a megyében Nyíregyházán, Mátészalkán, Nyírbátorban, Máriapócon, Kisvárdán, Fehérgyarmaton, Nagykállóban és Tiszavasváriban.

A megyében a kútállomány magasabb és a kitermelhető hőenergia is jóval nagyobb, mint a felhasználás mértéke. A kutak vízhozamának jelenleg 2/3 részét, mintegy 55-60%-át hasznosítják. Egyes területeken ugyanakkor a rétegyomás-csökkenés mértéke már a kritikus határhoz közelít, ami hosszú és összehangolt vízgazdálkodást követel.

1.2.1.7. Vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés

Árvízvédelem

A megye környezetbiztonságában az árvízvédelem jelenti a legjelentősebb kockázati tényezőt. A **megye árvízi veszélyeztetettsége mind országos, mind nemzetközi összehasonlításban kiemelkedően magas**, például 1998. és 2001. között minden évben rendkívüli árvízhelyzet alakult ki a Tisza mentén. (A legjelentősebb árvizek 1919, 1932, 1947-1948, 1970, 1995, 1998, 2001 években alakultak ki.¹⁸⁾

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye természetföldrajzi, vízgazdálkodási szempontból a Felső-Tiszához kapcsolódik, magában foglalva a Tisza vízgyűjtő Tiszabecstől Záhonyig terjedő teljes hazai területét, beleértve a Túr, a Szamos és a Kraszna vízgyűjtőjének hazai részét, valamint a Tisza Záhony-Tokaj közötti bal parti vízgyűjtőjét, benne a nyírségi vizeket összegyűjtő Lónyay-főcsatorna vízgyűjtő területét. (Ld. Mellékletek 43. ábra.) A megyében több mint 2000 km²-t, a terület 38 %-át veszélyeztetik a folyók árvizei. Ezen a területen 118 település található, ahol közel 200 ezer ember él. A Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság 5436 km² -es működési területe a megye csaknem teljes egészére kiterjed. Az Igazgatóság működési területén **541 km** árvízvédelmi töltés található, melyből az előírt méretre 407 km van kiépítve, a kiépítettség 75 %-os.¹⁹

A megye árvízvédekezésében érintett szerv a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (FETIVIZIG) mellett a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság (TIVIZIG) is, amely a Tisza bal parti töltés és hullámtér üzemeltetője (Rakamaztól lefelé a megyehatárig).

Fontos megemlíteni, hogy a megye speciális adottságokkal rendelkezik, melyek jelentős kihatással vannak az árvizek levonulására: A Tisza folyó árvízi medre medencék sorozata, az árvízi levonulás itt tározódási folyamat formájában jelenik meg, ebből következik a tetőzések lassú levonulása és jelentős tartóssága. A Tisza árvízi helyzeteit a mellékfolyók erőteljesen befolyásolják, az árvizek kifolyását a folyóból pedig a Duna vízállásának alakulása határozza meg (ugyanakkor a Dunának a megyét érintő folyószakaszokra nincs befolyása).

A Tisza Vásárosnamény térségéig hevesen árad, de viszonylag gyorsan is apad, így a felső szakaszon a védelmi biztonság szempontjából kritikus tartóssággal nem kell számolni. A tetőzések időbeni elnyúlása a folyó alsóbb szakaszain fokozatosan egyre jellemzőbbé válik. Tiszabercel térségében a jelentősebb árhullámok már több hét alatt vonulnak le.

A hazai szakaszon a lefolyás meghatározó tényezői a következők:

¹⁸ A 20. század legnagyobb tiszai árvize 1970 májusában következett be, a hatalmas árhullám elsősorban a Felső-Tisza-vidéken okozott katasztrófát. A gátszakadások következményeként a Tisza–Szamos-közön 350, a Szamos–Kraszna-közön 87 négyzetkilométernyi területet és 40 községet árasztott el a víz, 5.200 ház teljesen, 2.000 részben megsemmisült.

¹⁹ Forrás: <http://www.fetikovizig.hu>

- A rendkívül kis esés és az árvízi meder nagy mértékű szabálytalansága (a hullámtéren kereszt- és ellenáramlások alakulnak ki).
- A hullámtér folyamatosan töltődik.
- Az árvizek lefolyása nem egyöntetű, a mellékfolyók és a Duna szakaszonként igen eltérő módon befolyásolják a folyó viselkedését.
- A külföldi tározók üzemelésének – esetenként kedvezőtlen – hatásai.

A csapadék és a vízállások éven belüli eloszlását a Mellékletek között található 44. és 45. ábrák szemléltetik. Az ábrán jól látszik, hogy a 24 órás évi maximális csapadékmennyiség legnagyobb gyakorisággal a nyári hónapokban, július (21,4%), június (20,2%), augusztus (17,4%) következik be. Az évi vízállás maximum ettől eltérően leggyakrabban és leghevesebben a tavaszi és téli hónapokra jellemző.

A fenyegető helyzet megoldásában fontos szerepet játszik a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése nevű országos program, mely keretében a megye árvíz veszélyeztettsége jelentősen csökkenthető.

A program keretében eddig három tározó (Cigánd-Tiszakarádi árapasztó tározó, Tiszaroffi árapasztó tározó, Hanyi-Tiszasülyi tározó) került megvalósításra, két tározó (Nagykunsági árapasztó tározó és Szamos-Kraszna közti tározó) építés alatt áll, továbbá egy tározó (Beregi árapasztó tározó) közbeszerzési eljárás alatt áll (e két utóbbi tározó Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén található).²⁰

Belvízvédelem²¹

A megye környezetbiztonságában az árvíz után a második legjelentősebb kockázati tényezőt a **belvízveszély** jelenti.

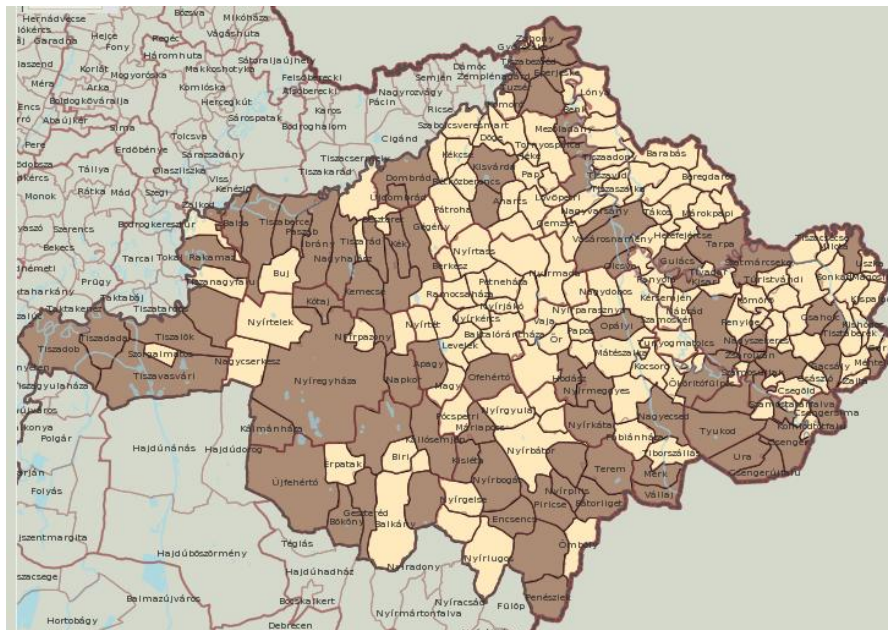
A terület belvízi szempontból igen változatos voltát a belvízi öblözetek domborzati- és esésviszonyainak, talajadottságainak és hidrometeorológiai adottságainak különbözősége adja. A Bereg, a Tisza-Szamosköz és a Szamos-Kraszna köz nagy belvíz-veszélyeztetettségű, a Felsőszabolcs fokozottan, a Nyírség, Kelet-Nyírség pedig mérsékeltan veszélyeztetett.

A megye 229 településéből a belvíz által érintett települések száma 89 db, itt él a megye népességének közel kétharmada (373 823 fő).

4. ábra: Belvíz által érintett települések, 2010

²⁰ Forrás: <http://www.vizugy.hu>, ill. Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság

²¹ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye komplex társadalmi-gazdasági helyzetelemzése (2006, 42. old.)



Forrás: TelIR, Interaktív elemző

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a belvízrendszerek összterülete 5.759 km², melynek 40%-a mélyártér, vagyis a korábban árvízjárta terület. A hét belvízrendszerből kettő önálló és öt osztott vízgyűjtő.

A megyében a csatornahálózat hossza meghaladja a 9000 km-t. A belvízcsatornák kezelői az alábbiak szerint oszlanak meg:

- vízügyi kezelésű: 1044 km (FETIVIZIG) és 74 km (TIVIZIG);
- társulati kezelésű: 3258 km (FETIVIZIG működési területe) és 193 km (TIVIZIG működési területe);
- önkormányzati és üzemi kezelésű: mintegy 5000 km (az üzemi csatornák nyilvántartása nem naprakész a tulajdonjogi rendezetlenség miatt).

A megyében található meliorációs létesítmények jelentős része üzemképtelen, az üzemi csatornák tulajdonjoga rendezetlen. A megyei települések nem minden esetben rendelkeznek védelmi tervvel, még a leginkább belvízveszélyes területeken sem (pl. Felsőszabolcs). Ezek a problémák a védképesség csökkentése révén a belvízveszélyt tovább fokozzák.

Az átlagos elöntés nagysága évente 16.200 ha, hosszabb időszak átlagában, a nedvesebb években a belvízrendszerek területének 30-40%-át is elöntheti a belvíz. A csatornák állapota, karbantartottsága terén problémát jelent, hogy sok esetben nincs felelős gazdája a külterületi csapadékvíz-elvezetésnek.

A belvizek által okozott károk megelőzése, csökkentése érdekében a megye területén különböző síkvidéki, mély fekvésű, belvizek befogadásra alkalmas víztározók kerültek kialakításra. Feladatuk a belvíz okozta elöntések megakadályozása, a csapadék okozta vizek összegyűjtése, tárolása valamint az aszályból adódó mezőgazdasági károk csökkentése, szükség szerint oltóvíz biztosítása.²²

Aszály²³

Az **aszály** olyan mértékű csapadékhiány a várt, illetve a normális csapadékhoz képest, melynek következtében a csapadék – és a rendelkezésre álló vízkészlet – nem tudja

²² Forrás: <http://szabolcs.katasztrofavedelem.hu> (A megye veszélyeztetettségi mutatói)

²³ Aszály problémák a Felső-Tisza-vidéken, a jelenleg alkalmazott elhárítási módszerek és a fejlesztési lehetőségek alternatívái, Némethné Tóth Katalin Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság.
http://hidrologia.hu/vandorgyules/30/dolgozatok/nemethne_toth_katalin.html

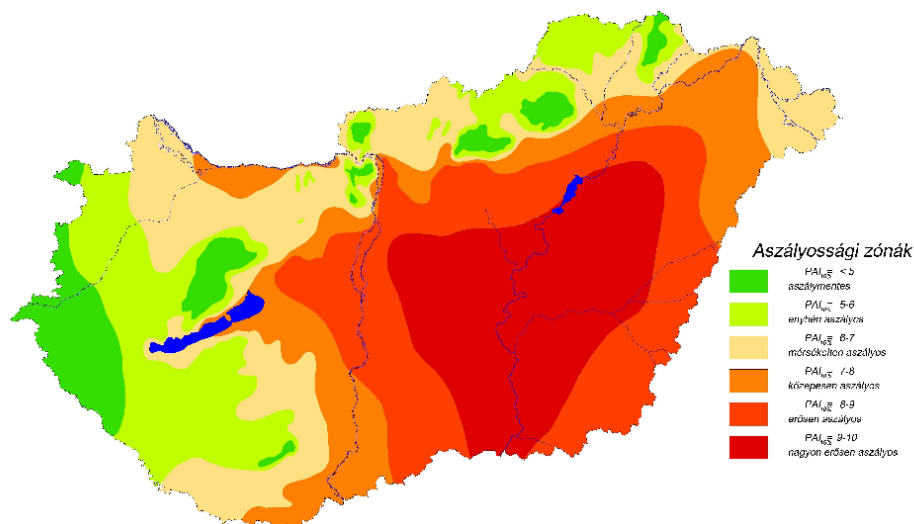
kielégíteni a vízigényeket. Az aszályok jelentős gazdasági, szociális és környezeti károkat okoznak.

Hazánkban az átlaghőmérséklet emelkedése mellett a következő évtizedekre az éves csapadék átlagos mennyiségének csökkenése és a csapadékeloszlás átrendeződése (télen több csapadék, nyáron kevesebb) várható, továbbá a szélsőséges időjárási események gyakoriságának és intenzitásának növekedése, szárazság és vízbőség (ár-, belvíz). A csapadék utánpótlás, a felszíni és felszín alatti vizek helyzete (minőség, mennyiség) lesz a legkritikusabb kérdés.

A megyében a csapadék és a hőmérsékleti viszonyok északkelet felé haladva jelentős változatosságot mutatnak. A nyíregyházi átlagos 580-585 mm évi csapadékösszeg Tiszabecs és Lónya térségében 680-700 mm-re növekszik. Az évi középhőmérséklet ezzel ellentétes tendenciát mutat.

A megye területének keleti része a mérsékelt aszályos zónába, míg nyugati része (Felsőszabolcs NY-i része és a Nyírség) a közepesen aszályos zónába tartozik.

5. ábra: Magyarország aszályossági térképe²⁴



Forrás: Dr. Pálfi Imre: Aszályos évek az Alföldön 1931-2010 között

1.2.2 Épített környezet és a kulturális örökség védelme

A kulturális örökség védelmét Magyarországon a 2001. évi LXIV. törvény szabályozza. A kulturális örökségünk hazánk múltjának és jelenének pótolhatatlan, egyedi és meg nem újítható forrása, a nemzeti és az egyetemes kultúra elválaszthatatlan összetevője. A törvény célja a nemzeti és az egyetemes történelem során felhalmozott kulturális örökség feltárásának, tudományos feldolgozásának, megóvásának, védelmének, fenntartható használatának és közkinccsá tételének törvényi feltételeit megteremtse, annak érdekében, hogy a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség megőrzésére irányuló tevékenységeket szabályozza, a feladatokat meghatározza, és tovább egyszerűsítse, hatékonyabbá tegye a hatósági eljárásokat, illetőleg a kiemelkedő jelentőségű kulturális értékek állami tulajdonba kerülését elősegítse.

2011. november 7-én elfogadta a Parlament a **kulturális örökség védelméről** szóló 2001. évi LXIV törvény módosítását, amely bevezette a nemzeti és történelmi emlékhelyek

²⁴ Magyarország területén a Pálfi-féle Aszályossági Indexet (PAI) használják az aszály mérőszámaként. A Pálfi-féle Aszály Index (PAI) olyan relatív mutatószám, amely az aszályt – az egész mezőgazdasági év vonatkozásában – egyetlen számértékkel jellemzi, s amely egyaránt kifejezi a párolgási (hőmérsékleti) és csapadékviszonyokat, utóbbiakat a növények időben változó vízigénye szerint, és a talajvízszint helyzetére is tekintettel van.

fogalmát. 2012. január 1-től hatályba lépő módosítás „Az emlékhelyek védelme” című fejezetében szabályozza a nemzeti és történelmi emlékhelyek védelmét. Az emlékhelyek fogalmának bevezetésére a nemzeti identitástudat erősítése érdekében került sor. Az emlékhelyek olyan szimbólumok, amelyek általánosan elfogadott helyszínei a magyarság történetének, melyek mindenki által elérhetőek és identitásképző mivoltuk általánosan elfogadott.

A **nemzeti emlékhelyek** azok a helyszínek, amelyek hazánk múltjában kiemelkedő szerepet játszottak, vagy valamely történelmi kor meghatározó színterei voltak, egyúttal a nemzet önazonosítását illetően is kiemelkedő jelentőségűek. A nemzeti emlékhelyek a magyarság, és az ország területén élő nemzetiségek összetartozását erősítő és identitásképző jellegűek, ennél fogva a nemzet önképében kiemelkedő fontossággal bírnak. Országos jelentőségű állami megemlékezés színhelyei lehetnek. Nemzeti emlékhelyek azok a helyszínek, amelyeket az Országgyűlés törvénnyel nemzeti emlékhellyé nyilvánít.

A **történelmi emlékhelyek** közé olyan kiemelkedő jelentőségű épített vagy természeti helyszínek tartoznak, amelyek nemzetünk, vagy valamely hazánkban élő nemzetiség történelmében meghatározó jelentőséggel bírnak, ahol az ország politikai vagy kulturális életét befolyásoló és ezért megemlékezésre alkalmas intézkedések történtek. A történelmi emlékhelyekről szóló 303/2011. (XII. 23.) kormányrendelet értelmében 39 történelmi emlékhely található Magyarországon. A történelmi emlékhelyek listája azonban az országgyűlés jóváhagyását követően bővíthet. (A nemzeti és történelmi emlékhelyek listáját a Mellékletek között található 18. tábla tartalmazza.)

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében nincs nemzeti emlékhellyé nyilvánított helyszín, azonban a megye két történelmi emlékhellyel is büszkélkedhet. A 303/2011. (XII. 23.) kormányrendeletbe szerepel ugyanis a Máriapócs, Kegyetemplom és Bazilita monostor, valamint a Nyírbátori Református templom és fogadópalota.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 357 db műemlék található. A megye műemlék koncentrációját illetően elmondható, hogy itt található a magyarországi műemlékek 3,63%, ezzel a megyék közül a 12. helyen szerepel (ld. Mellékletek 14. tábla). Azonban kiemelendő, hogy az egész Alföldön Szabolcs-Szatmár-Bereg megye őrizte meg legtöbb műemlékét. A megyén belül a legtöbb műemlék a beregi és a szatmári térségben (kiemelten a Fehérgyarmati kistérséget) található, de kiemelkedő Nyíregyháza és vonzáskörzetének műemléki koncentrációja (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye műemlékeinek területi eloszlását a Mellékletek között található 15. tábla tartalmazza).

A régészeti lelőhelyek területi koncentrációját illetően Szabolcs-Szatmár-Bereg megye előkelőbb helyen szerepel, ugyanis a megyében van a magyarországi lelőhelyek közel 6% (az országos összehasonlítás a Mellékletek között, a 16. táblában található). A megyének elsősorban a nyugati fele (Ibrány-Nagyhalász, Tiszavasvári, Nyíregyházi kistérségek) gazdag régészeti területekben.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei műemlékállomány több mint felét egyházi épületek alkotják, ezek közül különösen egyedülállóak és értékesek a középkori templomaink.

1. tábla: Műemléki értékek eredeti rendeltetésük szerint

Védett érték	Mennyiség (db)
Egyházi épület	206
Temető	3
Népi egyházi és építészeti emlék	63
Városi épület, közintézmények	34
Vár-, várrom	3
Kastély, kúria, kert, egyéb kapcsolódó építmény	47
Gazdaság, infrastruktúra, tárolás, közlekedés	8
Köztéri műalkotás	3
Mindösszesen	357

Forrás: Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

A megyében 1 db műemlék jelentőségű terület (Tarpa-belterület) és 5 db műemléki környezet (Anarcs, Csaroda, Nyírbátor Református templomainak környezete, Nyírbátor Római Katolikus templom környezete, Túristvádi vízimalom környezete) található. A 2008. évi L. törvény az Országos Területrendezési tervről szóló 2003. XXV. Törvény módosításáról (Mk 2008/99. szám) határozza meg a kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezetét. Az Oktatási és Kulturális Miniszter adatszolgáltatása alapján határozza meg, hogy ezek a Történeti települések övezetébe vagy Világörökség és világörökség várományos területek övezetébe kerülnek-e besorolásra. A térségünkben a következő településeket jelölte meg, mint történeti településeket: Anarcs, Csaroda, Fehérgyarmat, Kisvárda, Mátészalka, Nagykálló, Nyírbátor, Nyíregyháza, Szabolcs, Tarpa, Tiszadob, Tiszavasvári, Túristvádi, Vásárosnamény²⁵.

²⁵ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve

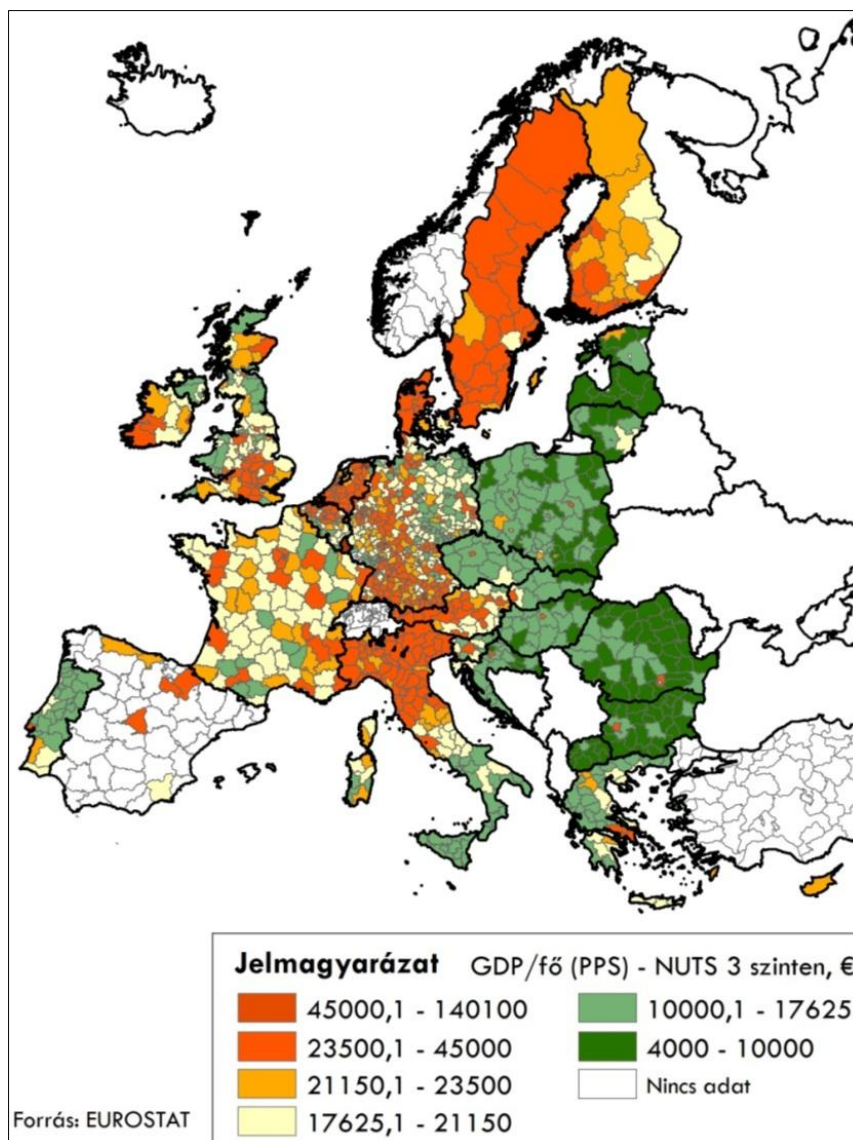
1.2.3 Gazdasági bázis

1.2.3.1 Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai

Bruttó hazai termék

A megye gazdasági helyzete összefoglalóan a **bruttó hazai termék (GDP)** alakulásával jellemezhető. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az egy főre jutó GDP alapján az utolsó előtti helyen áll a megyék között, az egy főre jutó GDP 2010-ben csupán az országos átlag 54,5%-a volt, a Budapest nélkül számított megyék átlagának is csupán 73,9%-a.

6. ábra: Egy főre jutó GDP (PPS), 2009



Forrás: Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozicionálásához, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a vásárlóerő-paritáson számolt **egy főre jutó GDP** az EU-27 átlagának csupán 34,8%-a. (Magyarország egy főre jutó GDP-je az EU-27 átlag 63,9%-a, csupán a főváros mutatója haladja meg az EU átlagot). (Ld. Mellékletek 47. ábra.)

Az egy főre jutó GDP **időbeli alakulását** vizsgálva megállapítható, hogy a megye évek óta a 19. helyen áll a megyék rangsorában.

2. tábla: Az egy főre jutó bruttó hazai termék

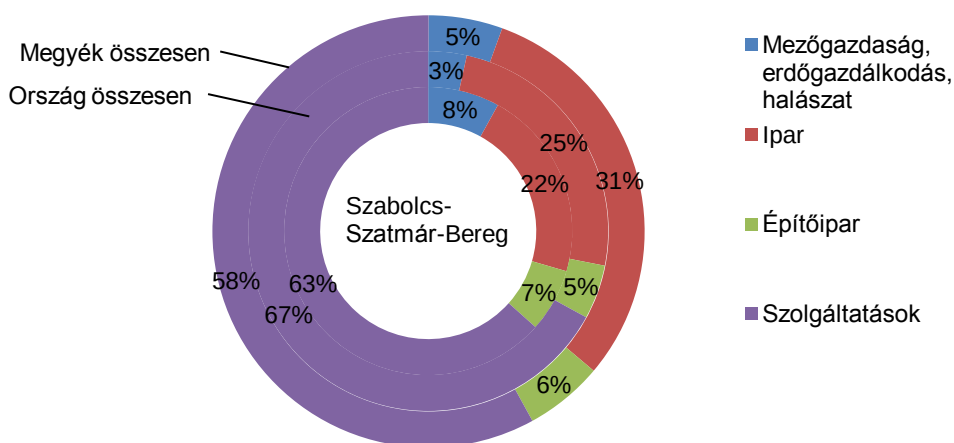
Megye, főváros	Egy főre jutó bruttó hazai termék						Sorrend az egy főre jutó GDP alapján
	ezer Ft			az országos átlag %-ában	a megyék átlagának %-ában	az EU-27 átlagának %-ában (PPS alapján)	
	2007	2008	2009	2009			
Budapest	5 355	5 792	5 800	226,9	307,6	145,0	1
Pest	2 313	2 317	2 169	84,9	115,0	54,2	4
Fejér	2 382	2 499	2 152	84,2	114,1	53,8	5
Komárom-Esztergom	2 708	2 802	2 506	98,0	132,9	62,7	3
Veszprém	1 850	1 933	1 764	69,0	93,5	44,1	13
Győr-Moson-Sopron	2 811	2 989	2 735	107,0	145,0	68,4	2
Vas	2 254	2 292	2 091	81,8	110,9	52,3	7
Zala	2 009	2 197	2 103	82,3	111,5	52,6	6
Baranya	1 767	1 867	1 773	69,4	94,0	44,3	12
Somogy	1 561	1 680	1 626	63,6	86,2	40,7	16
Tolna	1 742	1 904	1 930	75,5	102,3	48,3	8
Borsod-Abaúj-Zemplén	1 631	1 680	1 577	61,7	83,6	39,4	17
Heves	1 785	1 867	1 783	69,7	94,5	44,6	11
Nógrád	1 144	1 230	1 180	46,1	62,5	29,5	20
Hajdú-Bihar	1 773	1 879	1 879	73,5	99,6	47,0	10
Jász-Nagykun-Szolnok	1 601	1 724	1 737	67,9	92,1	43,4	14
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1 337	1 418	1 393	54,5	73,9	34,8	19
Bács-Kiskun	1 638	1 795	1 698	66,4	90,1	42,5	15
Békés	1 468	1 564	1 437	56,2	76,2	35,9	18
Csongrád	1 806	1 959	1 907	74,6	101,1	47,7	9
Összesen	2 485	2 644	2 556	100,0	135,6	63,9	
Ebből: megyék	1 902	1 946	1 886	73,8	100,0	47,2	

Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010

A **GDP gazdasági ágak szerinti** megoszlása tükrözi a megye gazdasági szerkezetét: a megyében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat gazdasági ág (8,04%) és az építőipar (7,12%) az országos átlagnál nagyobb súlyú, míg az ipar (21,5%) és a szolgáltatások (63,4%) az országos átlagnál kisebb súlyúak. (Ld. Mellékletek 48. ábra.)

A Budapest nélküli megyei adatokhoz viszonyítva még inkább kirajzolódik Szabolcs-Szatmár-Bereg megye alacsony iparosodottsága.

7. ábra: Bruttó hozzáadott érték a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2009

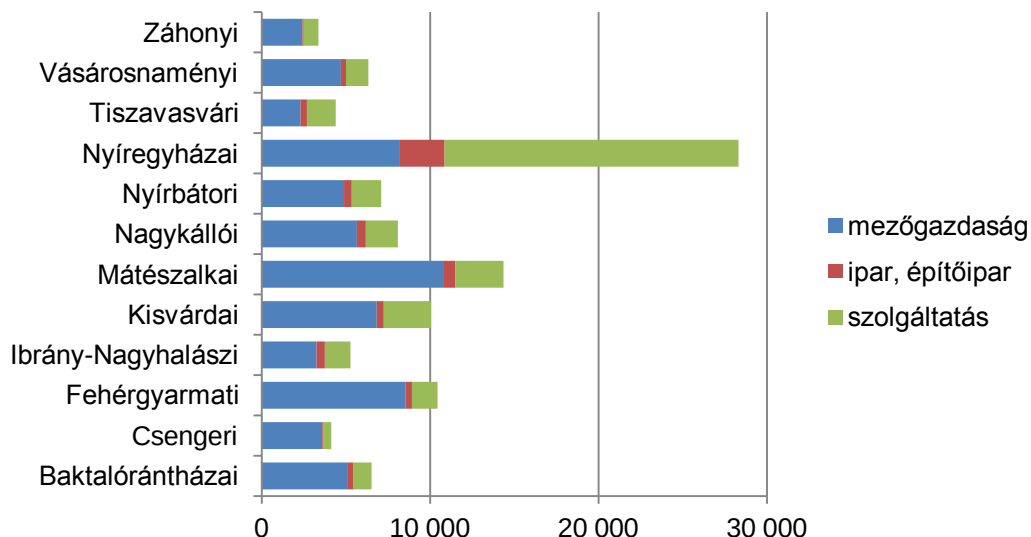


Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010 adatok alapján saját szerkesztés

Vállalkozások

A **regisztrált vállalkozások** száma (2010-ben 108 397) dinamikusan növekszik Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, és a vállalkozássűrűség (195/ezer lakos) az országos átlaghoz (173,9/ezer lakos) képest relatíve magas. Ennek oka a kistermelői és őstermelői kategória, mivel ezeknek a termelőknek 2008 óta regisztráltatniuk kell magukat vállalkozóként és a megyében hagyományosan jelentős mezőgazdaság miatt számuk magas (59 684).

8. ábra Regisztrált vállalkozások Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben, 2010

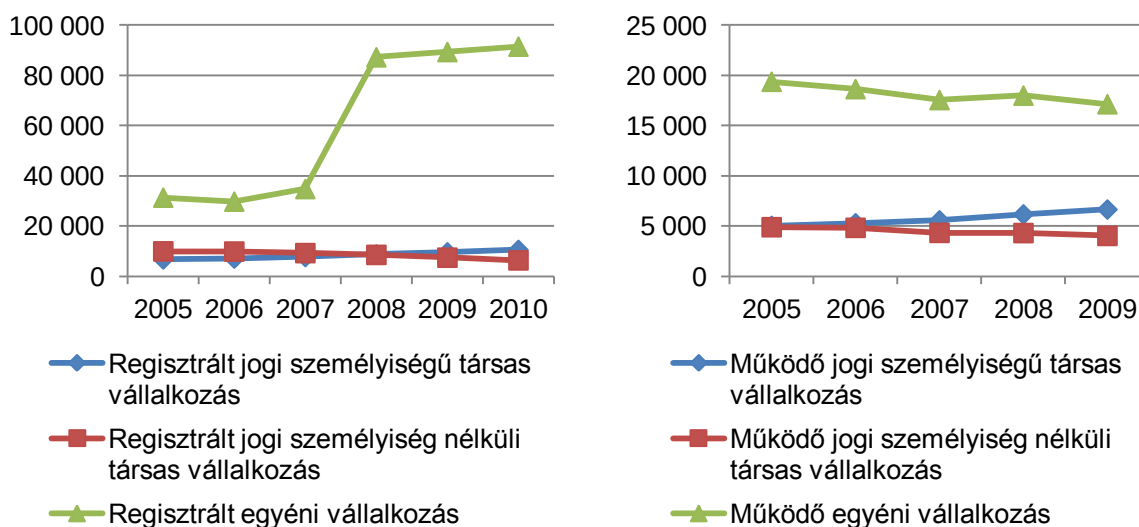


Forrás: KSH, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve 2010 alapján saját szerkesztés

A **működő vállalkozások** száma csökken, és jóval alacsonyabb, mint a regisztrált vállalkozások száma.

A **megyén belüli területi fejlettségbeli különbségeket** mutatja az ezer lakosra jutó működő vállalkozások települések népességnagyság-kategóriája szerinti megoszlása: Nyíregyháza értéke (97) a megyei átlag (49) csaknem kétszerese, a kisebb települések értékének négy-ötszöröse.

9. ábra: Regisztrált és működő gazdasági szervezetek és vállalkozások száma jogi forma szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2005-2010)

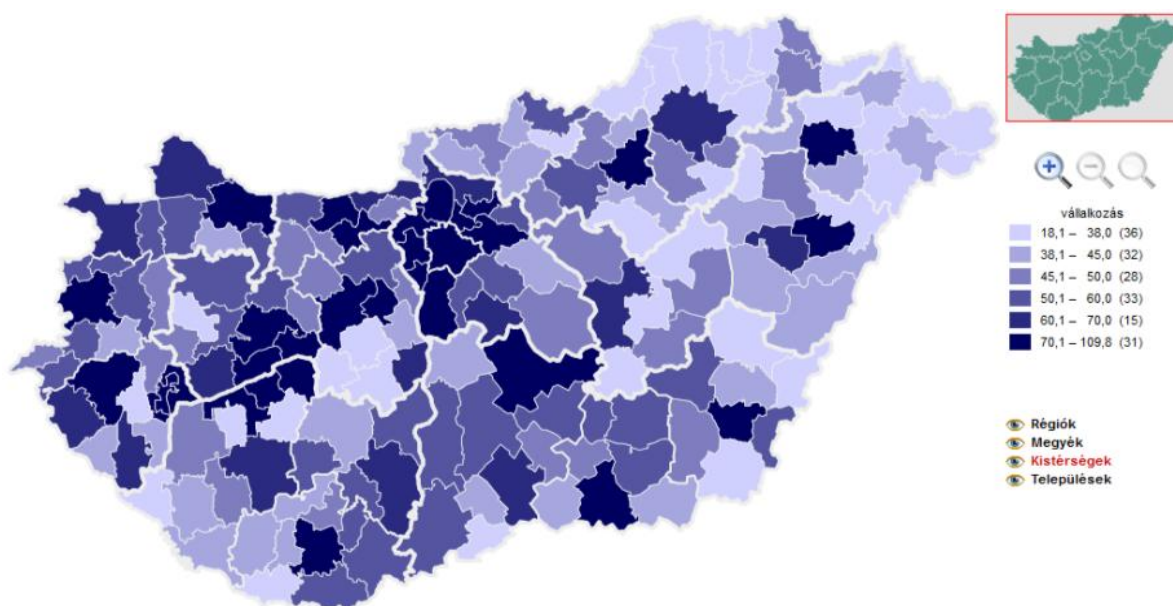


Forrás: KSH, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve 2010 alapján saját szerkesztés

A **működő vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása** (ld. Mellékletek 55. ábra) azt mutatja, hogy a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ághoz sorolt vállalkozások aránya közel kétszerese az országos átlagnak. Az ipari és építőipari vállalkozások aránya kisebb az országos átlagnál. A szolgáltató ágak esetében az országos átlagnál magasabb a kereskedelem, gépjárműjavítás, a szállítás, raktározás és pénzügyi, biztosítási ágakhoz tartozó vállalkozások aránya, míg az ingatlanügyletekkel és információs, kommunikációs tevékenységekkel foglalkozó vállalkozások aránya elmarad az országos átlagtól.

A megye kistérségeiben a lakosság **vállalkozási aktivitása** – összefüggésben a jövedelmi viszonyokkal – alacsony. Jelentős a kistérségenkénti szóródás: a megyeszékhely kistérségében jóval az átlag feletti (87,4 vállalkozás ezer lakosra), míg más kistérségekben különösen alacsony vállalkozási intenzitás (pl. a Baktalórántházi kistérségben 27 vállalkozás ezer lakosra) jellemző.

10. ábra: Működő vállalkozások ezer lakosra kistérségenként, 2009

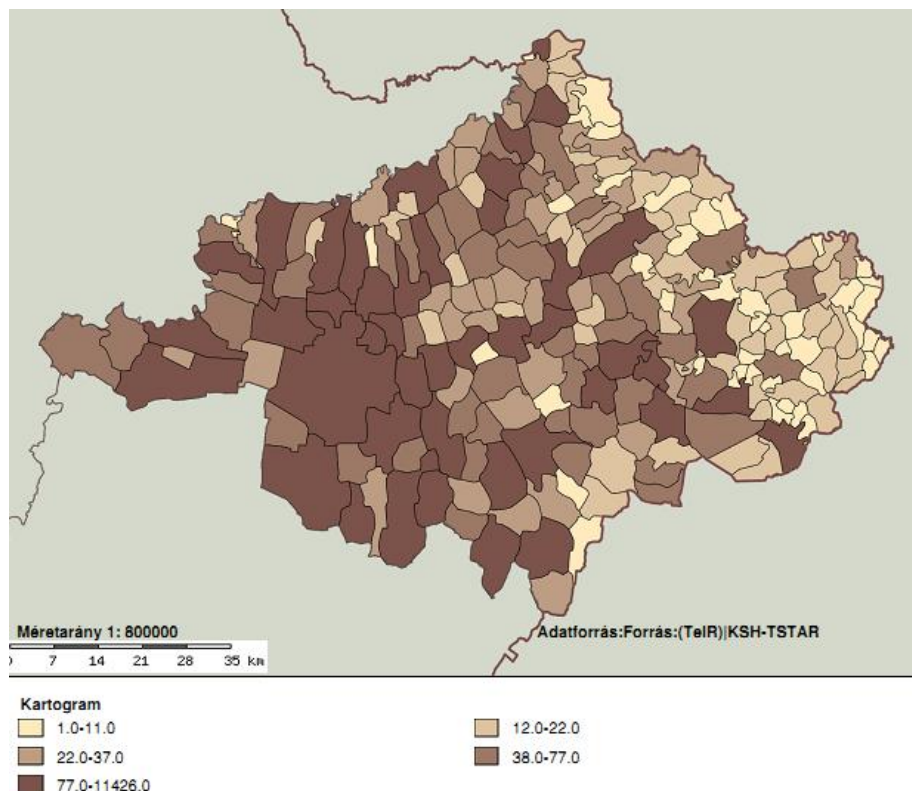


Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010

A megyében az országosnál jóval magasabb az **egyéni vállalkozások** aránya (61,6 % az országos 45,6%-kal szemben), így kisebb a társas vállalkozásoké, ez a tendencia évek óta jellemző a megyére.

A működő vállalkozások **megyén belüli térbeli eloszlása** a megyeszékhely és a nagyobb városok térségének dominanciáját mutatja, míg a perifériákon alacsonyabb a működő vállalkozások száma. Ez a tendencia jellemző mind a társas, mind az egyéni vállalkozások megoszlására. A működő egyéni és társas vállalkozások kistérségi szintű, ágazonkénti adatait a Mellékletek között található 19. tábla mutatja be.

11. ábra: Működő vállalkozások száma településenként (2009)



Forrás: TelR, Interaktív elemző

A vállalkozások **létszám-kategória szerinti** megoszlása hasonló az országos arányokhoz: a működő vállalkozások több mint 95%-a 1-9 főt foglalkoztat, míg a 250 vagy több főt foglalkoztató cégek aránya 0,1% körüli (a megyében kissé alacsonyabb, mint országosan).

3. tábla: A működő vállalkozások száma létszám-kategória szerint, 2009

Megye, főváros	1-9	10-19	20-49	50-249	250 fős és nagyobb	Összesen
	fős					
Budapest	176 954	5 420	2 870	1 509	330	187 083
Pest	83 808	2 146	1 036	515	85	87 590
Fejér	24 798	637	323	145	43	25 946
Komárom-Esztergom	19 062	492	258	151	38	20 001
Veszprém	22 834	500	262	135	25	23 756
Győr-Moson-Sopron	30 774	772	394	229	50	32 219
Vas	15 959	365	178	125	28	16 655
Zala	18 737	438	224	119	17	19 535
Baranya	24 790	552	306	157	16	25 821
Somogy	18 209	423	202	104	16	18 954
Tolna	13 271	319	184	87	8	13 869
Borsod-Abaúj-Zemplén	30 628	697	392	191	35	31 943
Heves	17 167	403	201	119	18	17 908
Nógrád	9 286	180	80	52	12	9 610
Hajdú-Bihar	30 912	742	437	243	31	32 365
Jász-Nagykun-Szolnok	18 360	452	266	161	25	19 264
Szabolcs-Szatmár-Bereg	26 698	597	328	169	25	27 817
Bács-Kiskun	30 690	916	504	240	29	32 379
Békés	17 710	480	258	136	11	18 595
Csongrád	26 455	671	373	159	28	27 686
Összesen	657 102	17 202	9 076	4 746	870	688 996
Ebből: megyék	480 148	11 782	6 206	3 237	540	501 913

Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010

A megye legjelentősebb foglalkoztatói az alábbiak:

- Start Nonprofit Kft.
- Michelin Hungária Abroncsgyártó Kft.
- LEGO Manufacturing Kft.
- Szabolcs Volán Zrt.
- Nyírerdő Nyírségi Erdészeti Zrt
- Carl-Zeiss Vision Hungary Optikai Kft.
- Coloplast Hungary Kft.

Az **infokommunikációs eszközöket használó**, 10-nél több főt foglalkoztató vállalkozások aránya ebben a megyében a legalacsonyabb az országban, mind a számítógép ellátottságot, mind a hálózati kapcsolatokat vizsgálva. Az internet hozzáféréssel, e-maillal, honlappal rendelkező vállalkozások aránya szintén itt a legalacsonyabb.

4. tábla: Az infokommunikációs eszközöket használó, 10-nél több főt foglalkoztató vállalkozások aránya, 2010, %

Megye, főváros	Számítógép	Lokális hálózat (LAN)	Vezeték nélküli lokális hálózat	Nagy-távolságú hálózat (WAN)	Intra-net	Extra-net	Internet-hozzáférés	Honlap	Elektronikus levél (E-mail)
Budapest	93,6	66,0	34,0	34,4	26,2	18,8	92,4	69,4	91,6
Pest	90,8	54,4	28,3	27,1	19,1	15,4	89,8	61,7	88,5
Fejér	91,6	50,9	26,0	22,2	19,1	9,5	90,3	55,1	90,7
Komárom-Esztergom	93,0	52,9	26,7	23,1	17,5	9,1	91,5	55,0	92,0
Veszprém	92,3	52,3	24,3	21,9	15,1	8,3	90,6	53,5	91,1
Győr-Moson-Sopron	92,2	51,9	25,1	26,2	15,9	9,9	89,6	49,6	89,6
Vas	91,2	52,2	24,3	24,1	13,3	9,2	88,9	47,3	88,6
Zala	92,5	50,9	24,1	24,5	12,9	8,4	89,4	47,8	89,4
Baranya	89,9	51,6	21,8	21,0	15,4	10,1	86,7	46,2	85,2
Somogy	91,1	53,5	20,8	20,4	12,9	9,0	88,2	47,9	87,1
Tolna	90,4	48,8	17,9	19,3	13,9	8,6	86,8	42,2	84,8
Borsod-Abaúj-Zemplén	90,7	47,5	20,8	23,9	13,2	8,2	90,4	44,5	89,3
Heves	91,1	49,4	22,9	24,8	13,6	9,0	90,9	45,5	89,4
Nógrád	91,4	47,2	20,7	21,9	17,1	9,2	90,8	44,3	89,9
Hajdú-Bihar	85,1	45,4	17,1	20,3	18,3	8,0	83,0	45,1	80,8
Jász-Nagykun-Szolnok	85,5	44,2	18,7	20,0	16,4	8,1	83,2	41,4	80,9
Szabolcs-Szatmár-Bereg	83,2	43,3	18,6	20,0	15,7	7,5	81,1	40,9	79,1
Bács-Kiskun	89,8	49,3	22,7	23,1	14,3	8,4	87,2	50,0	87,2
Békés	89,4	47,5	19,3	22,5	12,9	7,6	86,7	45,5	86,6
Csongrád	90,5	51,1	23,0	23,5	16,2	9,1	88,1	50,1	88,4
Összesen	91,2	55,4	26,7	27,0	19,4	12,8	89,5	56,5	88,7
Ebből: megyék	90,0	50,3	23,2	23,4	16,0	10,0	88,1	50,3	87,3

Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010

Bár vannak a megyében helyi alapanyagokat feldolgozó, innovatív exportképes végterméket előállító vállalkozások, azonban a kis- és közepes vállalkozások többsége jellemzően tőkeszegény, kiszolgáltatott és nem eléggé innovatív. Az EU támogatások hozzájárulnak ezen problémák csökkentéséhez: 2007 és 2012 között közel 1500 vállalkozási fejlesztési projekt nyert támogatást 178 milliárd Ft értékben. A projektek általában a termelés infrastrukturális feltételeinek és a vállalkozások versenyképességének javítását célozták.

Mezőgazdaság

A megye gazdaságában lényeges szerepet tölt be a **mezőgazdaság**, ahogyan azt mind a GDP gazdasági ágak szerinti megoszlása (a mezőgazdaság hozzájárulása 8% Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 3% országosan), mind az alkalmazásban állók és működő vállalkozások gazdasági ágak szerinti megoszlása is tükrözi. A megyében működő vállalkozások 6,3%-a a főtevékenysége alapján mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászati besorolású (míg országosan ez az arány csak 3,3%), az ebben a gazdasági ágban működő

vállalkozások száma 2000-2007 között folyamatosan csökkent, 2008 óta azonban folyamatosan növekszik (2010-ben számuk 1779). A vállalkozások mellett magas az őstermelői igazolvánnyal rendelkező mezőgazdasági termelők száma is (a regisztrált őstermelők száma 59 684 fő volt 2010 év végén). Az őstermelők területi megoszlását a Mellékletek között található 49. és 50. ábra mutatja be.

A **mezőgazdaságban működő vállalkozások** 70%-a egyéni vállalkozás, a társas vállalkozások döntő többsége 1-9 fős, és csupán két vállalkozás rendelkezik 250 főnél nagyobb létszámmal. A külföldi érdekeltségű mezőgazdasági vállalkozások aránya alacsony (2009-ben 8 külföldi érdekeltségű vállalkozás működött a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat gazdasági ágban).

A megye 623 ezer hektárnyi összes földterületének 78,6%-a **termőterület**²⁶, 58,2%-a **mezőgazdasági terület**²⁷. A mezőgazdasági területből a szántó területe (263 ezer hektár) az országos aránynál kisebb, a gyümölcsös és a gyepterületek belüli aránya meghaladja az országot. A **gyümölcsös** aránya kiugróan magas: az országos 92,4 ezer hektár gyümölcsös egyharmada(!) Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található (30,2 ezer hektár). (Ld. Mellékletek 51. ábra).

A mezőgazdasági terület átlagos aranykorona-értéke elmarad az országostól, a megyék közül itt a legalacsonyabb (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 12,31 AK, országos átlag: 18,15 AK). A magyarországi szántóterületek aranykorona-értékét a Mellékletek között található 52. ábra, a szántóterületek arányát európai összehasonlításban a Mellékletek között található 53. ábra mutatja. A műtrágyázott, szervesztrágyázott és öntözött területek megyei aránya elmarad az országos átlagtól.

A megye mezőgazdaságának termelési viszonyai korszerűtlenek, **birtokszerkezete** elaprózott. A 2010. évi általános mezőgazdasági összeírás (ÁMÖ, KSH) adatai szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az egy – mezőgazdasági területet használó – **gazdaságra jutó** használt **földterület** gazdasági szervezetek esetében 148 hektár, ami az országos átlagnak 58 %-a, egyéni gazdaságok esetében 3,3 hektár, az országos 77 %-a. Az elmúlt 10 évben a mezőgazdasági területet használó gazdaságok száma csökkent (ezen belül a gazdasági szervezetek száma nőtt, az egyéni gazdaságok száma csökkent), mind a megyében, mind országosan.

A megye jelentős szerepet tölt be az ország **növénytermesztésében**. A mezőgazdaság struktúrájában a munkaigényes ágazatok dominálnak. Az éghajlat számos növénykultúra termelésére kiváló lehetőségeket nyújt, így alakultak ki azok a tradicionális, jellegzetes termékek (szabolcsi alma, nyírségi burgonya, dohány, napraforgó, szatmári szilva), amelyek termőhelyi körzeteiben speciális szakismeret halmozódott fel.

Az elmúlt évek adatai azt mutatják, hogy a **szántóföldi növények** betakarított termés mennyisége jelentősen csökkent. A **termésátlag** évről évre változik, de jellemzően az országos átlagnál alacsonyabb. Ezek a kedvezőtlen tendenciák a változékony időjárással és árakkal, az EU támogatások kontraproduktív hatásával és az élelmiszer-feldolgozás korlátozott kapacitásaival magyarázhatóak. Bár hasonlóak a trendek a **zöldség- és gyümölcsstermesztésben** is, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye mindkét területen domináns szerepet tölt be: a teljes magyar gyümölcsstermesztés 43%-át ez a megye adja (331 983 tonna), a zöldség termesztésben való részesedése is jelentős (11,2%, 128 537 tonna). A megye gyümölcsstermesztésének 84,6%-a alma (280 ezer tonna), és bár a termés mennyiség jelentősen csökkent az elmúlt években, jelenleg is Szabolcs-Szatmár-Bereg megye adja az ország összes almatermelésének 56,5%-át. Jelentős a megye részesedése a meggy- és szilvatermelésben is (itt termelik az ország meggytermésének több mint 25%-át, és a szilvatermés 35%-át).

²⁶ Termőterület = mezőgazdasági terület + erdő + nádas + halastó

²⁷ Mezőgazdasági terület = szántó + konyhakert + gyümölcsös + szőlő + gye

Az **állattenyésztés**en belül a megye a területarányától jóval nagyobb arányban részesedik a **juhállományból** (az országos 14,5%-a) és **házinyúl** állományból (az országos 13,8%-a), és viszonylag magas a méhcsaládok, kecske és baromfitenyésztés aránya is, míg a szarvasmarha és sertésenyésztés aránya alacsonyabb a területarányánál. A száz hektár mezőgazdasági területre jutó juhállomány Hajdú-Bihar megye után Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legmagasabb az országban (42 db az országos 21 darabbal szemben).

A mezőgazdasági termelést bizonyos környezeti és egyéb tényezők nehezítik:

- kedvezőtlen talaj minőség,
- kiszámíthatatlan időjárási körülmények (aszály, belvíz, fagykár, stb.)
- elaprózott birtokszerkezet,
- javuló, de továbbra is hiányos infrastrukturális feltételek.

Az európai mezőgazdasági alapokból (Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap és Európai Mezőgazdasági Garancia Alap) származó támogatásoknak és az ágazati integrációknak köszönhetően a mezőgazdaság termelékenysége folyamatosan növekszik.

Ipar, építőipar

Az ipar területi és időbeli trendjeinek alakulását hosszabb időbeli és magasabb szintű területi kontextusban célszerű vizsgálni. Magyarországon az 1989 előtti térszerkezet központi elemét az észak-kelet és dél-nyugat irányú ipari-energetikai tengely alkotta, amely a nyersanyagok és energiahordozók futásirányát követte a középhegységek nyomvonalában. A Miskolc-Székesfehérvár-Nagykanizsa tengelytől északra eső területek jóval iparosodottabbak voltak, mint a tengelytől délre eső területek. A rendszerváltás után az ipari termelés súlya áthelyeződött a Dunántúl északi felére valamint a közép-magyarországi régióra. A piacgazdaság kibontakozásával a természeti erőforrásokon alapuló tömegtermelést felváltotta a közvetlen külföldi tőkebefektetésektől függő iparszerkezet.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ipara 1990 után az országos átlagnál is súlyosabb visszaesést szenvedett el. A termelés volumene – a megyék között az egyik legnagyobb mértékben – az 1989-es szint felére, azaz a '60-as évek végére jellemző értékre esett vissza, amiben a főszerepet az értékesítési és gyártmányfejlesztési ismeretekkel nem rendelkező telephelyek tevékenységének megszűnése és az élelmiszeripar keleti piacainak elvesztése játszotta. 1993 után gyakorlatilag stagnált a termelés, és csak az országosnál jóval később, 1997 második felétől indult érzékelhető növekedésnek.²⁸

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az iparfejlettségi rangsorban sokáig az utolsó helyen állt, azonban az 1990-es évek második felétől előrébb lépett a rangsorban, amely elsősorban a nyíregyházi ipari beruházások gyarapodásának volt köszönhető. Az ezredforduló után az alföldi megyék mindegyike hátrébb került a rangsorban, kivéve Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét.

A megye **GDP-jének** 21,5%-át adja az ipar, ami elmarad az országos átlagtól (24,6%), és a Budapest nélküli megyék átlagától (30,64%). A megye az országos iparban **alkalmazásban állók** számának 3,3%-át, az ipari **termelési értéknek** pedig csupán 1,58%-át adja, ami elmarad a megye országon belüli területi és népességi arányától.

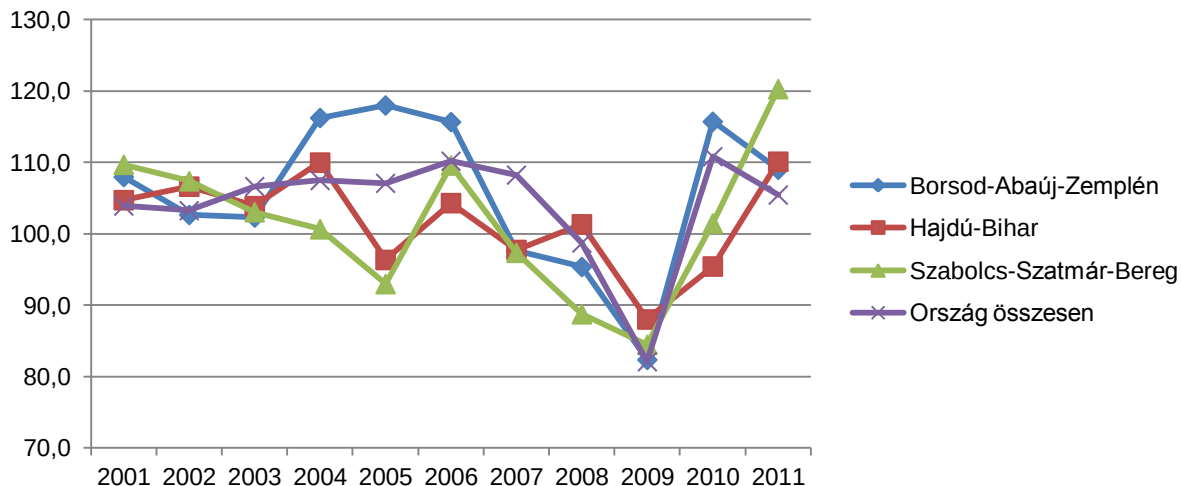
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jelenleg is az egyik **legkevésbé iparosodott** megye Magyarországon, az egy lakosra jutó ipari termelési érték csak Békés és Zala megyében alacsonyabb az itteni 0,53 millió Ft-nál. A szomszédos megyékben az ipar nagyobb szerepet tölt be a gazdaságban: Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar megyében az itteninél magasabb mind az ipari termelési érték, mind az iparban alkalmazásban állók száma, mind az egy lakosra jutó termelési érték.

²⁸ Forrás: Kitorési lehetőségek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, MTA RKK Alföldi Tudományos Intézete, 2001.

Kedvező tendenciát tükröz ugyanakkor az ipari termelés értékének 2010-2011 évi növekedése (2011-ben az előző évhez képest 20%-kal növekedett, több mint 500 millió Ft volt).

12. ábra: Az ipari termelés volumenindexe (telephely szerinti adatok) (2001–2011)

Előző év azonos időszaka=100,0



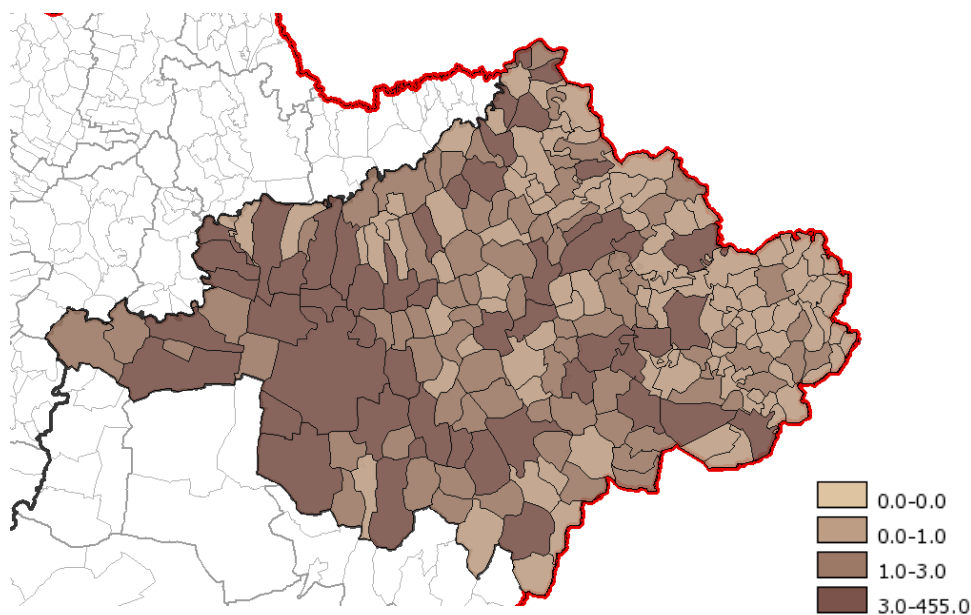
Megj.: 2008. évig az adatok TEÁOR'03, 2009-től TEÁOR'08 szerintiék, ezért összehasonlíthatóságuk korlátozott.

Forrás: www.ksh.hu adatok alapján saját szerkesztés

A gyenge iparosodottság mellett további problémát jelent, hogy a megyék közül Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az egyik legalacsonyabb az ipar **termelékenysége** (az egy alkalmazásban állóra jutó termelés), ebben a megyében a termelékenység (2010-ben 19.115 eFt) csupán fele az országos átlagnak (39.955 eFt). A szomszédos Hajdú-Bihar megyében az itteninél magasabb (25.643 eFt), míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az országos átlagnál is magasabb (47.501 eFt).

Az ipar **ágazatok szerinti megoszlását** vizsgálva megállapítható, hogy az ipari szerkezet erőteljesen **feldolgozóipar orientált**. A megyében működő feldolgozóipari vállalkozások területi megoszlását az alábbi térkép mutatja be.

13. ábra: Működő társas vállalkozások száma a feldolgozóiparban településenként (2009)



Forrás: TeIR, T-MER

A megye feldolgozóiparát a termelési érték és a foglalkoztatási struktúra alapján az **élelmiszer-, ital- és dohánytermék gyártás, a gumi-, műanyag termék gyártás, a textilipar, valamint a fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenység** dominanciája, illetve a gépipar arányának nagyon alacsony szintje jellemzi.

14. ábra: Termelés és termelékenységi Szabolcs-Szatmár-Bereg megye feldolgozóipari ágazataiban, 2010



Forrás: KSH, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve 2010 alapján saját szerkesztés

A feldolgozóiparban alkalmazásban állók számának ágazatok szerinti alakulását a Mellékletek között található 54. ábra mutatja be.

Összességében elmondható, hogy a rendszerváltás óta a fémalapanyag, fémfeldolgozási termékgyártás, valamint a villamosenergia, gáz, gőz és vízellátás nemzetgazdasági ágakat leszámítva az összes ipari ágazatban csökkent a foglalkoztatottak száma. A textil és ruházatipart, valamint a bőr és cipőipart folyamatos válságok sújtják az egész világon. Magyarországon a rendszerváltást követően gyorsult fel ezeknek az ágazatoknak a sorvadása, amely a keresletcsökkenéssel és az ázsiai konkurencia megerősödésével van összefüggésben. A megye elsősorban az országon belüli olcsóbb munkaerőnek köszönheti az ágazat megőrzését, azonban az elmúlt 20 évben itt is jelentősen csökkent a szerepe. Az élelmiszeripar szintén folyamatos problémákkal küzd Magyarországon, melynek következtében visszaesett a termelés volumene és foglalkoztatottak száma.

Az **építőipar** a GDP gazdasági ágak szerinti megoszlása alapján az országos átlagnál nagyobb súlyú (a megyében 7,1%, az országos átlag 4,9%), ugyanakkor az alkalmazásban állók száma alapján az országosnál kisebb jelentőségű a megye gazdaságában. A megyei építőipar termelési értéke 2008 óta csökkenő tendenciát mutat, értéke az országos termelési érték 2,9%-át adja (ez valamivel kisebb arányú a szomszédos két megye adatánál).

Szolgáltatások

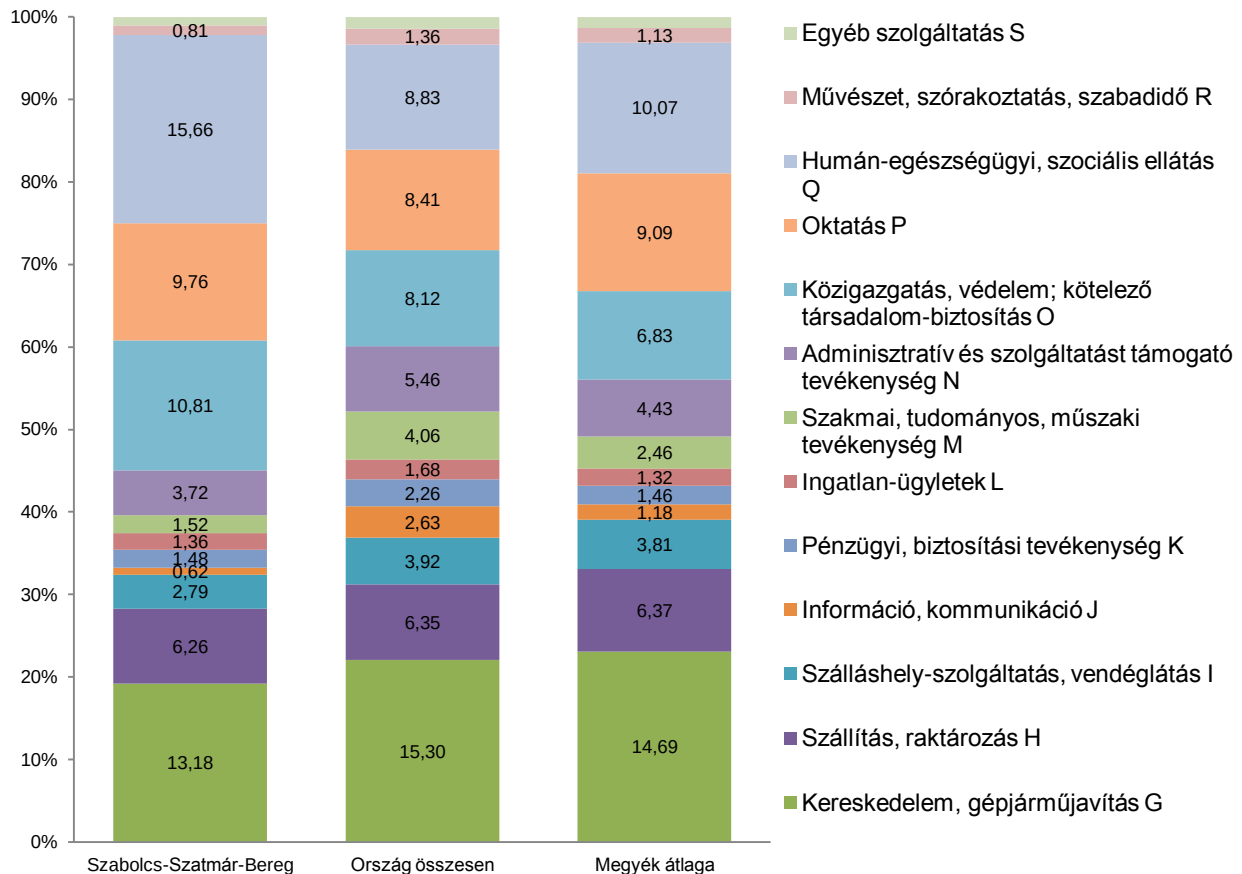
A tercier szektor szerepe egyre növekszik a fejlett országok gazdaságában. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdaságában szintén lényeges szerepet töltenek be a szolgáltató ágak, a GDP gazdasági ágak szerinti megoszlása szerint részesedésük 63,4 %, ami csak kis mértékben marad el az országos átlagtól (67 %), sőt a Budapest nélküli megyék átlagát (58%) meg is haladja.

Az alkalmazásban állók száma alapján a megyében a **humán-egészségügyi, szociális ellátás** és a **közigazgatás, védelem** területén dolgoznak a legtöbben, az alkalmazásban állók aránya mindkét területen meghaladja az országos és a Budapest nélküli megyék

átlagát is. A megyében jelentős a **kereskedelem, gépjárműjavítás** területén alkalmazásban állók száma is, de arányuk kissé elmarad az országos átlagtól.

A **pénzügyi, biztosítási** tevékenység területén dolgozók aránya kismértékben meghaladja a megyék átlagát. A pénzügyi és üzleti szolgáltatások többsége a megyeszékhelyen és a nagyobb városokban állnak rendelkezésre.

15. ábra: Az alkalmazásban állók létszámának megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2010, %



Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010 adatok alapján saját szerkesztés

Az elmúlt években a megyében a humán-egészségügyi, szociális ellátás és a közigazgatás, védelem területén alkalmazásban állók száma növekedett jelentős mértékben. A szolgáltatások területén alkalmazásban állók megyei számának **időbeli alakulását** a Mellékletek között található 58. ábra mutatja be.

A **kiskereskedelmi** hálózat fejlett, az ezer lakosra jutó kiskereskedelmi üzletek megyei száma (16,5) magasabb az országos átlagnál. (Ezen belül a megyék közül itt a legmagasabb az egyéni vállalkozás által működtetett kiskereskedelmi üzletek aránya.) A több mint 9200 kiskereskedelmi egység 30%-a **élelmiszerüzlet és áruház** (ezen belül viszont a zöldség-gyümölcs szaküzletek aránya elmarad az országos átlagtól), és jelentős a **ruházati szaküzletek** aránya. A megye kiskereskedelmi üzlethálózatának **struktúrája** kis mértékben eltér az országostól: az élelmiszer üzletek (2759 db) és a hasznáلتcikk szaküzletek (585 db) aránya meghaladja mind az országos átlagot, mind a Budapest nélküli megyék átlagát is. A kereskedelemben egyre fontosabbá válik az értékesítési lehetőségek biztosítása a **helyi termékek** számára.

A kiskereskedelmi üzletek számának **időbeli alakulását** vizsgálva megállapítható, hogy számuk 2000 és 2009 között nem változott jelentős mértékben a megyében (9223 db-ról 9236 db-ra nőtt), azonban üzlettypus szerinti megoszlásuk jelentősen átalakult. Jelentősen (egyhatodával, 567-tel) **csökkent az élelmiszerüzletek és áruházak** száma, azonban ezen

belül bizonyos élelmiszer szaküzletek száma nőtt (pl. kenyér- és pékáru, zöldség- és gyümölcsüzlet). Jelentősen **emelkedett az iparcikküzletek és áruházak** száma, ezen belül a vegyesiparcikk-üzletek és áruházak száma, a telekommunikációs és számítógép szaküzletek száma, az óra-ékszer, sportszer, játék, használati cikkek szaküzletek, valamint a gépjárműüzletek száma.

Az ország 117 **bevásárlóközpontjából** 4 található a megyében (összesen 148 kiskereskedelmi üzlettel), emellett 6 **hipermarket** működik itt (az országos 168-ból), (összesen 148 kiskereskedelmi üzlettel).

Idegenforgalom

A turizmus a 20. század második felének folyamán fokozatosan lett tömegjelenség (évente 4-5%-al nő), gazdasági szerepe az elmúlt évtizedekben fokozatosan és dinamikusabban növekedett, mára a gazdaságban betöltött szerepe vitathatatlan. A növekedés egyebek mellett a számottevő GDP-előállító funkciójának, munkaigényes jellegének és fontos beruházás-gerjesztő hatásának köszönhető. Magyarországon a turizmus a nemzetgazdaságban betöltött szerepe miatt hosszú idő óta kiemelt jelentőségű területe a gazdaságnak. Nem jellemezhető hagyományos ágazatként, mivel az általa igénybe vett szolgáltatások és termékek heterogének (Tóth-Dávid, 2011).

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye **idegenforgalmi** adottságai, bár sokszínűek (kulturális örökség, természeti értékek, attrakciók), általában nem jelentenek nemzetközileg is versenyképes vonzerőt, és elsősorban a belföldi, illetve a szomszédos országokból érkező turizmushoz nyújtanak lehetőséget. A turisztikai infrastruktúra és szolgáltatások egy része az ágazatba történt jelentős beruházások ellenére még mindig hiányos. A turizmus szerepe a megye gazdaságában az adottságokhoz képest is szerény (bár az elmúlt tíz évben növekedést mutatott az ágazat). (Magyarország megyéinek idegenforgalmi teljesítménymutatóit a Mellékletek között található 22. tábla mutatja be.)

A megye turisztikai potenciálja alatt értjük mindazokat a dolgokat, tevékenységeket, szellemi, épített természeti örökséget, amely az adott területhez köthető és vendégforgalmat generál. Ide tartozik a megye turisztikai vonzerőleltára. (Részletesen lásd a Mellékletek között 3.1.3 fejezet).

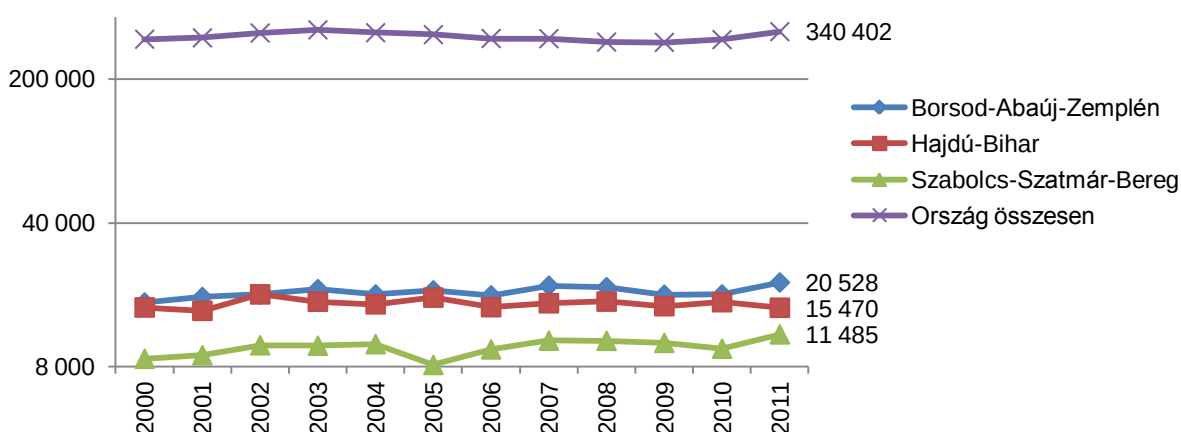
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye turizmusában kimutatható egy rendkívül markáns idegenforgalmi tengely. A tengely Nyíregyháza, Nagyálló, Kállósején, Máriapócs, Nyírbátor településeket érinti, amely egyértelműen körvonalazza egy potenciális desztináció magját (nyírségi desztináció). A **Nyíregyháza-Nyírbátor turisztikai tengely** a megyei turizmusforgalom közel kétharmadát bonyolítja le. A tengely fejlődésének az elmúlt években több nagy idegenforgalmi beruházás is komoly lendületet adott (ebből Nyíregyházát, Máriapócsot, Nyírbátort és Kállósejént kiemelt projekt érintette/érinti).

A megye turizmusának másik kiemelkedő desztinációja a **szatmári és beregi térség**. Az Észak-kelet magyarországi határmenti perifériális területekről általánosságban elmondható, hogy kiemelt történeti, kulturális és természeti értéket hordoznak magukban. A történetileg is jellemző szegénység, az intenzív iparosítás hiánya lehetővé tette, hogy konzerválódjanak ezeknek a területeknek a történelmi és természeti értékek egyaránt. Jellemző a középkori templomok magas koncentrációja, amely részben azzal magyarázható, hogy a helyi falusi közösségeknek nem volt akkora vagyonuk, hogy a régi templom helyén új, nagyobb templomokat építsenek valamint a kedvezőtlen vízrajzi viszonyok távol tartották a támadó seregeket. Jellemző továbbá az épségben maradt régészeti leletek gazdagsága. Az épített örökség mellett ezeken a területeken konzerválódott a szellemi örökség is, erőteljesen tovább éltek a népi hagyományok (ezeknek a területeknek az elszigeteltsége lehetővé tette, hogy a néprajzi kultúrájuk konzerválódjon).

Területileg a harmadik kiemelt desztináció a **Nyíri Mezőség** területe, a jelenlegi Tiszavasvári kistérség. Itt szintén jelentős a kulturális és természeti vonzerők koncentrálttsága (szabolcsi földvár, tiszadobi Andrassy kastély, a rakamazi Tiszapart).

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az ország összes kereskedelmi szállás férőhelyének 3,1%-a, az egyéb szállás férőhelyeinek 1%-a található. A megyében a kereskedelmi szállások **férőhelyeinek** száma 2009-2010-ben csökkent (miközben országosan és a két szomszédos megyében növekedett), majd 2011-ben növekedett.

16. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei, július 31. (2000–2011)

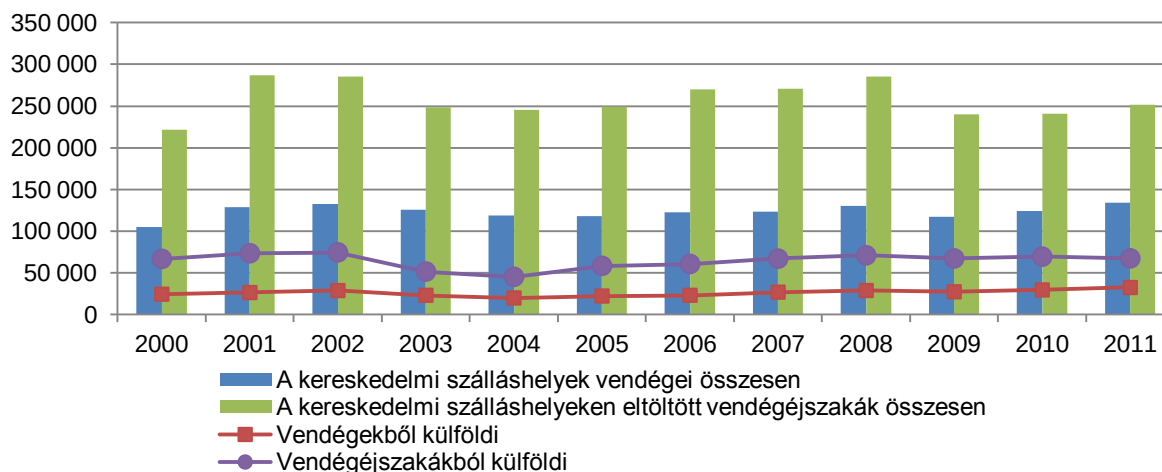


Forrás: www.ksh.hu adatok alapján saját szerkesztés

A megyében található kereskedelmi szálláshelyek **szobakihasználtsága** 26,4% (2010), amely elmarad az országos átlagtól. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a gyógy-szállodát kivéve minden egyéb szálláshely típus megtalálható. Legnagyobb számban a panziók képviselik magukat (40%), a legtöbb férőhellyel pedig a kempingek rendelkeznek (50%). A magánszálláshelyek száma a megyében 320 db, melyből a falusi szálláshelyek száma 184 db, a fizetővendég szolgáltatás 136 db. A kereskedelmi és magán szálláshelyek száma összesen 445 db, amely összes 12.883 db férőhellyel rendelkezik (lásd Mellékletek 21. tábla).

A **vendégéjszakák** száma mind a kereskedelmi, mind az egyéb szálláshelyeken csupán 1,2-1,3%-a az országosnak, és az **átlagos tartózkodási idő** is rövidebb az országos átlagnál (a kereskedelmi szálláshelyeken 1,9 nap, az egyéb szálláshelyeken 2,6 nap, míg a megyék átlaga 2,7 és 3,8 nap). A **külföldi** vendégek és vendégéjszakák aránya szintén alacsonyabb az országos átlagnál. A megyébe a legtöbb külföldi Ukrajnából (18,8%), Szlovákiából (14,9%), Romániából (11%), Lengyelországból (10,1%) és Németországból (9,4%) érkezett 2010-ben.

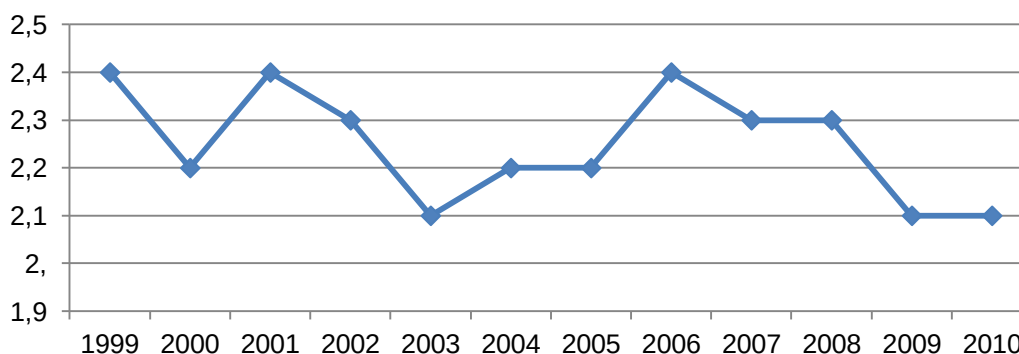
17. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2000–2011)



Forrás: www.ksh.hu adatok alapján saját szerkesztés

Az **átlagos tartózkodási idő** a megyében 2,1-2,4 átlagérték között mozgott az elmúlt tíz évben, 2006 óta csökkenő tendenciát mutat.

18. ábra: Átlagos tartózkodási idő a megyében



Forrás: TEIR, T-MER alapján saját szerkesztés

A vendégéjszakák számának a megye **település/területi szintű** elemzése alapján elmondható, hogy a vendégéjszakák 40%-a Nyíregyházán, 10% Vásárosnaményban, 8% Kisvárdán, 5-5% Rakamaz és Mátészalka településeken realizálódik. Tiszalök és Nyírbátor emelkedik még ki vendégéjszakákat tekintve. A többi település 3% alatti részarányú. (Lásd Mellékletek 62. ábra.)

A **vendéglátóhelyek** lakosságarányos száma (tízezer lakosra 55,2 db) elmarad az országos átlagtól és a megyék átlagától is, ugyanakkor a szomszédos két megye mutatójánál magasabb).

A vendégek, illetve a vendégéjszakák számának idősoros, illetve tájegységenkénti alakulását a Mellékletek között található 59., 60., 61. ábra mutatja be.

A megye idegenforgalmának alakulásában kettősség figyelhető meg: miközben a megye egészének idegenforgalmát jellemző mutatók 2012. I. félévében – az országos tendenciákkal ellentétben – összességében romlottak az előző év azonos időszakához képest, addig a megyeszékhely **Nyíregyháza adatai fellendülést mutatnak**. A hivatalos KSH által kiadott statisztikai adatok még nem állnak rendelkezésre, de Nyíregyháza MJV Polgármesteri Hivatal adóosztályának nyilvántartása szerint a városban 2012. augusztus 31-ig a bevallott összes vendégéjszakák száma (69044) 13%-kal meghaladja az előző évi időarányos értéket. A befolyt idegenforgalmi adóbevétel 17,7 %-kal (2743 ezer Ft-tal) nőtt. A Nyíregyházára

látogató vendégek 72%-át belföldi turisták adták, a külföldiek jellemzően Romániából, Ukrajnából, Németországból és Szlovákiából érkeztek.

A megye öt tájegységéből a Nyírség kiugróan magas értékkel rendelkezik, a megye vendégforgalmának több mint 53%-át generálja. A fennmaradó négy tájegység (Bereg, Rétköz, Nyíri-mezőség, Szatmár) 8-15% körüli értéket képvisel, vagyis elmondható, hogy közel azonos számú vendég fordul meg a megye ezen részein.

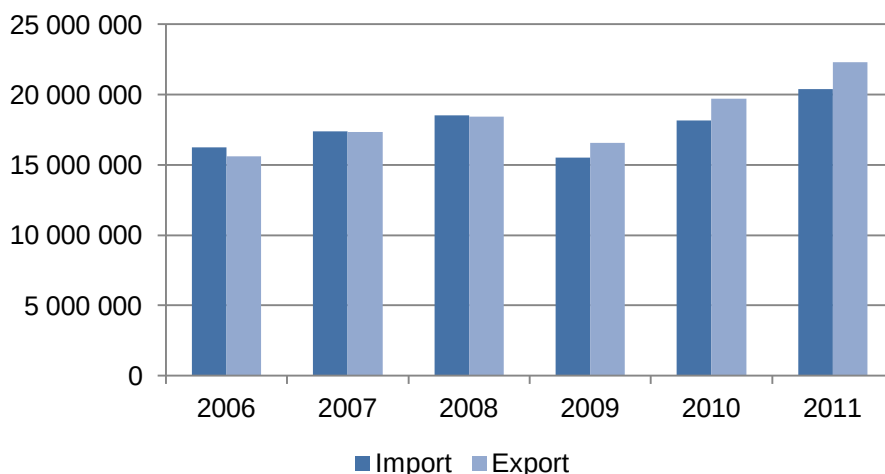
Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az elmúlt években 5 kiemelt turisztikai projekt futott, fut. 2008-ban kapott kiemelt státuszi rangot Nyírbátor Város Önkormányzatának a **Hit és Egészség** című programja, amely Nyírbátorban és Máriapócsra indított el a térség vallási, és épített örökségére alapozott turizmusfejlesztési programot, bevonva a termékfejlesztésbe az egészségturizmust is. Nyíregyházán a **Nyíregyházi Állatpark** fejlesztésére szintén ebben az évben ítélték meg kiemelt projektet. 2008-ban még egy attrakciófejlesztést támogatott a magyar kormány kiemelt projektként, amely a **Tiszadobi Andrassy kastély** teljes körű rekonstrukcióját és turisztikai attrakcióvá történő fejlesztését indította el a kastélynak. 2012. évben a 1347/2012. (IX. 7.) Korm. határozatban **Nyíregyháza** Megyei Jogú Város Önkormányzata „Fenntartható komplex szolgáltatásfejlesztés és funkcióbővítés Sóstó-Gyógyfürdőn” címmel, és **Kállósején** Nagyközség Önkormányzata „In asperis et prosperis – 800 év Magyarország és Szabolcs megye szolgálatában – A Kállay kúria versenyképes turisztikai attrakcióvá történő fejlesztése” címmel kiemelt projekt státuszt kapott, amelyek 2013-2015 között fognak megvalósulni.

A kiemelt projektek mellett több kisebb turisztikai termékfejlesztést célzó program kapott támogatást a regionális operatív programból, illetve jelentős volt a szálláshelyfejlesztésre fordított összeg is. Fontos minőségi változás az elmúlt években, hogy a megye több desztinációjában elindult a turizmus szervezeti feltételrendszerének javulása is a turisztikai desztinációs menedzsment rendszer kiépülésével. Összességében Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2007-2011 között 12 268 357 668 Ft beruházás valósult meg turizmus fejlesztésre az Új Magyarország Fejlesztési terv finanszírozásával (a turisztikai fejlesztések tételes listáját a Mellékletek között található 23. tábla tartalmazza). A regionális operatív program mellett jelentős forrásokat biztosítottak a turizmus fejlesztésére az Új Magyarország Fejlesztési Terv II. tengelye, illetve a megyét érintő határmenti programok.

1.2.3.2 A gazdaság belső és külső kapcsolatai

2011-ben Magyarország külkereskedelmi forgalmából az export 80 milliárd euro, az import 73 milliárd euro volt.

19. ábra: Import és export Magyarországon (2006-2011, millió Ft)



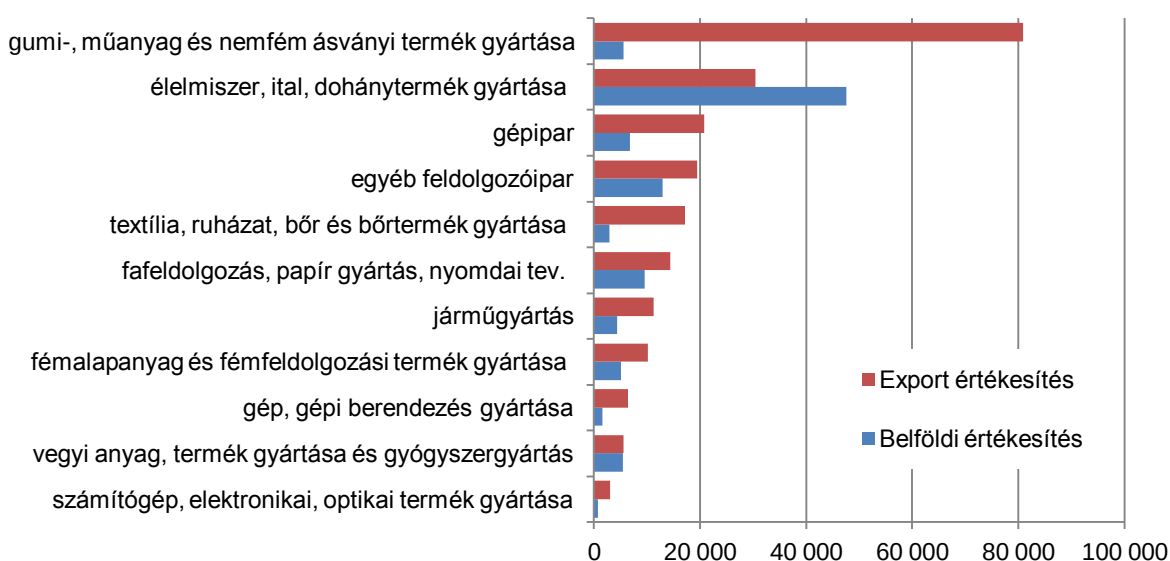
Forrás: www.ksh.hu

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyedülálló határmenti elhelyezkedésű: három országgal van határon átnyúló kapcsolata:

- EU Schengeni határ (Magyarország-Szlovákia),
- egyéb EU belső határ (Magyarország-Románia),
- EU külső határ (Magyarország-Ukrajna).

Az **ipari értékesítést** ágazat szerint vizsgálva megállapítható, hogy a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei ipari értékesítés egyharmada belföldi, kétharmada export (székhely szerinti adatok alapján). A megyei **export értékesítésen** belül legjelentősebb ágazatok a gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása, valamint az élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása.

20. ábra: Feldolgozóipari értékesítés ágazat szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2010

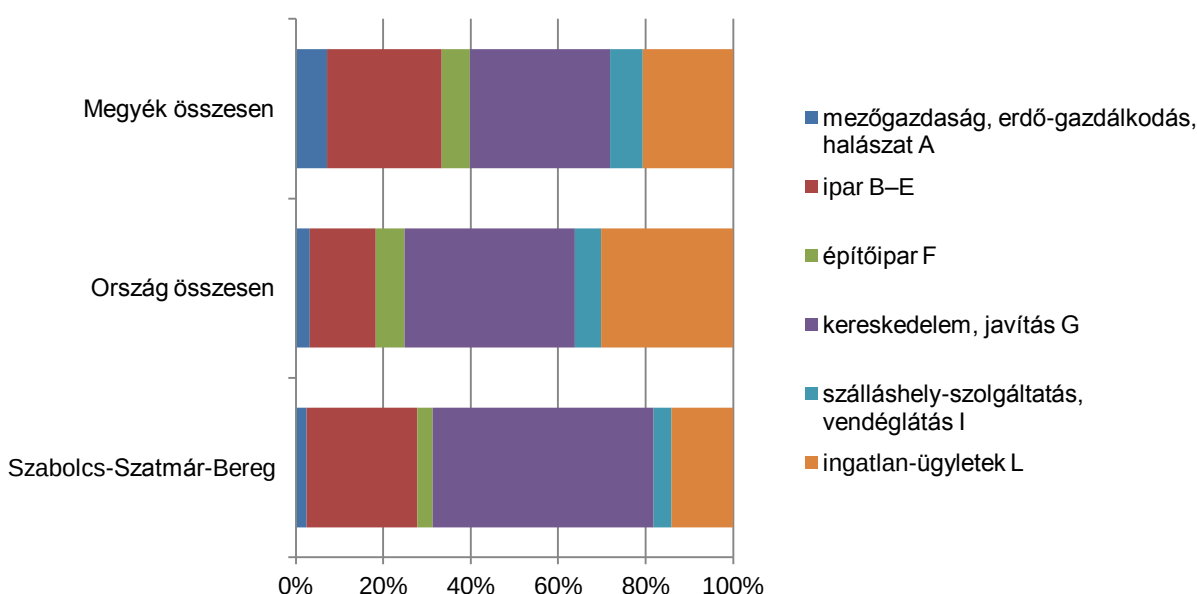


Forrás: KSH, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve 2010 alapján saját szerkesztés

A **külföldi érdekeltségű vállalkozások** aránya az összes vállalkozáson belül alacsony (362 db, amelyből 265 kizárólag külföldi tulajdonú). Az egy vállalkozásra jutó külföldi befektetés (189,9 millió Ft) alacsony, a megyék átlagának (607 millió Ft) kevesebb mint egyharmada. **Az egy lakosra jutó külföldi befektetéseket** vizsgálva a megye helyzete még kedvezőtlenebb képet mutat: a megye mutatója (122,6 ezer Ft) jelentősen elmarad mind az országos átlagtól (1 580 ezer Ft), mind a Budapest nélküli megyék átlagától (840,6 ezer Ft), a megyék rangsorában Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a 19. helyen áll. Az országos összes külföldi tőkebefektetésnek csupán 7,7%-a érkezett ebbe a megyébe. (Az országos összehasonlító táblázat, valamint a külföldi tőke arányát bemutató térkép a Mellékletek között található – lásd 20. tábla és 57. ábra.)

A **nemzetgazdasági ágak szerinti** megoszlás alapján a megyei külföldi érdekeltségű vállalkozások leginkább a kereskedelem, a feldolgozóipar és üzleti szolgáltatások (ingatlanügyletek és szállítás, raktározás, posta, távközlés) területén működnek, a mezőgazdaságban és építőiparban az országosnál kisebb arányban vannak jelen.

21. ábra: A külföldi érdekeltségű vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerint, 2009



Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010 adatok alapján saját szerkesztés

1.2.3.3 A termelési infrastruktúra állapota

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében ez elmúlt években gyorsan fejlődött az üzleti infrastruktúra.

A megyében jelenleg 15 településen található **ipari park**, amelyek közül 12 „Ipari Park” címmel is rendelkezik. Az ipari parkok többsége zöldmezős beruházásként jött létre, az első ipari parkot Nyíregyházán hozták létre 1997-ben.

Ipari park címmel rendelkező szervezetek (a cím elnyerés évével):

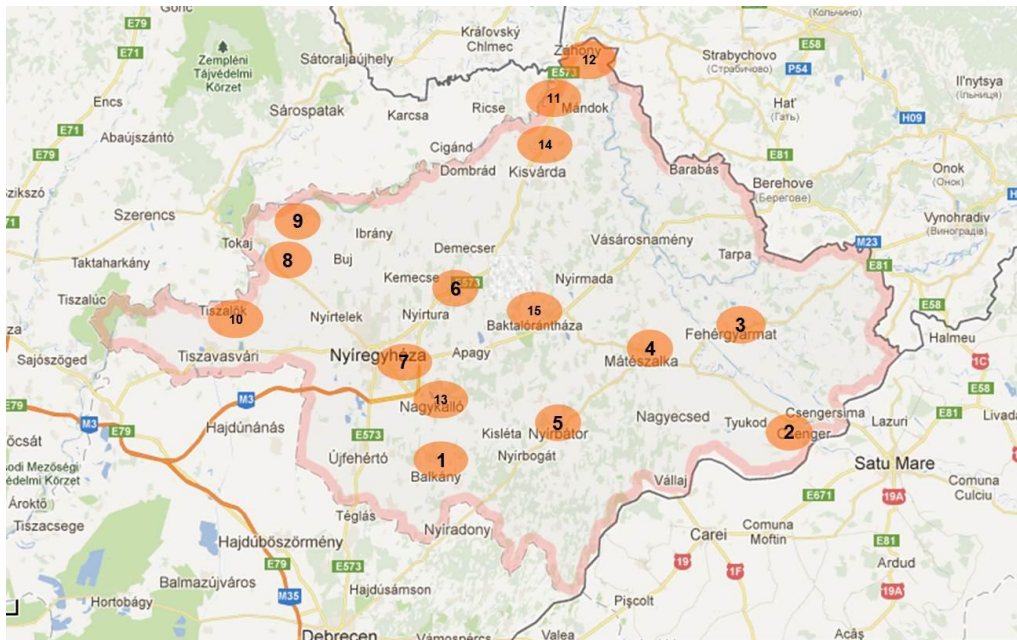
- Balkányi Ipari Park (Balkány) - 2006
- Csengeri Ipari Park (Csenger) - 1998
- Fehérgyarmati Ipari Park (Fehérgyarmat) - 1998
- Mátészalka Ipari Park (Mátészalka) - 1998
- Nyírbátori Ipari Park (Nyírbátor) - 1998
- Nyírbogdányi Ipari Park (Nyírbogdány) - 2002
- Nyíregyházi Ipari Park (Nyíregyháza) - 1997
- Rakamazi Ipari Park (Rakamaz) - 2007
- Timár Vállalkozói Ipari Park (Timár) - 2008
- Tiszalöki Ipari Park (Tiszalök) - 2012
- Tuzséri Ipari Park (Tuzsér) - 1998
- Záhonyi Városi Ipari Park (Záhony) - 1998

Az ipari parkokban működő vállalkozások és foglalkoztatottaik száma folyamatosan növekszik, azok jelentős szereplők a regionális munkaerőpiacon. Az ipari parkok infrastrukturális ellátottsága, mérete és nyújtott szolgáltatásai nagyon eltérőek. Az ipari parkok között közel azonos arányban találhatók olyanok, amelyek a települési önkormányzat tulajdonában állnak, és olyanok, amelyek privát tulajdonúak, és csupán a parkok felénél működik önálló menedzsment szervezet. A megyei ipari parkok jelentős része nem rendelkezik önálló honlappal, amely befektetésösztönzési szempontból is hátrányt jelent. Az ipari parkok területéről, kihasználtságáról hivatalos friss adatok nem állnak

rendelkezésre. (A megyében található ipari parkok részletesebb bemutatását a Mellékletek között található 24. tábla tartalmazza.)

A megyében működő ipari parkok közül néhány (Nyíregyházi, Mátészalkai) maximális vagy ahhoz közeli kihasználtsággal működik, ezek esetében a terület további bővítése indokolt a fejlődés érdekében. Az ipari parkok jelentősebb része nem tudta betölteni gazdaságélénkítő funkcióját, üresen áll. Az **alacsony kihasználtság** okai között szerepel a hiányos infrastruktúra, a vállalkozásokat vonzó, a működést elősegítő szolgáltatások alacsony színvonala vagy hiánya.

22. ábra: Ipari parkok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében



- | | | |
|----------------|-----------------|---------------------|
| 1. Balkány | 2. Csenger | 3. Fehérgyarmat |
| 4. Mátészalka | 5. Nyírbátor | 6. Nyírbogdány |
| 7. Nyíregyháza | 8. Rakamaz | 9. Tímár |
| 10. Tiszalök | 11. Tuzsér | 12. Záhony |
| 13. Nagykálló | 14. Fényeslitke | 15. Baktalórántháza |

Forrás: saját szerkesztés

A megyében több mint 2,8 milliárd Ft EU támogatást fordítottak ipari parkok és inkubátorházak kialakítására és fejlesztésére – ezen beruházások összköltsége eléri a 6,1 milliárd Ft-ot.

1.2.3.4 A telepítési tényezők értékelése, beruházások

A telepítési tényezők közé természeti, gazdasági, társadalmi és politikai tényezők egyaránt tartoznak. A potenciális befektetők számos tényezőt mérlegelnek üzleti döntéseik meghozatala előtt. A befektetők legfontosabb motivációi között a piacszerzés, valamint a termelési költségek csökkentése szerepel. A befektetői döntéseket meghatározó tényezők között kiemelten fontosak a gazdaságossági megfontolások:

- infrastruktúra: megközelíthetőség (autópálya közelsége), fejlesztési területek rendelkezésre állása, kommunikációs, közlekedési és közüzemi infrastruktúra,
- piac: potenciális fogyasztók, konkurencia, piacvédelmi korlátozások,
- üzleti környezet: adózási rendszer, pénzügyi támogatások, jogszabályi háttér, gazdasági és érdekvédelmi szervezetek, önkormányzati rendszer, üzleti szolgáltatások, beszállítói háttér, befektetőbarát attitűd,

- munkaerő: rendelkezésre álló munkaerő képzettsége, létszáma, bérszínvonala, mobilitása, termelékenység, motiváltsága, munkanélküliség, munkaerő-piaci jogszabályok,
- letelepedés és működés költségei: cégalapítás költségei és egyéb adminisztratív költségek, pénzügyi rendszer hatékonysága, hitelezhetőségek, állami és egyéb beruházást ösztönző támogatások.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a **beruházások** nagysága csupán a Magyarországon megvalósuló összes befektetés 3,3%-a (2010-ben 127,9 milliárd Ft). Ez többnyire a vállalkozásoktól származik, ugyanakkor az elmúlt években a helyi önkormányzatok beruházásai az EU támogatások eredményeként növekvő tendenciát mutattak.

Az **egy lakosra jutó beruházások értéke** jóval elmarad a megyék átlagától és a szomszédos megyék értékénél is alacsonyabb (Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 229 ezer Ft, az országos átlag 381 ezer Ft, a megyék átlaga 310 ezer Ft).

A megyei beruházások **gazdasági ág szerinti megoszlása** azt mutatja, hogy a szolgáltatásoknak domináns szerepe van (51,2%-a az összes beruházásnak), ugyanakkor nem akkora, mint a foglalkoztatásban.

A beruházások gazdasági ág szerinti megoszlását az országos tendenciákhoz viszonyítva megállapítható, hogy ebben a megyében az országos átlagnál magasabb a mezőgazdasági beruházások aránya (10% az országos 4%-kal szemben), valamint magasabb a kereskedelem, szállítás, közigazgatás, oktatás és egészségügy ágakra jutó beruházások aránya is.

A megyei beruházások **anyagi-műszaki összetétele** szerint az épületek és egyéb építmények a legnagyobb arányúak a beruházásokból (53%), ezt követik a gépek, berendezések és járművek (45%) (az ültetvények, erdők, állatok és telkek aránya elhanyagolható), ez az országos tendenciákhoz hasonló.

1.2.3.5 A területi innovációs potenciál

Nemzetközi és magyar példák is azt mutatják, hogy a K+F tevékenység olyan technológiai bázist jelent, amely segíti a gazdaságot versenyképessége megőrzésében és növelésében. A kutatás-fejlesztés és a gazdaság kapcsolata akkor jó, ha az eredmények gyorsan átültethetők a gyakorlatba.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye innovációs képessége, innovációs infrastruktúrája, s ennek megfelelően innovációs tevékenysége jelenleg szerény. A kutatás-fejlesztés alapvetően a felsőoktatási intézményrendszerhez és néhány kutatóintézethez kötődik, és bár működnek vállalkozási kutatóhelyek, a gazdaság és a kutatási rendszer kapcsolódása, együttműködése nem kielégítő. A megyében két jelentősebb klaszter működik: optomechatronikai (Mátészalka) és logisztikai (Záhony).

Az innovációs folyamat egyik alapvető láncszemeként számon tartott **kutatás-fejlesztési** tevékenység térszerkezetére a rendkívül erős fővárosi koncentrálttság jellemző (az ország összes kutató-fejlesztő helyének 43%-a Budapesten található).

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az elmúlt években csökkent a kutató-fejlesztő helyek száma (2011-ben 63), a kutató-fejlesztő dolgozók száma, valamint a K+F ráfordítások nagysága.

Az alábbi tábla bemutatja a megyében található kutatóhelyek számát típus és tudományterületek szerint.

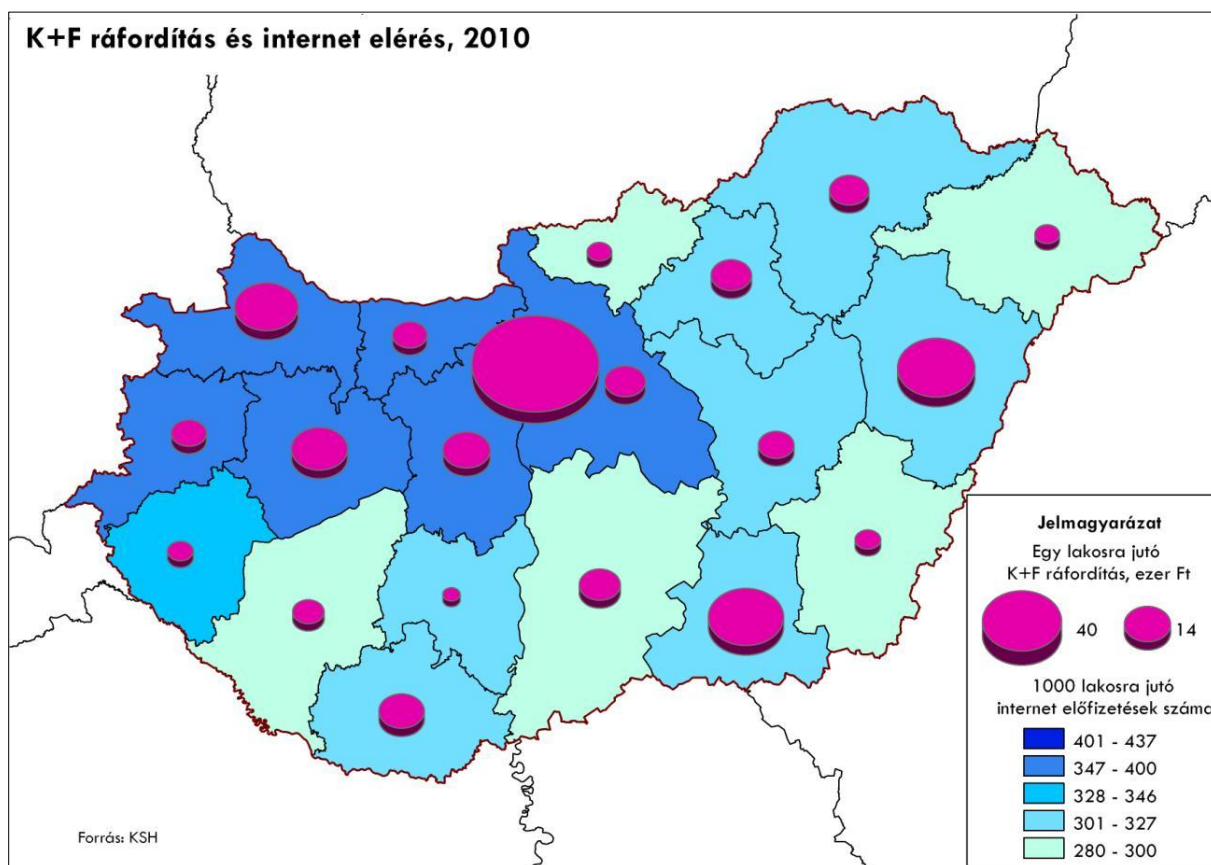
5. tábla: Kutatóhelyek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2011

Megnevezés	Agrár-tudományok	Bölcsészeti-tudományok	Műszaki tudományok	Orvos-tudományok	Társadalom-tudományok	Természet-tudományok	Összes
Felsőoktatási kutatóhelyek száma	4	9	3	1	9	4	30
Kutatóintézetek és egyéb költségvetési kutatóhelyek száma	0	2	0	0	0	0	2
Vállalkozási kutatóhelyek száma	7	0	19	1	1	3	31
Kutatóhelyek száma összesen	11	11	22	2	10	7	63

Forrás: TeIR, KSH adatok

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az ország (Budapest nélküli) megyéiben működő **kutató-fejlesztő helyeknek** csupán 3,5 %-a található, országos viszonylatban a megye a középmezőnyben helyezkedik el. (A kutatóhelyek számát az ország megyéiben a Mellékletek között található 63. ábra mutatja be). Az összes hazai **ráfordításnak** pedig csupán 1,9 %-a jut erre a megyére. A tevékenység alacsony volumene részben összefügg azzal, hogy a megyében nincs nagyobb egyetemi központ.

23. ábra: K+F ráfordítás és internet elérés, 2010



Forrás: Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozicionálásához, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

1.2.3.6 A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

A versenyképességnek többféle meghatározása létezik, és a versenyképesség több szinten is értelmezhető: gazdasági szervezetek versenyképessége, országon belüli térségek versenyképessége, országok (nemzetgazdaságok) versenyképessége.

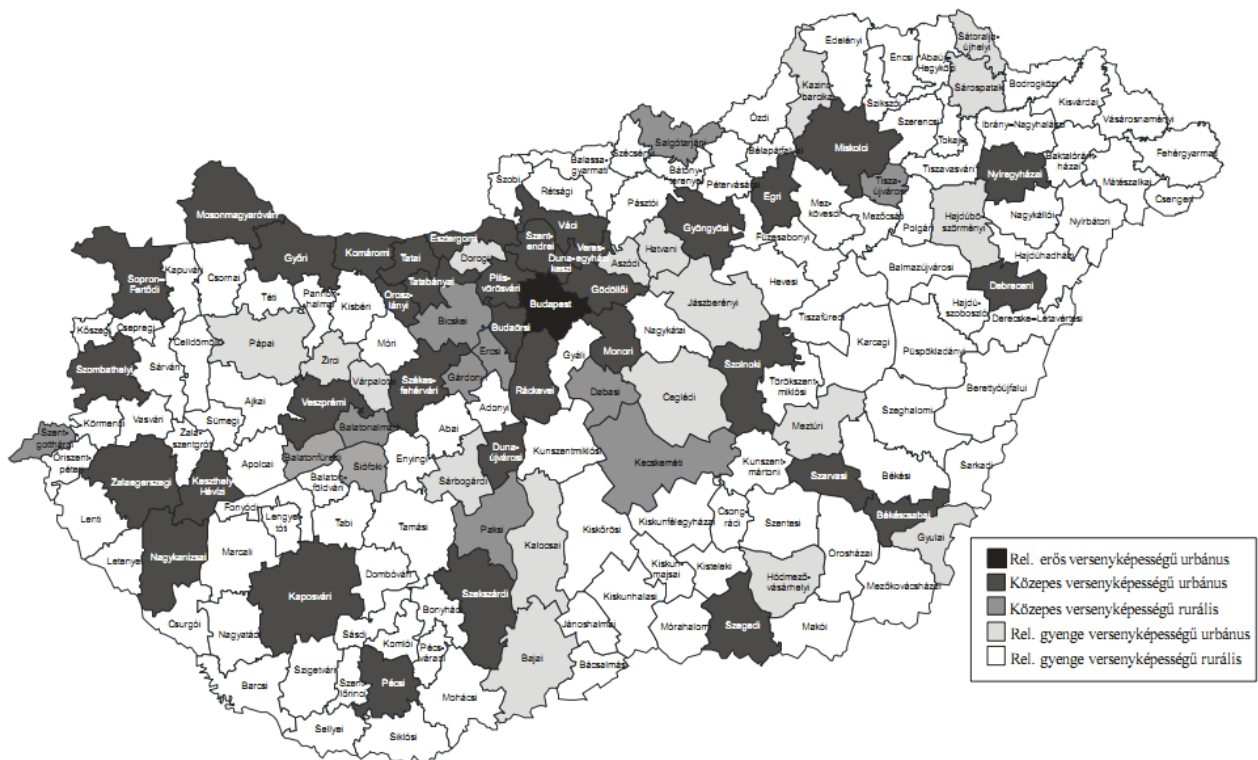
A versenyképességet átfogóan az **egy főre jutó GDP** jellemzi. Ez alapján Szabolcs-Szatmár-Bereg megye helyzete kedvezőtlen, ahogyan az a korábbi fejezetekben bemutatásra került, a megyék rangsorában az utolsó előtti helyen áll.

A megye gazdaságának versenyképességet számos tényező befolyásolja:

- munkaerő (vándorlás, képzettség, foglalkoztatottság),
- innovációs potenciál,
- vállalkozások jellemzői (pl. infokommunikációs eszközök használata, infrastruktúra),
- ipar termelékenysége (egy foglalkoztatottra jutó termelési érték).

A versenyképességet befolyásoló tényezőket jelen Helyzetelemzés egyes fejezetei részletesen elemzik.

24. ábra: Az elméleti kistérségtípusok elhelyezkedése



Forrás: Dr. Lukovics Miklós – Dr. Kovács Péter: A magyar kistérségek versenyképessége, Területi Statisztika 2011/1., Dr. Lukovics Miklós – Kovács Péter: Eljárás a területi versenyképesség mérésére, Területi Statisztika 2008/3.

1.2.4 Társadalmi környezet

1.2.4.1 Kulturális adottságok, értékek

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdag kulturális adottságokban és értékekben. A KSH adatai alapján Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kulturális adottságainak és értékeinek időbeni alakulásának összefoglalása a Mellékletek között található (25., 26., 27. tábla). A **könyvtárak** száma évente 1%-kal csökkent (jelenleg 206), a könyvtárak állománya viszont növekedést mutat (kb. 1% változás évente). Az állomány jelenleg a megyében 2619 ezer könyvtári egység, amellyel a 16. rangsorszámot kapjuk, ha országos helyzetünket vizsgáljuk. A könyvtárak számát tekintve a tizenegyedik a megye. Közel 40%-kal kevesebbet kölcsönöznek most, mint 10 éve a könyvtárba látogatók. 1228 ezer könyvtári egység a kölcsönzés mutatója jelenleg. Az országos ranglistán ezzel az adattal a 13. helyen vagyunk. Kevesebben iratkoznak be a könyvtárakba, 10 éves összehasonlításban 19%-kal kevesebben, 2011-ben 73 ezer fő a beiratkozottak száma. A 2011. évi adatok alapján a 11. helyen vagyunk a beiratkozások számát tekintve. A **színházlátogatók** száma nőtt több, mint 30%-kal 2000 bázis adathoz viszonyítva (2011-ben 110 fő/év), a **mozi** látogatások száma csökkent kevesebb, mint 20%-kal 10 éves viszonylatban (2010-ben 240 fő/év). A színház látogatások számát tekintve országosan 10. a megye, a mozi látogatások esetén 11. a rangsorban. A **muzeális** intézmények, és a látogatók száma ugyan csökkent, de a kiállítások száma nőtt. 2011-ben 20 muzeális intézmény működik a megyében. A kiállítások száma mintegy 44%-kal nőtt 2000 bázisához viszonyítva. Utóbbi adattal az országos átlag felett teljesít a megye.²⁹

A megyében számos **kulturális rendezvény** rendszeresen megrendezésre kerül. 2012-ben közel 60 kiemelt (ld. Mellékletek 28. tábla) és további 80 kulturális esemény volt a megyében.³⁰ 1831. júniusából származnak az első helyi híradások a nyíregyházi színielőadásokról. A Móricz Zsigmond Színház aktív műsorkínálata, és maga az épület kialakítása egyedülálló, folyamatos kulturális életet tükröz. A megyeszékhelyen két szabadtéri színpad szintén színesíti a kulturális kínálatot. A kulturális rendezvények számában a megye nem marad el az országos átlagtól. A rendszeresen megszervezett és nemzetközi hírűek közül kiemelkedik a Vidor Fesztivál Nyíregyháza, a kisvárdai színháztalálkozó, a tiszadobi zongorafesztivál, a tarpai szilvanapok, a cinkefőzés és a szilvalekvár készítés Szatmárcsekén, a mátészalkai fényes napok, a nyírbátori zenei napok, a napkori böllerverseny, a „Kóstolja meg Magyarországot” sorozat Nyíregyházán. A programok között több évtizedes múltú és több gasztronómiai jellegű sorozat van, amely mutatja a megye aktivitását, gazdag kulturális kínálatát és értékeit.

Az Agrármarketing Centrum adatbázisa alapján a Hagyományok, Ízek Régiók kiadványban³¹ a megye **értéktárát** találhatjuk (ld. Mellékletek 29. tábla). Több, mint 30 olyan értékkel büszkélkedhet a megye, amely csak itt található meg.³² Uniós közösségi oltalmat élvező magyar termékek között szerepel a Szatmári szilvapálinka, a Szabolcsi almapálinka. Utóbbi kettő mellett az Újfehértói meggypálinka is eredetvédett, a 6 magyar eredetvédett pálinkából 3 megyei vonatkozású. 2012. áprilisában fogadta el az Országgyűlés a **Hungarikum** törvényt, amely a magyar nemzet értékeiről és hungarikumairól alkot egységes álláspontot és védelmet. A hungarikumokat a jövőben védjegy jelöli.

1.2.4.2 Területi identitás

A történetileg kialakult természeti-társadalmi feltételek, nevelési eljárások alakítják, formálják az egyénekben azokat a vonásokat, amelyek az adott közösséghez való tartozását, vagyis az identitást meghatározzák. A **területi identitás** egyik legfontosabb tényezője az adott

²⁹ Forrás: http://www.ksh.hu/stadat_eves_6_2

³⁰ Forrás: www.ittegyprogram.hu

³¹ Forrás: www.amc.hu

³² Forrás: www.itthon.hu

terület történetiségében rejlik. A területi identitás alapja a megyében az 5 tájegység, amelynek jól definiálható hagyományokon nyugvó, identitástudata van (Nyírség, Nyíri Mezőség, Rétköz, Szatmár, Bereg). A mai Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az egykori Szabolcs vármegyéből és a négy szomszédos megyecsonkból alakult ki (Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa vármegyék). 1920. június 4-én aláírt trianoni békediktátum Szabolcs vármegyének a 85%-át, Szatmár vármegyének a 28,4%-át, Bereg vármegyének a 12,1%-át, Ung megyének a 0,5%-át és Ugocsa vármegyének 0,8%-át hagyta Magyarországnál. Az 1923. évi 35. tc létrehozta megmaradt megyecsonkok összevonásával a Szatmár, Ugocsa, Bereg közigazgatásilag egyesített vármegyét Mátészalkai székhellyel. 1939. márciusában, Kárpátalja visszacsatolását követően Bereg vármegye integritása helyreállt. A későbbiekben a II. Bécsi döntés Szatmár megyét teljesen visszaállította. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jelenlegi területe 1950. március 15.-én alakult ki az 1949-ben elrendelt területrendezés következtében. A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 4343/1949. számú rendelete vonatkozott a megyék átszervezéséről, ennek értelmében Szabolcs, Szatmár és Bereg vármegyék egyesülésével megszületett Szabolcs-Szatmár néven a jelenlegi Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, amelyet ezen a néven csak a rendszerváltást követően neveznek.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési és Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft. 2012. évi legfrissebb **primer kutatása a területi identitást** vizsgálta (N=300) reprezentatív minta alapján. A válaszadók (megyei lakosok) 55%-a mondta azt, hogy nagyon büszke arra, hogy a megyéből származik, 16%-uk volt közömbös, míg 29%-uk mondta azt, hogy egyáltalán nem büszke Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei származására. Az értékpreferenciákra kapott válaszokban a „Család, Hagyományok és a Kultúra” fogalma került előtérbe, ezek tehát a megyei identitás alapjai jelenleg. A megkérdezettek 61%-a legjobban a saját településéhez kötődik, tehát leginkább a lakhelyidentitás erősebb, mint a megyei vonatkoztatás (5%). Meghatározó volt még Magyarországhoz (12%), illetve Európához (7%) kötődés említése (a kistérségi, történelmi táj, és régiós szinteken 6% alatti említésben jelentek meg). 57% nem kíván elköltözni arról a településéről, ahol jelenleg él. 20% azonban külföldi letelepedésben gondolkodik, 19% pedig országon belüli költözést említett. Csupán 4% jelzett megyén belüli költözést.

1.2.4.3 Civil aktivitás

A **civil és egyéb társadalmi önszerveződések** szabályozását a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény szabályozta több, mint ötven éven keresztül. Az Országgyűlés 2011. december 5-én fogadta el az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvényt, a Civil törvényt. Jelenleg ez a törvény szabályozza a civil szervezeteket. Szintén ugyanez a törvény hívta életre a civil szervezetek - egyesületek, alapítványok - működésének és szakmai tevékenységének támogatására **Nemzeti Együttműködési Alapot**, amely a Nemzeti Civil Alapot váltja fel. Korábban több kategóriába tartoztak a civil szervezetek (egyesület, közalapítvány, alapítvány, köztestület, munkavállalói érdekképviselő, szakmai munkáltatói érdekképviselő, közhasznú társaság, nonprofit intézmény, egyesülés), azonban a 2011-ben elfogadott civil törvény csak három szervezeti típust különít el (egyesület, alapítvány és civil társaság). A 2010-es – még több formát engedélyező – nonprofit adatok alapján elmondható, hogy 58%-ban alapítvány, 28%-ban egyesületi forma volt a meghatározó, a többi forma 5% vagy az alatti értékeket jelentett. Tevékenységi csoportjukat tekintve 27% szabadidő, 19% oktatás, 16%-16% sport, illetve szociális ellátás, 14% kultúra, 8% szakmai gazdasági érdekképviselő működött.

A Mellékletek között található 30. tábla alapján elmondható, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ezer főre jutó nonprofit szervezeteinek száma az országos átlag (8,06) alatt van, 6,29 a megyei érték. Ez a mutató elmarad a szomszédos Borsod-Abaúj-Zemplén megye (7,39) és

Hajdú-Bihar megye (6,85) értékeivel. Az összes magyarországi nonprofit szervezetnek a 4,5% van a megyében (3644 darab).³³

A civil aktivitás egyik jó példája a megyében megalakult **LEADER közösségi kezdeményezés**, melynek legfőbb **célja** a vidéki szereplők ösztönzése és támogatása a térségük hosszú távú lehetőségeiről történő együttgondolkodásban és a térség fenntartható fejlődésének integrált, innovatív stratégiák mentén történő megvalósításában. A LEADER a helyi akciócsoportok – helyi szinten működő aktív partnerség – által kidolgozott integrált vidékfejlesztési programokat támogatja. A helyi akciócsoportok felelősek a helyi vidékfejlesztési terv elkészítéséért, a helyi pályázati rendszer működtetéséért a terv megvalósítása érdekében. Jelenleg a megyében 7 LEADER HACS jogi személyiségű szervezet működik, mindegyik egyesületi formában.

6. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei LEADER HACS szervezetek

LEADER HACS jogi személyiségű szervezet neve	HACS munkaszervezetek
Felső-Szabolcsi Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület	Fényeslitke
Felső-Tisza Völgye Vidékfejlesztési Egyesület	Vásárosnamény
Közép-Nyírségért és Rétközért Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület	Baktalórántháza
Nyírség Fejlődéséért LEADER Egyesület	Máriapócs
Nyírség Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület	Nyíregyháza
Szatmár LEADER Egyesület	Pátyod
Tiszatér LEADER Egyesület	Tiszavasvári

Hamarosan megkezdheti működését az **Ung-Tisza-Túr Európai Területi Együttműködési Csoportosulás (EGTC)**, amely Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, a Felvidék, Kárpátalja és a Partium gazdasági együttműködését segítheti elő. A kezdeményezéshez eddig 80, Szlovákia, Magyarország, Ukrajna és Románia határai közelében fekvő település csatlakozott. Későbbiekben további kétszáz település vehet még részt az együttműködésben; így a társulás a jövőben közel 400 ezer ember képviselését láthatja el majd a régióban. A jelenleg bejegyzésre váró csoportosulás idén nyáron kezdheti el tevékenységét; az első feladat egy olyan népfőiskola létrehozása lesz, amellyel szeretnék alkalmassá tenni térségben élőket a fejlesztések befogadására, illetve generálására. Az EGTC céljai között a határokon átnyúló, a transznacionális és a régiók közötti szoros együttműködés mellett egy közös fejlesztési alap létrehozása is szerepel, amelyből az uniós pályázati támogatások önerejét szeretnék biztosítani, később pedig helyi pályáztatásokat is elindítani.

1.2.4.4 Humán erőforrások

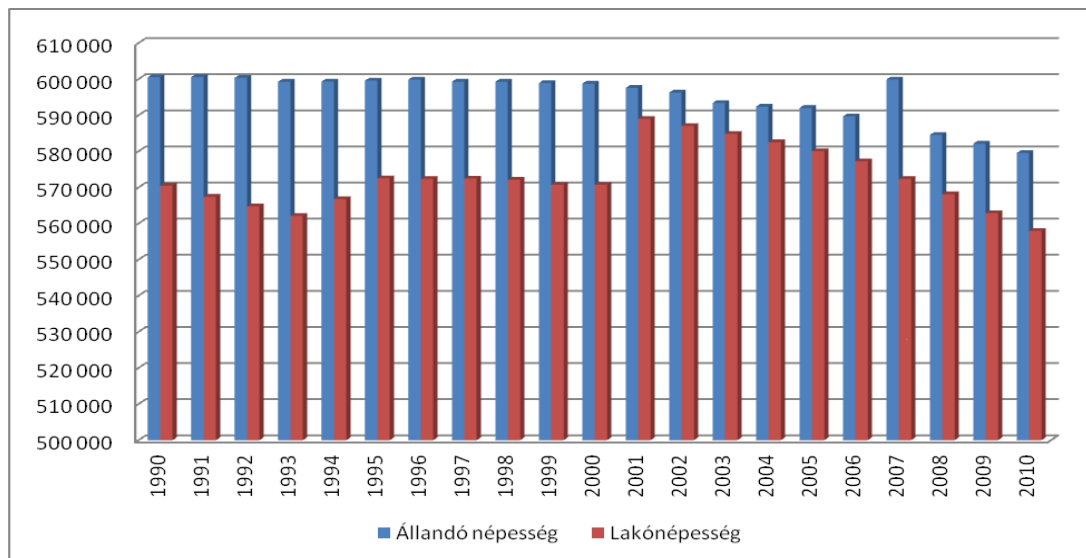
Demográfiai helyzet

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye **állandó népessége** jelenleg 579 554 fő. Az állandó népesség számának vizsgálatára lehetőségünk van egészen 1870-ig visszamenni az időben, ugyanis ekkor végezték el az első népszámlálást a történelmi Magyarországon. A vizsgálat alapján elmondhatjuk, hogy az elmúlt 140 évben a megye népességszáma megduplázódott, 1870-ben 299 441 fő volt a megye népessége, jelenleg pedig több, mint 579 000 fő (ld. Mellékletek 64. ábra). A történelmi statisztikák vizsgálata alapján egy nagyon lényeges tényezőre érdemes figyelni. A megye népességszáma egészen az 1980-as népszámlálásig exponenciális és rendkívül dinamikus népességnövekedést produkált, azonban az 1980-as évektől stagnálás és egy enyhe csökkenés vette kezdetét. Az 1990-es évekre a stagnálás és egy minimális népességcsökkenés volt jellemző (a csökkenés mértéke mindössze 0,5% 1990-2001 között). A népesség számának alakulásánál megfigyelhető, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2001-től egy csökkenő trend

³³ Forrás: TeIR, KSH-TSTAR, 2012

alakult ki, hasonlóan az ország többi megyéjéhez. Az elmúlt tíz évben a népesség száma 597 582 főről, 579 554 főre csökkent, vagyis 3,5%-os népességcsökkenés zajlott le.

25. ábra: Állandó és lakónépesség számának alakulása 1990-2010 között



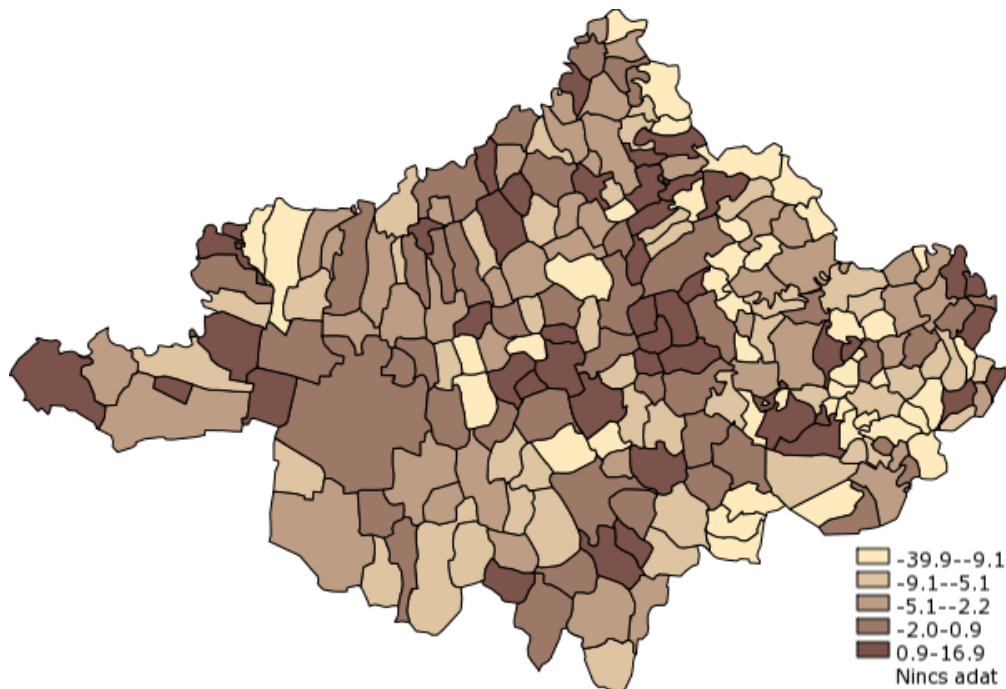
Forrás: Teir/KSH T-star

Az elmúlt húsz évben Magyarországon mindössze Pest, Győr-Moson-Sopron és Fejér megye esetében mutatható ki népességnövekedés, az összes többi megyében a népességcsökkenés vált tendenciózássá. A magyarországi megyék összehasonlító értékeit a Mellékletek között található 31. tábla tartalmazza. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére a magyarországi átlag (3,87%) alatti népességcsökkenés jellemző (az ötödik legalacsonyabb értékkel rendelkezik a megyék közötti rangsorban). A népességfogyás hátterében a népmozgalmi adatok, vagyis a migrációs mutatók és a születés/halálozási arányszámok állnak, ezért szükséges ezeket megvizsgálni.

Országos összehasonlításban Pest (10,04), Borsod-Abaúj-Zemplén (9,3) és Szabolcs-Szatmár-Bereg (9,2) megyében a legmagasabb az **ezer lakosra vetített gyermekszülések** száma, vagyis országos szinten kiemelkedően magas a térségben a születések száma (országos átlag 8,8). Az **ezer lakosra jutó halálozások** száma egyedül Pest megye esetében alacsonyabb (11,03), ami azt jelenti, hogy a többi megyéhez képest nem kimagasló a halálozások aránya. Magyarország minden megyéjében a természetes fogyás vált tendenciává (országos átlag -4,0), azonban a természetes fogyás mértéke a 2010-es adatok fényében Pest (-0,99) és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (-2,56) a legalacsonyabb (az összehasonlítást a Mellékletek között található 32. tábla tartalmazza). Az élveszületések és halálozások tekintetében egyértelműen kimutatható, hogy a halálozások száma alapvetően stagnáló tendenciákat mutatott az elmúlt húsz évben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, azonban a születések száma fokozatosan csökkent (ld. Mellékletek 65. ábra). 1990-ben 8420 gyermek született a megyében, még 2010-ben 5329 gyermek (-36,7%).

Élveszületések számát tekintve kiemelkedik a Nyíregyházi és Mátészalkai kistérség. Záhony, Vásárosnamény, Csenger kistérségek vannak a legrosszabb helyzetben. A halálozások arányszámát vizsgálva egyértelműen látszik, hogy a megye keleti részén a legrosszabb a helyzet. A természetes fogyás a legintenzívebben a külső perifériákat sújtja, amely a lenti térképből is egyértelműen látható.

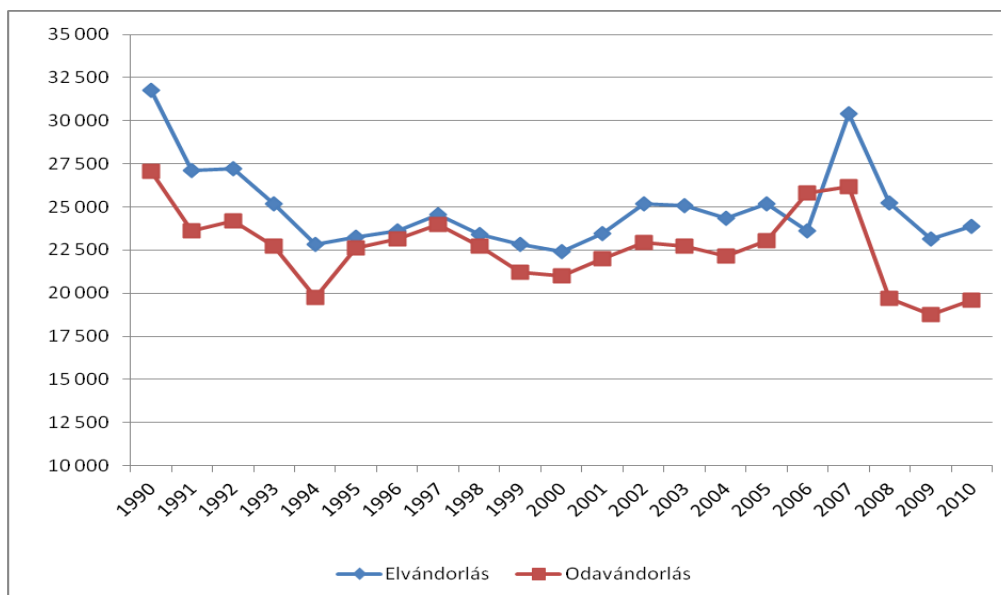
26. ábra: Természetes szaporodás/fogyás mértéke Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településein (ezrelék) 2010



Forrás: TEIR, T-MER

A **migrációs folyamatok** esetében sokkal kedvezőtlenebb a helyzet. Magyarországon az ezer lakosra vetített vándorlási különbözet Nógrád (-8,3), Szabolcs-Szatmár-Bereg (-7,3) és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben (-7,05) legalacsonyabb (az összehasonlítást a Mellékletek között található 33. és 34. tábla tartalmazza). Ez alapján ez a térség könyvelheti el a legmagasabb vándorlási veszteséget. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a migrációs tendenciák esetében elmondható, hogy egyedül az 1990-es évek második felében és 2006/2007. évben közelítette meg a megyébe vándorlók száma, a megyéből elvándorlók számát. 1997. évtől egyre nagyobb a vándorlási veszteség mértéke, az ezer lakosra vetített vándorlási különbözet 2010. évben már -7,39.

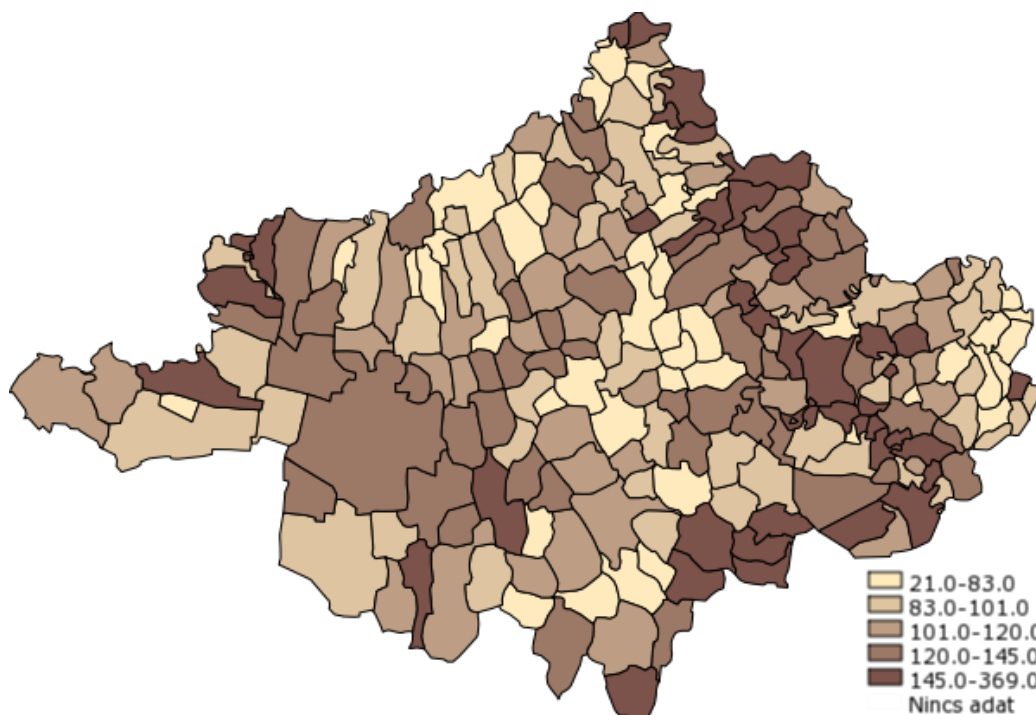
27. ábra: Oda- és elvándorlások számának alakulása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 1990-2010 között



Forrás: Teir/KSH T-star

A megye lakónépességére öregedés jellemző, bár az **öregedési indexe**³⁴ kedvezőbb az országosnál. Négy nagy összevont korcsoport vizsgálata elmondható, hogy 0-14 éves fiatalok aránya 17%, a 15-17 évesek aránya 4,1%, a 18-59 évesek aránya 60%, továbbá a 60 év felettiek aránya 18%. Országos összehasonlításban Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legmagasabb a 0-14 és 15-17 éves korosztály aránya, az időskorúak aránya viszont itt a legalacsonyabb. Megyén belül az előregedő települések egyértelműen a perifériális, szatmári, beregi területekre koncentrálódnak, de jelentős az előregedés mértéke Nyíregyházán és vonzáskörzetében is.

28. ábra: Öregedési mutató (százalék), 2011



Forrás: TEIR, T-MER

A gyermeknépesség eltartottsági rátája 1990. és 2012. között mintegy 35 százalékponttal csökkent, jelenleg 24,4%. Hasonló a csökkenés mértéke a két szomszédos Hajdú-Bihar megyében és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Előbbinél 22,2%, utóbbinál 23,6% a vizsgált ráta. Az országos átlag 21,1%, amely az elmúlt 22 éves időszakot vizsgálva 32 százalékpontos csökkenést mutat.

Az idős népesség eltartottsági rátája országosan 24,6%, amely 23 százalékponttal több az 1990. évi bázis adathoz viszonyítva. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rátája jelenleg 20,2%, amely 1990. és 2012. időszak között 17 százalékponttal emelkedett. Hasonlóan a legkisebb növekedés felmutató megyék Vas megye, Budapest, illetve Csongrád megye volt. A két szomszédos megyében nagyobb volt ez a növekedés, 22%, illetve 35% volt a változás esetükben.

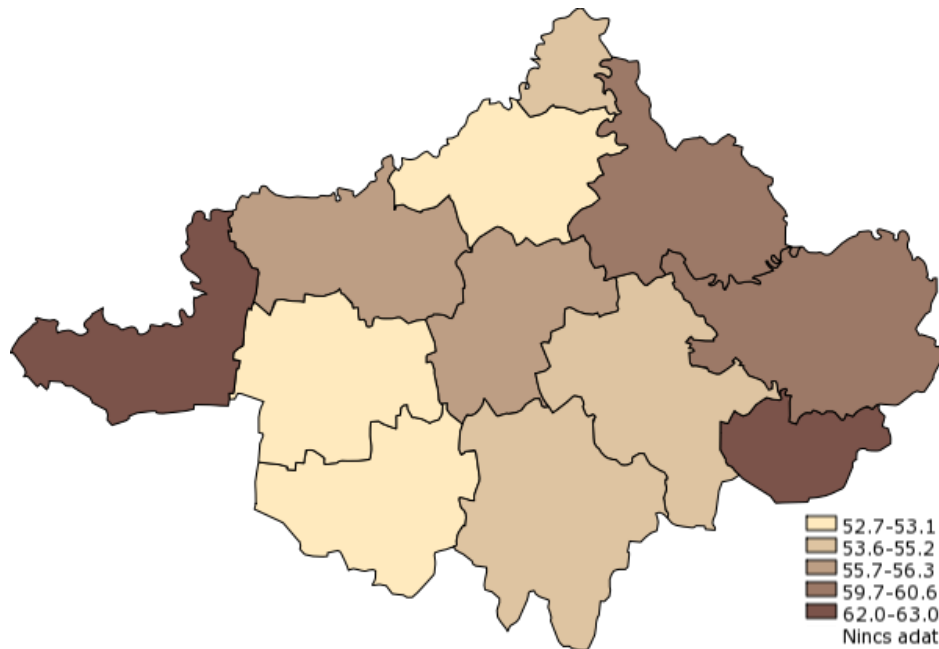
Az öregedési index országos értéke 116,6, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéé 83, amely a legalacsonyabb. Megyénkben 1990-hez képest a változás csupán 79%-os volt. A két szomszédos megyében nagyobbak ezen értékek (99,1 illetve 104,1).

Az **eltartott népesség rátája** országosan 45,7% (10%-os növekedés 1990-2012 időszak), megyénkben 44,6% (18 százalékpontos növekedés 1990-2012 időszak). Hajdú-Bihar megyében ezen mutató értéke 44,1%, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 48,1%.

³⁴ Az öregedési index az idős korú népességnek (60–X éves) a gyermekkorú népességhez (0–14 éves) viszonyított arányát fejezi ki. A népesség korösszetétele változásának és az öregedés folyamatának legfontosabb indikátora, amelynek a demográfiai jövő szempontjából van kiemelt jelentősége.

Megyén belül a tiszavasvári, a csengeri kistérségekben a legmagasabb az eltartottsági ráta, de kiemelten magas a vásárosnaményi és fehérgyarmati kistérségében is a mutató. Összességben elmondható, hogy a perifériális területeken magasabb az eltartottsági ráta.

29. ábra: Eltartottsági ráta Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben (%), 2010



Forrás: TEIR, T-MER

A különböző számított rátákat országos és megyei bontásban a Mellékletek között található 35. tábla tartalmazza. A 36. tábla (ld. Mellékletek) az ország megyéinek korösszetételét tartalmazza. Az adatsorok alapján elmondható, hogy korösszetétele jelentősen nem változott 10 év alatt. A többi megye trendvonalai azonos lefutásúak.

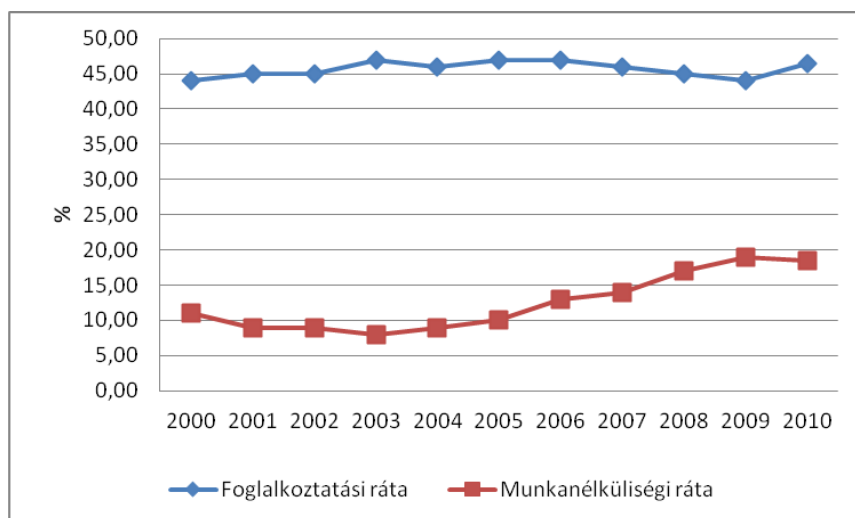
Összességében Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népességcsökkenését a gyermekvállalás folyamatos és egyre növekvő csökkenése, valamint az egyre növekvő megyéből történő elvándorlás okozza.

Foglalkoztatási viszonyok

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 215.343 fő a gazdaságilag aktívák³⁵ száma, 163.377 fő a nem aktívaké. (A foglalkoztatottsági adatokat a Mellékletek között található 37. tábla foglalja össze.). A **megye aktivitási rátája** 57%, amely azonos a két szomszédos megye értékével és egyben a legalacsonyabb értékek egyike az országban. A megye foglalkoztatottsági rátája 46,4%, amely elmarad a többi megye átlagától. Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megye hasonlóan 48% alatti számított aktivitási rátája van. A megye **munkanélküliségi rátája** az országban a legmagasabb (18,5%), Nógrád megye mellett. Az idősoros adatok vizsgálata azt mutatja, hogy a foglalkoztatottsági ráta 42-47% intervallumban mozgott az elmúlt 10 évben. A munkanélküliségi ráta 2003 óta dinamikusan növekszik, értéke megduplázódott a bázisához viszonyítva. Megfigyelhető érdekesség, hogy a mutatókra a 2008 év végi válság jelentős befolyással nem bírt.

³⁵ Gazdaságilag aktív: A foglalkoztatottak és a munkanélküliek (azaz a munkát végzők és a munkavégzésre rendelkezésre állók) együttes száma.

30. ábra: Foglalkoztatottsági- és munkanélküliségi ráta alakulása idősoros formában (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye)

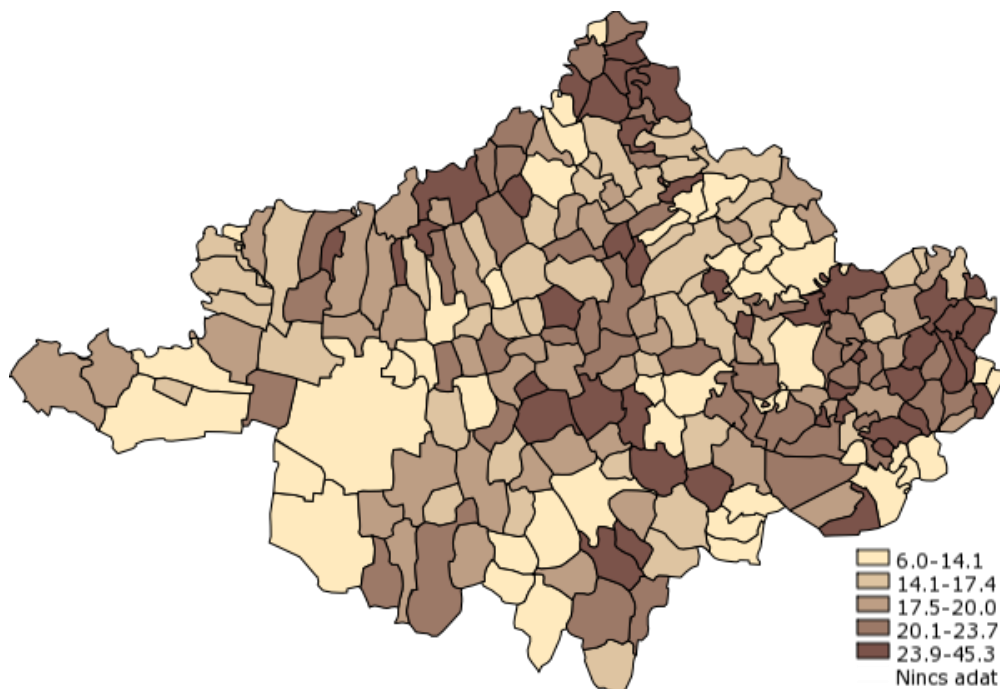


Forrás:(TeIR)|KSH-MRSTAR

A nyilvántartott álláskeresők száma 62.937 fő volt 2012. márciusban a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján. Ebből 30.479 nő, 8.074 fő pályakezdő, 12.302 fő 25 éven aluli. A bejelentett betöltetlen álláshely 5.053 fő. Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel támogatottak száma 4.561 fő.³⁶

A munkanélküliségi ráta területi alakulása szerint elmondható, hogy legkritikusabb kistérségek a Fehérgyarmati, a Záhonyi, a Nyírbátori, a Mátészalkai kistérségek. A centrum periféria viszonyrendszerben szintén kimutatható, hogy a megye külső periferiái felé haladva növekszik a munkanélküliség aránya.

31. ábra: Munkanélküliségi ráta területi koncentrációja Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2011



Forrás: TEIR, T-MER

³⁶ Forrás: KSH Statisztikai Tájékoztató, 2012/1

Az intézményi munkaügyi adatgyűjtés szerint 2012 első felében a legalább 5 főt foglalkoztató, megyei székhelyű vállalkozásoknál, költségvetési szerveknél és nonprofit szervezeteknél összesen 103.400 főt foglalkoztattak (ld. Mellékletek 38. tábla). A foglalkoztatottak 63%-a fizikai munkát végzett, 59%-uk a versenyszférában dolgozott. A fizikai munkát végzők létszáma a versenyszférában és a költségvetésben is egyaránt nőtt, ugyanakkor a szellemi foglalkoztatottak száma csökkent. A költségvetési szerveknél tapasztalt magas létszámnövekedés (22%) a fizikai foglalkoztatottak körében elsősorban a közfoglalkoztatás kiszélesítésének köszönhető. 2012 első félévében 15.100-an dolgoztak részmunkaidőben, ez az összes munkavállaló 15%-a. Az összes munkavállaló 67%-a valamilyen szolgáltató ágban, 25%-a az iparban, 4%-a az építőiparban és szintén 4%-a a mezőgazdaságban vállalt munkát.

Humánkapacitások

2001 és 2005 között jelentős felzárkózás következett be a **népesség képzettségi színvonalában**, ugyanis a közép- és felsőfokú végzettségűek száma, illetve aránya, dinamikusabban emelkedett, mint általában az országban. A legalább érettségizettek arányának növekedése 63%-al, a felsőfokú végzettségűek arányának növekedése pedig 54%-al haladta meg az országos változás ütemét. A változás hatására a megfelelő korú népességből felsőfokú végzettségűek arányának az országos átlagtól számított elmaradottsága 34%-ról 29 %-ra, a legalább érettségizetteké, pedig 26-ról 21%-ra csökkent. A megyében igen dinamikus és az országos ütemet meghaladóan növekedett a középfokú oktatási intézményekbe beiskolázottak és oktatók létszáma, az óvodai férőhelyek száma.

A 18 éves és idősebb, legalább középiskolai érettségivel rendelkezők száma 149.996 fő. A 15 éves és idősebb, legalább általános iskola 8. évfolyamát végzettek száma 413.197 fő. A 10 éves és idősebb népességből az általános iskola 1. osztályát el nem végzettek száma 5.990 fő. A 25 éves és idősebb, egyetemi, főiskolai stb. oklevéllel rendelkezők száma 40 050 fő.³⁷ A 7 évesnél idősebb megyei lakossághoz viszonyítva (534.364 fő) 18%-nak középiskolai végzettsége van, érettségi nélkül, és szintén ugyanennyi, 18% a középiskolai érettségivel rendelkezők aránya. 8%-nak van egyetemi, vagy főiskolai oklevele. Az általános iskolát nem járók aránya 22%, míg a 8 általános iskolát járók 25%-ot képviselnek. Általános iskola 9-10 évfolyammal, illetve 11-12 évfolyammal rendelkezők egyaránt 3-3% részarányúak (ld. Mellékletek 39. tábla).³⁸ A kategóriákat elemezve megállapítható, hogy az országos rangsorokban a megye a 3-7. helyen helyezkedik el.

Jövedelmi viszonyok

2012 első félévében a havi **bruttó átlagkereset** összességében nem változott a tavalyi évhez képest, ez 161.500 forintot jelent. A gazdasági szektorok között azonban eltérés figyelhető meg. A versenyszférában foglalkoztatottak 166.500 forintot, míg a költségvetési szerveknél dolgozók 152.700 forintot vihetek haza. A közfoglalkoztatás növekedése miatt a költségvetési szerveknél dolgozók aránya 12%-al csökkent, míg a vállalkozásoknál alkalmazásban állók létszáma 8,3%-al nőtt. A fizikai munkát végzők átlagkeresete bruttó 122.800 forintra, a szellemi foglalkozásúaké pedig bruttó 219.500 forintra növekedett. A legmagasabb havi bruttó fizetést a pénzügyi szolgáltatásban dolgozók kapták (276.100 Ft.), a legkevesebbet pedig az egészségügyi dolgozók, ők bruttó 115.500 forintot kerestek. A nemzetgazdaságot egészében vizsgálva, 2012 első félévében, a teljes munkaidőben dolgozók az átlagos havi munkajövedelem, amely a bruttó kereseten felül a különböző juttatásokat is magába foglalja, 168.600 Ft. volt. Átlagosan a fizikai dolgozók 80.300 forintot, a szellemi foglalkozásúak pedig 142.300 forintot kerestek.

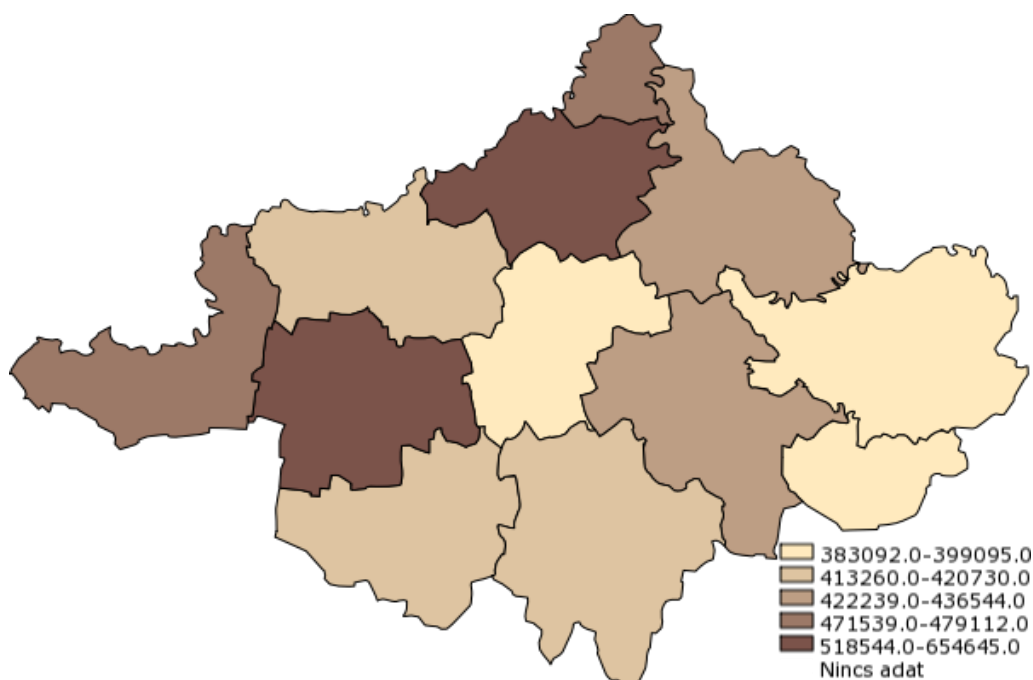
³⁷ Forrás: KSH Mikrocenzus 2005, www.ksh.hu

³⁸ Forrás: TeIR, KSH-NEPSZ

A megyei átlag kereset továbbra is elmarad az országostól, az országos havi nettó átlagkereset 74%-át teszi ki. (A Mellékletek között a teljes idősor adatok megtalálhatóak.) A 2000-2010 közötti adófizetési adatok (ld. Mellékletek 40. tábla) alapján elmondható, hogy nőtt az adófizető megyei lakosok száma (197.124-ről 226.576-ra változott). Ugyanakkor a két szomszédos megye 2010-es adatai magasabbak (Hajdú-Bihar megye 233.941 és Borsod-Abaúj-Zemplén megye 284.874). A többi országos megyével összehasonlítva a trendek hasonló lefutásúak.

Az összes belföldi jövedelem Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 329.962.860.590 Ft.(2010), amely mintegy 150%-kal nőtt 2000. évhez viszonyítva. Ez az érték Pest megyétől (+180%-os változás) eltekintve a legmagasabb változás a 2000-2010. időszakot vizsgálva. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2010 az összes belföldi jövedelem 455.835.265.476 Ft., Hajdú-Bihar megyében 367.300.016.943 Ft., amely tehát abszolút értékben jóval nagyobb, mint a mi megyénk. Ugyanakkor a dinamika jóval a többi megye átlaga felett van (ld. Mellékletek 41. tábla).

32. ábra: Egy lakosra jutó nettó jövedelem kistérségenként (Ft) 2010



Forrás: TEIR, T-MER

Kisebbségek, nemzetiségek helyzete

A 2011. évi népszámlálási adatok még nem állnak rendelkezésre ebben a témakörben, ezért a korábbi évek hivatalos KSH adataiból értékelünk. Magyarországon 13 **kisebbséget** nevesítünk: a bolgár, a cigány, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán nemzetiséget. A 13 nevesített kisebbség tagjainak összlétszáma csak Baranya megyében haladja meg a tíz százalékot: valamivel több mint felük német, negyedük cigány. Hat megyében a kisebbségek összlétszáma meghaladja a lakosság 5%-át: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 92%-uk, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 87%-uk, Nógrád megyében 67%-uk cigány. Tolna megyében a kisebbségek kétharmada, Komárom-Esztergom megyében a fele német, míg Békés megyében a kisebbségek között 42% a szlovák, 23% a cigány és 21% a román. Elmondhatjuk tehát, hogy a magyarországi kisebbségek nem alkotnak jelentősebb összefüggő településterületet, és területi szóródásuk a legutóbbi három népszámlálás eredményei szerint folyamatosan fokozódott. Egyedül a cigányság koncentrációja szignifikáns az ország két legkeletibb megyéjében (Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-

Szatmár-Bereg), amelyekben a lakosság 13%-a, a magyarországi cigányságnak pedig több mint egyharmada él.³⁹

A megyében élő roma népesség körében igen magas a gyermekkorúak aránya, csekély az időseké, így komoly gondot jelent, hogy az alacsony foglalkoztatottság mellett magas az eltartotti arány, ami alacsony háztartási jövedelmeket produkál. A legnagyobb csoportot a rokkantsági nyugdíjasok alkotják: a megyebeli felnőtt roma népesség egyötöde rokkantnyugdíjas. A rokkantnyugdíj a megyében az alacsonyan képzettek és főként vidéken élők menekülése volt a munkanélküliség és a létbizonytalanság elől. A második legnagyobb csoportot a jövedelempótló támogatásban részesülők jelentik, és nagyon jelentős a GYED-en lévők csoportja is. A roma lakosságon belül alacsony a szakmunkás és a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. A megyeszékhelyen a legmagasabb az általános iskolát és szakmunkásképzőt végzettek aránya. A romák munkaerő-piaci foglalkoztatottsága és háztartási jövedelmekre vonatkozó felmérések jelzik, hogy a megye roma háztartásainak a nyolctizede a szegénységi küszöb alatt.⁴⁰

A Mellékletek között található 42. tábla mutatja a kisebbségek arányát megyénként. Megállapítható, hogy az összes kisebbséget figyelembe véve a roma lakossága arány Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legnagyobb. Jelentős még a német, valamint az ukrán nemzetiségűek jelenléte.

1.2.5 Közlekedési és kommunális infrastruktúra

1.2.5.1 Vonalas rendszerek, létesítmények

Közúti közlekedés

Az **M3-as autópálya** jelenleg Budapest és Nyíregyháza között üzemel 2×2 forgalmi sávval és 1-1 leállósávval. A Nyíregyháza–Őr közötti szakaszt 2013-ig megépült. Őrtől 2013 tavaszán kezdődött el az újabb 12 km-es szakasz építése Vásárosnaményig. A következő szakasz Vásárosnaménytől tart majd az ukrán határig - Beregdarócig – ezzel az M3-as autópálya elérheti teljes hosszát. Az M3-asból Vásárosnamény térségéből fog kiágazni a jelenleg még csak tervezett M34-es autótű Záhony felé, ezzel mintegy Ukrajnát bekötve Európa vérkeringésébe. Az M3-asból, Kántorjánosi térségéből ágazhat le a tervezett M49-es autópálya Csengersima és a román határ felé Szatmárnémeti irányába.

A 4 számjegyű utak szintén kiemelt fejlesztési prioritást jelentettek a megyében. A 3317, 4102, 4911, 3834, 4913, 3502, 3632, 3633, 4104, 3612, 4112 számú utak fejlesztése zajlott le ebben az időszakban. Az 5 számjegyű utak fejlesztése azonban jóval kisebb volumenű volt.

2007-2011 között közlekedésfejlesztésre 140 896 733 000 Ft beruházás történt, melynek több mint 90%-a állami támogatás volt. A közlekedés fejlesztéseket a Közlekedésfejlesztési Operatív Program és az Észak-alföldi Regionális Operatív Program Közlekedésfejlesztési prioritása finanszírozta. A legnagyobb közlekedésfejlesztési beruházások, amelyek a közúti kapcsolatok és az elérhetőségi viszonyokat javították a következők voltak az elmúlt években:

- M3 gyorsforgalmi út Nyíregyháza - Vásárosnamény között szakasz előkészítése és fejlesztése
- Záhony térség belső közúti infrastruktúrájának az ipari és logisztikai befektetésekkel összehangolt fejlesztése
- 4 sz. főút Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szakaszának megerősítése
- 3317, 4102, 4911, 3834, 4913 utak fejlesztése a térségi elérhetőség javítása érdekében
- Nyíregyháza Keleti körút építése

³⁹ Forrás: <http://adatbank.transindex.ro/regio/kutatooldalak/htmlk/pdf999.pdf>

⁴⁰ Forrás: www.ksh.hu, Mikrocenzus

A megyét érintő meglévő és tervezett nemzetközi és térségi jelentőségű utakat a Mellékletek között található 44. tábla foglalja össze.

A **bel- és külterületi** kiépített illetve kiépítetlen utak aránya kistérségenként változó képet mutat (a mutatók alkalmasak az úthálózat minőségének értékelésére, lásd Mellékletek 43. tábla). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye belterületi úthálózatának a 25%-a kiépítetlen, a csengeri kistérség belterületi úthálózata van a legjobban kiépítve (itt mindössze 11% a kiépítetlen belterületi utak aránya). A legrosszabb helyzetben a Nagykállói kistérség van, itt a kiépítetlen belterületi utak aránya 35%, de jelentős a Nyíregyházi és Baktalórántházi kistérségben is ez az arány (26%). A külterületi utak esetében már jóval kedvezőtlenebb a helyzet, átlagosan a külterületi utak több, mint 80-90% kiépítetlen. A kiépítetlen külterületi utak aránya a Vásárosnaményi, a Nyírbátori és a Nagykállói kistérségekben a legmagasabb.

Az önkormányzatok belterületi úthálózatának fejlesztése minőségi javuláson ment át az elmúlt években, igen jelentős források érkeztek erre a célra Újfehértó, Ibrány, Nagykálló, Fehérgyarmat, Nyírbátor esetében. Mint látható a belterületi útfejlesztések nagy része a városhálózatra irányult.

Vasúti közlekedés

A megye 647,7 km hosszú vasútvonal hálózatából 128,5 km (20%) villamosított (ez elmarad az országos átlagtól, ami 29,3%). A vasúthálózat műszaki állapota kettősséget mutat. A nemzetközi és országos forgalomban jelentős szerepet betöltő vonalakon a fejlesztések folyamatosak, így ezeken a 100 km/h feletti sebesség is megengedett. Ezzel szemben a mellékvonalakat – a forráshiány miatt – az elavultság és a korszerűtlenség jellemzi. A megye vasúti kapcsolatai közül a legfontosabb a 100-as, Budapest - Záhony közötti fővonal, amelyből itt ágazik ki a Tokaj felé vezető 100c számú, a Mátészalka felé vezető 113-as számú és a Vásárosnaményba vezető 116-os számú vasútvonal. A vasúti infrastruktúra javítása 2007-2011 között elsősorban Záhony és térségére összpontosult, annak kifejezetten a gazdasági kapacitások kiaknázására.

7. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fontosabb vasúti kapcsolatai

Fontosabb vasúti kapcsolatok	
Vasúti vonal száma	Vasútvonal
100	Budapest-Záhony
80	Budapest – Miskolc – Nyíregyháza
110	Debrecen – Nyírbátor – Mátészalka
114	Mátészalka-Csenger

Forrás: saját szerkesztés

Légi közlekedés

A légi közlekedést tekintve a megyében Nyíregyháza rendelkezik egy, a nemzetközi forgalom számára nyitott repülőtérrel. Az Országos Területrendezési Terv 2008-ban jóváhagyott felülvizsgálata a nyíregyházi repülőtér kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszthető repülőtérként határozza meg. Nemzetközi repülőtér legközelebb Debrecenben található, mintegy 50 km-re Nyíregyházától. Az ország legforgalmasabb reptere a Budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi repülőtér, mintegy 240 km távolságra a megyeszékhelytől.

Vízi közlekedés

A **Tisza**, mint határfolyó hajózhatósága csak turisztikai illetve sport célú hajózásra ad lehetőséget, a Tiszán jelenleg csak csekély mértékű teherszállítás zajlik. Nemzetközi jelentőségű a Tokaj-Vásárosnamény közötti szakasz. EGB I. kategóriás minősítést kapott a Vásárosnamény-Komoró szakasz, míg EGB III. osztályú besorolást kapott a Komoró-

Tiszalök közötti rész. Az áruszállítás csak eseti jelleggel valósul meg. A folyó a megye harmadik közlekedési eleme is lehetne. A megye másik említésre méltó folyója a **Szamos**. A Szamoson kishajó forgalom lehetséges (elsősorban turisztikai célú). Fontos szerepet töltenek be a Tiszán és a Szamoson lévő kompátkelőhelyek is.

- Tiszai kompátkelőhelyek: Tiszaadony-Aranyosapáti, Lónya-Tiszaújlak, Zemplénagárd-Tuzsér, Tiszabercel-Tiszakarád, Balsa-Kenézli, Tímár-Zalkod, Tiszatardos-Tiszalök, Tiszadob-Tiszalúc.
- Szamoson lévő kompátkelőhelyek: Szamossályi-Porcsalma, Fülöp-Cégénydányád, Olcsva-Olcsvaapáti.

Kerékpáros közlekedés

Ezen a területen jelentős előrelépések történtek az elmúlt években, mind a hivatásforgalmi, mind az idegenforgalmi célokat szolgáló kerékpárút hálózati elemek jelentős fejlesztésen estek át. A térségi hálózat a megye kerékpárút-fejlesztési koncepcióján alapul, figyelembe véve a kistérségi igényeket is. A hálózat a megye kistérségeinek városait fűzi fel, akár több kistérséggel is kapcsolatot teremtve. Az országos kerékpár útvonalakhoz kapcsolódva illeszkedik az országos hálózatba. 2010. éves állapot figyelembe véve a 6. legtöbb kerékpár km úttal rendelkezik a megye, országos összehasonlításban.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legjelentősebb kerékpárútvonala a rétközi kerékpárút. A **Rétközi Kerékpárút** a maga 52 km-es nyomvonalával Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, valamint az Észak-alföldi régió egyik leghosszabb kerékpáros útvonala. A rétközi kerékpárút Nyíregyháza, Nagyhalász, Ibrány, Gávavencsellő, Balsa, Szabolcs, Tímár, Rakamaz településeket köti össze.

A megyei kerékpárutak építésében a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (FETIVIZIG) hatékonyan részt vesz, a **Felső-Tiszavidéken** a kerékpárút hálózat fejlesztése elsősorban a Tisza töltéskoronáján zajlik. A Szatmár-beregi térségben a kerékpározásra alkalmas töltéskorona burkolatok és kerékpárutak hossza jelenleg az alábbiak szerint alakul: Tisza folyó töltésein 61 km, Szamos folyó töltésein 3 km, Kraszna folyó töltésein 14 km, Batár patak töltésein 6 km. 2012. év végére készül még a Tiszán egy 25 km-es szakasz **Vásárosnamény-Lónya** között, illetve **Szatmárnémeti-Fehérgyarmat** között a Szamoson egy 25 km-es szakasz. Szintén 2012. év végére megépül a Szatmárnémeti-Fehérgyarmat közötti közel 50 km hosszú kerékpárútszakasz a Szamos töltéskoronáján. A magyar oldalon 27 km, a román oldalon pedig több mint 22 kilométer hosszú szakasz valósul meg egy magyar-román határmenti program keretében.

A folyamatos fejlesztések eredményeképpen jelenleg 135,5 km a koronaburkolattal ellátott töltések hossza.

A Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság (TIVIZIG) által üzemeltetett – Tisza bal parti – töltésen szintén létesültek kerékpárutak.

Idegenforgalmi szempontból jelentős lehet, a tervezett Nyíregyháza, Nyírbátor közötti kerékpárút fejlesztési terv, amelynek alapja a már meglévő **Nagykálló-Kállósején** közötti kerékpárút. **Zsurk, Záhony, Győröcske** között szintén kiépült egy egybefüggő 8 km hosszú külterületi kerékpárútszakasz. Jelentős egybefüggő külterületi kerékpárútszakaszok a megyében továbbá a Nyíregyháza agglomerációjában (Nyírszőlős, Nyírtura). és Mátészalka vonzáskörzetében (Jármé, Nyírmeggyes, Nyírcsahely) lévő **hivatásforgalmú kerékpárutak**.

Az **Eurovelo**⁴¹ 11 közvetlenül áthalad Magyarországon, lényegében teljes hosszában a Tisza mentén halad. Magyarországi szakasza 300 km-nél is hosszabb, Sátoraljaújhegyt és

⁴¹ EuroVelo: teljes nevén az Európai Kerékpárút Hálózat, az Európai Kerékpáros Szövetség terve 12 hosszú távú, egész Európát átszelő kerékpárút kialakítása. Ezen utak teljes hossza több mint 60 000 km, melyből több mint 20.000 km már elkészült. Az EuroVelo 11 a Norvégiai North Cape-t köti össze a görögországi Athénnel.

Szegedet köti össze, amely Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét Tiszalöknél éri el, Tiszadada irányába halad tovább egészen Tiszadobig, ahol elhagyja a megyét.

1.2.5.2 Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

1991-ben Prágában, az első Páneurópai Közlekedési Konferencián a közlekedési infrastruktúrára vonatkozó egységes koncepció kialakításáról döntöttek az Európai Unióban. Itt született meg a Pán-Európai Közlekedési Folyosók koncepciója, amely letéteményese volt a közös európai közlekedéspolitikának. Az eredetileg Nyugat- és Kelet-Közép-Európára kiterjedő rendszert az 1994-es krétai és az 1997-es helsinki konferencián megszületett megegyezés alapján kiegészítette oly módon, hogy tíz ún. Helsinki folyosó került kijelölésre, melyek behálózzák az Európai Unió, a Balkán és egyes szovjet utódállamok területét is. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét az M3-as autópálya Nagykálló-Vásárosnamény-Barabás szakaszának átadását követően az **V. helsinki folyosó** fogja megközelíteni.

A megyéből kedvező vonalvezetésű utakon lehet elérni az ország belsejét, a települések közül Nyíregyháza elérhetősége a legjobb a megyén belül. Az utak mennyisége összességében megfelelő. A települések közötti úthálózat sűrűsége meghaladja az országos átlagot. Megállapítható, hogy a közúthálózatot a mellékutak dominanciája jellemzi, a mellékutak sűrűsége meghaladja az országos átlagot. A tervezett autópálya szakaszok megépülése után minimum 15 percre fog csökkenni az autópálya elérhetősége.

A Mellékletek között megtalálható 67., 68., 69. ábrák tartalmazzák Szabolcs-Szatmár-Bereg megye megyeszékhely, a régióközpont és a főváros időbeli elérhetőségének térképes ábrázolását.

Az Országgyűlés 2012 tavaszán fogadta el a személyszállítási szolgáltatásokról szóló 2012. évi XLI. törvényt. A törvény rögzíti a menetrendek egységes eljárás szerinti előkészítésének és összehangolásának módszertani szabályai és előírja a kötöttpályás közlekedés elsőbbségét. A személyszállítási közszolgáltatásokra vonatkozó alapellátásnak biztosítani kell minden település és a gyakorlatban kialakult vonzásközpontja közötti közvetlen eljutási lehetőséget, továbbá a 3 megyeszékhelyre való eljutást lehetőségét legfeljebb 1 átszállással.

A MÁV-START Zrt. és az NFM által kötött közszolgáltatási szerződés alapján a **vasúti személyszállítás** a megye 67 településén érhető el. A megyét érintő 9 vasútvonal közül legjelentősebbek a 100 Budapest – Nyíregyháza – Záhony, a 80 Budapest – Miskolc – Nyíregyháza és a 110 Debrecen – Nyírbátor – Mátészalka vasútvonalak. A 100-as és 80-as számú vasútvonalak Nyíregyházáról a főváros elérhetőségét két útirányon át, bő menetrendi kínálattal, közel azonos menetidő mellett biztosítják. A további vasútvonalakon közlekedő vonatok menetrendi kínálata a hivatásforgalmi igényeket kielégíti, kivéve a 114 Mátészalka-Csenger vonalat, ahol az igények teljes kielégítéséhez az autóbuszos kínálat is szükséges. 3 vasútvonalon (112, 118 és 119) jelenleg szünetel a személyszállítás.

Személyforgalmi szempontból Nyíregyháza mellett Mátészalka is jelentős vasúti csomópont, ezen állomásokon az autóbusz-állomás közelsége miatt a vasúti-autóbuszos integráció is biztosított. Infrastruktúra szempontból problémát jelent a vasúti pályák leromlott műszaki állapota, amely jelentősen növeli a menetidőt és rontja a vasúti eljutások versenyképességét. A pályasebesség növelését eredményező Kohéziós Alapból finanszírozott rekonstrukció csak a 100-as és 80-as vonalakon van folyamatban. A vasút versenyképességének javítása érdekében a tervezési sebesség elérését célzó beruházások a mellékvonalak esetében is szükségesek lennének.

Menetrend szerinti **autóbuszos személyszállítást** a Nemzeti Fejlesztési Minisztériummal (NFM) kötött közszolgáltatási szerződés alapján a megyében a SZABOLCS VOLÁN Zrt., a Trans-Tour Kft. valamint a Trans-Vonal Kft. végez összesen 90 autóbuszvonalon. A három társaság szolgáltatása három település – Fényeslitke, Komoró és Tiborszállás – kivételével a megye minden lakosa számára elérhető. Az autóbusszal nem ellátott települések vasúti

kiszolgálása biztosított. A hivatásforgalmi eljutási igények kielégítését a szolgáltatók a települések és vonzásközpontjaik viszonylatában megfelelő színvonalon biztosítják.

A megye területén nyolc városban található autóbusz-állomás, ezek közül a nagykállói 2009-ben új beruházásként létesült, a vásárosnaményi rekonstrukciója pedig jelenleg is zajlik. Ugyancsak ebből a forrásból valósult meg több kistérségben (Ibrány-Nagyhalász, Baktalórántháza, Nagyálló, Nyírbátor) a megállóhelyek és egyéb utasforgalmi létesítmények korszerűsítése. A szolgáltatás szempontjából problémát elsősorban a 4- és 5-számjegyű utak leromlott műszaki állapota jelent (Forrás: Közlekedési Tudomány Intézet Észak-alföldi irodája).

A megyében az autóbuszok száma 727 db, az autóbuszok átlagos életkora 12,5 év (Zala, Tolna és Baranya megye után itt a legfiatalabb a járműállomány). Helyi autóbusz közlekedéssel egyedül Nyíregyháza rendelkezik, amely 27 752 utast számlál. Az elmúlt öt évről állnak rendelkezésre adatok a helyi tömegközlekedés utas számáról. 2005-ben 39 284 fő vette igénybe a szolgáltatást, aztán évről-évre csökkent ez a szám, 2010-re 27 752 utasra redukálódott.

A legnagyobb közösségi közlekedési csomópont Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében Nyíregyháza, aki rendelkezik légi, vasúti kapcsolattal, helyi és helyközi járatokkal. A megyeszékhely mellett kiemelkedő a megyei közösségi közlekedésben Mátészalka, Nyírbátor, Kisvárd, Nagyálló és Fehérgyarmat szerepe. Ezek a települések egyfajta közlekedési decentrum funkciót töltenek be. Közlekedési elérhetősége az alközpontoknak jónak mondható.

A Mellékletek között található 45. tábla tételesen tartalmazza a 30 legnagyobb közlekedésfejlesztési beruházást 2007-2011 közötti időszakból.

1.2.5.3 Közlekedési kapcsolati hiányok

A hiányzó és problematikus közlekedési kapcsolatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 2011-ben hatályba lévő területrendezési terve alapján az alábbiak:

- A megye számára az egyik leginkább hiányzó és legfontosabb közlekedési beruházás a határig kiépülő M3 gyorsforgalmi út, megfelelő főúti kapcsolatrendszerrel. Ez a fejlesztés a megye keleti térségei számára nélkülözhetetlen. Az autópálya-kapcsolat hiánya leértékeli és gátolja a térség logisztikai potenciáljainak érvényesülését. 2014 évre befejeződik az autópálya megépítése Vásárosnaményig, amely óriási lépést jelent, azonban a határig történő elvezetése még várat magára.
- Különösen nagy jelentőségű lenne az M49 gyorsforgalmi út kiépítése. Egyfelől Romániával teremtene gyorsforgalmi kapcsolatot, másfelől tehermentesítené a 49. számú másodrendű főutat.
- Debrecen és Nyíregyháza között a 4. sz. főúton igen nagy forgalom bonyolódik le, ennek számottevő része a két város közötti hivatásforgalom. A Országos Közúthálózat Fejlesztési Terv az említett útszakaszt M40 jelű, 2x2 sávú kiemelt főútként ábrázolja. Az Országos Területrendezési Tervben ez nem jelenik meg. 2010-2012 között megtörtént a 4. számú főút Nyíregyháza-Debrecen közötti szakaszának felújítása egy jelentős szakaszon, azonban igazi megoldást a 2x2 sávossá fejlesztése jelentené.
- A közúti közlekedés egyik jellemző problémája a Tiszán és a Szamoson történő komátkelések kérdése. A térség közúti kapcsolatát a Tiszán jelenleg a vásárosnaményi, a tivadari, a tiszakanyári és a tokaji híd, valamint két szamosi híd (Tunyogmatolcs, Csenger) biztosítja. Elengedhetetlen újabb közúti kapcsolatok létesítése.

- Konfliktusforrás a megye mellékvonali vasúthálózatának műszaki állapota. A vasútvonalak sok esetben a közutakkal párhuzamosan futnak, az ingázók számára alternatívát jelenthetne a vasút. A pálya állapota azonban sok helyen sebességkorlátozást igényel, ami annyira meghosszabbítja a menetidőt, hogy az utazók nem választják ezt a közlekedési eszközt. Jelentős fejlesztésekre lenne szükség mind a pálya műszaki állapota, mind a színvonalas utazást biztosító utas kocsik, állomások terén. Továbbá a kijelölt vasúti mellékvonalak megszüntetése révén kieső közlekedési kapcsolatok pótlása nem minden esetben megoldott.

1.2.5.4 Vízellátás

Az ivóvízellátás helyzete Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében:

A megye teljes vízellátását rétegvízre telepített mélyfúrású kutak biztosítják. Jelenleg a megyében 114 db vízműből 108 db üzemel, 6 db vízmű tartalékként van nyilvántartva. A FETIVIZIG nyilvántartása szerint a megye lakosságának 98%-a él közműves vízszolgáltatással ellátott területen, mely az ellátottságot tekintve az optimálishoz közeli érték és mennyiségileg is megfelel az Európai Unió országok szintjének.

Ivóvízminőség-javító program:

A szolgáltatott ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről a 201/2001. (X. 25.) Kormányrendelet rendelkezik. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településeinek vízellátását elsősorban a vas, mangán, arzén és ammónium határértékek szigorítása érinti. 2003-ban indult meg az Ivóvízminőség-javító Program végrehajtása, amely 126 problémás települést érintett a megyében.

Az **I. ütemben 7 vízmű**, (Gacsály, Gulács, Győrtelek, Kállósemjén, Máriapócs, Nagyecsed, Tunyogmatolcs) 18 ellátott településsel (Gacsály, Császló, Rozsály, Tisztaberek, Zajta, Gulács, Győrtelek, Fülöpösdaróc, Géberjén, Kocsord, Ökörítőfülpös, Rápolc, Kállósemjén, Máriapócs, Pócspetri, Nagyecsed, Fábianháza, Fábianháza-Előtelek, Tunyogmatolcs) került be. 2009 végéig megvalósultak a műszaki beavatkozások közel 2,0 Mrd Ft nagyságrendben az EU Kohéziós Alapjának támogatásával. A program eredményeként az arzén mennyisége mindenütt a megengedett határérték alá csökkent a szolgáltatott ivóvízben.

A II. ütem tervezés-előkészítése 2003-ban indult el. A II. ütemben 42 vízműtelep és azokról ellátott 81 település, illetve településrész szerepelt, ahol a szolgáltatott vízben (arzén, ammónium, nitrát, nitrát tartalom vonatkozásában) határérték túllépés fordult elő, de az I. ütemből kimaradt. Jelenleg folyamatban van a megyében az Ivóvízminőség-javító Program **II. ütemének** végrehajtása. A program előkészítésének eddigi lépései az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség koordinálásával történtek. Az előkészítés további munkarészeit jogi személyiséggel rendelkező Önkormányzati Társulások végzik. A megyében 4 társulás (Beregi, Nyírségi, Első Szatmári és Szatmári Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás) nyert el forrást a megvalósításra. 51 település 21 vízművéből kerülhet megfelelő minőségű víz a lakosság számára.

A társulásokban nem szereplő és a vonatkozó jogszabály által kötelezett települések aktivizálása érdekében a Kormány 2011-ben rendelkezett az **Ivóvízminőség-javító Program felgyorsításáról**, melynek egyik lényeges eleme az önkormányzati önerő 100%-os állami biztosítása. Az ivóvízminőség-javítás (előkészítés és megvalósítás) pénzügyi forrását a KEOP pályázati konstrukció biztosította. Az EU-s források rendelkezésre állásával a megye vízellátási rendszerének megújítása 2013-ra befejeződhet.

Az ivóvízminőség-javító program felgyorsításában a megyében 27 érintett település maradt. Ebből 22 település adott be határidőre pályázatot (19 település társulásban, 3 település egyedileg.) A kimaradt 5 településből 3 település a pályázási szándékát regisztrációval jelezte, két település nem pályázott és nem is regisztrált (Forrás: Nemzeti Környezetügyi Intézet Felső-Tisza-vidéki kirendeltsége).

1.2.5.5 Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés

A **megye csatornázása** tekintetében az 1990-es évekre 19 településen valósult meg részleges – gravitációs rendszerű – csatorna. Az összegyűjtött szennyvizeket 16 db mechanikai és mechanikai-biológiai fokozattal rendelkező szennyvíztisztító telepen tisztították meg. A közműolló zárása, a szennyvíztisztítási feladatok megoldása érdekében a határozottabb intézkedések az 1990-es évek elejétől tapasztalhatóak.

A **csatornázás üteme** felgyorsult az elmúlt tíz évben az állami támogatásoknak köszönhetően. A csatornázott települések száma megötszöröződött a rendszerváltás óta, melyben döntő arányt képviselnek a kistérségi rendszerek. A megye 229 települése közül 112 van ellátva – részben, vagy teljes egészében – közműves szennyvízhálózattal. A többi településen jellemzően nem szakszerűen megvalósított házi szikkasztókba kerül a szennyvíz, ahonnan kijutva szennyezi a talajt és közvetve a talaj - és rétegvizeket. A 112 településen keletkező és ott összegyűjtött szennyvizek 50 db szennyvíztisztító telepen kerülnek megtisztításra.

A **csatornázottság mértéke** a megyében jelenleg 65 %-os, a csatornahálózatba bekötött lakások aránya 52 % (2012). A megye nagyobb települései rendelkeznek rész- vagy teljes csatornahálózattal. A szennyvíziszapok hasznosítására számos megoldás létezik. A szennyvíziszapok deponálása, elégetése, területfeltöltésre történő hasznosítása, más anyagba történő beépítése nem jelent végleges megoldást. Jelenlegi ismereteink alapján a szennyvíziszapok mezőgazdasági hasznosítása a legkörnyezetkímélőbb megoldás (Forrás: Nemzeti Környezetügyi Intézet Felső-Tisza-vidéki kirendeltsége).

A megye nagyobb települései – Nagyecsed kivételével – rendelkeznek rész vagy teljes csatornahálózattal. A megyei települések döntő többségében gravitációs rendszerű gyűjtőhálózat valósult meg.

Az EU által előírt kötelezettségek végrehajtására készült el a „Nemzeti Szennyvízelvezetési és -tisztítási Program”. A program a 2000 LE névleges terhelést meghaladó szennyvízelvezetési agglomerációkat (településcsoportokat) foglalja magában. Ezen feladatok megoldását (új rendszerek kiépítését, bővítését) támogatja a KEOP 1.2.0 pályázati konstrukció. Megyénkben ezen agglomerációk szennyvízkérdését 2015-ig kell megoldani.

A csatornázással gazdaságosan el nem látható területekre vonatkozik az „Egyedi Szennyvízkezelési Nemzeti Megvalósítási Program”. A Nemzeti Szennyvízelvezetési Programban nem szereplő települések szennyvízkérdésének megoldására a települések számára két alternatíva került felvázolásra:

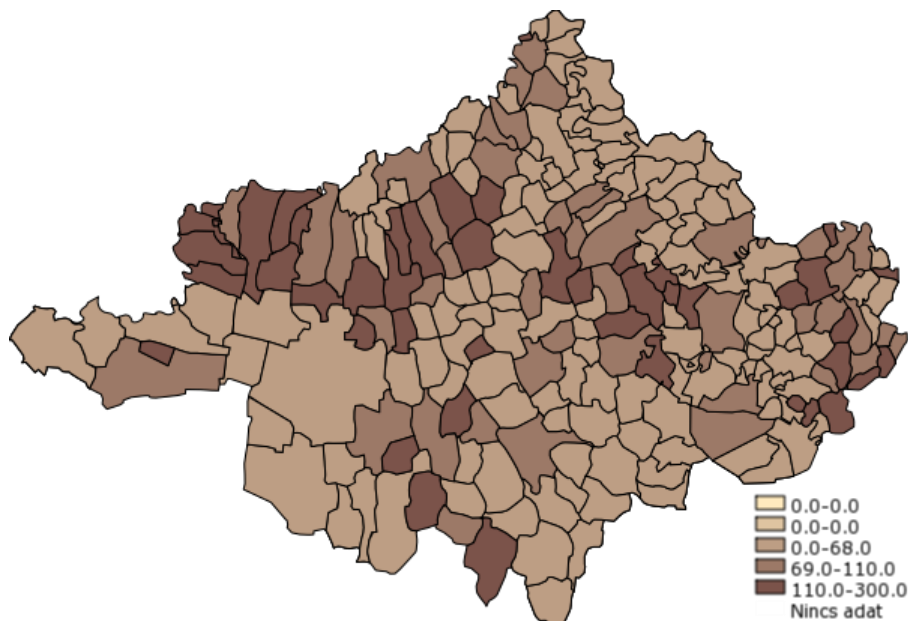
1. Az előírt szabályok betarthatósága mellett a települési agglomerációk növelésével – szakmai és közgazdasági javaslattal – bekerülhessenek az országos csatornázási programba.
2. A csatornaművesítés teljes ellehetetlenülése esetén ezen települések szennyvízkérdésének közműpótlókkal történő megoldása.

A **másodlagos közműolló** a vízhálózatba és a csatornahálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége. Ideális esetben a közműolló nagysága 0%. A Mellékletek között található 47. táblából megállapítható, hogy hazánkban a *közműolló* nyitott, vagyis a lakások jóval nagyobb hányada részesül közműves vízellátásban, mint közműves szennyvízelvezetésben. Ennek oka elsősorban az, hogy ez utóbbi lényegesen költségesebb. 1990 óta mind országos, mind megyei szinten elmondható, hogy „záródnak” az olló szárai, **országos szinten 21,2, az Észak-alföldi régióban 28,6, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében mindössze 21,9 százalékpontos változás történt, jelenleg 36,5 %-os a mutató. A közműolló tekintetében Szabolcs Szatmár Bereg megyénél csak Bács-Kiskun megyében (39,3%) és Békés megyében (40,5%) rosszabb a helyzet.**

A megye közműollója 2010-ben 38% volt, kistérségi szinten a legkedvezőbb a helyzet a nyíregyházi kistérségben, ahol 19,2 % volt a közműolló, a legrosszabb a csengeri

kistérségben 61,3 %-os. A csatornázottság kiépítetlensége alapvetően az aprófalvas térségekben a legalacsonyabb és a városi, valamint a centrumterületeken a legnagyobb. A nagyobb városok esetében problémát jelent bizonyos külterületi városrészekben a szennyvízhálózat kiépítetlensége, amelynek fejlesztése az elmúlt időszakban folyamatosan zajlott és jelenlegi is zajlik.

33. ábra: Közműolló nagysága Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településein, 2010



Forrás: Területfejlesztési Értékelő és Megfigyelő Rendszer

A **keletkező ipari szennyvizek** minősége nagymértékben függ az üzem típusától, az alkalmazott technológiáktól, a felhasznált anyagoktól és helyi adottságoktól. A szennyvizekben előforduló szennyező anyagok akár oldott, akár oldhatatlan állapotban nagyon sokfélék lehetnek, így például szerves szennyezők, toxikus anyagok, savak és lúgok, felúszó anyagok, illékony alkotók, ásványi- és tápanyagok, vagy a szín- és szagrontó alkotók. Az ipari szennyvizek (használtvizek) lehetséges elhelyezési módjait a kérdéses üzem vagy gyártelep – döntően a térségi vízgazdálkodás szempontjából értelmezett – környezeti feltételei jelölik ki. Mérlegelni kell tehát, ha lehetséges, hogy megfelelő előtisztítás vagy tisztítás után melyiket válasszuk az ipari használtvizek lehetséges elhelyezési módjai közül. Az elvi megoldás elbírálása a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség hatáskörébe tartozik. A tisztítás technológiáját mindig az adott szennyezőknek megfelelően kell kialakítani, és a szennyező forrásnál megvalósítani. (A modern szemlélet eleve a gyártástechnológiát is úgy igyekszik módosítani, hogy minimálisra csökkentse a környezetbe, vízbe jutó szennyezőket).

2000-2010 között a közüemi szennyvízelvezető rendszerek kiépítettsége jelentősen javult Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. A közcsonatónakon elvezetett szennyvíz teljes mennyisége megtisztítva kerül ki a települési szennyvíztisztító művekből az élővizekbe. A mechanikusan tisztított szennyvíz mindössze 1,56% ebből. A III. tisztítási fokozaton és biológiailag tisztításon esik át a kibocsátott szennyvíz több mint 98%-a. (Lásd Mellékletek 48. tábla).

1.2.5.6 Energiaellátás

Az összes szolgáltatott **gáz** mennyisége 2010-ben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében megközelítőleg 397 millió m³ volt, ennek 59%-a – mintegy 235 millió m³ – a nem lakossági (ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági), 41%-a – mintegy 162 millió m³ – a lakossági fogyasztók között oszlott meg. A megyében a vezetékesgáz-felhasználás az utóbbi években

csökkenő tendenciát mutat a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyiségének tekintetében. A csökkenésben szerepet játszik a csökkenő népesség, de sokkal meghatározóbb tényező a fogyasztók szokásainak változása, hiszen a gáz árának emelkedése, a gázár támogatás fokozatos leépítése miatt a lakosság próbál takarékoskodni a fűtésen és más alternatív megoldásokat alkalmaz. A vezetékes gáz jelenti a domináns primer energiát, a térségben ez adja a fűtési célú energia felhasználás 50%-át, de emellett Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében jelentős még a hagyományos tüzelőanyag, a tűzifa is. A nagyvárosokban jellemzően a vezetékes gáz jelenti a fűtési primer energiát, és ez mondható el a nagyközségekről is, a kis településeken a tűzifa jelenti a fő primer energiát. Ennek kiegészítésére gyakran elektromos forróvíztárolóval állítják elő a használati meleg vizet. Ezeken a településeken jellemzően palackos gázt használnak, főzési célra (Forrás: ENEREA).

A **távfűtés**be bekapcsolt lakások száma 19.873 lakás, amely országos összehasonlításban a megyék között a 7. legmagasabb érték (természetesen a távfűtésbe bekapcsolt lakások és a megyeszékhelyek/nagyobb városok lakosságszáma között szoros korreláció van). Az elmúlt tíz évben ez a szám alig változott, mindössze 2,7%-kal növekedett. A távfűtésbe bekapcsolt lakások aránya a megyében 9%.. Melegvízhálózatba és távfűtésbe bekapcsolt lakások mindössze Nyíregyházán, Nyírbátorban, Mátészalkán, Kisvárdán Tiszavasváriban és Záhonyban vannak.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az összes szolgáltatott **villamosenergia** 2010-ben 1 389 millió kWh volt, ennek 60%-át (1.389 millió kWh) a nem lakossági, 40%-át (547 millió kWh) a lakossági fogyasztók használták fel. Az egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás havi átlaga csökkenő tendenciát mutat. Az emelkedő energiaárak hatása a gázfogyasztás csökkenéséhez hasonlóan itt is tetten érhető, a lakosság takarékosági törekvései a háztartási energiafelhasználást csökkentik, illetve alternatív megoldásokra sarkallnak.

Az **energiafelhasználás szerkezetében** lényeges változások történtek. A vizsgált időszakban az ipari célú energiafogyasztás csökkent, amely elsősorban a szerkezetváltás, kisebb részben pedig a megtakarítási és hatékonyság-növelő intézkedések következménye. Dinamikusan emelkedett a közlekedés energiafelhasználása, amely a közúti közlekedésnek a vasúti közlekedés rovására történő erőteljes fejlesztésének, és a gépkocsi állomány növekedésének következménye. A lakosság összes energiafogyasztása kisebb ingadozásokkal az időszak végére szintén csökkent, ami feltehetően a nagyon jelentős fogyasztói energiaár emelkedések, kisebb részben a takarékoság következménye. A mezőgazdaság energiafogyasztása igen jelentősen visszaesett, ami a mezőgazdasági termelésben végbement változások (termelés-csökkenés, energia-hatékonyabb földművelés, stb.) következménye. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a teljes energiafelhasználásnak 55,5%-a a lakoságnak, 21% az iparnak, 18% a kommunális szektornak és 5,4%-a a mezőgazdaságnak tulajdonítható.

8. tábla: Szektoronkénti energiafelhasználás volumene Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (TJ), 2007

	Ipar	Kommunális szektor	Lakosság	Mezőgazdaság	Összesen
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	4 209	3 631	11 084	1 088	20 012

Forrás: Nemzeti Környezetvédelmi és Energia Központ Nonprofit Kft.

A jelenlegi energiahordozó-szerkezetben még mindig elenyésző szerepet játszik megyénkben a **megújuló energiaforrások** (ld. 1.2.1. fejezet) részesedése.

A megújuló alapú villamos energia részarányának alakulása

A 2009/28/EK megújuló irányelv 15 kötelező érvényű nemzeti megújuló energia felhasználási célszámokat ír elő a közösségi szintű 20%-os megújuló részarány elérése érdekében 2020-ra. Az EU által hazánk számára az új megújuló irányelvben meghatározott megújuló célérték értéke 13% a teljes bruttó végső energiafogyasztáshoz viszonyítva, azonban Magyarország ennél magasabb, 14,65%-os cél elérését vállalta a Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Tervben. A megújuló részarány teljesítése nem pusztán a villamos energiára korlátozódik, hanem magában foglalja a hűtő- és fűtőenergiát, valamint a közlekedést. A megújuló energiák ágazati megoszlását alapvetően a tagállam határozza meg saját hatáskörben, egy addicionális kitétel azonban van: a közlekedésen belül a megújuló alapú üzemanyag-felhasználásnak el kell érnie a 10%-ot.

Magyarországon az elmúlt évek folyamatos növekedése után a teljes bruttó végső villamosenergia-fogyasztáshoz viszonyított megújuló részarány 2011-ben 6,27%. A legnagyobb arányban hasznosított megújuló energiaforrás a biomassza. A biomasszát jelentőségben a geotermikus energia (3,6 PJ), a megújuló alapú hulladék felhasználás, a bioüzemanyag (0,96 PJ), és a vízenergia (0,67 PJ) felhasználás követi, de ezek nagyságrendileg lényegesen elmaradnak a biomassza felhasználástól. Az elmúlt években a biomassza alapú villamosenergia-termelés jelentősen, mintegy 512 GWh-val csökkent (más megújuló alapú termelés növekedése mellett), míg a teljes áramfogyasztás ugyanezen időszak alatt némileg növekedett. A biomasszából származó hő- és villamosenergia-termelés alapanyaga nagyobb részben tűzifa, amelyet jellemzően közvetlen eltüzeléssel, esetenként együttégetéssel használnak fel, túlnyomórészt hőtermelés, kisebb részben villamosenergia-termelés céljából. Tűzifát nagy mennyiségben használ a lakosság, általában alacsonyabb hatásfokú kazánokban. A biomassza energetikai célú felhasználásának alapanyagát adja továbbá az összes egyéb szántóföldi és kertészeti növényi melléktermék és hulladék, mint pl. az erőművekben égetésre kerülő szőlőtörköly, maghéjak stb., továbbá a célirányosan termelt fás és lágyszárú energianövények.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében Tiszalökön, Nyíregyházán, Nyírbátorban és Mátészalkán találhatóak erőművek. Az összes megyei erőmű megújuló energiát hasznosít. A Tiszalöki vízerőmű beépített teljesítménye 11 400 MW, amely az országos energiatermelés 0,14%-t adja. Nyírbátorban 2 600 MW teljesítményű biogáz-erőmű működik, Nyíregyházán pedig két biogáz-erőmű. A Mátészalkai fűtőerőmű a város távhő- és melegvíz-ellátásához energiatüzelésből származó biomasszát is használ.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kedvező természeti adottságok és megfelelő kapacitások állnak rendelkezésre egyes megújuló erőforrások terén. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye biomassza (tűzifa), bioüzemanyag potenciálja magas, kedvező geotermális, szélenergia és napenergia potenciálja, valamint erőssége a vízenergia potenciálja is. A megye területén mindenhol lehetséges a napenergia hő- és elektromos energia céljára történő előállítás és felhasználása. Fontos kiemelni, hogy a Nyíregyházán működő energiaügynökség (ENEREA) jóvoltából biztosított a megújuló energetikai fejlesztések és hasznosításhoz szükség humán kapacitás is. Problémaként azonosíthatjuk, hogy alacsony a megújuló energiaforrások aránya az energiafelhasználásban, még mindig a fosszilis energiahordozók túlsúlya jellemzi az energiafelhasználást. Szintén probléma, hogy társadalom környezettudatossága alacsony, az önkormányzatok számára nem áll elegendő forrás az energetikai korszerűsítéshez.

1.2.5.7 Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

A térség legfontosabb hulladékgazdálkodási beruházása az ISPA KA projekt, amely az elmúlt évek (2002-től) hulladékgazdálkodási célú fejlesztéseit foglalja magában a projektterületen. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szilárdhulladék-gazdálkodási Társulás 2004-ben pályázatot nyújtott be a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szilárdhulladék-gazdálkodási Rendszer megvalósításának Kohéziós Alapból történő társfinanszírozására. A projekt I. ütemében elkészült létesítmények helyszínei:

- Kisvárdai Hulladékkezelő Központ és bekötőút, Kisvárdai 068/17 hrsz.
- Nagyecsed Hulladékkezelő Központ és bekötőút, Nagyecsed 0188/19 hrsz.
- Nyíregyháza Szilárdhulladék lerakó, Nyíregyháza 02354/5 hrsz.
- Nyíregyháza Hulladékkezelő Központ és bekötőút, Nyíregyháza 02350/10 hrsz.
- Nyíregyháza Hulladékudvar, Nyíregyháza, Kerék út 1. Nyíregyháza, 0504/1 hrsz.

A létesítmények üzemeltetője a Társulás 100%-os tulajdonában álló társaság, az Észak-Alföldi Környezetgazdálkodási Kft. A kisvárdai és nagyecsed hulladéklerakók üzemeltetése 2010. január 1-től kezdődött el. 2011. év januárjától ez a tevékenység a nyíregyházi lerakó részleges átadásával és üzemeltetésével bővült. A projekt I. ütemében nem épültek meg a mechanikai-biológiai kezelés létesítményei, pedig ezt a környezetvédelmi hatóság az új központok lerakóinak engedélyezésénél feltételül szabta. Ezért a beruházás elvégzése elkerülhetetlenné válik a jövőben. A Társulás a II. ütemre vonatkozó pályázatát az Új Magyarország Fejlesztési Terv támogatási rendszere keretében, a KEOP 1.1.1/2F/09-11 számú felhívásra, 2012. nyarán nyújtotta be, mely értelmében a mechanikai-biológiai kezelés létesítményei valósulnának meg Kisvárdán, Nagyecsedben és Nyíregyházán.

Az ÉAK Kft. jelenleg 117 településen, mintegy 63.000 ingatlanon végez teljes körű hulladék-közszolgáltatást. 2013 évben a Társulás szolgáltatási területe tovább nő, 51 település csatlakozik a rendszerhez, köztük Nyíregyháza is, ezzel előreláthatóan az ellátott **ingatlanok száma 135.000 db lesz** (a megyei ingatlanszám kb. **70-75%-a**). A megye további 112 településén jelenleg a következő szolgáltatók végzik hulladék-közszolgáltatást:

- AVE Miskolc Környezetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Kft.
- Baktalórántházi Településgazdálkodási Kft.;
- Beregi Kommunális Kht.
- Bio-Pannónia Kft.
- "KELET-KÖRNYEZET" Kanadai - Magyar Környezetvédelmi Befektető Kft
- LOM-SPEED Kereskedelmi és Lakossági Szolgáltató Kft.
- Nyírbátori Városüzemeltetési KKH Nonprofit Kft.
- Nyír-Flop Kft.
- Településszolgáltató és Vállalkozó Kft. /TESZOVAL Kft./
- Térségi Hulladék-gazdálkodási Kft.

2010-ben a Társulás sikeresen pályázott a térségi bezárt hulladéklerakók rekultivációjára és támogatást nyert. A **108 lerakó** rekultivációs munkái 2012 szeptemberében kezdődtek el. Az első körös pályázatból kimaradt **55 település** számára továbbra is jogszabályon alapuló hatósági kötelezettség a közigazgatási területükön lévő bezárt hulladék lerakójuk rekultivációja. Jelenleg nincs nyitva rekultivációs pályázati kiírás, de amennyiben a korábbi pályázati kritériumoknak kell megfelelnie a benyújtandó pályázatnak – figyelembe véve a kimaradt lerakók beruházási- és projekt értékeit –, **további 2-3 rekultivációs** projekt beadására van lehetőség a Társulásnak.

Összességben elmondható, hogy az elszállított települési szilárd hulladék mennyisége minden megyében csökkent az elmúlt években, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 267 663 tonnáról, 150 626 tonnára (lásd Mellékletek 50. tábla).

Szelektív hulladékgyűjtés, kezelés, feldolgozás

Megyei szinten a lakosságtól elszállított települési szilárdhulladék mennyiségének 4%-a a szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárdhulladék mennyisége (ez alapján országosan a 6. helyen szerepel a megye). A szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma közel 81 000 laskás, amely a hulladékgyűjtésbe bevont lakások arányának 41,4%. Összesen 96 településen működik szelektív hulladékgyűjtés. A legtöbb szelektív hulladékgyűjtéssel érintett lakás a Nyíregyházi, az Ibrány-Nagyhalászi és Nagykállói kistérségben található, a legkevesebb a Vásárosnaményi kistérségben, a Záhonyi kistérségben pedig egyáltalán nem működik szelektív hulladékgyűjtés. A szelektív

hulladékgyűjtés adatait tartalmazó információkat a Mellékletek között található 51. tábla rögzíti országos összevetésben.

A hulladékválogató telepre három különböző minőségű szelektíven gyűjtött hulladék érkezik:

- a lakosságtól közvetlenül gyűjtött, vegyes válogatható hulladék,
- gyűjtőszigetekről, hulladékudvarokról, anyagokként külön gyűjtött hulladék,
- intézményektől, szolgáltatóktól szelektíven gyűjtött hulladék.

Ezen hulladékok a válogatóműbe kerülnek, amely 10 különböző hulladékfrakció szétválasztására alkalmas. Kapacitása 25.000 t/év. Mérete: 40 m x 48 m, acélszerkezetes zárt épület. A lakosságtól begyűjtött vegyes hulladék mechanikai válogatás és fellazítás után (dobrosta, vagy ballisztikus szeparátor) a kézi válogatószalagra kerül. Itt az újrahasznosítható anyagokat a válogatást végzők fajtánként kiemelik a hulladékáramból, és a válogatószalag alatt elhelyezett bunkerba dobják. A vastartalmú fémeket a válogatószalag végén elhelyezett mágneses fémleválasztó választja le. Az újrahasznosításra alkalmatlan hulladék a szalag végén gyűjtőkonténerbe, a hasznosításra alkalmas hulladék a bálázóba kerül, ahol tömörítik, bálázzák, a felhasználás helyére történő szállításra alkalmassá teszik. A gyűjtőszigetekről, hulladékgyűjtő udvarokról származó szelektív hulladék egyenesen kézi válogatásra, majd bálázásra, az intézményektől, szolgáltatóktól begyűjtött újrahasznosítható hulladék (kartonpapír, fólia) közvetlenül a bálázó feladószalagjára kerül. A szelektíven begyűjtött fém- és üveghulladékot közvetlenül a válogatócsarnok mellett kialakított kezelőtéren elhelyezett konténerbe helyezik el.

1.2.6 A települések intézmény-felszereltsége

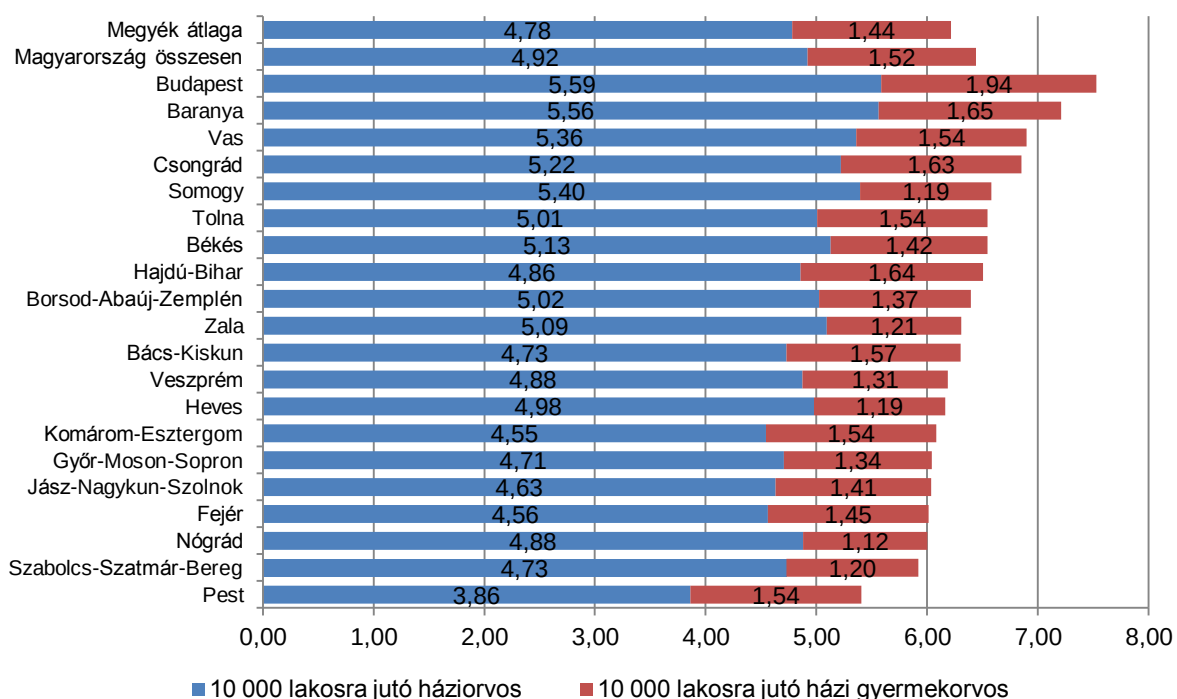
Egészségügyi intézmények

A lakosság **egészségügyi intézményekkel** való ellátottságát a háziorvosok és kórházak adatai tükrözik.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében összesen 332 **házi orvos** (265) és **házi gyermekorvos** (67) dolgozik (2010. évi adatok). A betöltetlen háziorvosi praxisok száma a megyében 5 db (az országos 171 db 2,9%-a).⁴²

A tízezer lakosra jutó háziorvosok és házi gyermekorvosok száma elmarad az országos átlagtól és a szomszédos megyék adataitól is, Pest megye után ez a második legkedvezőtlenebb helyzetű megye.

34. ábra: Tízezer lakosra jutó háziorvosok és házi gyermekorvosok száma, 2010



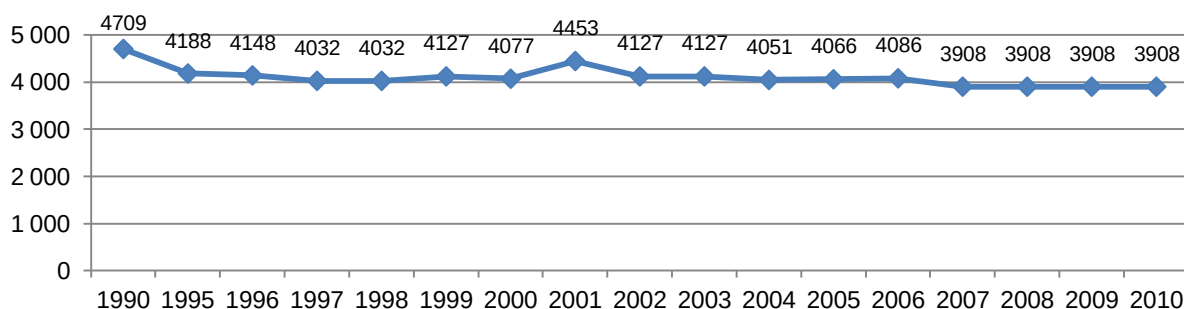
Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010 adatai alapján saját szerkesztés

A megyén belül a háziorvosok és házi gyermekorvosok 58%-a található városokban, 42%-a községekben, azaz a városok ellátottsága a lakónépesség arányában kedvezőbb. Az egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosok megyei száma (1673) meghaladja az országos átlagot (1548), Pest megye után itt a legmagasabb az országban. A megyei **betegforgalom** (1000 lakosra jutó háziorvosi ellátásban megjelentek és meglátogatottak száma) (7036) mind az országos átlagnál (5738), mind a szomszédos megyék betegforgalmánál magasabb (Hajdú-Bihar megyében 5556, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 6817). A betegforgalom időbeli és területi alakulását a Mellékletek között található 70. és 71. ábra mutatja be. A lakosság egészségi állapota az országos átlagnál rosszabb, a születéskor várható átlagos élettartam ebben a megyében az egyik legalacsonyabb (a megyében férfiaknál 69,75 év, nőknél 77,67 év, míg az országos átlag 70,93 és 78,23 év, KSH 2011).

⁴² Forrás: Állami Számvevőszék: Jelentés a háziorvosi ellátás működésének és pénzügyi feltételrendszerének ellenőrzéséről, 2011. november

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 5 városban található **kórház**⁴³, a **működő kórházi ágyak** száma összesen 3908 db (ebből Nyíregyháza 1869 ágy, Kisvárdra 599 ágy, Nagykálló 530 ágy, Fehérgyarmat 470 ágy, Mátészalka 440 ágy).

35. ábra: Működő kórházi ágyak számának időbeli változása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében



Forrás: KSH, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve, 2010 adatai alapján saját szerkesztés

A kórházi ellátás intézményi feltételei kedvezőek, a tízezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma (70,4) meghaladja a Budapest nélkül számított megyék átlagát (63,9). A kórházi **ágykihasználás** (78,8%) a megyék átlagánál magasabb. A megyében 16 **mentőállomás**, 48 **mentőgépkocsi** található (Országos Mentőszolgálat), ezek népességarányos száma a megyei átlagokhoz hasonló (bár a két szomszédos megyében a mentőgépkocsi ellátottság az itteninél kedvezőbb).

A megyében a települések egyharmadán található **gyógyszertár**, 75 településen összesen 152 közforgalmú gyógyszertár működik (ezek közül 46 db a megyeszékhelyen), ezek 68%-a található városokban.

Szociális intézmények

A szociálisan rászorultak részére személyes gondoskodást az állam, valamint az önkormányzatok biztosítják. A személyes gondoskodás magában foglalja a szociális alapszolgáltatásokat⁴⁴ és a szakosított ellátásokat⁴⁵. A megye **szociális intézményekkel** való ellátottsága a nappali, illetve bentlakásos ellátást nyújtó szervezetek adataival jellemezhető.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 29 **bölcsőde** működik, összesen 1139 férőhellyel. A beíratott gyermekek száma 1539 fő. A megye bölcsődéi maximális kihasználtsággal működnek, a száz bölcsődei férőhelyre jutó beírt gyermekek száma (135) meghaladja az országos átlagot (2010). A megyén belül jelentősek a különbségek, van olyan kistérség ahol nem működik bölcsőde (Baktalórántházi kistérség), és van olyan, ahol 100 férőhelyre 215 gyermek van beíratva (Fehérgyarmati kistérség).

⁴³ A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Egészségügyi Holding Nonprofit Zrt. 2009. október 1-jén három megyei fenntartású kórház – Jósza András Oktatókórház (Nyíregyháza), Szatmár-Beregi Kórház és Gyógyfürdő (Fehérgyarmat), Sántha Kálmán Szakkórház (Nagykálló) – integrációjával jött létre, melyhez 2010. július 1-jén a Mátészalkai Területi Kórház is csatlakozott. A tagkórházak önálló gazdasági társaságként működnek. Ezeken kívül Kisvárdán működik még kórház (Felső-Szabolcsi Kórház).

⁴⁴ Szociális alapszolgáltatások:

- a falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás,
- az étkeztetés,
- a házi segítségnyújtás,
- a családsegítés,
- a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás,
- a közösségi ellátások,
- a támogató szolgáltatás,
- az utcai szociális munka,
- a nappali ellátás.

⁴⁵ A személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátást bentlakásos intézmény vagy egyéb speciális szociális intézmény nyújt.

A **nappali ellátásban**⁴⁶ **részesülők** népességarányos száma Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében csaknem kétszerese a megyék átlagának (tízezer lakosra jutó számuk itt 98,85, míg a megyék átlaga 50,02).

A megyében 126 db **időskorúak nappali intézménye** működik 4401 férőhellyel, ezek kihasználtsága (95,3%) meghaladja az országos átlagot (90,3%). (Ld. Mellékletek 52. tábla). (Mind az idősök nappali intézményeiben ellátottak, mind a **szociális étkeztetésben**, mind a **házi segítségnyújtásban és jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők** tízezer lakosra jutó száma jóval magasabb, mint a megyék átlaga.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei **tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézményeknek** összesen 5661 férőhelye van, ezek kihasználtsága magas, 97,1 %-os (a megyék átlaga 96,5%). Az itt ellátottak tízezer lakosra jutó száma mind a szomszédos megyék mutatójánál, mind az országos átlagnál magasabb. Az elhelyezést nyújtó szociális intézmények férőhelyeinek száma az elmúlt évtizedben évről évre folyamatos növekedést mutatott a megyében. (Ld. Mellékletek 53. tábla.)

Oktatási intézmények

Magyarországon ebben a megyében a legmagasabb az ezer lakosra jutó **óvodás gyermekek**, valamint **általános iskolai tanulók** száma. Az intézményekkel való ellátottság magas: az óvodai férőhelyek száma 22754 (295 feladatellátási helyen, melyből 9 egyházi), a megyében található általános iskolákban 2649 osztályterem található (230 feladatellátási helyen, melyből 14 egyházi) (2010). Az általános iskolai feladatellátási helyek száma 2009/2010-es tanévről a 2010/2011-es tanévre 4-gyel csökkent a megyében (37-tel az országban), valamint 2011-ben a megyeszékhelyen bezárásra került 2 alacsony kihasználtságú iskola.

Az **óvodák kihasználtsága** országos viszonylatban magas (a megyében a 100 óvodai férőhelyre beírt gyermekek száma 94,7). A 100 óvodai férőhelyre jutó gyermekek számának kistérségi alakulását a Mellékletek között található 72. ábra mutatja be. A magas gyermekszámot nem követi az óvónők száma, ezért az egy óvodapedagógusra jutó gyermekek száma itt a legmagasabb az országban (a megyében 12,5 fő, országosan 11,1 fő). Az **általános iskolák kihasználtsága** (egy osztályteremre jutó tanulók száma) az országos átlaghoz hasonló (20,3 fő). A csökkenő gyermeklétszám következtében az iskolák kihasználtságának csökkenése várható a következő években.

A megyében 83 **gimnáziumi** és 61 **szakközépiskolai** feladatellátási hely található (ezekből 10 egyházi), összesen 976 osztályteremmel, emellett 74 szakiskola 375 tanteremmel (2010). A középiskolai és szakiskolai épületek és osztálytermek országoshoz viszonyított aránya a népességarányosnál magasabb. Az épületek **kihasználtsága** az országos átlagnál kissé alacsonyabb (az egy osztályteremre jutó tanulók száma a középiskolák esetében itt 24,9 fő, míg a megyék átlaga 27,4 fő, a szakiskolák esetében itt 27,1 fő, míg a megyék átlaga 29,9 fő).

A **közoktatási intézmények számítógép-ellátottsága** alacsonyabb az országos átlagnál: a számítógéppel ellátott szakközépiskolák és szakiskolák aránya ebben a megyében a legalacsonyabb az országban (az általános iskolák és gimnáziumok számítógéppel való ellátottsága esetében valamivel kedvezőbb a helyzet). A számítógéppel ellátott szakközépiskolák kistérségi megoszlását a Mellékletek között található 73. ábra mutatja be. Az **internettel ellátott közoktatási intézmények aránya ebben a megyében a legalacsonyabb az országban** (a megyében 83%, míg az országos átlag 90,6%). Az oktatási intézmények közül az általános iskolák ellátottsága valamivel jobb az országos

⁴⁶ Nappali ellátást nyújtó intézmények: hajléktalan személyek és meghatározóan a saját otthonukban élő, tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek, fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelést nem igénylő pszichiátriai és szenvedélybetegek, harmadik életévüket betöltött, felügyeletre szoruló fogyatékos, illetve autista személyek részére biztosítanak lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, étkeztetésre, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségletek kielégítésére.

átlagnál, azonban a gimnáziumok, szakközépiskolák és szakiskolák internettel való ellátottsága jóval elmarad az átlagostól (legnagyobb lemaradás a szakiskolák esetében figyelhető meg). (Az általános iskolák esetében a 230 feladatellátási helyből 220, gimnáziumok esetében a 83 feladatellátási helyből 67, szakközépiskolák esetében 61 feladatellátási helyből 50, míg szakiskolák esetében a 74 feladatellátási helyből 35 rendelkezik internetkapcsolattal.)

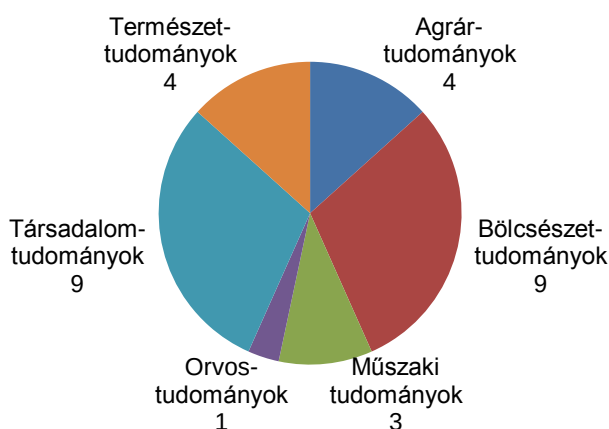
Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 4 **felsőoktatási intézmény** található (ebből 2 kihelyezett tagozat), 9524 hallgatóval (ebből nappali tagozatos 3926 fő):

- Nyíregyházi Főiskola,
- Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar (kihelyezett tagozat),
- Gábor Dénes Főiskola (kihelyezett tagozat),
- Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola.

Az ezer lakosra jutó nappali tagozatos hallgatók száma a megyék átlagának csupán alig több mint fele (a megyében 7,1 hallgató).

A felsőoktatási intézmények szerepe a jelentős a kutatás-fejlesztésben, a megyében a felsőoktatási kutatóhelyek száma 30, amely az itt található összes kutatóhely (63) közel fele. A Nyíregyházi Főiskolán nemzetközi színvonalú agrár- és molekuláris kutatóintézet működik.

36. ábra: Felsőoktatási kutatóhelyek száma Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2011



Forrás: TeIR, Interaktív elemző (KSH)

Kulturális intézmények

A megye kulturális intézményekkel való ellátottságáról elmondható, hogy az országos átlagtól elmarad, és a megyén belül elsősorban a városokba – kiemelten a megyeszékhelyre – koncentrálódik.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2010-ben 500 színházi előadást tartottak, ezek látogatóinak száma 114 ezer fő volt. Országos összehasonlításban az ezer lakosra jutó **színházi látogatások** száma (204) alacsonyabb a Budapest nélküli országos átlagnál (244), és alacsonyabb a két szomszéd megye mutatójánál is.

Hasonló megoszlást mutat a **mozilátogatások** ezer lakosra jutó száma is, a megyei mutató (430) alacsonyabb a Budapest nélküli országos átlagnál (551), és a két szomszéd megye mutatójánál is. A megyében 20 moziterem található, melyek befogadóképessége 3655 fő.

A megyében 191 **könyvtár** működik, 211 szolgáltatóhellyel, 2,64 millió könyvtári egységgel és 74 ezer beiratkozott olvasóval. Az ezer lakosra jutó könyvtári egységek száma (4741) alapján ez a megye a megyék rangsorában az utolsó öt között található. Az egy olvasóra jutó kölcsönzött könyvtári egységek száma az országos átlaggal azonos.

A megyei **közművelődési tevékenységet folytató szervezetek** (96 db), és **alkotó művelődési közösségek** (274 db, 5368 taggal) tízezer lakosra jutó száma jóval elmarad az

országos átlagtól az alkotó közösségek lakosságarányos száma ebben a megyében a legalacsonyabb az országban.

Hasonló a helyzet a **muzeális intézmények** számát tekintve is, az itt található 21 intézménnyel lakosságarányosan a megyék rangsorában az utolsó helyen áll Szabolcs-Szatmár-Bereg megye. 2010-ben 194 **múzeumi kiállításon** 182 ezer látogató vett részt, az ezer lakosra jutó látogatások száma a Budapest nélküli országos átlagnak kevesebb mint fele.

Szabadidő, sport, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézmények

A megyében a települések valamivel több mint felében működik **bankfiók**, 117 településen összesen 203 bankfiók található (ebből a megyeszékhelyen 37 db).

A megyében 191 településen összesen 211 **postai szolgáltatóhely** található (2011-ben, míg 2000-ben számuk 244 volt). 38 településen nem működik sem postahivatal, sem postamesterség, sem postaügynökség.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 229 települése közül 104 településen található **sportcsarnok, sportpálya**⁴⁷, 14 településen **strand**, uszoda vagy fürdő (KSH, 2008).

A megyében 50 **körjegyzőség**⁴⁸ működik (ebből 5 városi, 3 nagyközségi és 42 községi székhellyel).

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal **Munkaügyi Központjának** a megyében 10 **kirendeltsége** működik (Baktalórántháza, Csenger, Fehérgyarmat, Kisvárda, Mátészalka, Nagykálló, Nyírbátor, Nyíregyháza, Tiszavasvári, Vásárosnamény).

A megyében 20 **okmányiroda** található.

A megyei **önkormányzati intézményfenntartói társulások** listája Mellékletek között található (56. tábla).

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a **helyi önkormányzatok tulajdonában lévő**, nem lakás célú épületek között az alábbiak találhatóak (2010 évi adatok alapján):

- **kereskedelmi, szolgáltató, igazgatási** és szálló jellegű épület 616 db (ezek 5,8%-a kereskedelmi épület, 36,5%-a polgármesteri hivatal, körjegyzőség épülete),
- **egészségügyi** intézmények épülete 342 db (ezek 12,3%-a fekvőbeteg-ellátást nyújtó épület, 58,8 %-a háziorvosi rendelő, 26,9%-a járóbeteg-szakellátás épületei),
- **oktatási** intézményeket befogadó épület 961 db (ezek 33%-a óvoda, 46,8%-a általános iskola),
- **kulturális** intézmények épülete 332 db (ezek 67,8%-a művelődési otthon jellegű intézmény).

Az intézmények számát országosan vizsgálva megállapítható, hogy ebben a megyében mind a négy fenti típusú intézmény esetében a lakosság intézményekkel való ellátottsága a népességáránynál magasabb. (Ld. Mellékletek 54. tábla.)

Az Észak-Alföldi Operatív Program (ÉAOP) keretében Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az elmúlt években 15,4 milliárd Ft megítélt támogatással valósultak meg fejlesztések az **oktatási-nevelési intézményekben**, 2,6 milliárd Ft értékben az **egészségügyi** és 3,8 milliárd Ft értékben a **szociális intézményekben**, emellett 1,1 milliárd Ft értékben valósult meg a közszolgáltatások elérésének akadálymentesítése (a támogatási konstrukciók listáját a Mellékletek között található 55. tábla tartalmazza). A fejlesztések komoly segítséget jelentettek a legakutabb problémák és hiányosságok felszámolásában.

⁴⁷ A magyarfutball.hu adatbázisában 304 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei klub, valamint 209 sportpálya / stadion szerepel 166 településről.

⁴⁸ Forrás: KSH, Magyar köztársaság helységnevkönyve, 2011.január 1.

1.2.7 A települések jellemző lakásviszonyai

A lakosság életkörülményeinek egyik meghatározó tényezője a lakásviszonyok alakulása. A 2011 évi népszámlálás előzetes adatai alapján Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében **218 ezer db lakás** található, amely az országos lakásállomány 5%-a. A megye lakásállománya folyamatosan növekszik, azonban az elmúlt években a növekedés üteme csökkent. A **lakásállomány** területi és időbeli alakulását a Mellékletek között található 74., 76. és 77. ábrák mutatják be.

A **lakásállomány átlagos alapterülete** (84 m²) meghaladja az országos átlagot (77 m²), a megyék rangsorában a második helyen áll (Pest megye után, Tolna megyével azonos értékkel). A megyén belül a községekben nagyobb (88 m²), a városokban kisebb (81 m²) a lakások átlagos alapterülete. (Ld. Mellékletek 75. ábra.)

A száz lakott lakásra jutó lakók száma az elmúlt évtizedben valamennyi megyében csökkent, de a tendenciák nem változtak: ebben a megyében a **legmagasabb a laksűrűség** (jelenleg a megyében 281 lakó jut száz lakásra, az országos átlag 251 lakó).

A megyei lakásállomány **tulajdonjelleg** szerinti összetételére jellemző a természetes személyek lakásainak magas aránya (98%), a lakások mindössze 2%-ának jogi személy (önkormányzat, vagy más jogi személyiségű szervezet) a tulajdonosa. Országosan az itteninél valamivel kisebb a természetes személyek tulajdonában lévő lakások aránya (96%)⁴⁹.

A lakott lakások felszereltsége, **közművekkel való ellátottsága** az elmúlt évtizedben a megyében tovább javult. Ennek ellenére érzékelhető a lemaradás az országos felszereltségi, ellátottsági arányokhoz képest.

A megyében található lakások háromnegyede van bekötve a **gázhálózatba** (háztartási vezetékesgáz-fogyasztók aránya a lakásállomány százalékában 75,4%) amely kissé elmarad az országos átlagtól (78,1 %), ugyanakkor évek óta növekvő tendenciát mutat.

A **távfűtésbe bekapcsolt lakások** aránya 9% (2010-ben 19 873 db), számuk évek óta stagnál (melegvízhálózatba és távfűtésbe bekapcsolt lakások a megye nagyobb városaiban – Nyíregyháza, Mátészalka, Záhony, Kisvárd, Tiszavasvári, Nyírbátor – találhatóak).

A **közütemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások** aránya (92,8%) kismértékben elmarad az országos átlagtól (94,9%), ugyanakkor a megyén belül jelentős szórást mutat (települési adatokat vizsgálva 51,4% és 100% között változik, azaz egyes kistérségeken a lakások alig több mint fele rendelkezik vezetékes vízzel). Kistérségi szinten a csengeri kistérség mutatója a legalacsonyabb (85,9%), legkedvezőbb helyzetű a megyeszékhelyt magában foglaló nyíregyházi kistérség (98,5%). A **közütemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások** arányát vizsgálva jóval kedvezőtlenebb a helyzet, a megye mutatója (54,8%) jelentősen elmarad az országos átlagtól (72,5%). A megyén belül a települések több mint felében (117 település) nincs kiépített szennyvízcsatorna hálózat. A **közütemi** (egységnyi ivóvízhálózatra jutó csatornahálózat hossza) Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az elmúlt évtized első felében javulást mutatott, azóta stagnál, jelenleg 567 m, amely elmarad az országos átlagtól. (Ld. Mellékletek 57. tábla, 78. és 79. ábra.)

A lakások **fűtési módja, a felhasznált fűtőanyag** környezetvédelmi szempontból és a lakást használók kényelmi szempontjából is meghatározó. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye lakásainak a 2005. évi mikrocenzus⁵⁰ időpontjában csaknem fele (49%-a) központos fűtéses és 51%-a egyedi helyiségfűtéses volt. Az egylakásos fűtési rendszerek – etázs-, és egyedi helyiségfűtés – tekintetében a megye lakásainak zöme, 70%-a gáz, 27%-a fa, 3%-a szén és

⁴⁹ Forrás: Társadalmi folyamatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a 2005. évi mikrocenzus tükrében, KSH

⁵⁰ A lakásállomány fűtési módjára, falazatára és építési év szerinti megoszlására csak népszámlálási adatok állnak rendelkezésre. Ebből az elérhető legfrissebb adatok a 2005. évi mikrocenzusból származnak, mivel a 2011. évi népszámlálás ilyen bontású adatai még nem elérhetőek. Forrás: Társadalmi folyamatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a 2005. évi mikrocenzus tükrében, KSH

1–1%-a villany, olaj és egyéb fűtőanyagot használt 2005-ben, hasonlóan az országos arányokhoz.

A felszereltséget és a fűtési módot ötvöző komplex minőségi ismérv, a **komfortosság** (az összkomforttól csak fűtési módban különbözik a komfortos minősítés). A mikrocenzus időpontjában a lakott lakások csaknem fele, 48%-a (országosan 56%-a) volt összkomfortos, 37%-a komfortos és 15%-a ennél kedvezőtlenebb minősítésű.

A lakások **falazatának** anyaga meghatározhatja a lakás élettartamát, szigeteltségének minőségét, fűtésének módját, eredményességét, a lakók komfortérzetét. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye lakott lakásainak 64%-a a külső falazat anyaga szerint téglá (kő, kézi falazóelem), 27%-a vályog, 9%-a panel, blokk, öntött beton és mindössze 0,1%-a volt fa (és egyéb anyag) 2005-ben.

A megye lakásállománya **építési év szerint** vizsgálva az országoshoz viszonyítva fiatalnak tekinthető. A legtöbb lakott lakás, az összes 64%-a az 1970-es, 1980-as években épült, melyben szerepet játszott az ez időszakra jellemző intenzív panelépítkezés a mennyiségi lakáshiány mérséklése céljából. A lakások kéttizedét – országosan több mint háromtizedüket – 1960 előtt építették, ezen belül 8%-ukat még 1945 előtt.

1.2.8 Településhálózati adottságok

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településhálózata karakterisztikus jegyeket hordoz magán, településszerkezete eltér az alföldi megyéktől, lényegében megtalálható az ország összes településtípusa. A megye keleti peremén, a Szatmár-beregi síkságon törpe- és aprófalvas településstruktúra a meghatározó, a középső nyírségi részeken a középfalvak a leggyakoribb településforma, s csupán az elkeskenyedő nyugati részén jellemzőek az alföldi településhálózatot meghatározó nagy határú és nagy népességszámú települések (Eke, 1998). Sajátossága a megyének, hogy nem alakultak ki középvárosok, ami a településszerkezet dekoncentráltságából ered.

A térség jellegzetes, a fentiekben bemutatott településstruktúrájának kialakulásában és városfejlődésében az alábbi történeti tényezők játszottak szerepet. A török háborúkban az Alföld településszerkezete teljesen átalakult, rengeteg település elpusztult, a középkori aprófalvas településszerkezet eltűnt és helyén egy ritka textúrájú településhálózat jött létre, amelyből kiemelkedtek a nagy népességű és területű gazdag, paraszti polgár társadalmú mezővárosok. A török háborúk után az egész Alföldön csak a Bereg és Szatmár megyékben, Szabolcs vármegyének pedig a rétközi részén, a mocsaras, árvízjárta területektől védett kisebb tájegységeken maradt fenn kizárólag a középkori eredetű, sűrűbb településhálózat. A megye nyugati és déli részeit közvetlenül érintette a török pusztítás. A Nyíri Mezőség rendelkezik a legritkább településtextúrával az egész megyén belül, ennek a térségnek a településhálózata tekinthető a leginkább alföldi jellegű településstruktúrájának. Ennek magyarázata, hogy a gazdálkodási szerkezet a nagy településhatárok kialakulásának kedvezett, a földrajzi tényezők, különösen az árvízszabályozás után nem álltak a települések terjeszkedésének az útjában. A térség gazdálkodásában jelentős volt a nagyállattartás, melynek hatására ólaskertes településrendszer jött létre. Az ólaskertes településrendszer az egész Alföldre jellemző, azonban a megyén belül csak itt található meg.

A városfejlődés történelmi dimenzióira a következő vonások jellemzőek. Gimesi Sándor az 1715–1720 közötti összeírások adataira támaszkodva vizsgálta a városállomány városi funkcióit, vagyis ő nem a jogállásból, hanem a tényleges városi feladatellátásból indult ki. Kutatásai igazolják, hogy az északkeleti országrész, Zemplén, Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros, Szabolcs vármegyék tömbszerűen a Kárpát-medence városhiányos térségének minősülnek. Összességében a vizsgált térségben elaprózott maradt a településszerkezet, nem jöttek létre funkcionálisan is jelentős súlyú centrumok. Részben ebből ered a középvárosok hiánya a megyében, amely az urbanizáció és a gazdasági fejlődés letéteményese lehetett volna (Beluszky, 2001).

A 19. század utolsó harmadában Magyarországon lezajló ipari forradalom elkerülte a megyét. A dualizmus korában az ipari forradalom hatására a városfejlődés motorja az ipar lett, amely napjainkig hatással van az urbanizációra. Az iparosodás elmaradása nem serkentette az urbanizálódást, a városiasodás tempója elmarad az országos átlagtól.

A trianoni békediktátum súlyos következményekkel járt Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településszerkezetének tekintetében. Az egykori vármegyeközpontok, centrumok (Ungvár, Beregszász, Szatmárnémeti, Nagykároly) – amelyek többségében középvárosok – a határ túloldalára kerültek, de a vonzáskörzeteik a csonka vármegyékkel együtt itt maradtak. A centrumok elvesztésével egy városhiányos térség alakult ki a határterületeken, ahová a megyeszékhely már nem tudja kiterjeszteni hatását. Részben ebből ered, hogy a megye határtérsége akut válságövezetté alakult (Vásárosnaményi, Fehérgyarmati, Csengeri kistérségek). A megye keleti periferiáin meglévő funkcióhiányos városhálózat nem képes dinamizálni ezeket a területeket, bár a fentiekből eredően szerepük mindenképpen felértékelődött.

Az 1945 utáni politikai és gazdaságpolitikai átalakulás indította el az iparfejlődés extenzív szakaszát, amely a 20. századi megyei városfejlődésben meghatározó szerepet játszott, ebben az időszakban a városfejlesztés és fejlődés hajtóerője az ipar volt. A megye iparának fejlesztése a 60-as évek derekáig háttérbe szorult (Baranyi - Süli-Zakar, 1998). 1960-ban meghirdették a vidéki ipartelepítés programját, amely megkésve, 1970-re érte el a megyét. Az ipari üzemek megjelenése a központi döntés függvénye volt, amely hirtelen változtatta meg a települések funkcióját. Az ipari beruházások a fogadó városok számára létfontosságúak voltak, mivel ehhez kapcsolódott a lakásépítés, infrastruktúrafejlesztés (Beluszky, 2006). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye iparosításában az alábbiak játszottak szerepet: állami vállalatok munkaerőhiánya, szabad munkaerő kapacitás megléte, a kormányzati politika preferálta az Alföld iparosításának szükségességét, a keleti kereskedelemben a Szabolcs-Szatmár-Bereg és kiemelten Záhony stratégiai pozíciót foglalt el. A vidéki ipartelepítési program mellett az Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptió (1971) is kedvező irányba befolyásolta Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városainak fejlődését. A koncepció célja többek között az volt, hogy oldja Budapest és az északkelet-délnyugat ipari tengely monopolhelyzetét, ennek érdekében ipartelepítéseket irányozott elő az elmaradott agrártérségekbe. Szintén pozitív fordulatot jelentett, hogy a koncepcióban már megjelent a területi kiegyenlítés, mint a területfejlesztés egyik meghatározó eleme, amely elsősorban a hátrányos helyzetű térségekre koncentrált (Rechnitzer-Smahó, 2011). További fordulatot jelentett a térség számára, hogy az OTK zöld utat adott a nagyközségek várossá nyilvánítására a városhiányos térségekben. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében Nyíregyháza mellett, elsősorban az ekkor várossá váló Mátészalka, Kisvárd, Nyírbátor, Fehérgyarmat és Vásárosnamény lettek kijelölve ipartelepítésre. Ennek fogadására ekkor jöttek létre a megyében az első közművesített ipari parkok. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a vidéki ipartelepítés célpontjává a kisvárosok váltak, amelyek évszázadokon át centrumként funkcionáltak (Eke, 1998). A 70-es években jöttek létre lényegében a népességkoncentráció szerepét betöltő kisvárosok a megye területén, ugyanis az ipari beruházások jelentős népességbeáramlást idéztek elő. Az ipartelepítés hatására, előzményeként ezeken a településeken nagyfokú közművesítés zajlott le (ezt nevezzük koncentrált ipartelepítésnek). Az ipari termelés súlyponti területe Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a Nyíregyháza-Kisvárd-Záhony tengely lett, mellette szigetszerűen kiemelkedett Mátészalka, Nyírbátor, Tiszavasvári, Fehérgyarmat és Vásárosnamény. Másodvonalas gazdasági központ lett Nagykálló, Csenger, Demecser, Nagyhalász, Rakamaz, Tiszalök, Újfehértó. A megye városhálózata tehát kifejezetten fiatal, Nyíregyháza kivételével 1969 után váltak várossá a települések. A rendszerváltást követően a részlegipar gyors összeomlása, az állami nagyvállalatok telephelyeinek felszámolása, a keleti piacok beszűkülése, Magyarország keleti területeinek leértékelődése jelentős nehézségeket okozott Szabolcs-Szatmár-Bereg megye települései számára (Deák, 2012).

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén jelenleg 229 település található, melyből 27 település városi jogállású. A megye népsűrűsége 93 fő/km², az elmúlt évtizedben folyamatosan csökkent a népsűrűség (2001-ben még 99 fő/km²). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Csongrád után az Alföld legnagyobb népsűrűségű megyéje, de országosan is a magasabb népsűrűségű megyékhez tartozik. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településhálózatára az alábbi településkategóriák szerinti megoszlás jellemző a népességszám alapján. Ahogyan azt a Mellékletek között található 67. tábla is mutatja, a középfalvak száma a meghatározó, arányuk 51%, az 500-999 fő lakosságszámú kistelepülések 27%, még az 500 fő alatti kistelepülések aránya 14,8%. A 5000 fő fölötti kis városok aránya mindössze 2,6%, azonban 20 000 fő fölötti középvárosok nincsenek a megyében. A középvárosi hálózat hiánya és a megyeszékhely excentrikus elhelyezkedése felértékeli a Nyíregyházától keletre található 10 ezer főnél népesebb településeket, amelyek térségi szerepköre túllépi kistérségeik határát⁵¹.

A megye lakosságából 310 442 fő él városi jogállású településen, vagyis a megye urbanizációs indexe 53,5%. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városhálózata, hasonlóan az ország egyéb határ menti térségeihez meglehetősen kiegyensúlyozatlan. Egyetlen nagyvárosa a megyeszékhely Nyíregyháza, 100 ezer főt meghaladó népességgel, a többi város kisváros: népességük nem éri el a 20 ezer főt. A megyében középváros (30-100 ezer lakos) egyáltalán nincs. A kisvárosok közül mindössze 6 város népessége haladja meg a 10 ezer főt, 9 város népessége az 5000 főt, szinten 9 város népessége 5000 főnél kevesebb: a városok több mint kétharmada méretéből következően csak töredékesen tudja a városi funkciókat biztosítani térsége számára. Funkcionális értelemben városhiányosnak kell tekintenünk minden olyan kistérséget, ahol nincs 10 ezer főt elérő népességű város. Ilyen a jelenlegi 12 kistérség fele: Ibrány-Nagyhalászi, Záhonyi, Vásárosnaményi, Baktalórántházai, Fehérgyarmati és a Csengeri kistérségek.

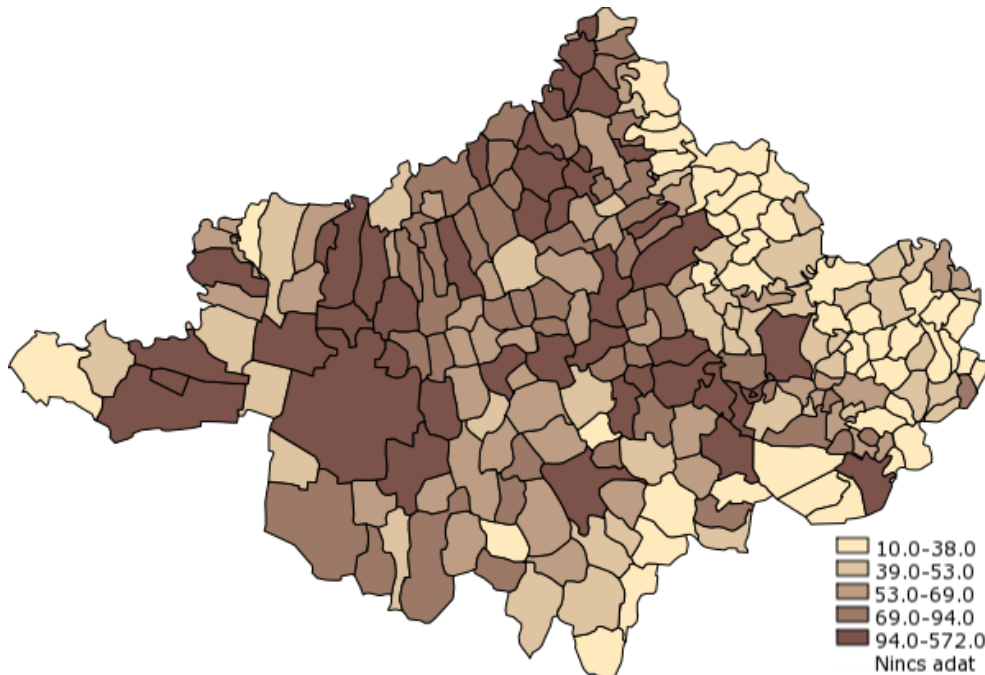
Magyarországon, tekintettel az ország településeinek alacsony népsűrűségére, mindazon térségek már városiasnak/urbánusnak számítanak, ahol a 120 fő/km²-t meghaladó népsűrűségű településeken élők aránya meghaladja a 85%-ot – az OECD által használt módszertan 150 fő/km² népsűrűségben határozza meg a korlátot. Ahol a városi népesség aránya 50-85%, városiasodó térségről beszélünk, ahol 15-50% közötti, ott szignifikánsan vidékiesről. 15% alatti városi népesség esetében minősíthető egy adott térség kifejezetten rurálisnak. Az urbánus/rurális index alapján a baktalórántházai, csengeri, fehérgyarmati, ibrány-nagyhalászi, nagykállói, nyírbátori, vásárosnaményi kistérség szignifikánsan vidékies, a mátészalkai, a kistelepi szignifikánsan vidékies de közelít a városiasodó jelleghez. A tiszavasvári kistérség vidékies, a záhonyi városiasodó, a nyíregyházi pedig városias térségnek számít⁵².

Az alábbi térképből egyértelműen kirajzolódnak az aprófalvas települések, amelyek elsősorban a Szatmár-beregi térségben és a román határ mentén összpontosulnak. A megye aprófalvas településrendszerére számos negatív tendencia jellemző: növekvő elvándorlás, csökkenő népességszám, elöregedés, erőteljes szegregálódás, alacsony vállalkozói sűrűség, funkcióhiányosság, alacsony intézményi ellátottság.

⁵¹ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetelemzés II. kötet, 146. oldal

⁵² Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetelemzés II. kötet, 153. oldal

37. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településeinek népsűrűsége, 2010



Forrás: TEIR, T-MER

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye külterületi lakott helyeiről a 2001-es népszámlálás idején készült utoljára hivatalos közreadott felmérés. Ekkor a megye lakosságának 3,7%-a élt külterületen (meghaladva az országos átlagot). A Nyíregyházai kistérségben él a megye külterületi népességének 62%-a. További jelentős külterületi népességgel bíró kistérség az Ibrány-Nagyhalászi kistérség, ahol a külterületi népesség a megye külterületi népességének 9%-a, valamint a Nagykállói kistérség, ahol a külterületi népesség a megye külterületi népességének 12%-a.

Sajátos településkategória Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a **bokortanya**, amely Nyíregyházi településfejlődési sajátosság és kifejezetten a megyeszékhelyet öleli körül. A „bokor” szó Nyíregyházán és környékén tanyát jelent. A nyíregyházi „bokor” vagy „bokortanya” azonban más, mint az alföldi tanya. Az Alföldön szétszórta, egymástól eléggé izolált tanyaegységek láthatóak, addig egy-egy bokor legalább tíz-tizenöt, de gyakran negyven-ötven lakóházával, utcáival, tehát kis falura jellemző települési formájával hívja fel magára a figyelmet. A bokor rendszerint első telepésétől kapta a nevét, így például: Jakus-, Salamon-, Benkő- vagy Sulyánbokor.

Integráltan, komplex programmal fejlesztendő térségnek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében három, funkcionálisan összetartozó terület tekinthető, amelyeket **Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve** jelölt ki. (A három térség térképi ábrázolását a Mellékletek között található 82. ábra tartalmazza.) A megye funkcionálisan összetartozó területei a következők:

Nyíregyháza központú nagyvárosi település együttes – agglomerálódó térség: A KSH által használt módszertan alapján Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében egyetlen település-együttes került lehatárolásra, ez a Nyíregyházi nagyvárosi település-együttes Nyíregyháza központtal. KSH lehatárolása szerint az alábbi települések tartoznak a település együtteshez: Nyíregyháza (központi település), Nyírtelek, Kótaj, Nyírpazony, Nyírtura, közülük kettő város (Nyíregyháza, Nyírtelek). Területe 405 km², népessége 133 695 fő. Teljesen más megközelítéssel él az MTA RKK és a Debreceni Egyetem által közösen kidolgozott módszer, melynek alapján az Észak-Alföldi régió Operatív Programjában meghatározott fejlesztési térségek lehatárolása is megtörtént. Ezzel a módszerrel mindazon településeket ide sorolták, amelyek legfeljebb 25 km-re vannak a központi településtől, 2001-ben legalább a lakosság

10%-a ingázó volt, továbbá 1990-2001 között a lakosságszám-változás és a vándorlási különbözet pozitív volt. Az ilyen módon meghatározott település együttes egy Debrecen és Nyíregyházát körülölelő kétpólusú agglomerálódó térség, mely a két pólus mellett 17 Hajdú-Bihar megyei és 31 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei települést foglal magában⁵³. Mindenképpen figyelemre méltó jelenség, hogy két olyan nagyváros van egymáshoz földrajzilag közel, amely egy kiterjedt agglomerálódó térségnek az alapja. A két város közötti agglomerációs hatások a tanulásban, a munkavállalásban egyértelműen kimutathatóak, azonban gazdasági hozadékuk egyenlőre kevésbé érzékelhető.

Potenciális további nagyvárosi központú település együttesek határon túli központtal:

Magyarország területére is átnyúló 25 km-es vonzásterülettel Szatmárnémeti rendelkezik, ez 12 települést érint (Csengeri kistérség csaknem teljesen, Fehérgyarmati kistérség néhány települése e vonzáskörzetébe esik).

Záhony és térsége vállalkozási övezet / különleges gazdasági övezet településeinek

térsége: A Záhony és Térsége Vállalkozási Övezetet a 195/1996 kormányrendelet jelölte ki, elsőként az országban. Az akkori rendelet hatálya a megye 50 településére terjedt ki. A 2141/2006 kormányhatározat nyomán a fenti övezeten belül, jóval kisebb területen kijelölésre került a Záhony és térsége Különleges Gazdasági Övezet. A gazdasági övezet összesen 16 települést foglal magában: a Záhonyi kistérség 11 és a Kisvárdai kistérség 5 települését. A különleges státusz összefüggésben áll azzal a döntéssel, hogy az ország területén kijelölt 11 logisztikai körzetből és 13 országos logisztikai központból álló – a vám eljárás kiemelt helyszínéül funkcionáló – hálózat egyik eleme Záhony és térsége. (Részletesebb leírás a Mellékletek között, a 3.1.10 fejezetben található.)

Leghátrányosabb helyzetű kistérségek

Integrált fejlesztési programmal kezelendő térségek közé Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében elsősorban Magyarország külső periferiái tartoznak. A 2007-2013 közötti időszakban hangsúlyos szerepet kaptak ezek a kistérségek. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye komplex programmal segítő leghátrányosabb helyzetű kistérségei: Baktalórántházi, Csengeri, Fehérgyarmati, Mátészalkai, Nyírbátori, Vásárosnaményi kistérségek. Ezek a területek tekinthetők a legsúlyosabb gazdasági és társadalmi válsággal sújtott övezetnek, fejlesztésük továbbra is speciális beavatkozásokat igényel.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségi társulásai

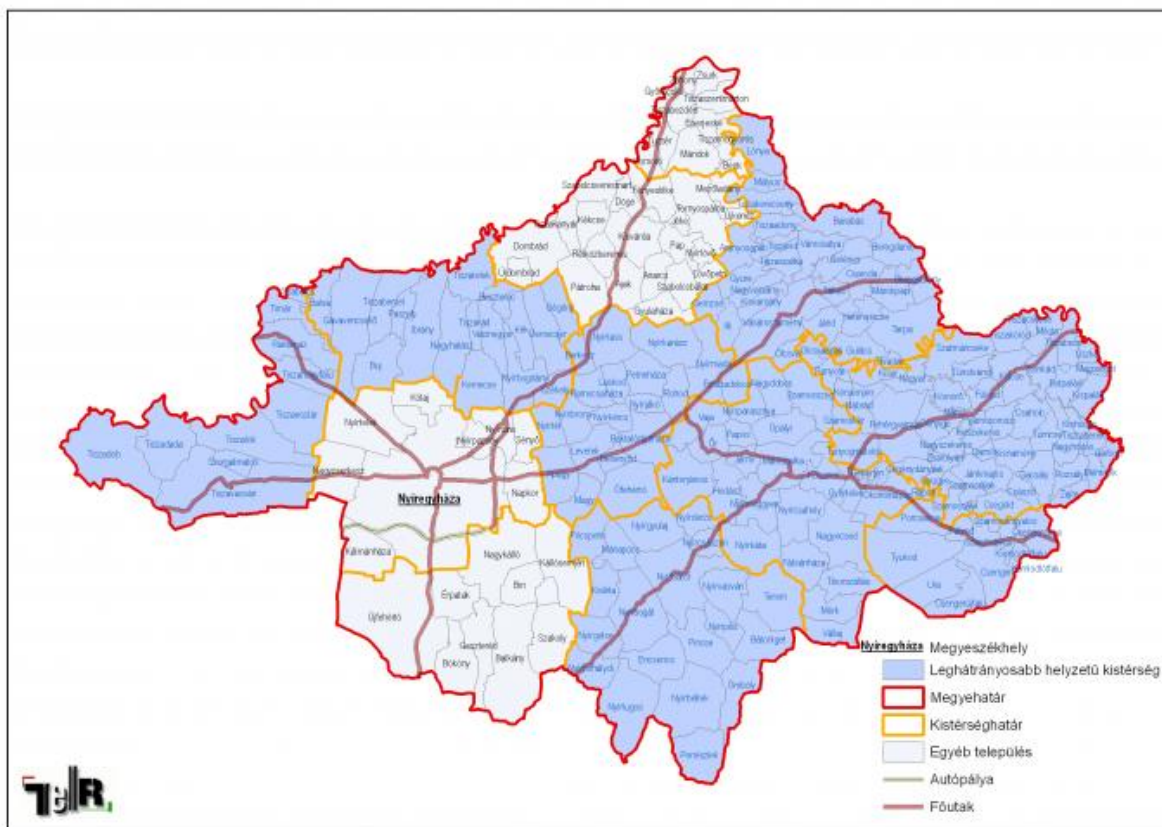
A kistérség a települések között létező funkcionális – lakóhelyi, közlekedési, középiskolai ellátási (oktatás, egészségügy, kereskedelem) – kapcsolatrendszerek összessége alapján behatárolható területfejlesztési-statisztikai egység, egymással intenzív kapcsolatban lévő, önszerveződő, egymással határos települések összessége. A kistérségi rendszerben a települések kapcsolataik révén egy központi településhez vonzódnak. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 12 kistérségi társulás található.

9. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségi társulásai

Kistérség neve	Kistérségi Társulás neve	Társuláshoz tartozó települések száma
Baktalórántházai	Közép-Nyírségi Önkormányzati Többcélú Kistérségi Társulás	19
Csengeri	Csenger Többcélú Kistérségi Társulás	11
Fehérgyarmati	Felső-Tisza Vidéki Többcélú Kistérségi Társulás	49
Ibrány-Nagyhalászi	Közép-Szabolcsi Kistérségi Többcélú Társulás	17
Kisvárdai	Kisvárdai és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás	21
Mátészalkai	Szatmári Többcélú Kistérségi Társulás	26
Nagykállói	Dél-Nyírségi Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás	9
Nyírbátori	Nyírbátor és Vonzáskörzete Többcélú Kistérségi Társulás	20
Nyíregyházai	Nyírségi Többcélú Kistérségi Társulás	9
Tiszavasvári	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	10
Vásárosnaményi	Beregi Többcélú Kistérségi Önkormányzati Társulás	27
Záhonyi	Záhony és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás	11

⁵³ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetelemzés II. kötet, 163. oldal

38. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségi társulásai



Forrás: TEIR

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásai

2013. január 1-től átszerveződik Magyarország közigazgatása. A közigazgatás alapegysége a települési önkormányzat mellett a területi járás lesz. A közigazgatási reform hatására 13 járás jön létre Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén a következő központokkal: Nyíregyháza, Nagykálló, Tiszavasvári, Kemecse, Ibrány, Baktalórántháza, Kisvárdai, Záhony, Nyírbátor, Mátészalka, Fehérgyarmat, Csenger, Vásárosnamény.

10. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásainak népessége és településeinek száma

Járás neve	Járás központja	Népessége	Települések száma
Tiszavasvári	Tiszavasvári	28 285	6
Nyíregyházi	Nyíregyháza	169 710	15
Nagykállói	Nagykálló	32 023	8
Nyírbátori	Nyírbátor	44 411	20
Mátészalkai	Mátészalka	66 978	26
Csengeri	Csenger	14 288	11
Fehérgyarmati	Fehérgyarmat	39 594	50
Baktalórántházai	Baktalórántháza	19 783	12
Vásárosnaményi	Vásárosnamény	37 385	28
Záhonyi	Záhony	20 374	11
Kisvárdai	Kisvárdai	59 188	23
Kemecsei	Kemecse	22 926	11
Ibrányi	Ibrány	24 609	8

Forrás: TEIR

A közigazgatás átalakulásával a megyei és a járási kormányhivatalok államigazgatási feladatokat látnak el (többek között okmányirodai feladatokat, gyermekvédelmi és

gyámügyeket, valamint egyes szociális, környezetvédelmi, természetvédelmi igazgatási ügyek intézését), így kialakul egy duális munkamegosztás a települési önkormányzatok és megyei, járási kormányhivatalok között. A hatáskörök szétválasztásánál kiemelt szempont volt, hogy a helyi szabályozáshoz kapcsolódó, mérlegelési jogkörbe tartozó ügyek lehetőleg maradjanak a települési jegyzőnél. Ahol viszont az adott ügyben az államnak van egyértelműen feladata, szerepe, ott a járási hivatal tudjon majd hatékonyabban eljárni. A járási rendszer felállításának további fontos állomása a várhatóan 2013 őszétől az okmányirodák helyén funkcionáló kormányablakok létrejötte. Ezek az integrált ügyfélszolgálatok – az addig megszokott helyeken – ügyfélközpontúbb, költséghatékonyabb, az emberek számára könnyebb, hatékonyabb eljárást tesznek lehetővé számos ügykör tekintetében. Ahol nem kerül sor kormányablak kialakításra, ott is megjelenik a kormányhivatal állandó, vagy időszakos ügyfélszolgálatával a járási hivatalok kirendeltségei és ügysegédei révén.

A járások és a járási hivatalok működésének megkezdésével egyidőben bevezetésre kerül az egyablakos ügyintézés. **Az egyablakos** ügyintézés 2013-as bevezetéséhez 300 helyen alakulnak ki országosan kormányablakok a jövő év végéig, melyek a járási hivatalok részeként működnek majd. A kormányablakok egységes formában fognak működni, összességében több mint kétezer ügycsoportot fednek majd le az egyablakos ügyintézéssel. A járási törvény értelmében Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 13 járás jön létre, ahol összesen 22 kormányablak kezdi meg majd működését.

39. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásai



Forrás: TEIR

1.2.9 A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése⁵⁴

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye térszerkezetét a 19-20. század folyamán számos sokkhatás érte. A megyét érintő leglényegesebb negatív hatások közé tartoznak a vízrendezési beavatkozások, a térség történelmi városhálózatának határon túlra kerülése, a közlekedési kapcsolatok átvágása, a megyerendszer átalakítása, a nagyüzemi mezőgazdaság kialakulása majd 20. század végi szétesése.

Fontos változást jelentett a megyei térszerkezetben **Nyíregyháza** relatív súlyának **növekedése is: míg 1950-ben Nyíregyháza népessége a megye történelmi városai népességének kb. háromszorosa volt, ez az arány ma kb. tízszeres**. Az arányeltolódás a városi funkciók sűrűsödésében és az ehhez igazított közlekedési hálózati hierarchiában is megmutatkozik.

A 20. század második felében is számos komoly változás következett be a megye tájszerkezetében. Ezek közül az egyik legfontosabb a záhonyi logisztikai térség kiépülése, majd sajnálatos leépülése, de jelentős beavatkozások történtek Tiszalök-Tiszavasvári térségében (Tiszalöki vízerőmű, Tiszavasvári vegyipari fejlesztése), illetve a városok többségében kialakult feldolgozóiparban (mely a rendszerváltás után többnyire több kisebb vállalkozásra esett szét). A megye területén további térszerkezeti változást a Barátság és a Testvériség termékvezetékek kiépülése jelentett.

A megye számára kihívást jelent a Tisza menti térség jövőjének alakítása: a vízgazdálkodási, katasztrófa- és környezetvédelmi, természet- és tájképvédelmi kérdések, az eltartó képesség, a turisztikai potenciál, a folyó közlekedési célú hasznosíthatóságának egymással szorosan összefüggő, esetenként egymással konfrontálódó kérdései a komplex tájgazdálkodás differenciált feltételrendszerének kialakítását teszi szükségessé.

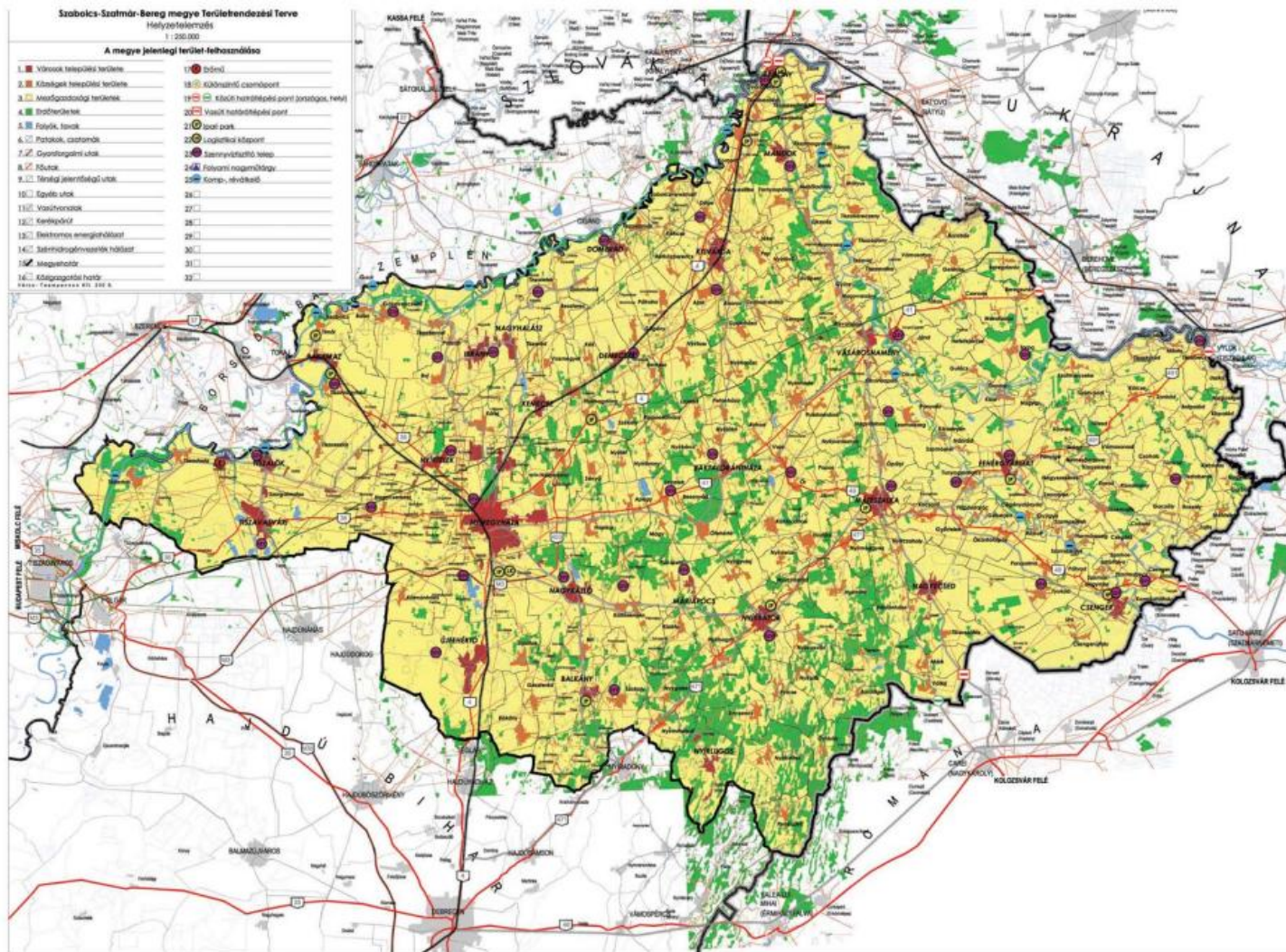
A megye területén belül 3-4 nagymértékben eltérő adottságú térség azonosítható (Szatmár-Beregi térség, Záhony és környéke logisztikai térség, Rétköz, Bodroghöz közeli kapcsolódó, nyugati megyehatár menti térség), melyek fejlesztése egymással összehangolt, valamint részben eltérő stratégiát kíván. Az elkövetkező évtizedben a megye térszerkezetét a **gyorsforgalmi úthálózat**-fejlesztések, ezek hatása, illetőleg az ezzel kapcsolatos várakozásokra történő reagálás fogják erőteljesen befolyásolni. A megye hagyományos központjait ezek az utak - Nyíregyháza kivételével - elkerülik, ami hosszabb távon torzulást eredményezhet. A csomóponti térségben a gyorsforgalmi hálózat jelentős zöldmezős fejlesztéseket indukálhat, miközben a városok gazdasági területei kihasználatlanok maradnak. A negatív hatásokat elkerülni csakis jól működő települési összefogással és szigorú szabályozással lehet.

A határon túli kapcsolatok újraépülése további jelentős potenciált rejt. A jelenlegi tendenciák a román határszakasz menti kapcsolatok élénkülését sejtetik (Szatmárnémeti funkcionális városkörzete), valamint Záhony térségében is látványosabb dinamizálódás indul el.

⁵⁴ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve – Program (2009, old.13-14)

1.2.10 A térségi területfelhasználás vizsgálata

40. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfelhasználása



Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetfelmérés II. (2009, old. 270)

1.2.11 A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása⁵⁵

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tájhasználatát elsősorban a mezőgazdasági termelés jellemzi, ennek ellenére természetvédelmi, tájképvédelmi, vízgazdálkodási, vízvédelmi és turisztikai szempontból számos olyan tájegység található, amelyek érzékenysége, terhelhetősége különbözik a hagyományos mezőgazdasági térségektől.

A megye tájterhelhetőségét az eltérő természeti adottságok, az ökológiai, természetvédelmi érzékenység és a hagyományos tájhasználat alapján rendszerezük.

A megyében **ártéri tájnak** számít a Tisza, a Szamos hullámtere, ártere, továbbá az ahhoz kapcsolódó holtágak, morotvák, természetes és természetközeli élőhelyek.

A táj terhelhetőségét ezeken a területeken nagyrészt az árvízvédelem – vízminőségvédelem és a táj- és természetvédelem határozzák meg. A két folyó ártéri területének turisztikai jelentőségét is előtérbe kell helyezni, mivel vízi turizmus és természetközeli táj szempontjából a Tisza térsége jelentős potenciált rejt magában. Az ártéri térségek vonzáskörzetében lévő települési fejlesztések-rendezések pedig a környezetvédelem (kiemelten a vízvédelem), az ökológiai hálózat, a Natura 2000 természeti területek, valamint a védett természeti területek megőrzése mellett történhet.

A **mezőgazdasági táj** részét képezi a megye nyugati Hajdúhát, Lőszös Nyírség kistájak területe a Középső Nyírség északi harmada, a Szatmári sík Szamostól nyugatra eső területrésze, továbbá a Rétköz termőhelyi adottságú területei.

A mezőgazdasági táj területeinek terhelhetőségében a termőföld védelmének prioritását kell érvényesíteni. Sajátos részét képezik a megyének ezeken a részein a tanyás területek (Nyíregyháza térségében a bokortanyák). Fejlesztési potenciáljuk kihasználása érdekében speciális – a térség többi részétől eltérő – kezelést és megközelítést igényelnek.

Erdős-mezőgazdasági táj a Nyírség területe, ahol a mezőgazdasági tájhasználatát az erdőterületek mozaikos hálózata teszi változatossá.

A táj terhelhetősége szempontjából lényeges az erdőterületek, és a kedvező termőhelyi adottságú mezőgazdasági területek védelme, rendeltetésszerű használatuk biztosítása. Biztosítani kell a mezőgazdasági üzemközpontok, majorok rendeltetésszerű használatát.

A megye **természetközeli táját** a mezőgazdasági használatú, de természeti, tájképvédelmi, ökológiai értékekben halmozottan érintett megyei térségek határozzák meg. Ide sorolható a Szatmári és Beregi sík, a Rétköz, a Délkeleti Nyírség és a Taktaköz-Hortobágy megyei területei, ahol a védett természeti területek, természeti területek, Natura 2000 területek fokozott gazdagsága határozza meg a táj terhelhetőségét. A NATURA 2000 szigorú szabályozása jelentősen korlátozza ezen területek jobb hasznosítását

Urbanizált tájként az iparosodott városias települési térségek és az azokkal szerves társadalmi– gazdasági, intézményi kapcsolatban lévő települések összefüggő térségét értjük. Ide tartozik *Nyíregyháza települési térsége a szomszédos települési térségekkel*, valamint *Záhonyi vállalkozási övezeti térsége*. Ezen tájszerkezeti egységekre a relatíve kedvezőtlenebb környezetminőség és a beépített területek magasabb aránya jellemző.

Fontos szempont a két térségben, hogy a beépítendő területek ne a szabadidő eltöltését, a rekreációt szolgáló közhasználatú zöldterületek rovására növekedjen. A gazdasági területek extenzív fejlesztése helyett a már kijelölt, illetve barnamezős iparterületek, logisztikai területek intenzív hasznosítását kell ösztönözni. Előtérbe kell helyezni a nagy kiterjedésű gazdasági területek zöldfelületekkel (véderdősávokkal) való tagolásának fontosságát. További lényeges prioritást élvez a települések zöldfelületi rendszerében meghatározó közhasználatú zöldterületek, védelmi és közjóléti erdők megtartása, fejlesztése és a települések környezetminőségének javítása.

⁵⁵ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, Helyzetelemzés II. (2009, old. 271-273)

2. A térséget érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése

2.1 A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése

2.1.1 Az OTK térséget érintő vonatkozásai

Az Országos Területfejlesztési Koncepció – az akkori regionalizációs törekvéseknek megfelelően – alapvetően nem tartalmaz „megye-specifikus” megállapításokat, az országos szint mellett jellemzően a régió- és településszint jelenik meg a dokumentumban. Ezekből közvetett módon lehet levezetni olyan megállapításokat, trendeket, elvárásokat, amelyek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére vonatkoztathatóak.

- A dokumentum **kiemeli a megyeszékhely Nyíregyháza dinamizáló szerepét**, amely elsősorban **Debrecennel, illetve részben Szolnokkal és Nagyváradnál növekedési tengelyt alkot**. Az Észak-alföldi régió bemutatásánál az OTK hangsúlyozza a logisztikai fejlesztések és a tudásbázis kiépítésének fontosságát az innovatív, magas hozzáadott értéket előállító, magas képzettség munkaerőre támaszkodó versenyképes gazdaság kialakítása érdekében – ezek szintén Nyíregyházát érintik.
- A megye városai közül még **Mátészalkát és Záhonyt** nevesíti az OTK régióra vonatkozó része: **az előbbi mint „az innovációk átvételére és továbbítására alkalmas, dinamizálható kis- és középvárosok” egyikét, az utóbbit pedig logisztikai központként**. Jóllehet a dokumentum más megyei várost konkrétan nem említ, de a „kooperáló térségi városhálózat” létrehozása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is fontos feladat.
- A településszerkezeti adottságok közül **kiemelendő a tanyás, illetve az aprófalvas térségek jelenléte**. Előbbiek esetében a **komplex revitalizálást tűzték ki célként, az aprófalvas térségeknél pedig a falvak elnéptelenedését és szegregációját kell megakadályozni**.
- Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében hagyományosan fontos szerepet tölt be a mezőgazdaság: a **jól működő agrárvertikum megteremtésére** vonatkozó elképzelések a szakpolitikai iránymutatások és a regionális célok között szerepelnek.
- Szintén **regionális célként jelenik meg a környezeti állapot „megóvása és fejlesztése, a környezeti adottságokra és a kulturális örökségre épülő környezetbarát turizmus feltételeinek javítása, a helyi természeti, táji, kulturális értékek, vonzerők védelme, a régió lakossága számára biztonságos és egészséges környezet biztosítása”**. Ez a dokumentum alapján a megyében a Tisza-mentét, a NATURA 2000 területeket, valamint a szatmári és a beregi tájegységet érinti. **A Tisza-mentét az OTK az országos jelentőségű, integrált fejlesztési térségek közé sorolja**, amely esetében **„táji rendszer működőképességének biztosítása és az ökológiai kritériumoknak megfelelő fenntartható társadalmi, gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése”** a deklarált cél.
- A megye természeti erőforrásainak kiaknázását jelenti a **termálvízkészletre alapozott komplex egészségvertikum megteremtése**, valamint a gyógy-, egészség- és ökoturisztikai hálózat kialakítása is, amely szintén a hatályos regionális célokból vezethető le.
- Szabolcs-Szatmár-Bereg **megye** az ország egyik legelmaradottabb, rurális jellegű, periférikus helyzetű térsége: a kedvezményezett térségek besorolásáról 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet alapján **nyolc kistérségre tartozik a leghátrányosabb helyzetű kistérségek közé**. Az OTK **kiemeli ezen területek komplex és integrált felzárkóztatásának fontosságát** elsősorban a munkahelyteremtés, az infrastrukturális feltételek javítása, valamint a szolgáltatások körének bővítése és minőségének emelése által. Ezzel összefüggésben megjelenik **„a magas arányú cigány népességgel rendelkező térségek” felzárkóztatásának szükségessége** is.

- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye mint periférikus térség esetén **építeni kell a széleskörű határ menti kapcsolatokra** és konkrét együttműködésekre is, amelyeknek köszönhetően integrált határ menti térség jöhet létre.

Emellett hangsúlyozni kell, hogy a megye fejlesztése természetesen a területfejlesztési politika 2020-ig szóló céljainak mindegyikével (térségi versenyképesség, területi felzárkózás, fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem, területi integrálódás Európába, decentralizáció és regionalizmus) szoros és egyértelmű kapcsolatban van, azonban ezek olyan általános jellegű célok, amelyek esetében nem lehet kifejezetten a megyére vonatkozó megállapításokat tenni.

A 1254/2012. (VII.19.) Korm. határozat alapján a 2014-2020-as európai uniós költségvetési ciklusra való felkészülést megalapozó új Országos Területfejlesztési Konceptió és azzal összhangban az új Országos Fejlesztési Konceptió kidolgozásának határideje 2012. november 30.

2.1.2 A térséget érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei

Az OTK a Tisza mentét kiemelt térségként azonosítja, ennek egy része Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területére esik, ezért a legfontosabb fejlesztési jellegű dokumentumok bemutatása cél- és szükségszerű.

A Tisza-mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási koncepciója (2004)

A dokumentum⁵⁶ hangsúlyozza, hogy a Tisza-menti térséget egységes természeti, gazdasági, társadalmi fejlesztési területként kellene kezelni, e jövőkép („A Tisza-mente az együttműködés térsége”) elérését szolgálja a megalkotott célpiramis, illetve az azonosított külső feltételek és a megvalósítást szolgáló eszköz- és intézményrendszer.

Átfogó célok:

- a Kárpát-medence természeti rendszerével együttműködő, társadalmilag is hatékony gazdálkodási struktúra kialakítása,
- a térség népességmegtartó képességét javító, a létbiztonságot garantáló, kiegyenlített és fenntartható társadalmi feltételrendszer biztosítása.

Prioritások:

- I. Vízkészlet gazdálkodáson alapuló fenntartható táji rendszerek kialakítása
- II. Hagyományokon alapuló képzési és foglalkoztatási lehetőségek hálózatokra támaszkodó fejlesztése
- III. Periférikus helyzet leküzdése
- IV. A Tisza ökológiai rendszeréhez alkalmazkodó gazdasági struktúra létrehozása
- V. A térségi fejlesztési folyamatok demokratizálása és hatékonyságának növelése

A Tisza-mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja (2005)

A 2005-ben kidolgozott program⁵⁷ a fenti koncepcióban megalkotott célpiramis részletezése és operatív feladatokra bontása (ütemezés, költségek meghatározása, lehetséges finanszírozási források azonosítása stb.) – ezek egy része Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét is érintik.

⁵⁶ Forrás: VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft, MTA RKK ATI, VIZITERV Consult Kft.

⁵⁷ A munka a Magyar Terület- és Regionális Fejlesztési Hivatal és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium szakmai irányításával az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság megbízásából készült. Készítette a VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság.

Tisza stratégia megalapozása 2010 (2010)

A dokumentum⁵⁸ részletes tájökölógiai, térszerkezeti, tájhasználati elemzést ad a Tisza mentéről, aminek keretében különböző térségtípusokat azonosít. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a következő térségtípusok fordulnak elő:

- pólustérség: Záhony-Csap-Kisvárdá-Vásárosnamény,
- komplex tájgazdálkodási térség:
 - sokoldalú kulturális-táji értékekkel bíró tájközpont: Tokaj-Bodrogkeresztúr-Rakamaz-Szabolcs,
 - komplex tájgazdálkodás ökoszigetei: Beregi Tiszahát, Szamosköz, Bodrogköz-Rétköz, Kesznyéten-Taktaköz-Tiszadob térsége.

A dokumentum komplex célrendszert is javasol, amelynek átfogó célja *„a népesség változatos készségei és gazdasági képességei illetve az eltérő adottságú Tisza menti térségek-tájak mai valóságos gazdaságilag érvényesíthető adottságai közötti új egyensúlyi helyzetek és azt megfelelően működtetni képes társadalmi, gazdasági, intézményi rendszerek kialakítása”*. Ehhez kapcsolódóan két stratégiai célt fogalmaztak meg: a Tisza menti városhálózat kiteljesítését, illetve a komplex, rendszerbeszervezett, differenciált tájgazdálkodási rendszer kialakítását.

A dokumentum abból a szempontból is fontos, hogy áttekinti azokat az egyéb stratégiákat, koncepciókat, terveket, amelyek valamilyen (pl. tájvédelmi, finanszírozási) szempontból fontosak a Tisza mente számára.

2.1.3 Az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai

Új Széchenyi Terv (2011)

Az Új Széchenyi Terv hét kitörési pontot, illetve programot jelölt ki az ország gazdasági fejlődésének felgyorsítása és az ehhez kapcsolódó források eredményes felhasználása érdekében. A programok és azok prioritásai a következők (az egyes prioritások további alprogramokat tartalmaznak):

1. Egészségipari Program prioritásai
 - 1.1. Egészségiparra épülő turizmus
 - 1.2. Termál-egészségipar
2. Zöldgazdaság-fejlesztési Program prioritásai
 - 2.1. Zöldenergia
 - 2.2. Energiahatékonyság
 - 2.3. Zöldoktatás, foglalkoztatás és szemléletformálás
 - 2.4. Zöld K+F+I
3. Otthonteremtési Program prioritásai
 - 3.1. Az öngondoskodás ösztönzése, lakás-takarékpénztári megtakarítások növelése
 - 3.2. A lakókörnyezet minőségének javítása, a lakásállomány korszerűsítése
 - 3.3. Bérletlakás program
4. Vállalkozásfejlesztési Program prioritásai
 - 4.1. Vállalkozásélénkítés – a vállalkozói aktivitás növelése
 - 4.2. Szövetségben a vállalkozókkal a munkahelyekért
 - 4.3. Üzleti környezetfejlesztés javítása
5. Tudomány – Innováció Program prioritásai
 - 5.1. Horizontális prioritások
 - 5.2. Ágazati prioritások
 - 5.3. Kreatív iparágak, kreatív gazdaság

⁵⁸ Megrendelő: Tisza Vízügyi Programrégió Önkormányzati Társulás. Készítette: Város Team-Pannon Kft.

6. Foglalkoztatási Program prioritásai
 - 6.1. A munkaerő-kínálat bővítése
 - 6.2. A közvetlen támogatás a munkahelyteremtéshez
 - 6.3. A család és a munka összeegyeztetésének segítése
 - 6.4. A versenyképes tudás megszerzésének támogatása
 - 6.5. A szakképzési rendszer fejlesztése
7. Közlekedésfejlesztési Program prioritásai
 - 7.1. Közútfejlesztés
 - 7.2. Vasútfejlesztés
 - 7.3. Alágazatközi – horizontális fejlesztések
 - 7.4. Vízi közlekedés fejlesztése
 - 7.5. Városi közlekedés fejlesztése
 - 7.6. Logisztikai fejlesztések

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztéspolitikai eszközei és céljai a fenti programok és prioritások szinte mindegyikéhez tudnak kapcsolódni. A megye adottságai alapján kiemelhetők a turisztikai jellegű, foglalkoztatás-fejlesztési, zöldenergetikai, településrehabilitációs, vállalkozásfejlesztési és közlekedési (al)programok.

Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020 (2012)

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jelentős része az OTK szerint vidékies térségnek számít, így a Nemzeti Vidékstratégiában foglaltak kiemelten fontosak a megye számára. A dokumentum stratégiai átfogó célkitűzése a következő: *„Vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása”* – ennek elérése érdekében az alábbi öt stratégiai célt fogalmazza meg:

- tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése,
- sokszínű és életképes agrártermelés,
- élelmezési és élelmiszerbiztonság,
- a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése,
- a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.

A stratégia kiemel egyes térségeket, térségtípusokat, amelyek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztése szempontjából is fontosak (Tisza mente, tanyás és aprófalvas térségek).

2.1.4 A hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei

A szomszédos területi egységek fejlesztési dokumentumainak áttekintése két részfeladatot foglal magában:

- egyfelől röviden áttekintjük a dokumentumok célrendszerét, mivel ezek figyelembevétele indokolt a stratégiaalkotás folyamata előtt annak érdekében, hogy az esetleges felesleges párhuzamosságok elkerülhetők legyenek, illetve kirajzolódjanak azok a területek, amelyek esetében célszerű fokozottabb együttműködést kialakítani;
- másfelől feltárjuk azokat a tartalmi részeket, amelyek közvetett vagy közvetlen módon Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére vonatkoznak.

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepciója és stratégiai programja (2006)

Hajdú-Bihar megye jövőképe a következő: *„A tudásvezérelt fejlődésére, és Hajdú-Bihar megyei tradíciókra épülő versenyképes gazdaság – kiemelten a környezet- és egészségipar – biztosítja a lakosság magas szintű életminőségét”*. A koncepció két stratégiai céljának (gazdasági versenyképesség erősítése, életminőség javítása) elérését öt prioritás szolgálja:

- A. Tudásbázis fejlesztése,
- B. Idegenforgalmi versenyképesség növelése,
- C. Vállalkozási környezet fejlesztése,
- D. Agro-business ágazat erősítése,
- E. Területi felzárkózás és a megye belső kohéziójának erősítése.

A dokumentum több esetben megemlíti Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét:

- egyrészt említés szintjén megjelennek benne azok az infrastrukturális elemek, amelyek átnyúlnak a megyehatáron (pl. autópálya, vasúti vonalak stb.);
- másrészt röviden bemutatja Szabolcs-Szatmár-Bereg megye mint a tervezés szempontjából fontos szomszédos megye helyzetét;
- harmadrészt megemlít olyan Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei fejlesztéseket, amelyek Hajdú-Bihar megye szempontjából is relevánsak.

Emellett a dokumentum – hasonlóan többek között az OFK-hoz – hangsúlyozza a Debrecen-Nyíregyháza fejlesztési tengely jelentőségét, ez alprogramként is megfogalmazódik (C.5. *A megye határain átnyúló innovációs tengelyek komplex fejlesztése: Debrecen-Nyíregyháza innovációs tengely és a Debrecen-Nagyvárad (Oradea) tengely mentén kiszolgáló infrastruktúrák és szolgáltatási háttér fejlesztése, telephely rehabilitáció, közlekedési kapcsolatok fejlesztése*).

Helyzetértékelés és fejlesztési koncepció a 2011-2013 közötti időszakra Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (2011)

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei fejlesztési dokumentum kevésbé koncepcionális jellegű, sokkal inkább pragmatikus és erőforrás-orientált, ami a célrendszerében is megmutatkozik. Két fő célkitűzést fogalmaz meg:

- „*tartalmi szempontból: tartós munkahelyeket teremtő beruházások megvalósítását és nyereséges működtetését biztosító támogatási források elnyerése és hasznosítása;*
- *működési szempontból: a tartalom megvalósításához szükséges projektek, feltárása, megyei szintű vezetési rendszer támogatása.*”

A fenti célokhoz különböző fejlesztési területek (részcélok) kapcsolódnak: környezeti, energetikai és idegenforgalmi fejlesztések, az elérhetőség javítása, humánerőforrás fejlesztés, életminőséget javító szolgáltatások fejlesztése, agrárvertikum fejlesztése.

A vizsgált dokumentum viszonylag rövid terjedelmű és kevésbé részletes, valószínűleg részben ez az oka annak, hogy kevés utalást tartalmaz Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére. Egyfelől megjelenik egy vasútfejlesztésre irányuló kiemelt projekt szükségessége a 2011-2020 közötti időszakra, másfelől a dokumentum hangsúlyozza, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megye – Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez hasonlóan – az ország egyik válságterületének számít.

Szatmár megye fejlesztési stratégiája 2020-ig (2011)

A romániai Szatmár megye fejlesztési stratégiája a következő jövőképet fogalmazza meg: „*a több nemzetiségű és multikulturális hagyományokban gazdag Szatmár megye 2027-ig a dinamikus fejlődés és a jólét térségévé fog válni, a természet védelmével összhangban kihasznált idegenforgalmi, mezőgazdasági és ipari erőforrások és a szatmári emberek kreativitása és megbízható munkája révén*”.

A jövőkép elérését vertikális és horizontális célkitűzések egymásra épülő rendszere által tartják megvalósíthatónak. A célkitűzésekhez prioritásokat, illetve intézkedés-csomagokat rendeltek.

Vertikális célkitűzések:

1. Az ipar és a szolgáltatások gazdasági versenyképességének növelése és a vállalkozói környezet fejlesztése

2. A turisztikai ágazat versenyképességének növelése, az egészség- és kulturális turizmus előtérbe helyezésével
3. Vidékfejlesztés és a mezőgazdasági tevékenységek hozzáadott értékének növelése
4. A megújuló energiaforrások és a geotermikus energia hasznosítása
5. A megyén belüli egyenlőtlenségek csökkentése és a társadalmi integráció elősegítése

Horizontális célkitűzések:

1. A megye humán erőforrásának hasznosítása és fejlesztése
2. A gazdasági növekedés és a kiegyensúlyozott fejlődés alapját biztosító infrastruktúra fejlesztése
3. A fenntartható fejlődés biztosítása és a környezet védelme
4. Területi együttműködés
5. Képességfejlesztés a megye közigazgatási intézményeiben

Kifejezetten Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére nem történik utalás a dokumentumban, azonban a 4. Területi együttműködés célkitűzésen belül megjelenik a határon átnyúló regionális kapcsolatok fejlesztése elsősorban a vállalkozásfejlesztés, a szállítás, a turizmus, a mezőgazdaság, a környezetvédelem és az egészségügy területén.

Kárpátalja régió 2015-ig szóló regionális fejlesztési stratégiája

A dokumentum, amely részletesen bemutatja Kárpátalja helyzetét, a 2007 és 2015 közötti időszakra öt stratégiai célt jelölt ki:

1. humán fejlesztés és az életminőség javítása,
2. versenyképes és fenntartható gazdaság megteremtése,
3. határmenti és euroregionális együttműködések kiterjesztése,
4. az idegenforgalmi, a rekreációs és az egészségügyi ipar fejlesztése,
5. területi kohézió és környezetvédelem.

Jóllehet Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét a dokumentum nem említi, de a megye szempontjából előnyös, hogy jelentősek a határon átnyúló együttműködésben rejlő lehetőségek, amelyeket a nemzetközi közlekedési folyosók és az intenzív magyar-kárpátaljai külgazdasági kapcsolatok is segítenek.

2.1.5 Az OTrT és a területrendezési terv(ek)⁵⁹ térséget érintő vonatkozásai

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény „*célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére*”. Ennek érdekében különböző országos, kiemelt térségi és megyei **területfelhasználási kategóriákat** határoztak meg (erdőgazdálkodási, mezőgazdasági, vegyes terület-felhasználású, városias települési, hagyományosan vidéki települési, vízgazdálkodási, építmények által igénybe vett térség), amelyekre eltérő szabályok vonatkoznak. Ezeket a kategóriákat és a kapcsolódó előírásokat a megyei területrendezési terv kidolgozása során maximálisan figyelembe vették.

A fentiek mellett ún. **térségi övezeteket** jelöltek ki, amelyekhez a megyei tervnek szintén igazodnia kell. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét a definiált övezetek közül az alábbiak érintik:

- az **országos ökológiai hálózat elemei** a megye számos településén megtalálhatók, összefüggően főként a Tisza mentén és a megye délkeleti részén helyezkednek el;

⁵⁹ Az OTrT mellett a megyei területrendezési terv vizsgálata történt meg.

- a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek ritkák, egy-egy településen fordulnak csak elő a megye déli részén – ezzel szemben a **kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek nagy kiterjedésűek** főként a szatmári és beregi területeken;
- **országos jelentőségű tájvédelmi terület elsősorban a Tisza mentén és a Bátorligeti-láp környékén** fordulnak elő, a térségi jelentőségű tájvédelmi területek ezeket egységes övezetté egészítik ki, illetve a megye más részeit is érintik (pl. Nyíregyháza környékét);
- a kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő, illetve a **történeti települési területek** szétszórtnak, egy-egy települést érintve rajzolódnak ki (pl. Nyíregyháza, Nagykálló, Nyírbátor, a Tiszahát egyes települései, Tiszavasvári, Tiszadob stb.);
- a **kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területek**⁶⁰ elszórtan helyezkednek el, hasonlóan az ásványi nyersanyag-gazdálkodási területekhez.

Emellett a megyei területrendezési terv – az OTRT-hez igazodva – azonosítja és felsorolja az országos és térségi jelentőségű **műszaki infrastruktúra-hálózatokat** és egyedi építményeket (gyorsforgalmi utak, főutak, térségi mellékutak, meglévő és tervezett elkerülő utak, tervezett közúti és vasúti hidak, határátkelők és határátlépési pontok, vasútvonalak, repülőterek, kerékpárutak, vízi utak, kikötők, erőművek, vezetékek, hulladéklerakók stb.).⁶¹

2.1.6 A térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások

A hazai **környezetvédelmi szabályozás** alapja a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény. A törvény célja az 1. § (1) bekezdése alapján „*az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet egészének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt védelme, a fenntartható fejlődés biztosítása*”. Ezenkívül számos további környezetvédelmi jogszabályt kell figyelembe venni a területfejlesztési koncepció kidolgozása során (ezek felsorolása a Mellékletek között található, 3.1.8. fejezet).

A **természet- és tájvédelem** szakmai kereteit a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény szabályozza. A törvény célja az 1. § (1) bekezdése alapján „*a természeti értékek és területek, tájak, valamint azok természeti rendszereinek, biológiai sokféleségének általános védelme, megismerésének és fenntartható használatának elősegítése, továbbá a társadalom egészséges, esztétikus természet iránti igényének kielégítése; a természetvédelem hagyományainak megóvása, eredményeinek továbbfejlesztése, a természeti értékek és területek kiemelt oltalma, megőrzése, fenntartása és fejlesztése*”. A természet- és tájvédelem tárgykörében figyelembe veendő további jogszabályok listája a Mellékletek között található (3.1.8. fejezet).

2.1.7 A térség 20 ezer lakos feletti városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói

Nyíregyháza Megyei Jogú Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája (2008)

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia (IVS) a Városfejlesztési Kézikönyv előírásainak megfelelően részletes városi helyzetértékelést tartalmaz, amelynek része Nyíregyháza megyei szintű jelentőségének és funkcióinak bemutatása is. Nyíregyháza Szabolcs-Szatmár-

⁶⁰ Ezek a sérülékeny ivóvízbázisok hidrogeológiai védőterületeit jelentik. A lakosság egészséges ivóvízzel való ellátása, a biztonságba helyezett vízbázisok biztonságban tartása stratégiai fontosságú. A Vízyűjtő-gazdálkodási tervek elkészítése során megtörtént a felszín alatti vízbázisok ismételt számbavétele. A tervezés során meghatározásra kerültek a sérülékeny vízbázisok, illetve az egyes vízbázisok esetében a szükséges intézkedések (diagnosztika indítása, sérülékenységi felülvizsgálata, védőidom meghatározása).

⁶¹ Mindezek felsorolását jelen dokumentumban nem tartjuk szükségesnek, mivel a területrendezési tervben pontosan megtalálhatóak.

Bereg megye székhelyeként számos megyei szintű közigazgatási és közszolgáltatási funkciót lát el szerves egységet alkotva a városkörnyéki településekkel a gazdaság és a társadalom minden területén. Nyíregyháza mikroregionális és megyei szinten mutatja a legnagyobb funkcionális koncentrációt: gyakorlatilag az összes vizsgált területen – gazdaság, kereskedelem, közlekedés, távközlés, államigazgatás, humán szolgáltatások, turizmus, rekreáció – széles körű és változatos szolgáltatásokat kínál a megye lakosságának, vállalkozásainak.

Az IVS célrendszere is arra irányul, hogy ezt a kiemelt szerepkört a város tovább erősítse. A hosszú távú, átfogó cél („*stabil alapokon nyugvó, kiegyensúlyozott, fenntartható módon fejlődő gazdaság megvalósítása és minőségi életkörülmények biztosítása*”) elérését tíz tematikus cél megvalósítása szolgálja:

- T1. A külső és belső megközelíthetőség és elérhetőség javítása
- T2. Fejlett és innovatív vállalkozói infrastruktúra kiépítése a stabil és diverzifikált gazdasági struktúra kialakításához
- T3. A gazdaság igényeihez illeszkedő humánerőforrás-fejlesztés
- T4. A(z inter)regionális szerepkör erősítése
- T5. A fenntartható turizmus kialakítása és Nyíregyháza versenyképes turisztikai célterületté tétele
- T6. Kiegyensúlyozott településszerkezet kialakítása és az épített környezet védelme
- T7. A természeti és környezeti állapot javítása, a környezeti ártalmak csökkentése
- T8. A lakosság egészségi állapotának javítása és az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése
- T9. A magas szintű kultúra és a közművelődés lehetőségeinek biztosítása
- T10. A szociális biztonság megteremtése

2.1.8 A térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számos fejlesztési dokumentummal rendelkezik, amelyek többsége a 2007-2013 közötti költségvetési periódus tervezési időszakában – többnyire 2005-ben és 2006-ban – készült. Ezek egy része koncepcionális jellegű, más része pedig operatív módon inkább a fejlesztési szükségletekre koncentrál. Az alábbiakban bemutatott fejlesztési dokumentumokat a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés vagy a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Tanács fogadta el.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési koncepciója, stratégiai és operatív programja (2006)

A 2007-2020 közötti időszakra szóló dokumentum⁶² a helyzetelemző és -értékelő fejezetben kiemeli a megye országos viszonylatban hátrányos helyzetét többek között a demográfiai tendenciák, az iskolai végzettség, a munkanélküliség és a jövedelemtermelő képesség tekintetében. Emellett fontos megállapítás, hogy érdemben nem csökkentek a megyén belüli (kis)térségi különbségek sem. A dokumentum alapján sajátos kettősség jellemzi a megyét:

- egyfelől a gazdasági szerkezet nem versenyképes, az infrastruktúra állapota nem megfelelő, kiépítettsége hiányos, az innovációs tevékenység jelenléte csekély és többnyire a megyeszékhelyre korlátozódik, a vállalkozások tőkehiányosak, a lakosság szociális és gazdasági helyzete folyamatosan romlik, mindezekkel együtt negatív a megye arculata;
- másfelől a földrajzi adottságok kifejezetten előnyösek, amelyek közül kiemelkedik a határ menti elhelyezkedés, emellett jelentős a potenciális és (át)képezhető munkaerő-állomány, továbbá egyes ágazatokban széleskörű termelési tapasztalatok halmozódtak fel.

⁶² Készítette Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Fejlesztési Ügynökség Kht.

Mindezek figyelembevételével alkották meg a megye fejlesztésének stratégiai célrendszerét, amelynek hosszú távú általános célja (missziója) *„az életminőség folyamatos javítása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében”*. Ehhez kapcsolódóan három specifikus célt határoztak meg: fenntartható gazdasági-társadalmi fejlődés, magas foglalkoztatási szint és szociális biztonság.

A célkitűzések elérését három prioritás és azok alprogramjai szolgálják:

1. prioritás: Versenyképes gazdaság
 - 1.1. A közlekedési és virtuális elérhetőség javítása
 - 1.2. Fejlődésre képes gazdasági struktúra kialakítása
 - 1.3. Fenntartható turizmus kiépítése
2. prioritás: Központban az ember
 - 2.1. A lakosság egészségi állapotának javítása
 - 2.2. A szociális és gyermekvédelmi helyzet javítása
 - 2.3. A lakosság képzettségi szintjének növelése
 - 2.4. Kulturális-közösségi fejlesztések
3. prioritás: Élhető környezet
 - 3.1. A környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése
 - 3.2. A természeti értékek, természeti erőforrások védelme
 - 3.3. Az energiagazdálkodás fejlesztése
 - 3.4. Település- és vidékfejlesztés

Mindezek a horizontális intézkedések együttesen hozzájárulhatnak a jövőkép megvalósításához: *„Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a stratégiai elhelyezkedésből származó előnyökre, a megye belső adottságaira épülő versenyképes gazdaság a tradicionális értékek megőrzésével, a fenntartható fejlődés alapelveinek érvényesítésével biztosítja a lakosság magas szintű életminőségét, a tervezhető, kiszámítható jövő jegyében”*.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egészségügyi fejlesztési operatív programja (2005)

A dokumentum SWOT-elemzés keretében azonosítja az egészségügyhöz kapcsolódó általános gazdasági-társadalmi, az egészségügyi-szociális és az intézményrendszeri adottságokat, jellemzőket. A legfontosabb hiányosságokra (pl. finanszírozási, ellátási, szemléletbeli problémák) építve alkották meg az egészségügyi fejlesztési operatív program célpiramisát, amelynek átfogó célja *„a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő lakosság életminőségének folyamatos javítása”*) két pilléren nyugszik:

- I. a lakosság egészségi állapotának javítása, az egészségügyi ellátórendszer népegészségügyi szempontokat is figyelembe vevő fejlesztése, átalakítása, az ellátás minőségének javítása;
- II. a szociális különbségekből fakadó egyenlőtlenségek és hátrányok csökkentése.

A megvalósítás keretét öt fejlesztési prioritás adja:

- I. az egészségügyi ellátó-rendszer hatékonyságának javítása,
- II. a térségi esélyegyenlőség javítása,
- III. a prevenciós tevékenységek fejlesztése,
- IV. a szociális ellátórendszer hatékonyságának javítása,
- V. a foglalkoztatási helyzet, a munkaerő-piaci esélyek javítása.

A célpiramis részletezése után a dokumentum a fejlesztési elképzeléseket mutatja be kistérségenként, illetve egészségügyi ágazatonként.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szociális fejlesztési operatív programja (2005)

A dokumentum áttekintő módon bemutatja Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szociális intézményrendszerét, a szociális alapszolgáltatásokat, a szakosított ellátásokat és a gyermekvédelmi ellátásokat, majd azonosítja a megyei szintű fejlesztési elképzeléseket. Ugyanezeket a témákat részletezik kistérségenkénti bemutatásban települési szintre lebontva. Jóllehet célrendszert a dokumentum nem tartalmaz, az egészségügyi fejlesztési

operatív program célpiramisa tartalmaz szociális jellegű elemeket is, amelyek megvalósításával egyrészt ellensúlyozhatók a megyeszerte jellemző hiányosságok a szociális infrastruktúra, humán erőforrás és ellátások területén, másrészt csökkenthetők a szociális egyenlőtlenségek és hátrányok.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye innovációs operatív programja (2005)

A dokumentum azonosítja az innovációs képességet befolyásoló, illetve azt tükröző tényezőket, majd ezek alapján elemzi a megye abszolút és relatív helyzetét, valamint az egyes kistérségek állapotát. Fő következtetésként megállapítható, hogy egyfelől a megye innovációs potenciálja országos összehasonlításban gyengének tekinthető, másfelől jelentősek a megyén belüli különbségek elsősorban a megyeszékhely javára. A részletes és összehasonlító helyzetértékelés után röviden megfogalmazza a szükséges, rövid távú intézkedéseket:

1. a stratégiai szemlélet, tudatos tervezés megvalósítása az innovációs tevékenységekben;
2. az innovációs szereplők közti együttműködések erősítése, intézményfejlesztés;
3. az innovációs tevékenységeket támogató horizontális intézkedések.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kerékpárforgalmi hálózatfejlesztés koncepciója (2005)

A dokumentum részletesen bemutatja a megye aktuális kerékpárút-hálózatát, azok típusát, hosszát, közlekedésbiztonsági adatait, majd erre építve kijelöli az újonnan tervezett hálózati elemeket, illetve a megvalósítás ütemezését. Összességében megállapítható, hogy a kerékpáros infrastruktúra kiépítettsége hiányos, állapota nem megfelelő, emiatt a fejlesztési szükségletek jelentősek. Mindezeket a dokumentum térképekkel is illusztrálja.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kerékpárút fejlesztési koncepciója (2006)

A dokumentum rövid, áttekintő helyzetképet ad a megyei kerékpárút-hálózat mennyiségi és minőségi mutatóiról, majd egy részletes megyei felmérés eredményei alapján kistérségenként feltárja a jelenlegi helyzetet és a fejlesztési szükségleteket települési szintre lebontva. A dokumentum főbb következtetései egybeesnek a kerékpárforgalmi hálózatfejlesztés koncepció megállapításaival.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye környezetvédelmi programja 2010-2016 (2010)

A környezetvédelmi program⁶³ – a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően – részletesen jellemzi a környezet állapotát a hatótényezők (pl. területhasználat, hulladékgazdálkodás, közlekedés) és a hatásviselők (pl. víz, levegő, védett természeti területek) szempontjából egyaránt. A főbb megállapítások a következőképpen foglalhatók össze:

- Jelentős problémák mutatkoznak meg a talajvízminőséggel, a közlekedési és lakossági eredetű légszennyezéssel kapcsolatosan, emellett a lokális, pontszerű szennyező források jellemzőek.
- Az ipari tevékenység részleges visszaszorulásának köszönhetően javulás mutatkozik a környezet állapotában.
- A természeti értékek, erőforrások megőrzésére nagy figyelmet fordítanak.

A környezetvédelmi program áttekinthető célhierarchiával nem rendelkezik, ehelyett számos – általános szintű – intézkedést és beavatkozást (pl. mezőgazdasági eredetű környezetterhelés csökkentése, hulladékgazdálkodási tervek készítése, fűtőkorszerűsítés stb.) fogalmaz meg az egyes területeken a meghatározott célállapotok elérése érdekében.

2.1.9 Vonatkozó egyéb tervek

Az Észak-alföldi régió Stratégiai Programja 2007-2013 (2008)

⁶³ A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés 60/2010. (V.15.) határozatával elfogadta.

A dokumentum részletes elemzést ad a régió és ezen belül a megyék egymáshoz viszonyított helyzetéről, ami alapján kirajzolódnak Szabolcs-Szatmár-Bereg megye relatív kedvezőtlen gazdasági-társadalmi mutatói.

Az Észak-alföldi régió annak érdekében, hogy kitörjön elmaradott helyzetéből és csökkenjen a hazai és európai régiókhoz viszonyított társadalmi és gazdasági leszakadása, fejlesztési koncepciójának középpontjába versenyképességének erősítését és a térségi esélyteremtés és felzárkóztatás meggyorsítását helyezte. A stratégia átfogó célja a következő: *„A vízkészlet-gazdálkodás, a környezetgazdálkodás, a területhasználat összefüggésrendszerének ökológiai alapú megteremtésével és az erre alapozott versenyképes gazdaság- és humán erőforrás-fejlesztéssel, az életminőség javításával a régió Kelet-Közép-Európa egészség- és rekreációs központjává válik.”*

Ezen cél elérése érdekében öt stratégiai célt határoztak meg:

1. A régió stratégiai helyzetére és humán erőforrására építő versenyképes, piacvezérelt és innováció-orientált gazdaság továbbfejlesztése. („Dinamikus régió”)
 - 1.1. A régió gazdasági potenciáljának fejlesztése
 - 1.2. A régió elérhetőségét biztosító interregionális kapcsolatrendszerek fejlesztése
 - 1.3. A regionális tudásbázis fejlesztése
2. A régió természeti, környezeti rendszereinek kialakítása, megőrzése és fenntartható használata, a környezet értékékként való kezelése. („Öko-régió”)
 - 2.1. A régió környezeti állapotának megóvása és fejlesztése, a környezeti adottságokra épülő környezetbarát turizmus feltételeinek javítása
 - 2.2. A régió lakossága számára biztonságos és egészséges környezet biztosítása
3. A régióban az egészséges élet lehetőségeinek biztosítása, a kapcsolódó endogén potenciál hasznosítása. („Egészséges régió”)
 - 3.1. A lakosság egészségi állapotának javítása
 - 3.2. A régió termálvíz-készletére alapozott komplex egészség-vertikum kialakítása
4. A régió versenyelőnyeire alapozott piacvezérelt és innováció-orientált agrárvertikum kialakítása. („Agrár-régió”)
 - 4.1. A régió mezőgazdasági termőterületein az adottságokhoz és a piaci igényekhez igazodó korszerű termelés kialakítása
 - 4.2. A mezőgazdasági termékek versenyképességének növelése
5. A régió területi különbségeinek mérséklése és a társadalmi kohézió erősítése, a foglalkoztatás bővítése. („Esélyteremtő és Felzárkózó régió”)
 - 5.1. A periférikus területek bekapcsolása a régió fejlődésébe
 - 5.2. A vidéken élők és hátrányos helyzetűek életminőségének javítása
 - 5.3. Települési környezet fejlesztése

A regionális szinten megfogalmazott célok mindegyike értelmezhető Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlődésére, azok tartalma hatással van a megyét érintő fejlesztési kérdésekre.

Intézkedési és tevékenységi terv az Észak-alföldi régió stratégiai programjához 2007-2013 (2008)

A terv végrehajtási szintű információkat tartalmaz a stratégiai programhoz kapcsolódóan. A dokumentum keretében a tevékenységek pontosítására, a kapcsolódó indikátorok, földrajzi beavatkozási területek, kedvezményezettek, célcsoportok meghatározására kerül sor. A tervezett beavatkozások mindegyikéhez tud kapcsolódni Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes területe, illetve annak egyes részei (pl. vidékies területek, turisztikai területek stb.).

2.1.10 A tervezést érintő egyéb jogszabályok

2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól: a jogszabály meghatározza a megyei önkormányzat feladatait.

1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és területrendezésről: a jogszabály területfejlesztés és területrendezés feladatát és intézményrendszerét részletezi.

218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól: a 2012-ben módosított jogszabály konkrét útmutatást nyújt a megyei területfejlesztési koncepció kidolgozásához.

282/2009. (XII. 11.) Korm. rendelet a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek, valamint a településrendezési tervek készítése során az országos, a kiemelt térségi és a megyei övezetek területi érintettségével kapcsolatosan állásfoglalásra kötelezett államigazgatási szervek köréről és az eljárás részletes szabályairól

311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet a kedvezményezett térségek besorolásáról: a jogszabály rangsorolja a magyarországi kistérségeket, és meghatározza a leghátrányosabb helyzetű kistérségek körét, amelyek közül nyolc található Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Ezeket a tervezés során érdemes figyelembe venni.

97/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Területfejlesztési Koncepcióról: a jogszabály kijelöli *„az ország területfejlesztési politikájának célkitűzéseit, elveit és prioritás-rendszerét, megteremtve a területi szempontok konzekvens érvényesítésének lehetőségét, mind az ágazati szakpolitikák, mind az országos és területi programok kidolgozásában”*.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Közgyűlésének **19/2011.(XII.1.) önkormányzati rendelete** Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területrendezési Terve elfogadásáról: a jogszabály hatályba helyezte az új megyei területrendezési tervet, amelyhez a megyei koncepciónak illeszkednie kell.

49/2009.(V.27.) OGY határozat a tanyák és tanyás térségek megőrzéséről, fejlesztéséről: a jogszabály rendelkezik a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is meghatározó tanyás térségek fejlesztéséről.

2.2 A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása

A 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 13.§ alapján „a területfejlesztési koncepciók és programok kidolgozásának része az állampolgárok, a tervezéssel érintett területen működő érdekképviselők, társadalmi szervezetek és vállalkozások tervezésbe való bevonását részletező partnerségi terv.” A hatáskör címzettje a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat.

Jelen fejezet Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési koncepciójának részeként jelenlegi fázisában elkészült partnerségi terv. A partnerségi terv 3 fő részből áll:

- a partnerségi folyamat koncepcióját és legfontosabb elemeit bemutató tervezési rész (2.2.1 fejezet);
- a terv végrehajtását áttekintő rész (2.2.2 fejezet)
- a terv eredményeit bemutató rész (2.2.3 fejezet)

A partnerségi folyamat a programciklus integráns része; első szakasza a tervezés - programozással párhuzamosan zajlik, azt támogatja értékes inputokkal. Ennek megfelelően a partnerségi terv egy élő munkadokumentum, amely a tervezési folyamattal párhuzamosan egészül ki és fejlődik. Különösen igaz ez a terv végrehajtását és eredményeit bemutató részekre.

2.2.1 A partnerségi terv elkészítése

2.2.1.1 A partnerség és egyeztetések koncepciója, folyamata

A partnerség alapvető feltétele a programozás megfelelő beágyazottságának és széleskörű elfogadottságának, s mint ilyen, elengedhetetlen a program sikeres és eredményes megvalósításához.

Ebben az értelemben pedig a cél a 2014-2020-as időszakra a megye fejlesztési folyamatát támogató, jól működő és aktív partnerség alapjainak megteremtése.

A partnerségnek vannak előzményei megyei szinten - a korábbi megyei fejlesztési dokumentumok többsége széleskörű egyeztetések eredményeként született meg. Ugyanakkor azonban - mivel az elmúlt közel 10 évben a megyei szint fejlesztési szerepe elenyésző volt - a partnerségi rendszert az alapjaitól kell újraépíteni.

Megközelítésünk szerint a partnerség nem egy egyszeri alkalomra, egy tervdokumentum elkészítésére létrejött együttműködés, hanem a fejlesztési folyamat integráns részét képező, azt segítő, támogató folyamat. Mint ilyen, az adott területi szinten - jelen esetben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében - végigkíséri a teljes programciklust - kezdve a koncepcióalkotástól a programozáson, projektfejlesztésen, megvalósításon és monitoringon át egészen az értékelésig.

Koncepciónk középpontjában tehát egy olyan partnerségi rendszer megteremtése és működtetése áll, amely:

- valamennyi fontos érintett számára lehetőséget biztosít;
- vertikálisan és horizontálisan egyaránt jól működik
- nem kizárólag pontszerű eseményekre, hanem a folyamatos tájékoztatásra épít;
- a partnereket aktívan is bevonja és ösztönzi a vélemények, javaslatok megfogalmazását;
- törekszik a partnerek javaslatainak beépítésére...
- ... de ugyanakkor a javaslatok szigorú szakmai kontrollján keresztül megakadályozza, hogy egy-egy érdekcsoport dominálja a partnerséget és a tervezési folyamatot;

- biztosítja a visszacsatolást a megfogalmazódó javaslatokra;
- az online megoldások széleskörű alkalmazásával segíti a partnerek gyors, naprakész informálását, és egyúttal környezetbarátabbá teszi az egyeztetési folyamatot.

Mindezek alapján tehát egy olyan partnerségi rendszer kerül kialakításra, amely:

- A partnerek számára folyamatos hozzáférést biztosít az aktuális információkhoz és lehetőséget a javaslatok, vélemények folyamatos megfogalmazására;
- Döntési pontokhoz kapcsolódóan célzott fórumok, egyeztetések keretében vonja be a partnereket;
- Biztosítja beérkezett javaslatok, vélemények rendszeres időközönként történő áttekintését, szakmai kontrollját és beépítését;
- Biztosítja a visszacsatolást a partnerek felé

A partnerségi folyamatra vonatkozóan a jelen tervre támaszkodva negyedéves partnerségi akciótervek készülnek, amelyek tartalmazzák a soron következő negyedév partnerségi lépéseit.

2.2.1.2 A partnerség célcsoportjai

Megyei szereplők

- a megye lakossága
- megyében működő vállalkozások (nagyvállalkozások, KKV-k és mikrovállalkozások egyaránt)
- megyében működő civil / társadalmi szervezetek
- megyében lévő települések (ezen belül külön célcsoportként a megyei városok)
- Nyíregyháza Megyei Jogú Város
- megyében lévő kistérségek (2013. január 1-től járások is)

Megyén kívüli szereplők

- szomszédos megyék (Hajdú-Bihar megye és Borsod-Abaúj-Zemplén megye)
- az országhatár túloldalán elhelyezkedő szomszédos megyék (Romániában Szatmár megye, Ukrajnában Kárpátalja megye)
- A 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 10. számú mellékletében nevesített, a területfejlesztési koncepciók és programok véleményezésére jogosult szervek (Országos Területfejlesztési Tanács; miniszterek; kormányhivatalok; Országos Környezetvédelmi Tanács; Magyar Tudományos Akadémia; országos önkormányzati érdekszövetségek)
- Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal
- releváns ágazati minisztériumok és azok szakmai szervezetei - specifikus szakmai területekhez kapcsolódóan

2.2.1.3 Szervezeti háttér

A partnerségi folyamat működtetése megfelelő szervezeti háttér biztosítása nélkül nem elképzelhető. Kapacitások szükségesek a partnerek számára elérhető információk folyamatos frissítéséhez, a partnerségi események előkészítéséhez és lebonyolításához, a partnerektől érkező javaslatok beépítéséhez, a partnerek felé történő visszacsatoláshoz és a folyamat dokumentálásához egyaránt. A partnerségi folyamat koordinálásáért és a partnerség működtetéséért **a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat a felelős.**

A partnerségi folyamat működtetését biztosító szervezeti struktúra elemei a következők:

- A Megyei Önkormányzat területfejlesztési ügyekért felelős alelnöke irányítja és vezetőként koordinálja a fejlesztésekhez kapcsolódó partnerségi folyamatot.
- A Megyei Önkormányzat Területfejlesztési Koordinációs és Önkormányzati Csoportján belül kialakításra kerül egy partnerségi szakmai team. A szakmai team végzi a partnerségi folyamathoz kapcsolódó feladatokat, amelyekhez kapcsolódóan szükség esetén igénybe vesz a szervezeten belüli szolgáltatásokat (pl. informatikai), illetve külső szolgáltatásokat.
- A megyén belüli legfontosabb partnerségi csoportok (érdekcsoportok) koordinációját 3 ún. partnerségi munkacsoport biztosítja (vállalkozói, civil és önkormányzati). A partnerségi munkacsoportok támogatják a partnerségi folyamatot, képviselik az adott érdekcsoport érdekeit és elképzeléseit, részt vesznek az adott érdekcsoport bevonását szolgáló események előkészítésében és lebonyolításában. Mindhárom munkacsoport hasonló összetételű:
 - vezetője a Megyei Közgyűlés releváns szakmai bizottságának képviselője;
 - tagjai az adott érdekcsoport ügyeivel foglalkozó megyei érdekképviselői és szakmai szervezetek képviselői.

2.2.1.4 Partnerségi kommunikációs csatornák és eszközök

A partnerség központi eleme a partnerekkel történő folyamatos és hatékony kommunikáció. Ehhez megfelelő felületek - kommunikációs csatornák szükségesek.

1. *Online felület:* a partnerséghez kapcsolódóan dedikált online felület, amely elérhető a MÖK honlapjáról. Az online felület folyamatosan frissülő információkat tartalmaz a megyei fejlesztési ügyekhez kapcsolódóan. Az online felület tartalmi elemei a következők:
 - a. hírek, információk a tervezési folyamattal kapcsolatban;
 - b. a koncepcióalkotás, programozás során megszülető részanyagok, munkadokumentumok és végleges anyagok;
 - c. partnerségi rendezvényekhez kapcsolódó információk, anyagok;
 - d. online kérdőívek
 - e. felület a javaslatok, vélemények megfogalmazására;
2. *Elektronikus hírlevél:* negyedévente megjelenő és e-mailben terjesztett fejlesztési hírlevél.
3. *Megyei média:* rendszeres sajtótájékoztatók valamint stúdióbeszélgetések a tervezési (majd később a megvalósítási) folyamat fontos döntési pontjaihoz, illetve a partnerségi rendezvényekhez kapcsolódóan, sajtó képviselőinek meghívása a partnerségi rendezvényekre.
4. *Partnerségi fórumok, rendezvények:* rendszeres partnerségi rendezvények a tervezési (később pedig a megvalósítási) folyamat lényeges mérföldköveihez kapcsolódóan, elsősorban a kiemelt megyei érdekcsoportok (vállalkozói, civil, önkormányzati) képviselői számára.
5. *Célzott partnerségi egyeztetések:* személyes egyeztetések a partnerségi folyamat különböző szakaszaiban, elsősorban a megyén kívüli szereplőkkel (de adott esetben ilyen személyes egyeztetésre kerülhet sor egy-egy meghatározó megyei vállalkozás bevonásával is).
6. *Kérdőíves felmérések különböző célcsoportok körében* – a partnerségi szereplők főbb kihívásainak és fejlesztési elképzeléseinek feltárása érdekében.
7. *Kiadványok, nyomtatott anyagok:* ahogyan arra már rámutattunk, a partnerségi folyamatban igyekszünk minimalizálni a papírfelhasználást, az információáramlást elektronikusan, online csatornákon keresztül biztosítani. Ugyanakkor a lakosság körében lehetnek olyan csoportok, amelyek elérésében fontos a nyomtatott anyagok használata. Ennek megfelelően a tervezési folyamat outputjaként megszülető, már véglegesnek tekinthető, jóváhagyott anyagokból (konceptió és program) rövid, közérthető formában megfogalmazott tájékoztató kiadvány készül.

2.2.1.5 A partnerségi egyeztetés főbb szakaszai

A tervezési folyamathoz kapcsolódó partnerségi egyeztetés a következő főbb szakaszokra bontható:

1. A koncepciót megalapozó helyzetfeltáró – értékelő részhez kapcsolódó partnerségi egyeztetés (2012. június 1. – november 15.)

- Kistérségi fórumok a megye valamennyi kistérségében;
- Területfejlesztési vitafórum a megyei civil, önkormányzati, intézményi és vállalkozói szereplők részvételével;
- Megyei Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottságának ülései;
- Az előzetes koncepció és a helyzetfeltárás munkaanyagának megtárgyalása a Megyei Közgyűlés ülésein;
- A partnerségi munkacsoportok megalakítása;
- Online felület kialakítása és folyamatos frissítése;
- Partnerségi fórumok (civil, vállalkozói és önkormányzati) a helyzetfeltárás következtetéseinek megvitatására;
- Kérdőíves felmérések indítása a fejlesztési elképzelések összegyűjtésére;
- A helyzetfeltárás következtetéseinek egyeztetése Nyíregyháza Megyei Jogú Várossal;
- A helyzetfeltárás következtetéseinek egyeztetése a szomszédos megyékkel;
- Sajtóanyagok készítése, sajtótájékoztatók szervezése;

2. A koncepció és program javaslattevő fázisának egyeztetése (2012. október 15 - december 15.)

- Online felület folyamatos frissítése, visszacsatolások gyűjtése és feldolgozása;
- Kérdőívezés eredményeinek feldolgozása;
- Partnerségi fórumok (civil, vállalkozói és önkormányzati) a koncepció fő irányainak, fejlesztési javaslatainak megvitatására;
- Előzetes egyeztetés az érintett hatóságokkal és szakminisztériumokkal;
- Fejlesztési irányok és javaslatok egyeztetése Nyíregyháza Megyei Jogú Várossal;
- Fejlesztési irányok és javaslatok egyeztetése a szomszédos megyékkel;
- A javaslattevő rész megtárgyalása a Megyei Közgyűlés Területfejlesztési Bizottságának ülésén;
- A javaslattevő rész munkaanyagának megtárgyalása a Megyei Közgyűlésén;
- Sajtóanyagok készítése, sajtótájékoztatók szervezése rendezvényekhez kapcsolódóan, stúdióbeszélgetés a megye fejlesztési elképzeléseiről;

3. Teljes megyei területfejlesztési koncepció egyeztetése (2013. január 1. - március 15.)

- Online felület folyamatos frissítése, visszacsatolások gyűjtése és feldolgozása;
- Egyeztetés a Nemzetgazdasági Minisztériummal és Nemzeti Fejlesztési Minisztériummal a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 16-19.§-ában előírtaknak megfelelően;
- Civil, vállalkozói és önkormányzati fórum a program egyeztetésére;
- A megyei területfejlesztési koncepció és program tárgyalása a Területfejlesztési Bizottság ülésén;
- A megyei területfejlesztési koncepció és program megyei közgyűlés elé történő benyújtása és elfogadása;
- Sajtóanyagok készítése, sajtótájékoztatók szervezése rendezvényekhez kapcsolódóan, stúdióbeszélgetés a megye fejlesztési elképzeléseiről;

- Kiadvány előkészítése a megyei területfejlesztési koncepcióról és programról;

2.2.1.6 A partnerségi folyamat és eredményeinek dokumentálása

A partnerségi folyamat monitoringja, illetve eredményeinek hasznosítása érdekében elengedhetetlen egyszerű eszközökre épülő, de pontos dokumentációja.

A dokumentáció négy során négy eszközt alkalmaz a partnerségi szakmai team:

1. *Partnerségi napló* - időrendben tartalmazza valamennyi partnerségi lépésre vonatkozóan az alapinformációkat (mikor, milyen esemény, megbeszélés, sajtóesemény volt, milyen célcsoport számára);
2. *Részletes partnerségi eseménynaptár*: a partnerségi fórumok, események részletes információit tartalmazza (mikor, hol, résztvevők listája, jelenléti ív, kapcsolódó dokumentumok - pl. meghívó, előadások anyaga, emlékeztetők, stb.);
3. *Folyamatosan bővülő partneradatbázis*: a partnerségi folyamatba bekapcsolódók elérhetőségét tartalmazó részletes címlista;
4. *Partnerségi javaslatok adatbázisa*: táblázatos részletes adatbázis a folyamat során felmerült javaslatok, megjegyzések dokumentálására, mely a következő elemeket tartalmazza: felmerülés dátuma, javaslattevő szervezet vagy személy, javaslat/megjegyzés, javaslat sorsa (beépült vagy nem), visszacsatolás volt-e és mikor, milyen formában.

2.2.2 A partnerségi terv végrehajtása

Jelen fejezet összefoglalóan tekinti át a partnerségi terv lépéseit. Mivel a partnerségi egyeztetések a dokumentum kidolgozásával párhuzamosan zajlanak, ezért a táblázat folyamatosan kerül kiegészítésre.

Dátum	Partnerségi lépés leírása	Célcsoport / érintett	Elérés	Dokumentáció*
2012.03.29.	Közép-Szabolcsi - Többcélú Kistérségi Társulás (Ibrány) Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	- a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsülési meghívó - prezentáció
2012.03.30.	Szatmári Többcélú Kistérségi Társulás (Mátészalka) Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	- a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsülési meghívó - prezentáció
2012.04.24.	Kisvárdai és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	- a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsülési meghívó - prezentáció
2012.04.26.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	- a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi

Dátum	Partnerségi lépés leírása	Célcsoport / érintett	Elérés	Dokumentáció*
	megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)			tanácsulási meghívó - prezentáció
2012.05.03.	Záhony és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	- a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsulási meghívó - prezentáció
2012.05.22.	Csenger Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsülésén tájékoztatás a megyei önkormányzat megváltozott szerepköréről (többek között a megyei fejlesztési koncepció készítéséről)	Kistérségi települési önkormányzatok	Kistérségi tanácsstagok	- a Közgyűlés elnökének tájékoztató levele - Kistérségi tanácsulási meghívó - prezentáció
2012.07.23.	A Megyei Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottsága ülésén a megye területfejlesztési irányairól készített, s a koncepciót megalapozó szakmai vitaanyag véleményezése	bizottsági tagok	bizottsági tagok	- meghívó - jegyzőkönyv - jelenléti ív
2012.07.30.	Megyei Területfejlesztési Vitanap	- kistérségi elnökök, munkacsoport vezetők - megyei országgyűlési képviselők - LEADER HACS vezetők - a megye köz-, civil és gazdasági szférájának kiemelkedő szereplői	- kistérségi elnökök, munkacsoport vezetők - LEADER elnökök - a megye köz-, civil és gazdasági szférájának kiemelkedő szereplő	- meghívó - jelenléti ív - vitaanyag - prezentációk
2012.09.25.	A Megyei Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottsága ülésén tájékoztatás a megyei területfejlesztési feladatokról, a koncepció részéről, munkafázisairól, határidőkről	bizottsági tagok	bizottsági tagok	- meghívó - tájékoztató anyag - jegyzőkönyv - jelenléti ív
2012.10.04.	Közgyűlés: tájékoztatás a megyei területfejlesztési feladatokról, a koncepció részéről, munkafázisairól, határidőkről	közgyűlési tagok	közgyűlési tagok	- meghívó - tájékoztató anyag - jegyzőkönyv - közgyűlési határozat a tájékoztatóban foglaltak megtárgyalásáról és tudomásul vételéről

* Megtekinthetők a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzati Hivatal Területfejlesztési, Koordinációs és Önkormányzati Csoport irodájában

2.2.3 A partnerségi terv eredményei

Ez a fejezet foglalja össze a partnerségi szereplők fejlesztési elképzeléseit. Mivel ezek összegyűjtése jelenleg is folyamatban van, a fejezet véglegesítése csak később lehetséges.

- A partnerségi folyamat eredményeinek összefoglalása
- Társadalmi / civil szervezetek fejlesztési elképzeléseinek áttekintése
- Önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek áttekintése
- Vállalkozások fejlesztési elképzeléseinek áttekintése

2.3 A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése

2.3.1 A területfejlesztés forrásainak elemzése

Hazai források

A rendszerváltást követően a részlegipar gyors összeomlása, az állami nagyvállalatok telephelyeinek felszámolása, a keleti piacok beszűkülése, Magyarország keleti területeinek leértékelődése jelentős nehézségeket okozott Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számára. A periférikus állapotok kiéleződtek, a gazdasági válság pedig a munkaerőpiacon idézett el földcsuszamlást, amely felerősítette a negatív demográfiai folyamatokat. A területi válságok kezelése érdekében a kormányzat programot dolgozott ki, amely 1991-1992 között működött *Területfejlesztési és munkahelyteremtést szolgáló támogatások* néven. A támogatás célját a vonatkozó rendelet a következőkben jelölte meg: az elmaradott területek gazdasági, infrastrukturális fejlesztése, egy majdani önerős gazdasági fejlődés reményében; a gazdasági szerkezetváltás elősegítése a munkanélküliséggel leginkább sújtott területeken. Ezek a kormányzati források döntően az infrastrukturális rendszerek kiépülését, főleg a lakossági infrastruktúra kiépülését, illetve a közlekedési kapcsolatok fejlesztését támogatták (Rechnitzer-Smahó, 2011.). Ezeknek a forrásoknak az elosztása központilag történt. 1993-ban jött létre a *Területfejlesztési Alap (TEFA)* azzal a céllal, hogy elősegítse az ország társadalmi és gazdasági szempontból elmaradott területein a gazdasági alapok megerősödését, a munkalehetőségek számának és választékának bővítését, megőrzését, a kedvezőtlen termőhelyi adottságú térségek szerkezetváltását. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyébe a Területfejlesztési Alapból 7 361 999 000 Ft érkezett, amelyből 6 431 782 000 Ft-ot fordítottak infrastruktúrafejlesztésre és mindössze 930 217 000 Ft-ot munkahelyteremtésre. A munkahelyek telepítése többségében nem járt sikerrel (Deák, 2012).

1992-ben jön létre az önkormányzatok *cél- és címzett támogatási rendszere*, amelyet az önkormányzatokról szóló törvény hozott létre a nagyobb költségű beruházások megvalósításához (Bujdosó, 2010.), amely egészen 2006-ig biztosított forrásokat.

Az állami költségvetésről szóló 1995. évi CXXI. törvény rendelkezésével megszűnt a Területfejlesztési Alap és helyette megjelent a Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC). A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény lett az új magyar területi politika alapja, amely felállítja a területfejlesztés egységes intézményrendszerét, eszközeit. A törvény nyomán a területfejlesztés új intézményrendszere részeként létrejöttek a megyei területfejlesztési tanácsok. Ez új helyzetet teremtett a területfejlesztés támogatási rendszerében, ugyanis a támogatás decentralizált részének – pályázati úton történő – odaítélése a megyei területfejlesztési tanácsok feladata lett (Dobozi, 2000; Nemzeti fejlesztési és Gazdasági Minisztérium, 2009).

A területfejlesztési törvény hatályba lépésétől egészen 2009-ig számos meghatározó részben decentralizált területfejlesztési célú és önkormányzati fejlesztési előirányzat létezett⁶⁴:

- Területfejlesztési célelőirányzat (TFC)/Terület és régiófejlesztési célelőirányzat (TRFC)
- A helyi önkormányzatok fejlesztési feladatainak támogatása – Területfejlesztési kiegyenlítést szolgáló támogatás (TEKI)
- A helyi önkormányzatok fejlesztési feladatainak támogatása – Céljellegű decentralizált támogatás (CÉDE)
- Települési önkormányzati szilárd burkolatú belterületi közutak burkolat-felújításának támogatása (TEUT)
- A leghátrányosabb helyzetű kistérségek felzárkóztatásának támogatása (LEKI)
- Települési hulladék közszolgáltatások fejlesztéseinek támogatása (TEHU)

⁶⁴ A Mellékletek között található táblázatból látható a 1996-2008 között működő hazai területfejlesztési források működési ciklusai

- Térség és település-felzárkóztatási céllelőirányzat (TTFC)
- Kistérségi Támogatási Alap (KITA)
- Vállalkozási övezetek támogatási céllelőirányzata (VOC)

A hazai finanszírozású területfejlesztési források gerincét a területfejlesztési céllelőirányzatok adták az elmúlt évtizedben, amelyek a területfejlesztés kizárólagos forrását jelentették hosszú időn keresztül, 2005 óta a legjelentősebb források. A 2010-es magyarországi költségvetés a gazdasági recesszióból adódó megszorítások egyik elemeként nem szerepeltette ezeket a forrásokat, így 2010-től ilyen jellegű fejlesztési források nem állnak rendelkezésre.

Európai Unió források

Európai Unió források tekintetében a következő felhasználható források álltak rendelkezésre az elmúlt évtizedben:

- Kohéziós Alap
- Strukturális Alapok
 - Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA / ERDF)
 - Európai Szociális Alap (ESZA / ESF)
 - Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA)
 - Közösségi kezdeményezések

A magyarországi fejlesztéspolitikában az Európai Unió források tekintetében először a 2004-2006 közötti **Nemzeti Fejlesztési Terv** időszaka volt kiemelkedő, amely Magyarország európai Unió csatlakozását követően vált elérhetővé. A 2007-2013. közötti költségvetési időszak Európai Unió forrásfelhasználást meghatározó dokumentuma az **Új Magyarország Fejlesztési Terv**, melynek Operatív Programjai ágazatonként jelölik ki a legfontosabb prioritásokat, fejlesztési célokat és a hozzájuk allokált forrásokat:

- Gazdaságfejlesztési Operatív Program (GOP)
- Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP)
- Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program (TIOP)
- Környezet és Energia Operatív Program (KEOP)
- 7 Regionális Operatív Program (ÉMOP, ÉAOP, DAOP, NYDOP, KMOP, DDOP, KDOP)

2010-ben jelentek meg az **Új Széchenyi Terv** pályázati kiírásai, melynek céljai a foglalkoztatás dinamikus bővítése, a pénzügyi stabilitás fenntartása, a gazdasági növekedés feltételeinek megteremtése, valamint hazánk versenyképességének javítása az uniós pályázati rendszer segítségével. Az Új Széchenyi Terv 6 programja a következő:

- Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program,
- Zöldgazdaság-fejlesztési Program,
- Vállalkozásfejlesztési Program,
- Közlekedésfejlesztési Program,
- Tudomány – Innováció Program,
- Foglalkoztatási Program.

A 2007-2013 közötti időszak másik legfontosabb támogatási koncentrációját az **Új Magyarország Vidékfejlesztési Program** nyújtja, amely a vidéki településekre koncentrál. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program tengelyként határozza meg a fejlesztési program operatív programjait, ez alapján négy tengely jelenti a vidékfejlesztési forráselosztás gerincét a 2007-2013. közötti időszakban.

- I. tengely: Mezőgazdaság versenyképességének javítása
- II. tengely: Környezet és vidék fejlesztése
- III. Vidéki életminőség és vidéki gazdaság diverzifikálása
- IV. Leader

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye geopolitikai elhelyezkedéséből adódóan több **határmenti együttműködési programban** vett részt 2007 óta.

- **Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013**

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei partnerek a HUSK/0801-es pályázati felhívás keretében kettő, míg a HUSK/1101-es pályázati felhívás keretében is két nyertes projektben vettek részt, mint vezető partnerek.

- **Magyarország-Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013**

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei partnerek a HURO/0801-es pályázati felhívás keretében 15 db nyertes projektben, a HURO/0802-esben 11 db, a HURO/0901-esben 16 db, a HURO/1001-es pályázati felhívás keretében pedig 18 db nyertes projektben vettek részt, mint vezető partnerek.

- **Magyarország – Szlovákia – Románia – Ukrajna Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013**

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program keretében csak Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területéről érkező partnerek vettek részt. Az Együttműködési Program keretében összesen 32 olyan pályázat található, melyben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei illetőségű partner vett részt. A pályázatok teljes költségvetése 9,92 millió Euro.

Szintén az Európai Területi Együttműködési Programok részeként elérhetőek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számára a következő **transznacionális operatív programok**:

- Közép-Európai Operatív Program (CEE),
- Dél- Kelet Európai Operatív Program (SEE).

A fentiekén túl interregionális programok (pl. Interreg IVC.) állnak még nyitva a megye számára, amelyeket szintén az Európai területi Együttműködési Programok finanszíroznak.

EGT és Norvég Finanszírozási Mechanizmus, Svájci Hozzájárulás

Norvégia és Svájc tagjai az Európai Gazdasági Közösségnek, de nem tagjai az Európai Uniónak. A gazdasági kedvezmények fejében ez a két ország anyagi támogatást nyújt bizonyos célokra. Mindkét ország létrehozott egy támogatási alapot, amelyekre jogosult a megyéből pályázatot benyújtani. Az **EGT és Norvég Finanszírozási Mechanizmus** keretében elérhető programok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számára:

- Határon átnyúló együttműködés fejlesztése a magyar-ukrán határtérségben
- K+F együttműködések támogatása az agrárinnováció és a megújuló energiaforrások területén az Észak-alföldi régióban
- Norvég Civil Támogatási Alap

Az Európai Bizottság és Svájc 2006. február 27-én kétoldalú megállapodást írt alá a Svájci Kormány által létrehozott **Svájci Hozzájárulásról**. A megállapodás értelmében Svájc a 10 újonnan csatlakozott ország részére egyszeri, vissza nem térítendő támogatásként 5 éven keresztül összesen 1 milliárd svájci frank hozzájárulást biztosít. Ebből Magyarország részesedése 130.738.000 svájci frank (mintegy 20 milliárd forint).

A kétoldalú megállapodás a Svájci Hozzájárulásból támogatható öt fő prioritásterületet rögzíti az alábbiak szerint: Biztonság, stabilitás, reformok; Környezetvédelem és infrastruktúra; A magánszektor támogatása; Humán erőforrás- és társadalomfejlesztés; Civil társadalmi és partnerségi pályázati alapok.

2.3.2 A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény megalkotását követően már többször átíródott, a területfejlesztéssel és területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXVIII. törvény, pedig alapjaiban módosította meg az eredeti jogszabályt. A törvény révén a területfejlesztés intézményrendszerét jellemző, egymással versengő középszintű szervezetek problémája megoldódik. A megyei önkormányzatok feladatát képezi a területfejlesztés területi szinten, ezáltal a területfejlesztési és területrendezési hatáskörök egy kézben összpontosulnak, így a területi szintű feladatellátás hatékonysága és az egyes tervek közötti összhang biztosítható.

Az intézményrendszer átalakulásának folyamata:

Az Európai Unióhoz történő csatlakozás egyik fontos feltétele volt, hogy megerősödjék a területfejlesztés intézményrendszere, a regionális és a megyei területfejlesztési tanácsok elkészítsék programjaikat, felkészüljenek azok végrehajtására, kialakuljon a központi koordináció, egyértelművé váljon az EU támogatási alapok igénybevételéhez kapcsolódó felelősség, illetve ezek igénybevételéhez létrejöjjön a szervezeti és személyi feltételrendszer.

Az intézményrendszer – az EU NUTS rendszer követelményeinek megfelelő – területi szintjeinek kialakításánál az 1996-ban elfogadott ún. területfejlesztési törvény keretjéből adódóan tág teret adott az alulról jövő kezdeményezéseknek. A törvény 1999. évi módosításának az egyik legfontosabb indoka a területfejlesztés intézményrendszerének megreformálása és stabilizálása volt, mindenekelőtt a regionális szint megerősítésével, a tervezési-statisztikai régiók kötelező jelleggel történő kijelölésével és az EU források kialakításához szükséges munkaszervezetek megalakításával. A 2004. évi törvénymódosítás a kistérségi fejlesztési tanácsok intézményének a bevezetésével végül azonos elvi alapokra helyezte a területfejlesztés különböző területi szintjein – országos, regionális, megyei és kistérségi szinten – működő területfejlesztési szervek összetételét és működési szabályait.

A területfejlesztés intézményrendszerének korábbi struktúrája:

Országos szint: a területfejlesztés központi intézményrendszere (Országos Területfejlesztési Tanács).

Regionális szint: regionális fejlesztési tanácsok: Magyarországon 7 tervezési-statisztikai régió jött létre, s ennek megfelelően 7 regionális fejlesztési tanács, illetve azok munkaszerveként 7 regionális fejlesztési ügynökség működött. Emellett egyes térségekben a megyehatárokon átnyúló ún. térségi fejlesztési tanácsok hozhatók létre, az egyes megyék, térségek önkéntes elhatározása alapján.

Megyei szint: megyei területfejlesztési tanácsok: Valamennyi megyében, illetve Budapesten kiépült a területfejlesztés megyei szintje. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kísérleti jelleggel, PHARE-os támogatással 1994-ben jött létre megyei fejlesztési tanács, mely megalapozta az 1996-os – a törvény szellemében megalakított – területfejlesztési tanács működését.

Kistérségi szint: kistérségi fejlesztési tanácsok: a kistérségi szint Magyarországon 2004 óta teljes körű volt, azaz az ún. statisztikai körzetek teljes mértékben lefedték az országot; minden település csak egy kistérséghez tartozhatott. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 12 kistérség volt.

Az egyes szintek kompetenciáját, hatókörét, felelősségi körét, illetve az intézményrendszer speciális elemeit (pl. a tanácsok összetételét) a területfejlesztési törvény szabályozta.

A területfejlesztést és területrendezést ellátó országos és területi szervek rendszerében a 2011. évi CXCVIII. törvény **2012. január 1. napjától** az alábbi **változtatásokat** hozta:

Országos szint: a területfejlesztés központi intézményrendszere az Országos Területfejlesztési Tanács mint koordináló testület közreműködik a területfejlesztéssel és

területrendezéssel kapcsolatos kormányzati feladatok ellátásában, a Tanács munkáját egyértelműen meghatározza a törvény.

Területi szinten az alábbi változásokat eredményezte a módosítás:

Megszűntek regionális szinten a regionális fejlesztési tanácsok, megyei szinten a megyei területfejlesztési tanácsok, valamint kistérségi szinten a kistérségi fejlesztési tanácsok. Az új területi szerveket és feladataikat a törvény az alábbiakban fogalmazta meg:

- A települési önkormányzatok képviselő-testületei a közös területfejlesztési célok kidolgozására és megvalósítására jogi személyiséggel rendelkező **Területfejlesztési Társulást** hozhatnak létre, melyek felett a megyei kormányhivatal törvényességi felügyeletet gyakorol.
- Jelentősen megnövekedtek a **Megyei Önkormányzatok** területfejlesztési és területrendezési feladatai: többek között területrendezési tervet készít, területileg összehangolja a fejlesztéspolitikai célokat, koordinálja a települések fejlesztési tevékenységét, együttműködik a területi információs rendszer kialakításában és működtetésében. Elősegíti a helyi önkormányzatok területfejlesztési társulásainak szerveződését, gondoskodik a településrendezési terveknek a megyei területrendezési tervekkel való összhangjáról, összehangolja a kormányzat, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit. Dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról.
- **Regionális Területfejlesztési Konzultációs Fórumot** új szervezeti formaként az egy régió területén működő megyei közgyűlési elnökök kötelesek létrehozni. A fórum eljár a regionális döntést, állásfoglalást igénylő ügyekben, összehangolja a megyei önkormányzatok döntéshozatalát és az egyezőt döntést régiós álláspontként képviseli. Munkaszervezettel nem rendelkezik, titkársági feladatait megegyezés szerint az adott megyei önkormányzati hivatal látja el.
- **Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórumot** új szervezeti formaként a megyei közgyűlés és a megyében működő megyei jogú városok közgyűlései kötelesek létrehozni. A tagság fele-fele arányban a megyei közgyűlési és a megyei jogú városi küldöttekből áll össze. A fórum előzetesen állást foglal a megyei közgyűlés területfejlesztési ügyeiben. Munkaszervezettel nem rendelkezik, titkársági feladatait megegyezés szerint az adott önkormányzati hivatal látja el.
- **Térségi Fejlesztési Tanács:** A régió határokon, illetve a megyehatárokon túlterjedő, továbbá egyes kiemelt területfejlesztési feladatai ellátására a megyei közgyűlések a szervezeti és működési szabályzat elfogadásával térségi fejlesztési tanácsot hozhatnak létre. A térségi fejlesztési tanács tagjai a tanács illetékességi területén működő megyei közgyűlések elnökei, az érintett megyei közgyűlés egy-egy képviselője valamint felkérés alapján egyéb szervezeteket, személyeket.
- A miniszter a megyei, fejlesztési program megvalósításával összefüggő fejlesztési döntések előkészítésére és végrehajtására, valamint a területfejlesztési feladatokat ellátó területi szervek információval való ellátására és azok munkájának segítésére a régióban nonprofit gazdasági társaság formában **Regionális Fejlesztési Ügynökséget** köteles működtetni. A regionális fejlesztési ügynökség feladatai különösen:
 - a) folyamatos kapcsolatot tart a régióban működő közigazgatási szervezetekkel, intézményekkel a fejlesztési szükségletek és a bevonható helyi források feltárása érdekében;
 - b) szervezi a programok megvalósítását, részt vesz a programok – külön jogszabályban meghatározott – pénzügyi finanszírozási feladataiban, a programok megvalósításáról, a pénzügyi felhasználásról naprakész nyilvántartást vezet;

- c) külön megállapodás alapján részt vesz a területfejlesztési programok lebonyolításában.

2.3.3 A területfejlesztés hatékonysága

A területfejlesztés és fejlesztéspolitika hatékonyságának vizsgálatára a 2002-2011 közötti időszakot értékeltük, mivel az ehhez szükséges adatok erre az időszakra állnak rendelkezésre egységes szerkezetben. Az értékelés tartalmazza a hazai források (elsősorban decentralizált források), a Nemzeti Fejlesztési Terv és az Új Magyarország fejlesztési Terv hatékonyságmérését a 2000-2011 közötti időszakban. A fejezet végén külön kitérünk az Új Széchenyi Terv eddigi megyei eredményeire.

2002-2010 között Szabolcs-Szatmár-Bereg megyébe 345 965 mFt állami támogatás érkezett (az összeg a hazai és európai uniós támogatásokat egyaránt tartalmazza), a források területi eloszlása szerint a megye a harmadik helyen szerepel (Budapest és Hajdú-Bihar megye érkezett több forrás, ld. Mellékletek 58. tábla). Még pontosabb képet kaphatunk a vizsgált időszakban realizálódó beruházásokat illetően a jóváhagyott költségigények alapján, amely tartalmazza az állami támogatás mellett a saját forrást, a bankhitelt, a bevont egyéb forrásokat és a nem támogatási forrásokat. 2002-2010 között több, mint 468 039 000 000 Ft értékű beruházás valósult meg a megyében. Az egy főre jutó támogatás alapján a területi összehasonlításban az 5. helyen szerepel, 580 000 Ft volt 2002-2010 között az egy főre jutó támogatás a megyében.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyén belül a források eloszlása erőteljes koncentrációt mutat. A centrum térségek, vagyis a Nyíregyházi kistérség és azon belül főleg Nyíregyháza az állami támogatások 46%-t koncentrált. Az adat azonban jelentősen torzít, hiszen a megyeszékhelynek tulajdonítanak olyan beruházásokat is statisztikák, amelyek megyei vonatkozásúak (pl. autópálya építés). A perifériális területek (Csengeri, Fehérgyarmati, Vásárosnaményi kistérségek), ahol a hátrányos helyzet halmozódott az elmúlt évtizedben a források és a beruházások legkisebb hányadát képviselik.

2002-2010 között a megyében megvalósuló beruházások 78%-át az Új Magyarország Fejlesztési Terv, 14%-át a Nemzeti Fejlesztési terv és 8%-át a hazai források finanszírozták. A **hazai források** tekintetében a célirányzatok közül a Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatás (TEKI) biztosította a források legnagyobb részét (22,8%), jelentős volt még a Térség és település-felzárkóztatási célú irányzat (TTFC), Terület és régiófejlesztési célú irányzat (TRFC), amely összesen 15,7%-os részesedéssel bír. A Leghátrányosabb Helyzetű Kistérségek Felzárkóztatásának Támogatása program (LEKI) 14,4%-ban, a Területfejlesztési Célú Irányzat 10,5%-ban, a Céljellegű Decentralizált Támogatás (CÉDE) pedig 8,7%-al járult hozzá a megye felzárkóztatási politikájához 2000 és 2009 között (ld. Mellékletek 60. és 61. tábla).

A **Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT)** több mint 43 165 000 000 Ft-tal járult hozzá a megyei területfejlesztési politikához 2004-2006 közötti időszakban. Az NFT Operatív Programjai közül az agrár szektor fejlesztését célzó Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) képviselte a legnagyobb részarányt (28,4%), azonban kiemelkedő volt a terület és településfejlesztési célokat támogató Regionális Operatív Program (ROP) részesedése 22,9% és a humán kapacitások fejlesztését segítő Humán Erőforrás Operatív Program (HEFOP) részaránya is (22,2%). Az NFT forrásainak területi koncentrációjára elmondhatjuk, hogy a Nyíregyházi (27,7%) és az Ibrány-Nagyhalászi kistérség (16,1%) támogatása kimagasló, a többi kistérség részaránya egyik sem éri el a 10%-ot. A Nemzeti Fejlesztési Terv területi és cél szerinti koncentráltságát a Mellékletek között található 62. tábla tartalmazza.

A 2007-2013. közötti költségvetési időszak Európai Uniós forrásfelhasználást meghatározó dokumentuma az **Új Magyarország Fejlesztés Terv (ÚMFT)**, melynek Operatív Programjai ágazatonként jelölik ki a legfontosabb prioritásokat, fejlesztési célokat és a hozzájuk allokált

forrásokat. Vizsgálatunk az Új Magyarország Fejlesztési Terv tekintetében a 2007-2011 közötti időszakra terjedt ki. Az ÚMFT ebben az időszakban több, mint 307 346 000 000 forintot biztosított Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztésére. Ennek az összegnek a legnagyobb részét közlekedésfejlesztésre fordították, a Közlekedésfejlesztési Operatív Program mintegy 42,3%-a a teljes forrás allokációnak. A források második legnagyobb hányadát az Észak-alföldi Regionális Operatív Program (ÉAOP) teszi ki (18,9%), amely alapvetően településfejlesztési célokat támogatott. Kimagasló továbbá a környezeti és energetikai fejlesztéseket prioritások támogató KEOP részesedése (18,2%). A humán infrastruktúra fejlesztését támogató Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program (TIOP) 7,9%, a gazdaságfejlesztést célzó Gazdaságfejlesztési Operatív Program (GOP) 7,5%, a humán erőforrás fejlesztését célzó Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) 4,9%-részarányával rendelkezik a teljes támogatási összegen belül. A források területi koncentráltóságára ismételtelen Nyíregyháza felülreprezentáltsága jellemző (a Nyíregyházi kistérség a források 48,1%-át tudhatja magáénak), jelentős a Mátészalkai kistérség (10,6%) és Záhonyi kistérség (10,3%) részesedése is. A többi kistérségbe ennél jóval csekélyebb forrás jutott.

Az **Új Széchenyi Terv (ÚSZT)** 2010. évtől látja fejlesztéspolitikai célokat Magyarországon. 2010-2012 között regionális szinten az ÚSZT által meghirdetett konstrukciókra beérkezett pályázatok pontosan 39%-a került benyújtásra Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből. Az Irányító Hatóság a megyei szinten beérkezett pályázatok több, mint felét, 907 db-ot ítelt támogatásra alkalmasnak, regionális szinten 2343 db pályázat kapott támogatást. (60%). Az igényelt támogatás összegét tekintve megyei viszonylatban, 42%-os volt a támogatás intenzitása. Ezzel szemben regionális szinten az igényelt támogatás 40%-át kapták meg a pályázók. Az Észak-Alföldi régióban megítélt támogatási összeg 31%-a került Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei pályázókhoz.

Összességében elmondhatjuk, hogy **az ezredforduló óta a magyarországi támogatáspolitikai Budapest és Hajdú-Bihar megye után Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét támogatta legintenzívebben.** Annak az állításnak az igazolása, miszerint a területi különbségek nem csökkentek, hanem növekedtek Magyarországon a rendszerváltás óta, éppen Szabolcs-Szatmár-Bereg megye példája plasztikusan alátámasztja. A Mellékletek között található 66. táblából egyértelműen látható, hogy az ország középső és észak-dunántúli megyéi dinamikusabban fejlődnek (Magyarország centrum térségei), még a megyék túlnyomó többsége évről-évre egyre gyengébben teljesít. **Összességében fontos konklúzió és jól tükrözi a megye helyzetét, hogy önmagukban a jelentős állami és Európai Unió támogatások is csak lassítani tudták Szabolcs-Szatmár-Bereg megye leszakadásának ütemét, és a területi különbségek folyamatosan tovább növekedtek az elmúlt 15 évben is. Ugyanakkor fontos szerepet játszottak abban, hogy hozzájárultak a további fejlesztések hiányzó infrastrukturális feltételeinek megteremtéséhez.**

A regionális fejlődés természetét illetően megoszlanak a vélemények két nagy típusra. A neoklasszikus növekedési elméletek, hosszú távon a regionális gazdaság egyensúlyát tűzik ki célul, amelyben a régiók fejlődését a konvergencia jellemzi. A polarizációs teóriák nem a fejlődés kiegyenlítését, hanem a fejlődési különbségek kiszélesedését, a divergenciát állítják előtérbe (Lengyel–Rechnitzer, 2004). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a fent ismertetett középtávú vizsgálat tükrében a divergencia jeleit mutatja és tartósan perifériális térségnek bizonyul, amely akut válságjegyekkel küzd. Ennek érdekében szükséges a divergencia tendenciáinak fontosabb elemeit számba venni.

A perifériákon bizonyos elszívó hatások érvényesülnek, a centrum elszívja, szinte kiszivattyúzza a mobil termelési tényezőket, mivel előnyösebb munka és létfeltételeket kínál. Ennek a folyamatnak a következő lépése, hogy a perifériákon intenzívebbé válik a gazdasági leépülés. A későbbiekben indulhatnak bizonyos terjedési effektusok (a központ fejlődése jóvoltából fejlődik a periféria is), de az elszívó hatások fölülműlják a terjedési hatásokat (Lengyel–Rechnitzer, 2004).

Napjainkban a terciér és a kvaterner szektornak van óriási szerepe a centrum területek kialakulásában. A dinamikus gazdasági ágazatokat tömörítő központok területi növekedési csomópontként funkcionálnak. Az innovációkat koncentráló régiókat centrumnak, még a többit perifériának tekintik bizonyos teóriák. Egy erőteljes alárendeltségi viszony alakul ki a perifériákon, amely során a potenciálok átszivárognak a centrumokba.

A fent vázolt folyamatok alapvetően jellemzik Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét, amely megmutatkozik a képzett munkaerő elvándorlásában. Súlyos probléma a megye gazdaságában, hogy szekunder szektor gyenge lábakon áll, valamint a kvaterner szektor szinte nincs jelen. A megyében működő multinacionális cégek közül egyik sem telepítette ide a kutatás, fejlesztési, innovációs részlegét. A megye felsőoktatási intézménye nem játszik szerepet kellő mélységben a tudás transzfer biztosításában a gazdasági szektor irányában. Mindez azt vetíti előre, hogy a versenyhátrányok tartóssá válnak. A gazdasági világválság felerősített egész Európában a centrum-periféria kapcsolat erősödését, a centrumok tovább erősödtek, azonban a perifériák meg jobban leszakadtak. Globális és tartós trendnek bizonyul ez az állapot. A fentiek fényében a jövőt **illetően Szabolcs-Szatmár-Bereg megye vonatkozásában (csakúgy, mint Magyarország többi perifériája esetében) nem az lesz a fő kérdés, hogy a divergencia konvergenciává alakul-e, hanem hogy komplex fejlesztéspolitikai beavatkozások segítségével milyen mértékben sikerül csökkenteni a leszakadás mértékét a centrumtérsegekhez viszonyítva.**

2.4 Helyzetértékelés

2.4.1 A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása (SWOT analízis)

(Zárójelben a helyzetelemzés vonatkozó fejezeteinek száma.)

Erősségek	Gyengeségek
- Az országos átlagnál jobb a felszíni és felszín alatti vizek minősége. (1.2.1.5) - A megye gazdag természetvédelmi és NATURA 2000 természeti területekben. (1.2.1.3) - A megye gazdag műemlékben (elsősorban egyházi jellegű), történelmi emlékhelyekben, régészeti lelőhelyekben, népi építészeti és kulturális értékekben. (1.2.2) - A megye gazdag szellemi örökséggel (irodalmi, kultúrtörténelmi emlékek), gazdag hagyományvilággal (gasztronómiai kultúra), rendezvények rendelkezik. Erős a hagyományörzés. (1.2.4.1, 1.2.4.2) - A megye jelentős szerepet tölt be az ország gyümölcsstermesztésében. (1.2.3.1) - Az országosan is elismert helyi termékek kínálata széles. (1.2.4.1) - A megye népessége az országos átlaghoz képest kedvezőbb korösszetételű. (1.2.4.4) - A gumi- és műanyag-feldolgozásban és optomechatronikában országos és nemzetközi szinten is meghatározó vállalkozások működnek. (1.2.3.1) - A kelet-nyugati kereskedelmet támogató logisztikai kapacitással bír a megye. (1.1.2) - A megyében az üzleti infrastruktúra kiépültsége sokat javult, a térség ipari parkokkal, inkubátorházakkal jól ellátott. (1.2.3.3) - Vannak a megyében helyi alapanyagokat feldolgozó, innovatív exportképes végterméket előállító vállalkozások. (1.2.3.1) - A Nyíregyházi Főiskolán nemzetközi színvonalú agrár- és molekuláris kutatóintézet működik. (1.2.6) - Ebben a megyében a legmagasabb az ezer lakosra jutó óvodás gyermekek, valamint általános iskolai tanulók száma. (1.2.6) - Országos és nemzetközi vonzerejű turisztikai centrumok alakultak ki a megyében (pl. Sóstó, Nyírbátor, Máriapócs, Szatmár-Beregi térség). (1.2.3.1) - A megye kulturális-, vallás-, öko-, gasztronómiai- és aktív turisztikai (kiemelten Tiszához kapcsolódó vízi turisztikai) potenciálja jelentős. (1.2.3.1) - A határmenti, periférikus térségek kulturális, természeti értékekben gazdagok, aktív	- NATURA 2000 szigorú szabályozása jelentősen korlátozza ezen területek jobb hasznosítását. (1.2.11) - A megye országon belül földrajzilag periférikus fekvésű – nagy a Budapesttől, gazdasági centrumoktól a távolság. (1.1.2) - Noha a megye gazdag történelmi és kulturális emlékekben, kevés a minősített nemzeti emlékhely. (1.2.2) - A romák által lakott térségeket erős szegregáció jellemzi. (1.2.4.4) - Növekszik a szegénységi küszöb alatt élő (jelentős részben roma) családok aránya. (1.2.4.4) - A természetes fogyás és a magas vándorlási veszteség miatt csökken a megye népességszáma, öregszi a lakossága. (1.2.4.4) - A civil aktivitás az országos átlag alatti. (1.2.4.3) - Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az egy főre jutó GDP alapján az utolsó előtti helyen áll a megyék között (országos átlag 54,5%). (1.2.3.1) - Az infokommunikációs eszközöket használó, 10-nél több főt foglalkoztató vállalkozások aránya ebben a megyében a legalacsonyabb az országban. (1.2.3.1) - A mezőgazdasági területek átlagos aranykorona-értéke messze elmarad az országos átlagtól. (1.2.3.1) - Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az ipari termelékenység csupán fele az országos átlagnak. (1.2.3.1) - Az egy lakosra jutó külföldi befektetések nagysága alapján a megye az utolsó előtti helyen áll. (1.2.3.2) - Az ipari parkok jelentős része alacsony kihasználtságú, hiányos infrastruktúrájú. (1.2.3.3) - Az egy lakosra jutó beruházások értéke jóval elmarad a megyék átlagától – a vállalkozások tőkeszegények. (1.2.3.4) - Gyenge innovációs bázis, a K+F eredmények nem épülnek be a gazdaságba. (1.2.3.5) - Növekszik a fiatal, szakképzett munkaerő elvándorlása. (1.2.4.4) - A megyei idegenforgalmat erőteljes területi koncentráció jellemzi. (1.2.3.1) - Évek óta magas munkanélküliségi ráta. (1.2.4.4)

turisztikai adottságai kiválóak. (1.2.2., 1.2.3.1, 1.2.4.1) • A megyeszékhely nemzetközi jelentőségű turisztikai desztináció. (1.2.3.1) • A megye külső megközelíthetősége közúton és vasúton egyaránt jó. (1.2.5.2) • A megyei kerékpárút hálózat országos szinten is jó kiépítettségű. (1.2.5.1) • Korszerű, megyei szintű, önkormányzati társulási kézben lévő hulladékgyűjtés. (1.2.5.7) • A kórházi ellátás intézményi feltételei kedvezőek, a kórházi ágyak lakosságátlagos száma meghaladja a megyék átlagát. (1.2.6) • A megye oktatási intézményekkel való ellátottsága magas. (1.2.6) • A megye lakásállománya építési év szerint vizsgálva az országoshoz viszonyítva fiatalnak tekinthető. (1.2.7) • Az Alföldön egyedülálló középkori eredetű aprófalvas településszerkezet maradt fenn. (1.2.8) • Az országos átlaghoz képest magas az urbanizációs index, az alföldi átlaghoz képest magas a népsűrűség. (1.2.8) • A megyébe az elmúlt időszakban, országosan is kiemelkedő mennyiségű forrás érkezett. (2.3.3)	• Magas a tartós munkanélküliek és a pályakezdő munkanélküliek aránya. (1.2.4.4) • A megyei nettó átlagjövedelem jelentős mértékben elmarad az országostól. (1.2.4.4) • A megyében az országos átlagnál alacsonyabb képzettségi szint. (1.2.4.4) • A Tiszán és a Szamoson kevés az átkelési lehetőség, ami növeli a Szatmár-Beregi települések elzártságát. (1.2.5.3) • A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya jelentősen elmarad az országos átlagtól. (1.2.5.3, 1.2.7) • A Debrecennel való közúti összeköttetés rossz. (1.2.5.3) • A kistelepülések, illetve Nyíregyháza bizonyos részeinek közösségi közlekedési kapcsolattal való ellátottsága gyenge. (1.2.5.3) • Számos település esetén az áthaladó főút növekvő környezeti terhelést és baleseti kockázatot jelent. (1.2.5.3) • A háziorvosok és házi gyermekorvosok lakosságátlagos száma alacsony (a megye az utolsó előtti helyen áll), a betegforgalom magas. (1.2.6) • A lakosság egészségi állapota az országos átlagnál rosszabb (a születéskor várható átlagos élettartam ebben a megyében az egyik legalacsonyabb). (1.2.6) • A szociális ellátásban (nappali ellátásban, tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézményekben) részesülők népességátlagos száma magas. (1.2.6) • A megye felsőoktatási intézményellátottsága elmarad az országostól – a felsőoktatásban tanuló nappali tagozatos hallgatók lakosságátlagos száma alacsony, a megyék átlagának csupán alig több mint fele. (1.2.6) • A megye kulturális intézményekkel való ellátottsága elmarad az országos átlagtól. (1.2.6) • A lakott lakások felszereltsége, közművekkel való ellátottsága elmarad az országostól. (1.2.7) • Magas az elmaradott és hátrányos (LHH-s) térségek aránya. Akut válságövezetek jelenléte a határmenti övezetekben (1.2.8) • Középvárosok hiánya, számos kisváros esetében hiányoznak a városi funkciók. Funkcionális városhiányos térségek jelenléte. (1.2.8) • Növekedett a területi leszakadás mértéke az elmúlt években az országos átlaghoz képest. (2.3.3) • A megye kedvezőtlen imázsa (nehéz a befektetők és turisták vonzása, rányomja a bélyegét a helyi identitásra)
--	--

Lehetőségek	Veszélyek
- Az V. számú Helsinki folyosó közvetlenül érinti a megyét. - A megye három országgal határos, az EU külső határa, kapcsolat Ukrajna és Oroszország felé, a keleti piacok közelsége. - A megye kedvező feltételekkel rendelkezik megújuló energia előállítására (kisléptékű szélenergia, napenergia, termálvíz, biomassza). - Vallásturizmus iránti európai kereslet növekszik. - Egészséges életmód felértékelődése, aktív turizmus iránti kereslet növekedése - A külső tőkebefektetők érdeklődése erősödik a határ menti térség iránt. - Hungarikumok, tájjellegű termékek (pálinka, lekvár) iránti kereslet országosan és Európai szinten is erősödik (Hungarikum mozgalom). - A lokalizáció felértékelődése a globalizációban (helyi hagyományok, termékek felértékelés). - Biotermékek, egészséges, természetes alapanyagú termékek iránti kereslet növekszik. - Erősödnek a megye nemzetközi testvérmegyei kapcsolatai. - Kistelepüléseken az önellátás szerepe erősödik. - Az M3-as autópálya továbbépítésével a megyén belüli közúti közlekedés javul, a megye kelet-nyugati híd szerepe erősödik. - Szilárd hulladék feldolgozás technológiája fejlődik, új, gazdaságos lehetőségek a hulladék hasznosítására. - Az agglomerációs tendenciák erősödése. - A keleti kapcsolatok erősödésével a Záhonyi vasúti átrakókörszet logisztikai szerepének újra felértékelődik. - Debrecen-Nyíregyházi térség agglomerációs és szuburbanizációs tengellyé válik - A periférikus határmenti területek térségi, gazdasági, idegenforgalmi és kulturális kapcsolatainak reintegrálódása, reorganizálódása az egykori, határon túl rekedt centrumokkal - Határok lebomlása (a schengeni határok kiterjesztése Romániára)	- A határon túlról eredő folyóknak (Tisza, Szamos, Túr) magas a szennyezési kockázata. - Az importból származó hagyományos energiahordozóktól való függés jelentős ellátási kockázatokat hordoz magában. - Egyes termálkutak esetében a rétegyomás csökkenés mértéke kritikus. - Magas az árvíz kockázat a megye jelentős területén. - Kiemelkedően magas a belvíz kockázat a megyében. - Az építészeti és kulturális örökség gazdátlansága következtében jelentős állagromlás következik be. - Gazdaságpolitikai tényezők miatt a befektetői érdeklődés csökken. - Nem jön létre összefogás a gazdasági szereplők körében az egységes piacra jutás, a közös marketing érdekében. - A felsőoktatás átalakítása miatt a megye elveszíti felsőoktatási kapacitásainak jelentős részét. - Nem, vagy csak nagyon lassan épül ki a nagysebességű vasúti kapcsolat a megyeszékhelyig. - A jövőbeli gyorsforgalmi úthálózat fejlesztések elkerülik a hagyományos fejlesztési csomópontokat. - A kelet-nyugati vasúti tranzitforgalom növekvő mértékben kerül ki a megyét. - Az aszályos időszakok növekedése negatív hatással van a mezőgazdasági termelésre. - A vidéki települések szegregálódásának erősödése. - Aprófalvas térségek sorvadása. - A gazdasági válság hatására centrum-periféria viszony felerősödése, a perifériák helyzete tovább romlik egész Európában. - A határmenti térségek leszakadása erősödik.

2.4.2 A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása

2.4.2.1 Legfontosabb következtetések

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a **rendszer váltás óta folyamatosan azért küzd, hogy leszakadását csökkentse** az ország fejlettebb régióihoz képest. Az elkészült megyei fejlesztési stratégiák szinte mindegyike a **GDP dinamikus növelését**, a lemaradás fokozatos csökkentését tűzte ki célul.

A különbség csökkentésére tett **erőfeszítések** sajnos rendre **kudarcba fulladtak**, hiszen a megye több mint 20 év elteltével is az **utolsó előtti helyen áll országos összehasonlításban**, és a leszakadás mértéke sem csökkent.

Nem lenne igazságos ugyanakkor azt állítani, hogy semmilyen előrelépés nem történt; valójában **számos olyan** (elsősorban költséges infrastrukturális-) **fejlesztés valósult meg, amely jó alapokat biztosíthat a következő időszakra:**

- **Kiépült a kommunális infrastruktúra**, a legégetőbb hiányosságok megszűntek, ezen a területen már nincs a megyének jelentős lemaradása (kivéve a szennyvíz- és csapadékvízvezetés terén);
- **Kiépült és megújult a közintézmények jelentős része** – a megye néhány terület kivételével mennyiségileg és minőségileg is egyaránt megfelelő kapacitásokkal rendelkezik;
- **Megépültek**, illetve belátható időn belül elkészülnek a megye **külső megközelíthetőségét biztosító fő közlekedési útvonalak** (M3, 4-es út);
- **Települések, településközpontok megszépültek** – igaz ez a városokra és a kistelepülésekre egyaránt;
- **Kialakult néhány turisztikai centrum, országos hírű programsorozatok** jöttek létre, bebizonyosodott, hogy kitartó munkával és a megfelelő fejlesztésekkel lehet eredményeket elérni és látogatókat vonzani ebbe a megyébe is;
- **Letelepült és hosszú távra elkötelezte magát néhány külföldi nagybefektető**, és megerősödött néhány innovatív megyei vállalkozás;
- **Kiépült a megyében az ipari parkok hálózata**, és noha ezeknek egy része még üresen áll, potenciálisan kedvező feltételeket biztosítanak a vállalkozások, befektetők számára.

Persze a (nagyon fontos) **pozitív fejlemények mellett** a helyzetelemzés és a SWOT tanúsága szerint **továbbra is súlyos problémákkal néz szembe a megye** számos területen:

- A **lakosság egészségi állapota riasztó**, az egészségügyi alapellátás komoly hiányosságokat mutat;
- Az **aktivitási ráta rendkívül alacsony**, a munkanélküliség magas;
- Országosan a legmagasabb a **leghátrányosabb helyzetű térségek** száma, ahol az emberek jelentős része küzd napi megélhetési problémákkal;
- Kiemelkedően **magas a szegénységi küszöb alatt élő családok száma** (különösen a romák körében) a kistelepüléseken;
- A **termelékenység drámai mértékben elmarad az országos szinttől** is, a megyei **kisvállalkozások** jelentős része súlyos **versenyképességi problémákkal néz szembe** (pl. infokommunikációs háttér gyengesége);
- A megye mezőgazdaságát – mely gyümölcsstermesztésben kiemelkedő minőség előállítására képes – folyamatosan **belvíz, aszály és számos területen árvíz fenyegeti**, az előállított **mezőgazdasági termékek** jelentős hányada komoly hozzáadott érték nélkül, **alacsony feldolgozottsági szinten** hagyja el a megyét;
- A **megye** – kedvező korstruktúrája ellenére – folyamatosan és növekvő mértékben **veszíti el a fiatal, tehetséges szakembereket**.

2.4.2.2 Meghatározó alapelvek

Mindezeket a tényezőket együttesen vizsgálva egyértelművé válik, hogy elérkezett a **paradigmaváltás ideje** a megye fejlesztésében – a megye **valós adottságaira, reálisan felmért komparatív előnyeire építő**, a célcsoportokat, piaci lehetőségeket és a konkurenciát is figyelembe vevő, **erőteljesen fókuszált** megyei fejlesztéspolitikára van szükség, amely - szakítva számos bevett, hagyományos célkitűzéssel - új alapelvekre épít.

1. **Növekedés helyett fejlődés.** Le kell számolni a gyors növekedés illúziójával, azzal, hogy a megye belátható időn belül felzárkózik a fejlettebb térségekhez. Reálisan a további leszakadás ütemének csökkentését, majd megállítását lehet célul kitűzni. Építve a megye adottságaira és figyelembe véve a környezeti tendenciákat is – egy **olyan stratégiát kell kialakítani, amelyben a gazdasági növekedés kizárólagossága helyett az emberek életminősége, és ezzel összhangban a környezet minősége áll a középpontban.** Ez nem jelenti azt, hogy le kell mondani a gazdasági növekedésről, hiszen az életminőségnek fontos összetevője a minél több ember számára elérhető értelmes munka és a megfelelő jövedelem. A fejlődésnek befogadónak is kell lennie: szembe kell nézni az elmaradott térségek problémáival csakúgy, mint a mélyszegénységben élők és a roma kisebbség helyzetével.
2. **Extenzív helyett intenzív fejlődés.** A fejlesztési kihívásokat még ma is szinte kizárólag infrastruktúra-fejlesztéssel kívánjuk orvosolni, miközben – ahogyan arra már rámutattunk – a megyében az infrastrukturális feltételek többnyire jók, a súlyos problémák kiküszöbölésre kerültek. Ennek megfelelően a megye fejlődésében **új orientációra van szükség**; a hardverhez hozzá kell rendelni a szoftvert – **az eddigieknél sokkal erőteljesebben kell koncentrálni a puha telepítési tényezők megteremtésére. Ki kell alakítani mechanizmusokat, létre kell hozni professzionális és hosszú távon is működőképes, a megye fejlődésének különböző aspektusait támogató szervezeteket** (pl. marketing, értékesítésösztönzés, befektetésösztönzés, szociális foglalkoztatás), segíteni kell az innovatív, fejlődőképes megyei vállalkozások megerősödését. A megújuló energiaforrások hasznosításán keresztül csökkenteni kell az intézmények, vállalkozások és lakosság költségeit, az elmaradott térségben ösztönözni szükséges az önfenntartó képességet.
3. **Területileg differenciált fejlesztés.** További fontos szempont, hogy a fejlettségi szint, az adottságok és fejlődési potenciál tekintetében is lényeges különbségek vannak a megyén belül is. Ennek megfelelően területileg is differenciált beavatkozásokra van szükség. Az eddiginél **erőteljesebben kell támaszkodni a megyeszékhely, Nyíregyháza, és a gazdasági decentrumok (Nyírbátor, Mátészalka, Kisvárd-Záhony) gazdasági dinamizáló szerepére, erősíteni szükséges a Nyíregyháza-Debrecen agglomerációs tengely fejlődését, pozitív hatásaikat pedig ki kell terjeszteni a megye többi részére. Célzott beavatkozások** szükségesek a megye **leghátrányosabb helyzetű térségeiben**, a külső periferián elhelyezkedők esetében a határmentiségből fakadó lehetőségek intenzív kihasználására is építve.
4. **Fejlesztési források kizárólagossága helyett komplex fejlesztéspolitikai válaszok.** A fejlesztéspolitikának, csak egyetlen – bár kétségkívül fontos – elemét jelenti az Európai Unió források – csak támogatási forrásokra támaszkodva a megye leszakadásának csökkentése nem lehetséges. Adott esetben egy-egy jól célzott szakpolitikai döntéssel, jogszabályváltoztatással sokkal jelentősebb – és tartósabb – eredményeket lehet elérni, mint támogatáspolitikai döntésekkel. Olyan megyei **fejlesztési stratégiára** van ennek megfelelően szükség, amely az Európai Unió források mellett egyaránt **épít a megye belső erőforrásainak jobb kihasználására, a helyi közösségek és vállalkozások erőteljesebb bevonására, a megye érdekeit szolgáló jogszabályi változásokra, szakpolitikai döntésekre és bizonyos esetekben egyedi kormányzati kedvezményekre is.**

2.4.2.3 A beavatkozások irányai

Mindezeket figyelembe véve **előzetesen kijelölhetőek a beavatkozások legfontosabb irányai**, amelyekre a szűkös erőforrásokat koncentrálni kell.

I/1 Foglalkoztatás bővítése a gazdaság erősítésén keresztül

A megfelelő jövedelmet biztosító munkahelyek számának jelentős bővítése elengedhetetlen ahhoz, hogy a megye végérvényes leszakadását megállítsuk. Ennek elsődleges feltétele a megye gazdasági alapjainak megerősítése – a meglévő belső adottságokra támaszkodva. Ennek érdekében négy területre célszerű koncentrálni:

- **I/1.1 Az élelmiszerfeldolgozás erősítése fókuszált módon.** A megye néhány meglévő kedvező mezőgazdasági adottságának kihasználása érdekében fontos az élelmiszerfeldolgozó kapacitások fejlesztésének ösztönzése, a helyi feldolgozás erősítése – de fókuszált módon és komplexen (ide tartozik tehát a szükséges termelési kapacitás és az értékesítési lánc kialakítása, megszervezése is). Az élelmiszerfeldolgozás erősítésének két fontos eleme van: (i) egyrészt a kisebb térségek, településcsoportok ellátását szolgáló helyi feldolgozókapacitások megerősítése, (ii) másrészt a nagyobb, exportképes feldolgozókapacitások erősítése, amelyek:
 - a megyében megtermelt mezőgazdasági termékekre támaszkodnak;
 - jelentős hozzáadott értéket generálnak;
 - innováción, innovatív megoldásokon alapulnak;
- **I/1.2 A megye pozicionálása, marketing és külső befektetések ösztönzése.** Az alapelvekkel összhangban a korábbinál lényegesen nagyobb **hangsúlyt kell fektetni a megye pozicionálására, imázsának építésére, és erre támaszkodva komplex marketing tevékenységekre.** A marketing munkának a **turisták** mellett kiemelt célcsoportját jelentik a **potenciális befektetők**, hiszen a megyei vállalkozások tőkeszegények, ezért a megye gazdaságának dinamizálásához külső vállalkozói tőke bevonása is elengedhetetlen. Az ehhez szükséges infrastruktúra (ipari parkok, ipari területek) kiépültek, aktív befektetésösztönzési munkára, határozott kormányzati szándékokra és döntésekre van ahhoz szükség, hogy ezekbe vállalkozások települjenek. A befektetésösztönzési tevékenység kapcsán fontos a **földrajzi koncentráció** – elsődlegesen a már azonosított **gazdasági centrumokra és decentrumokra**, továbbá a fokozatos elmozdulás a **magasabb hozzáadott értéket képviselő ipari termelő egységek** letelepítése irányába.
- **I/1.3 Megyei szinten összehangolt turizmus.** Az elmúlt évek fejlesztéseinek eredményeként **Nyíregyháza népszerű turisztikai célponttá** vált, az ideérkező turisták száma évről évre növekszik. Ennek **pozitív hatásai kiterjeszthetők** és egyben az átlagos tartózkodási idő is növelhető azzal, ha a megyében **néhány kiemelt turisztikai vonzerőre** (Nyírbátor-Máriapócs és környéke, a Szatmár-Beregi térség) támaszkodva megyei szinten **összehangolt turisztikai termékek** kerülnek kialakításra és megvalósításra, illetve a turizmus promóciója is megyei szintű koordinációval valósul meg.
- **I/1.4 A felsőoktatási és innovációs kapacitás erősítése.** A megye gazdaságának korszerűsítéséhez elengedhetetlen az innovációs potenciál megerősítése – jelenleg ezen a területen nagyon gyengék az alapok. **Erős, a megyei gazdaság szerkezetét tükröző K+F bázisra és valóban működő innovációs közvetítő szervezetekre** van szükség – ehhez elengedhetetlen a megyében minden tekintetben korszerű, a gazdaság igényeihez alkalmazkodó felsőoktatási kapacitás megléte, valamint a megyén kívüli városok felsőoktatási intézményeivel való együttműködés erősítése.

I/2 Környezetbarát mobilitás

A foglalkoztatási helyzet javításának – a gazdaság erősítése mellett - egyik kulcsfeltétele, hogy a munkaerő eljusson a munkahelyekre. Nem várható, hogy a kistelepüléseken is jelentős mennyiségben munkahelyek keletkeznek, ezért fontos, hogy az **emberek egyszerűen, gyorsan és olcsón (és természetesen a környezetet minél kevésbé terhelő módon) juthassanak el a városokba, gazdasági centrumokba**. Ehhez szükséges a megyén belül még **hiányzó közlekedési kapcsolatok kiépítése, a közösségi közlekedés fejlesztése**, megfelelő szervezése, minél nagyobb mértékben történő átállítása alternatív energia használatára, valamint a **környezetbarát egyéni** (elsősorban kerékpáros) **közlekedés** kedvező feltételrendszerének kialakítása.

I/3 Alternatív energiatermelés és felhasználás elősegítése

Az alternatív / megújuló energia felhasználásának növelésével jelentősen csökkenthető mind a vállalkozások, mind a közszféra, mind pedig a háztartások „működési” költsége, és oldható a megye jelenleg erőteljes energiafüggősége, kitettsége. Az energia helyben történő megtermelésének pedig jelentős közvetlen gazdaságélénkítő hatása is van. Fontos hogy a **közszféra létesítmények minél nagyobb mértékben használjanak megújuló energiát** és minél energiahatékonyabban működhessenek. A „piac” élénkítése érdekében fontos a megfelelő **szabályozás, a kedvezmények és támogatások biztosítása a vállalkozások és a lakosság számára**. Végül pedig erősíteni szükséges az **alternatív energia előállításának innovatív módjait** és erre építve a **környezetipart**.

I/4 Leszakadó rétegek, ezen belül a romák felzárkóztatása

A megyében komoly, és folyamatosan növekvő problémát **jelent a kistelepülések szegregálódása, a külső perifériák, leghátrányosabb helyzetű térségek egyre erősödő leszakadása**. Ezen a településeken a **lakosság egyre növekvő hányada – köztük jelentős számban roma emberek - él mélyszegénységben, kilátástalan helyzetben**. Ez **komplex, foglalkoztatási, lakhatási, oktatási, szociális és integrációs, kérdés**, melyre ennek megfelelően integrált választ kell adni. Noha a leszakadó rétegek helyzetének kezelése **nem csak megyei kompetencia**, Szabolcs-Szatmár-Bereg **megyének** egyrészt egyértelmű **érdeke, hogy megfelelő megoldás szülessen**, másrészt számos olyan kapcsolódó beavatkozás van, amely megyei szinten végezhető el leghatékonyabban.

A **felzárkóztatás egyik kulcseleme a foglalkoztatás biztosítása, a szociális foglalkoztatás működő mechanizmusának** megteremtése, amely megalapozhatja a tartós munkanélküliek nyílt munkaerőpiacra történő visszavezetését. Olyan szociális foglalkoztatási modellre van szükség, amely:

- valódi értékteremtést és nem látszatfoglalkoztatást szolgál
- olyan területekre koncentrálna, amelyeket a vállalkozói szféra nem elégít ki;
- segíti a kistelepülések önellátó képességének erősítését;
- a közmunka programok mellett más modelleket (szociális szövetkezet, szociális vállalkozások) is alkalmaz.

EU 11 tematikus célokhoz való kapcsolódás

Az alábbi táblázat összefoglalóan mutatja be a helyzetelemzés és a fejlesztési irányok kapcsolódását az EU 2014-2020 közötti időszak 11 tematikus célterületéhez.

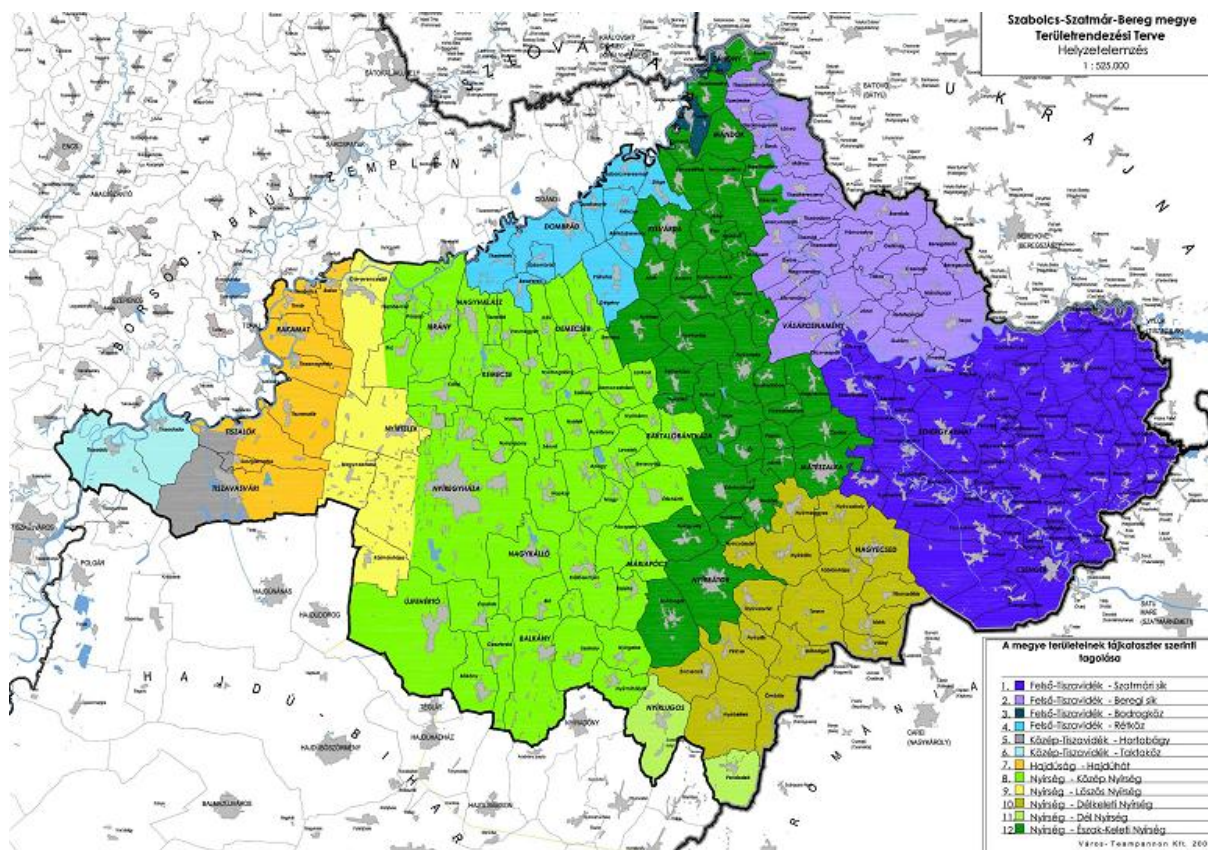
Az EU 2014-2020 közötti időszak 11 tematikus célterülete	Helyzetelemzés vonatkozó fejezete	Fejlesztési irány kapcsolódása
1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése	1.2.3.1 Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai – Vállalkozások 1.2.3.5 A területi innovációs potenciál	I/1 Foglalkoztatás bővítése a gazdaság erősítésén keresztül – I/1.4 A felsőoktatási és innovációs kapacitás erősítése
2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása	1.2.3.1 Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai – Vállalkozások 1.2.3.3 A termelési infrastruktúra állapota	
3. A KKV-k, az agrár- és halászati szektor versenyképességének növelése	1.2.3.1 Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai – Vállalkozások; Mezőgazdaság	I/1 Foglalkoztatás bővítése a gazdaság erősítésén keresztül – I/1.1 Az élelmiszerfeldolgozás erősítése fókuszált módon
4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban	1.2.1.5 Felszíni és felszín alatti vízkészletek, szennyezett területek számbavétele 1.2.1.6 Energiaforrások 1.2.5.6 Energiaellátás	I/2 Környezetbarát mobilitás I/3 Alternatív energiatermelés és felhasználás elősegítése
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése	1.2.1.5 Felszíni és felszín alatti vízkészletek, szennyezett területek számbavétele 1.2.1.7 Vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvívveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés)	
6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése	1.2.1 Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapota	
7. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása	1.2.5.1 Vonalas rendszerek, létesítmények 1.2.5.2 Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok 1.2.5.3 Közlekedési kapcsolati hiányok	I/2 Környezetbarát mobilitás
8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése	1.2.4.4 Humán erőforrások – Foglalkoztatási viszonyok	I/1 Foglalkoztatás bővítése a gazdaság erősítésén keresztül I/2 Környezetbarát mobilitás
9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem	1.2.4.4 Humán erőforrások - Kisebbségek helyzete 1.2.6 A települések intézmény-felszereltsége – Szociális intézmények	I/4 Leszakadó rétegek, ezen belül kiemelten a romák felzárkóztatása
10. Beruházás az oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba	1.2.4.4 Humán erőforrások – Humánkapacitások 1.2.6 A települések intézmény-felszereltsége – Oktatási intézmények	I/1 Foglalkoztatás bővítése a gazdaság erősítésén keresztül – I/1.4 A felsőoktatási és innovációs kapacitás erősítése
11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása	1.2.6 A települések intézmény-felszereltsége	

3. Melléklet

3.1 Az elemzést kiegészítő ábrák, táblázatok

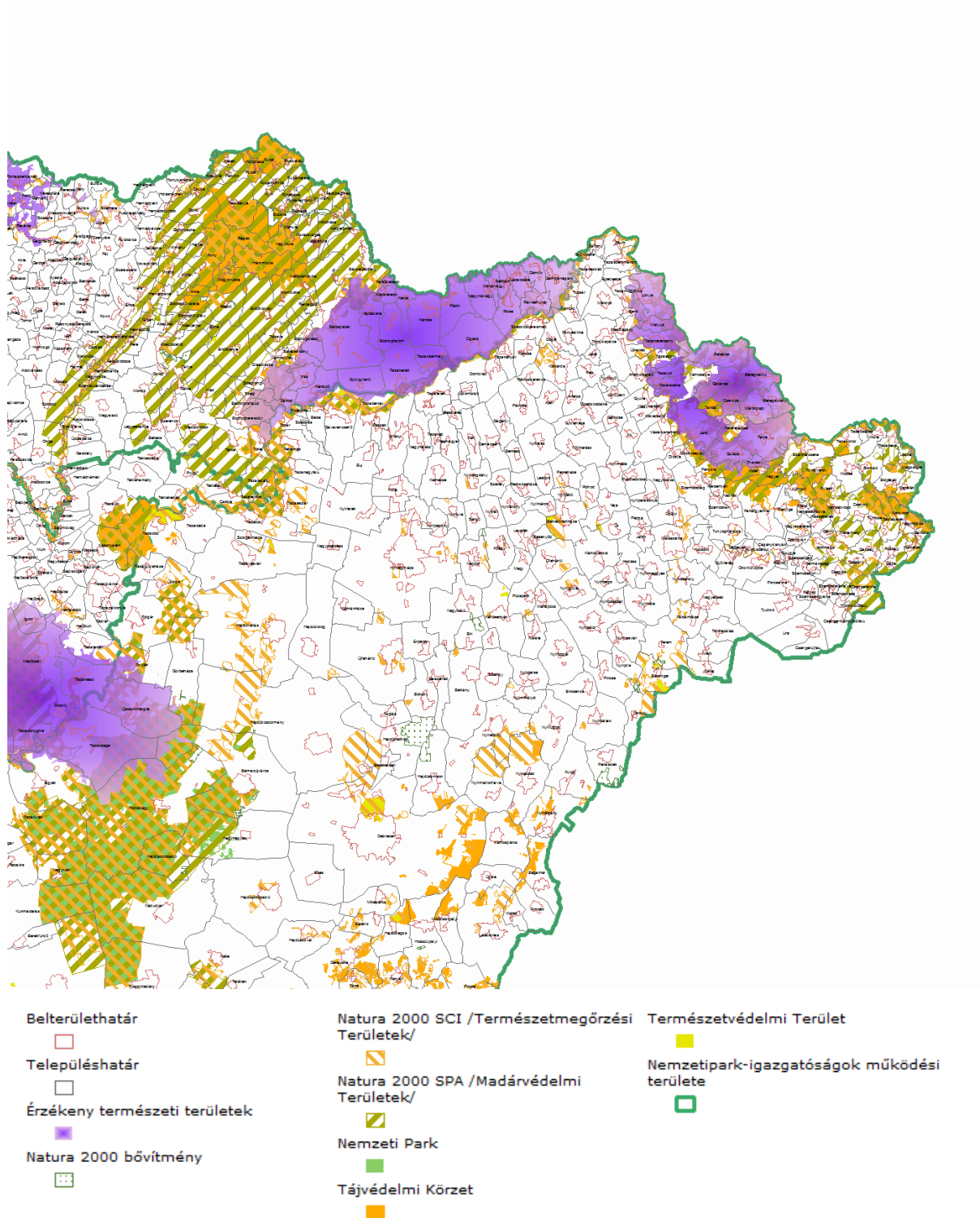
3.1.1 Természeti adottságok

41. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg területének tájkataszter szerinti tagolása



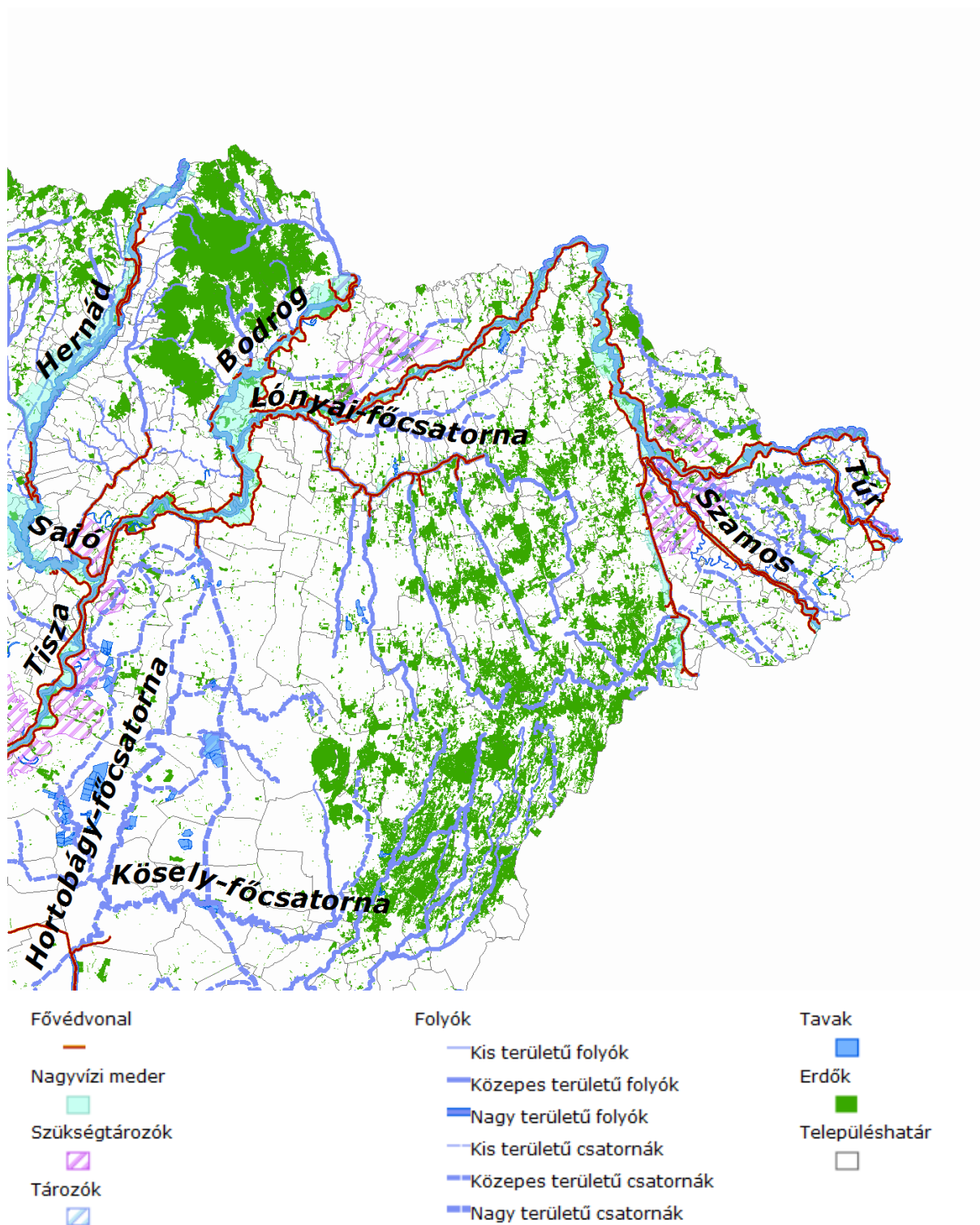
Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, 2009

42. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye védett természeti területei



Forrás: www.teir.hu (http://arcgis.vati.hu/teirgis_termeszetvedelem/)

43. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye természeti környezete



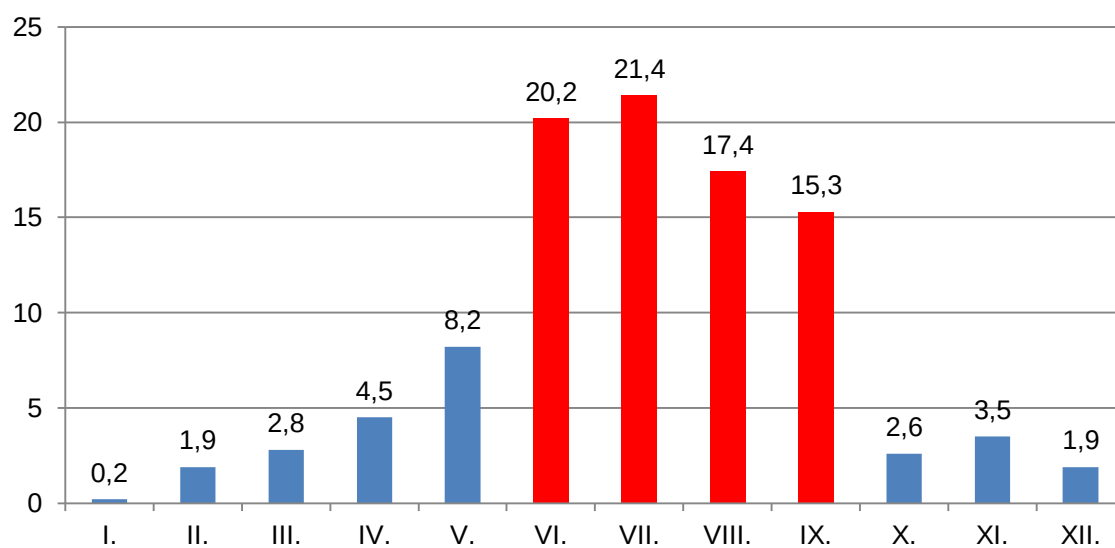
Forrás: www.teir.hu (http://arcgis.vati.hu/teirgis_termeszeti_kornyezet/)

11. tábla: Természetvédelmi területek

	Természetvédelmi Terület Védetté nyilvánítás	A védettség fenntartásáról rendelet	A védettség indoka és célja:	A védett terület kiterjedése
Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet	4/1982. (XI.20.) OKTH rendelet	142/2007. (XII.27.) KvVM rendelet	A területen található természetes növénytársulások (az egykori nagy kiterjedésű, mocsár- és lápfoltokkal átszótt erdőtakaró maradványai, a tőzegmohás- és égerlápok) megőrzése, az ezekhez kapcsolódó életközösségek, a Szatmári- és Beregi-síkra jellemző tájképi adottságok, a táj jellegét meghatározó formakincs, vízfolyások, állóvizek, gyepek, fáslegelők és fasorok rendszerének, a tájszerkezetnek a megóvása	21 891,7 ha
Bátorligeti- Ősláp	115.520/1950. OTT határozat;	38/2007. (X.18.) KvVM rendelet.	A táj jellegzetes arculatának és természeti értékeinek a megőrzése, különös tekintettel az Ősláp jellegzetes pangó vizes, lápos, zsombékos élőhelyeire, az itt előforduló különleges vegetációtípusokra (nyírláp, fűzláp, zsombékos lápterületek és láprétek), valamint ezen élőhelyek természetes növény- és állatvilágára.	52,7 ha
Fényi-erdő	1660/1953. OTT határozat	49/2007. (X.18.) KvVM rendelet	Egykor a Nyírség nagy részét borító erdőtársulások legnagyobb egybefüggő maradványterületének, az itt előforduló növénytársulásoknak (nyírlápok, rekettyefüzesek, vízkedvelő tölgy-köris-szil ligeterdők, homoki tölgyesek, homokpuszta gyeptársulások) és a rendkívül változatos formakincsű terület sajátos növény- és állatvilágának a megóvása.	297,7 ha
Kállósejéni Mohos-tó	177/1954. OTT határozat	56/2007. (X.18.) KvVM rendelet	A Kállósején mellett található egykori folyóvölgyben kialakult természetes növénytársulásoknak (ingóláp, égeres fűzláp) megőrzése, valamint a terület sajátos növény- és állatvilágának a megóvása.	95,0 ha
Cégénydányádi -park	856/1959. OTT határozat	42/2007. (X.18.) KvVM rendelet	A területen található, természettudományi és esztétikai szempontból rendkívül értékes növénygyűjtemény megőrzése, valamint az élővilág természet közeli életfeltételeinek biztosítása.	12,9 ha
Tiszavasvári Fehér-szik	4/1977. OTvH határozat	81/2007. (X.18.) KvVM rendelet	A területen található szikes tóhoz kapcsolódó természetes szikes növénytársulásoknak (zsiókás, sziki kákás élőhelyek, szikpusztai gyepek, vakszikfoltok) és a területen élő jellegzetes sziki növény- és állatfajoknak a megőrzése, valamint a gazdag madárvilág zavartalanságának a biztosítása.	184,9 ha
Tiszadobi ártér	10/1977. OTvH rendelet	145/ 2007. (XII.27.) KvVM rendelet	A Tisza ártere jellegzetes arculatának, a holtágaknak, nádasoknak, ártéri erdőknek, illetve ezen élőhelyek természetes növény- és állatvilágának megőrzése (különös tekintettel a területen található	1021,2 ha

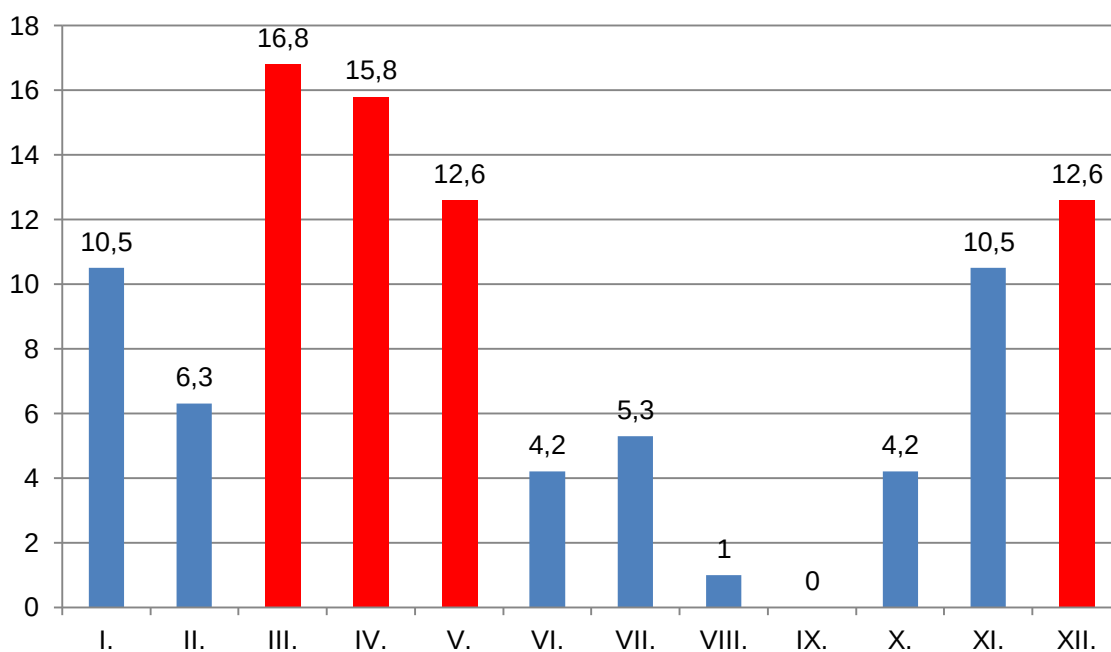
	Természetvédelmi Terület Védetté nyilvánítás	A védettség fenntartásáról rendelet	A védettség indoka és célja:	A védett terület kiterjedése
			tölgy-köris-szil keményfa ligeterdőre), a védett madarak háborítatlan fészkelő- és táplálkozóhelyének, vonulásának biztosítása.	
Baktalórántházi- erdő	11/1977. OTvH határozat	35/2007. (X.18.) KvVm rendelet	A Nyírség homokterületeit egykor borító hatalmas kiterjedésű gyöngyvirágos-tölgyes gyertyános-tölgyes társulások egyik utolsó egybefüggő maradványának, a terület sajátos növény- és állatvilágának a megóvása.	310,9 ha
Tiszatelek- Tiszaberceli- ártér	10/1978. OKTH határozat	80/2007. (X.18.) KVVm rendelet	A védettség indoka és célja: a Tisza-menti táj jellegzetes tájképi értékeinek és a területen előforduló, az ártérre jellemző természetes növénytársulásoknak (fűz-nyár ligeterdők, tölgy-köris-szil ligeterdők) megőrzése, valamint a terület sajátos növény- és állatvilágának megóvása.	1021,3 ha
Bátorligeti- legelő	5/1986. (VIII.21.) OKTH rendelkezése	37/2007. (X.18.) KvVm rendelet	A területen található homokpusztai gyeptársulások védett, illetve fokozottan védett, ritka növényfajainak megóvása, valamint a növénytársulásokhoz kapcsolódó állatvilág megőrzése.	23,4 ha
Kaszonyi-hegy	15/1991. (XII.24.) KTM rendelet		A Beregi-síkból kiemelkedő szigetvulkán és a rajta kialakult fajokban gazdag állatvilágnak otthont adó, változatos növényvilág, az ezüsthársas szurdokerdő habitusú, valamint a kocsánytalan-dárdáskarójú tölgyesek fás vegetációinak, a hegy gyeptársulásainak védelme és tájképi értékeinek megőrzése.	159,8 ha
Vajai-tó Természetvédel mi Terület	3/1996. (IV.17.) KTM rendelet		A Vajai-tó az ország azon ritka helyei közé tartozik, ahol még fellelhetők az úszó lápszigetek, s megfigyelhetők az azokon megtelepedett különleges, jégkorszakból visszamaradt ritka növények is. A legkülönlegesebb értékei a tőzegráfrányos nádasokban és a füzesekben-égeresekben találhatók. Egyik legértékesebb ritkasága a tarajos pajzsika, mely Magyarországon jégkori vagy korai holocén relikturnak tekinthető. A másik érdekessége a kúszó csalán, mely főleg a tőzegráfrányos nádasokban él. A hagymaburok különleges, egyáltalán nem feltűnő, apró termetű, kis, zöld virágú, fokozottan védett orchidea-féle, alig 3-4 hazai termőhellyel.	78 ha

44. ábra: Az évi 24 órás nagycsapadékok éven belüli százalékos eloszlása



Forrás: A 2001 márciusi felső-tiszai árvíz c. könyv alapján (Tisza- Tivadar)

45. ábra: A legnagyobb tiszai vízállások éven belüli eloszlása



Forrás: A 2001 márciusi felső-tiszai árvíz c. könyv alapján (Tisza- Tivadar)

12. tábla: Szennyezett területek számbavétele – FAVI-KÁRINFO adatok

Sor-szám:	Település	Hrsz	Ügyfél megnevezése	Környezeti probléma Helyszín / káresemény leírása	Jellemző szennyező- anyagok	Kármentesítés szakasza
1	Csenger	351	MOL RT.	üzemanyagtöltő tartályátalakítás	pH, TPH, Benzol, Toluol, Etil- benzol, Xilolok, Egyéb alkil- benzolok	monitoring
2	Fehérgyarmat	0235/2	Tiszántúli Vágósertés Kft.	üzemanyagtöltő általi szennyezés	TPH	monitoring
3	Fényeslitke	027/21, 22	MÁV ZRT.	üzemanyag átfejtő állás, feladó kút és hordós olajtároló környezete	pH, TPH, Benzol	monitoring
4	Fényeslitke	432/9	MÁV ZRT.	vasúti pályatest környezete tehervonat balesete során petróleummal szennyeződött	pH, TPH, PAH, Benzol	monitoring
5	Kisvárdá	3196	CAROFLEX Fékbetétgyár Kft.	kiemelt 2 db fűtőolaj tároló tartály környezete	pH, TPH, NH ₄ , NO ₂ , NO ₃ , PO ₄ , SO ₄	monitoring
6	Kisvárdá	3718/3, 3718/7-9	VÁRDA-FERRO KFT.	szénhidrogén szennyezés	TPH, Ammónium, Nitrát, Foszfát, Szulfát	monitoring
7	Kótaj	1352/5	ZÖLD BÁRÓK KFT.	üzemi üzemanyagtöltő állomás környezete	pH, vez.kép, TPH	monitoring
8	Mátészalka	2767/4	ALFÖLDI KÖRNYEZETVÉDELMI KFT.	kiemelt 1 db 25 m ³ -es tűzelőolaj tartály környezete	pH, TPH, Benzol, NH ₄ , NO ₃ , PO ₄ , SO ₄	monitoring
9	Mátészalka	2636/2, 2636/3, 2636/8	MÁV ZRT.	üzemanyag feladó és lefejtő berendezések és föld alatti üzemanyagtartályok által okozott szénhidrogén szennyezés	TPH	monitoring
10	Mátészalka	0200	SZALKAI ZÖLD KÖR KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS TURISZTIKAI EGYESÜLET	volt oxidációs tó	pH, NH ₄ , NO ₂ , NO ₃ , SO ₄ , PO ₄ , Cu, Ni, Pb, Cd, Zn, Ba, As, Se, TPH	monitoring
11	Nyírbátor	1018/1	BUNGE ZRT.	növényolajgyár teljes területe állapotfelmérése	TPH, NH ₄ , NO ₃ , PO ₄ , SO ₄ , As, B, Ni, Pb, BTEX, PAH, Fenol, Növényolaj	monitoring
12	Nyíregyháza	2722/3	ENI HUNGÁRIA ZRT. (AGIP HUNGARIA ZRT.)	közforgalmi üzemanyagtöltő kútoszlop meghibásodás	TPH, PAH naftalinok nélkül, Benzol, pH, NH ₄ , NO ₃ , PO ₄ , SO ₄	monitoring
13	Nyíregyháza	5824	ERŐMŰ KFT.	üzemi pakuratóróló	pH, TPH, PAH, NH ₄	monitoring

Sor-szám:	Település	Hrsz	Ügyfél megnevezése	Környezeti probléma Helyszín / káresemény leírása	Jellemző szennyező- anyagok	Kármentesítés szakasza
					NO ₂ , NO ₃ , PO ₄	
14	Nyíregyháza	6705/4	MÁV ZRT.	kisvasút területe üzemanyagfeladó kút környezete	TPH, PAH	monitoring
15	Nyíregyháza	6705/4	MÁV ZRT.	MÁV Állomás területe	TPH	monitoring
16	Nyíregyháza	6705/23	MÁV ZRT.	szertár és gépészeti főnökség területe	pH, TPH + G-8 kútból NH ₄ , NO ₂ , NO ₃ , PO ₄ , SO ₄	monitoring
17	Nyíregyháza	6876/4	MICHELIN HUNGÁRIA KFT.	önkéntes tényfeltárás épület alatt kenőolaj szennyezést talált	pH, vez.kép, TPH	monitoring
18	Nyíregyháza	0430/6	NYÍREGYHÁZA MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA	repülőtér, üzemanyag tárolás	TPH	monitoring
19	Nyíregyháza	0518/33, 0517	NYÍREGYHÁZA MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA	volt Báthory laktanya üzemanyagtárolás	TPH	monitoring
20	Nyíregyháza	8544/13 HRSZ	SZEGFÜNÉ SZILÁGYI RITA	közforgalmú üzemanyagtöltő tártálpark	pH, TPH, Benzol, az F1 kútból ammónium, nitrít, nitrát, foszfát, szulfát	monitoring
21	Nyírlugos	88-92, 95/1-2, 96/1-2, 958, 1054, 1057, 1097, 1098	TIKÖVIZIG	volt malom fűtőanyag szennyezése	pH, TPH, BTEX, PAH, Naftalinok, Fenol, Krezol, összes Fenolok, NO ₃ , PO ₄ , SO ₄	monitoring
22	Nyírtass	0187/16	GYÖNGYHARMAT EBT.	volt üzemanyagtöltő tartályok	pH, TPH, Benzol, Etil-benzol, Xilolok, Ammónium, Nitrít, Nitrát, Foszfát, Szulfát	monitoring
23	Pócspetri	039/5	PETRI SZÖVETKEZET	üzemi üzemanyagtöltő állomás környezete	pH, TPH	monitoring
24	Tiszabездéd	09/4	MÁV ZRT.	"Eperjeske rendező pályaúdvár" elnevezésű terület üzemanyag tároló tartályok környezete	mindkét kútból: pH, TPH, benzol, ERF-1 kútból NH ₄ , NO ₂ , NO ₃ , PO ₄ , SO ₄	monitoring
25	Újfehértó	012/2	MOL RT.	üzemanyagtöltő állomás	pH, TPH, NH ₄ , NO ₂ , NO ₃ , PO ₄ , Benzol, Toluol, Etil-benzol, Xilolok, Egyéb alkilbenzol összesen	monitoring
26	Vaja	0143/2 HRSZ	SKOL KFT.	közforgalmú üzemanyagtöltő tartálycseré helyszíne	pH, TPH, BTEX, Ammónium, Nitrát, Foszfát, Szulfát	monitoring
27	Záhony	72-73. sz. takarítóvágányok "B" terület	MÁV ZRT.	helytelen műtrágyatárolás,	pH, vez.kép, NH ₄ , NO ₂ , NO ₃ ,	monitoring

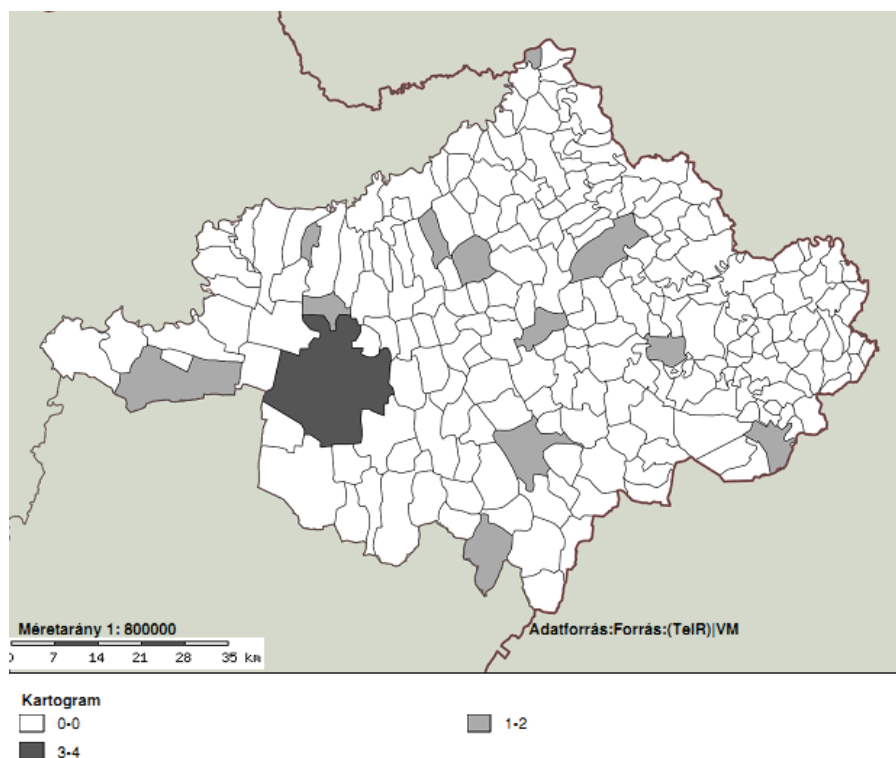
Sor-szám:	Település	Hrsz	Ügyfél megnevezése	Környezeti probléma Helyszín / káresemény leírása	Jellemző szennyező- anyagok	Kármentesítés szakasza
				vagontisztítás	PO ₄ , SO ₄ , Réz, Cink	
28	Záhony	<u>Szertár:</u> 809, 047/1, <u>Gépészet:</u> 047/2, 810, Zsurk: 049/4	MÁV ZRT.	Szertár, gépészet	pH,TPH, a T3 kútból még Ammónium, Nitrit, Nitrát, Foszfát, Szulfát is	monitoring
29	Záhony	<u>Szerviz:</u> 600/2, 794/12	MÁV ZRT.	Szerviz területe	TPH, PAH, Benzol, Ammónium	monitoring
30	Kállósemjén	36/1,2, 37/1,2, 39, 40	KINCSTÁRI VAGYONI IGAZGATÓSÁG	Kossuth u. 128-130. alatti ingatlan a volt ELFÉM KFT. telephelyén vesz.hull.tárolás és galvánipari szv. kezelés hatása	halogénezett alifás szénhidrogén szennyezés	műszaki beavatkozás
31	Kisvárd	0260	KISVÁRDA VÁROS ÖNKORMÁNYZATA	szennyvíztisztító telepen felhagyott BMKO medencék rekultivációja	Ammónium, Nikkel, Króm, Cink	műszaki beavatkozás
32	Nyírbogdány	0253/2,3,4,5,8,10,12,13, 15, 16,17,18,19 0253/7,9,11,14,20,21	MOL RT.	bázistelep	szénhidrogén szennyezés	műszaki beavatkozás
33	Nyírbogdány	telephely: Nyírbogdány: 0253/1-22, 926, 927/1, 928/2, 928/4, 929/2, 945 Vasmegyer: 0137/5,7 , környezet: Nyírbogdány: 0168, 0171, 0172, 0174, 0175, 0176, 0167/2, 0169/6, 0167/11,12, 0167/20, 819, 925, 929/37, 929/7, Vasmegyer: 0134/2-6, 0135/1- 2, 0136, 0137/8, 0138, 0139/1, 0142	MOL RT.	bázistelep (korábban itt történt a savgyántával szennyezett talaj tisztítása)	szénhidrogén szennyezés	műszaki beavatkozás
34	Nyíregyháza	6876/1, 6877/1, 6878	MEIJI RUBBER EUROPE ZRT.	Az ipari alapanyag (Benzol, Toluol) tartályok és tüzelőolaj tartály környezete	vez.kép, oldott ox., pH, TPH, BTEX	műszaki beavatkozás
35	Nyíregyháza	01684/1,2,3,4,6,8,9	POLGÁRMESTERI HIVATAL	Borbánya felhagyott hulladéklerakó	Ammónium, Nitrát, Foszfát, Szulfát, Arzén, Nikkel, Szelén, Bór, Cink	műszaki beavatkozás
36	Nyíregyháza	1862	SZABOLCS-VOLÁN RT.	üzemi üzemanyagtöltő tartálpark	szénhidrogén szennyezés	műszaki beavatkozás
37	Vásárosnamény	459/2	MOL RT.	volt ÁFOR telep üzemanyagtároló	szénhidrogén szennyezés	műszaki beavatkozás
38	Záhony	048/26-31, 049/5-6, 050/3-7, Zsurk:050/16	MÁV RT.	72. és 73. sz. takarítógányok "C" terület	TPH, Benzol, Toluol, Etil- benzol, Xilolok, PAH	műszaki beavatkozás

Sor-szám:	Település	Hrsz	Ügyfél megnevezése	Környezeti probléma Helyszín / káresemény leírása	Jellemző szennyező- anyagok	Kármentesítés szakasza
39	Záhony	Záhony 048/27; Zsurk 053/2	MÁV RT.	Vegyianyag átfajtó	TPH, Benzol, Toluol, Etil- benzol, Xilolok, Naftalinok, Klórbenzol, PAH	műszaki beavatkozás
40	Fehérgyarmat	023/6, 026/1, 026/2	Tisza-Szamosmenti Kötműszaolgáltató Kft.	felhagyott szennyvíztisztító technológia ülepítő tava	Ammónium, Foszfát, Szulfát, Cink, Ólom	tényfeltárás
41	Nyíregyháza	6842/9	ELFÉM Szerszámkészítő és Forgácsoló KFT. „fa”-	galvanizálási tevékenység során okozott környezetszennyezés	nehézfémek	tényfeltárás
42	Záhony	656/20	POXANN BT	közforgalmú üzemanyagtöltő állomás okozta szennyezés	TPH	tényfeltárás

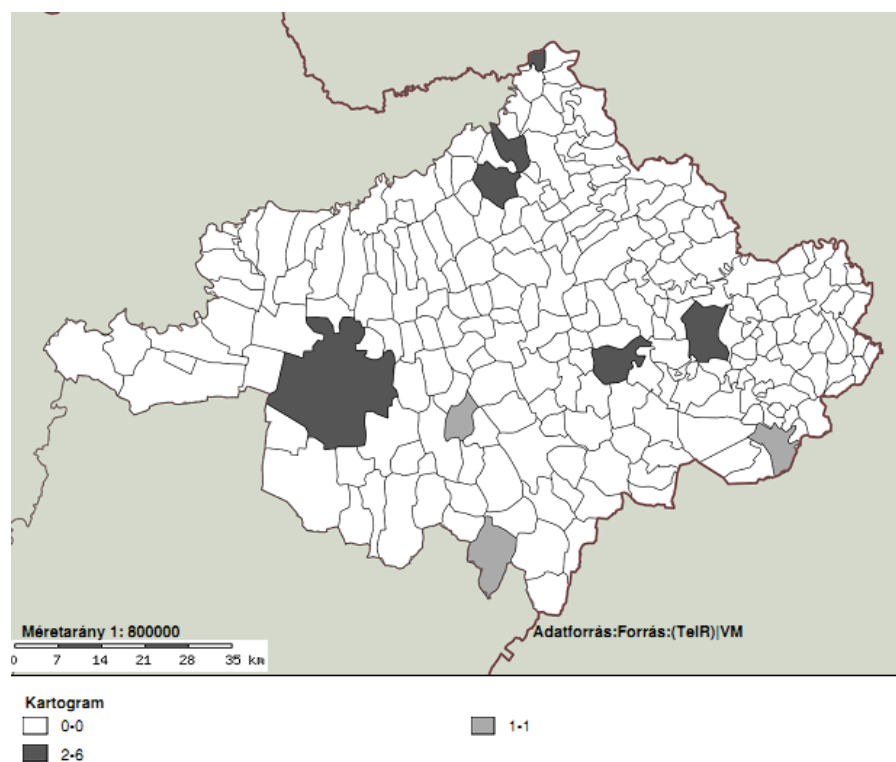
Forrás: Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség

46. ábra Kármentesítés Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

Település közigazgatási területére eső objektumok száma –
B2 adatlap (tényfeltárást rögzítő szakasz) 2010



Település közigazgatási területére eső objektumok száma –
B3 adatlap (műszaki beavatkozást rögzítő szakasz) 2010



Forrás: TelR, T-MER

13. tábla: A Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség levegőtisztaság-védelmi szempontból 10 legnagyobb kibocsátója légszennyező komponensként az illetékességi területen belül

CO kibocsátó 2012. évben			
Telephely megnevezése:	Ügyfél:	Település:	*CO (kg):
Biogáz üzem	Bátortrade Kft	Nyírbátor	36253
Dél-Nyírségi Bioerőmű	Dbm Zrt.	Szakoly	36221
Biodízel előállító, tároló- és forgalmazó telep	Inter-Tram Termelő, Kereskedelmi És Szolgáltató Kft	Mátészalka	28654
Fékbetétgyár	Caroflex Fékbetétgyár Kft	Kisvárd	18596
Kombinált Ciklusú Erőmű	NYKCE Kft.	Nyíregyháza	17859
Konzervüzem	Agrosprint Mezőgazdasági És Ipari Termékforgalmazó Kft	Nyírlugos	17308
pellet gyártó üzem	Kelet-Európai Bioenergetikai Kft.	Tuzsér	11709
Orosi aszfaltkeverő üzem	Colas Hungária Zrt.	Nyíregyháza	10813
Szakosított szarvasmarha telep	"Erdőhát" Zrt.	Vámosoroszi	7523
Regionális hulladéklerakó	Exim-Invest Biogáz Kft.	Nyíregyháza	6894

CO ₂ kibocsátó 2012. évben			
Telephely megnevezése:	Ügyfél:	Település:	*CO ₂ (kg):
Dél-Nyírségi Bioerőmű	Dbm Zrt.	Szakoly	155390875
Kombinált Ciklusú Erőmű	NYKCE Kft.	Nyíregyháza	71196569
Olajosmag feldolgozása	Bunge Zrt.	Nyírbátor	68443200
Kompresszor állomás	FGSZ Zrt.	Beregdaróc	52381175
Nyíregyházi Telephely	E.On Energiatermelő Kft.	Nyíregyháza	48088454
Nyíregyházi betonüzem (1)	Holcim Magyarország Kft.	Nyíregyháza	16248553
Gumiipari termékeket gyártó üzem	Phoenix Légrugó Technológia Kft	Nyíregyháza	5490056
Faipari üzem	Keletfa Faipari És Kegyeleti Termékeket Gyártó Kft	Nyíregyháza	4178156
Almaléüzem	Agrana-Juice-Magyarország Kft.	Anarcs	3502583
Terményszárító	Csekő József	Beregdaróc	3502440

NO _x kibocsátó 2012. évben			
Telephely megnevezése:	Ügyfél:	Település:	*NO _x (kg):
Nyíregyházi Telephely	E.On Energiatermelő Kft.	Nyíregyháza	174078
Dél-Nyírségi Bioerőmű	Dbm Zrt.	Szakoly	55842
Kompresszor állomás	FGSZ Zrt.	Beregdaróc	53605
Fékbetétgyár	Caroflex Fékbetétgyár Kft	Kisvárd	47238
Kombinált Ciklusú Erőmű	NYKCE Kft.	Nyíregyháza	46465
Biogáz üzem	Bátortrade Kft	Nyírbátor	20354

Fűtőmű	Mátészalkai Távhőszolgáltató Kft /Szalkatávhő Kft/	Mátészalka	13044
Fűrészüzem	Erdért-Tuzsér Zrt.	Tuzsér	7371
Gázmotoros Energiaközpont	Nyíregyházi Főiskola	Nyíregyháza	6476
Terménytároló és szárító üzem	Vetőmag és Szárító Mezőgazdasági Termelő Kft	Timár	6422

SO ₂ kibocsátó 2012. évben			
Telephely megnevezése:	Ügyfél:	Település:	*SO ₂ (kg):
Kompresszor állomás	FGSZ Zrt.	Bregdaróc	2926
víziszárnas vágóhíd	Tranzit Food Kft.	Nyírgelse	807
Fűtőmű	Mátészalkai Távhőszolgáltató Kft /Szalkatávhő Kft/	Mátészalka	796
Aszfaltkeverő telep	Zempléncő Kft.	Újfehértó	363
Fűrészüzem	Erdért-Tuzsér Zrt.	Tuzsér	328
Nyíregyházi Telephely	E.On Energiatermelő Kft.	Nyíregyháza	138
pellet gyártó üzem	Kelet-Európai Bioenergetikai Kft.	Tuzsér	92
hullámdobozgyár	Dunapack Kft.	Nyíregyháza	52
Fafeldolgozó Üzem	Nyírerdő Zrt.	Nyírbátor	51
Faipari üzem	Keletfa Faipari És Kegyéleti Termékeket Gyártó Kft	Nyíregyháza	45

Szilárd anyag kibocsátó 2012. évben			
Telephely megnevezése:	Ügyfél:	Település:	*Szilárd anyag (kg):
légrugó gyártó üzem	Vibracoustic Magyarország Kft.	Nyíregyháza	14559
Fűrészüzem	Erdért-Tuzsér Zrt.	Tuzsér	7230
Tápkeverő üzem	Uralgo Termelő-Szolgáltató És Kereskedelmi Kft	Nyírbátor	5013
Terményszárítás, raktározás	Agro-Halász Kft	Nagyhalász	4098
Takarmánykeverő	Tranzit - Ker zRt.	Nyírbátor	3449
Központi telep	Agro-City Zrt.	Nyíregyháza	3320
Keverő üzem	Baromfi-Coop Kft.	Balsa	3181
Fűtőmű	Mátészalkai Távhőszolgáltató Kft /Szalkatávhő Kft/	Mátészalka	3170
Brikett üzem	Splc-E Kft.	Beszterec	2968
terményszárító telep	Szalka-Team Kft.	Fábiánháza	2633

*Az emissziós adatok a Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszerből (LAIR) kerültek felsorolásra

Forrás: Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség

3.1.2 Épített környezet és kulturális örökség védelme

14. tábla: Műemlékek koncentrációja Magyarországon, 2009

	Műemlékek száma	Műemlékek aránya a magyarországi műemlékekből
Jász-Nagykun-Szolnok	205	2,1%
Hajdú-Bihar	222	2,3%
Csongrád	251	2,6%
Békés	267	2,7%
Bács-Kiskun	272	2,8%
Tolna	281	2,9%
Nógrád	335	3,4%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	357	3,6%
Zala	366	3,7%
Komárom-Esztergom	398	4,1%
Fejér	432	4,4%
Heves	465	4,7%
Somogy	536	5,5%
Borsod-Abaúj-Zemplén	703	7,2%
Vas	722	7,3%
Pest	767	7,8%
Baranya	818	8,3%
Veszprém	1 204	12,3%
Győr-Moson-Sopron	1 226	12,5%
Magyarország összesen	9 827	100%

Forrás: Teir/Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

15. tábla: Műemlékek koncentrációja Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben, 2009

	Műemlékek száma	Műemlékek aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megye műemlékeiből
Csengeri	15	4,2%
Záhonyi	15	4,2%
Nagykállói	17	4,8%
Ibrány-Nagyhalászi	20	5,6%
Kisvárdai	20	5,6%
Tiszavasvári	21	5,9%
Baktalórántházai	24	6,7%
Nyírbátori	27	7,6%
Mátészalkai	32	9,0%
Nyíregyházai	48	13,4%
Fehérgyarmati	56	15,7%
Vásárosnaményi	62	17,4%
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye összesen	357	100%

Forrás: Teir/Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

16. tábla: Régészeti lelőhelyek koncentrációja Magyarországon, 2009

	Régészeti lelőhelyek száma	Régészeti lelőhelyek aránya a magyarországi régészeti lelőhelyekből
Heves	1 040	1,8%
Nógrád	1 352	2,3%
Komárom-Esztergom	1 786	3,0%
Borsod-Abaúj-Zemplén	2 055	3,5%
Baranya	2 105	3,6%
Vas	2 129	3,6%
Fejér	2 160	3,7%
Tolna	2 213	3,8%
Jász-Nagykun-Szolnok	2 216	3,8%
Zala	2 479	4,2%
Hajdú-Bihar	2 636	4,5%
Somogy	2 875	4,9%
Veszprém	3 111	5,3%
Bács-Kiskun	3 418	5,8%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3 473	5,9%
Győr-Moson-Sopron	3 930	6,7%
Pest	5 234	8,9%
Csongrád	7 237	12,3%
Békés	7 499	12,7%
Magyarország összesen	58 948	100%

Forrás: Teir/Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

17. tábla: Régészeti lelőhelyek koncentrációja Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben, 2009

	Régészeti lelőhelyek száma	Régészeti lelőhelyek aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megye régészeti lelőhelyeiből
Csengeri	79	2,3%
Záhonyi	113	3,3%
Nyírbátori	166	4,8%
Baktalórántházai	269	7,7%
Kisvárdai	271	7,8%
Fehérgyarmati	273	7,9%
Nagykállói	277	8,0%
Mátészalkai	287	8,3%
Vásárosnaményi	318	9,2%
Tiszavasvári	439	12,6%
Nyíregyházai	451	13,0%
Ibrány-Nagyhalászi	530	15,3%
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye összesen	3473	100%

Forrás: Teir/Kulturális Örökségvédelmi Hivatal

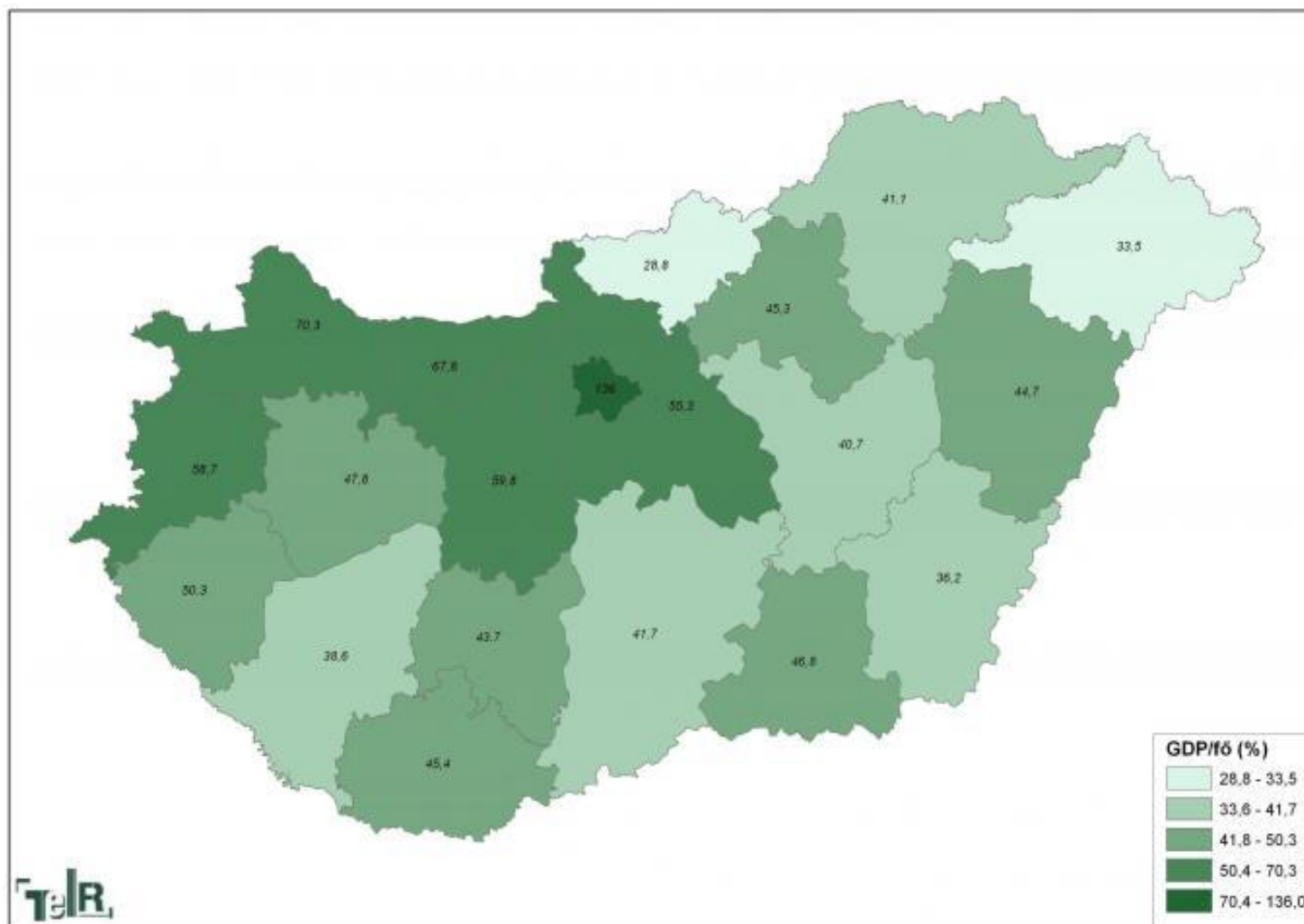
18. tábla: Nemzeti és történelmi emlékhelyek Magyarországon

	Kiemelt nemzeti emlékhely
1	Budapest, V. kerület, Kossuth Lajos tér
	Nemzeti emlékhelyek
1	Budapest, I. kerület, Várnegyed
2	Budapest, VIII. kerület, Magyar Nemzeti Múzeum
3	Budapest, Rákoskeresztúri Újköztemető, 298., 300. és 301. parcella
4	Budapest, XIV. kerület, Hősök tere
5	Debrecen, Református Nagytemplom és Kollégium
6	Mohács, Történelmi Emlékhely
7	Ópusztaszer, Történelmi Emlékpark
8	Pákozd, Katonai Emlékhely
9	Somogyvár-Kupavár
10	Székesfehérvár, Romkert
	Történelmi emlékhelyek
1	Balassagyarmat, Vármegyeház
2	Budapest, I. kerület, Szilágyi Dezső téri Református templom
3	Budapest, V. kerület, Batthyány örökmécses
4	Budapest, VI. kerület, Terror Háza Múzeum
5	Budapest, VIII. kerület, Corvin köz
6	Budapest, IX. kerület, Kálvin téri Református templom és Ráday Gyűjtemény
7	Csurgói Református Gimnázium Nagykönyvtára és Ókollégiuma
8	Diósgyőr, Vár
9	Drégelypalánk, Vár
10	Eger, Vár
11	Esztergom, Vár
12	Eszterháza (Fertőd), Esterházy-kastély
13	Gödöllő, Királyi kastély
14	Győr, Káptalan-domb (győri vár megmaradt része)
15	Gyula, Vár és Honvédtiszti emlékhely
16	Hajdúböszörmény, Hajdú kerületi székház
17	Jászberény, Jászkun kerületi székház
18	Kehidakustány, Deák-kúria
19	Keszthely, Festetics-kastély és Georgikon
20	Komárom, Erődrendszer
21	Kőszeg, Vár
22	Máriapócs, Kegytemplom és Bazilita monostor
23	Mosonmagyaróvár, a Határőr laktanya előtti tér
24	Muhi, Csatamező
25	Nagycenk, Széchenyi-kastély
26	Nyírbátor, Református templom és fogadópalota
27	Pápai Református Kollégium és Ótemplom
28	Recsk, Nemzeti Emlékpark
29	Sárospatak, Vár
30	Sárospataki Református Kollégium és Nagykönyvtár
31	Sárvár, Vár
32	Sopron, Tűztorony
33	Szarvas, Történelmi Magyarország és a Kárpát-medence mértani közepe Trianoni békediktátum emlék- és zarándokhely
34	Szeged, Dóm tér
35	Szécsény, kastély
36	Szigetvár, Vár
37	Vác, Hétkapolna és Honvéd emlékmű
38	Veszprém, Érseki vár
39	Visegrád, Vár

Forrás: 2001. évi LXIV. törvény 2. melléklete, 303/2011. (XII.23.) Korm. rendelet 1. melléklete

3.1.3 Gazdasági bázis

47. ábra: Egy főre jutó bruttó hazai termék az EU-27 átlagának százalékában PPS alapján NUTS 3 szinten

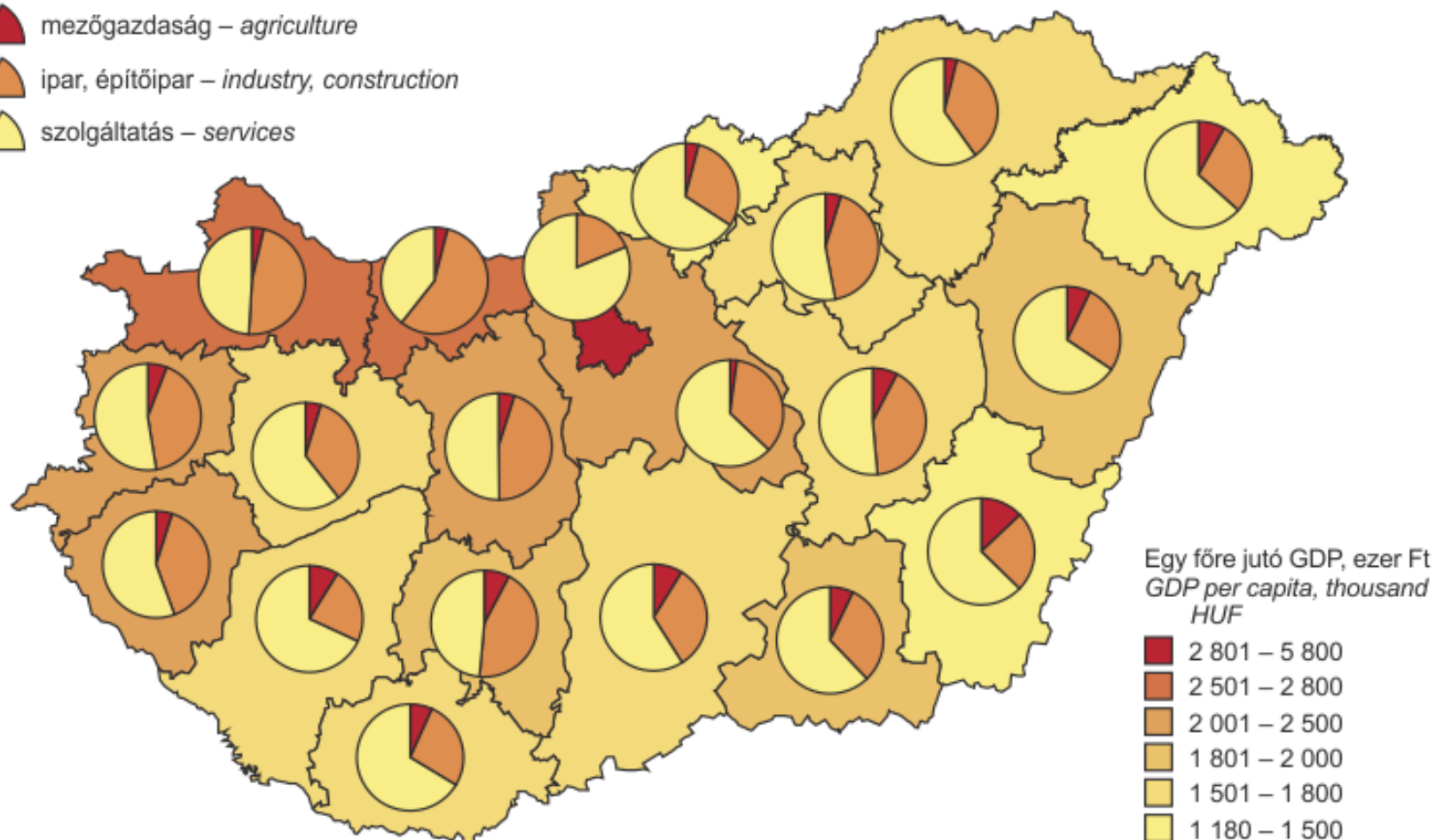


Forrás: TeIR, 2010 (adatok vonatkozási ideje 2007)

48. ábra: Az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP), a bruttó hozzáadott érték megoszlása főbb nemzetgazdasági áganként, 2009

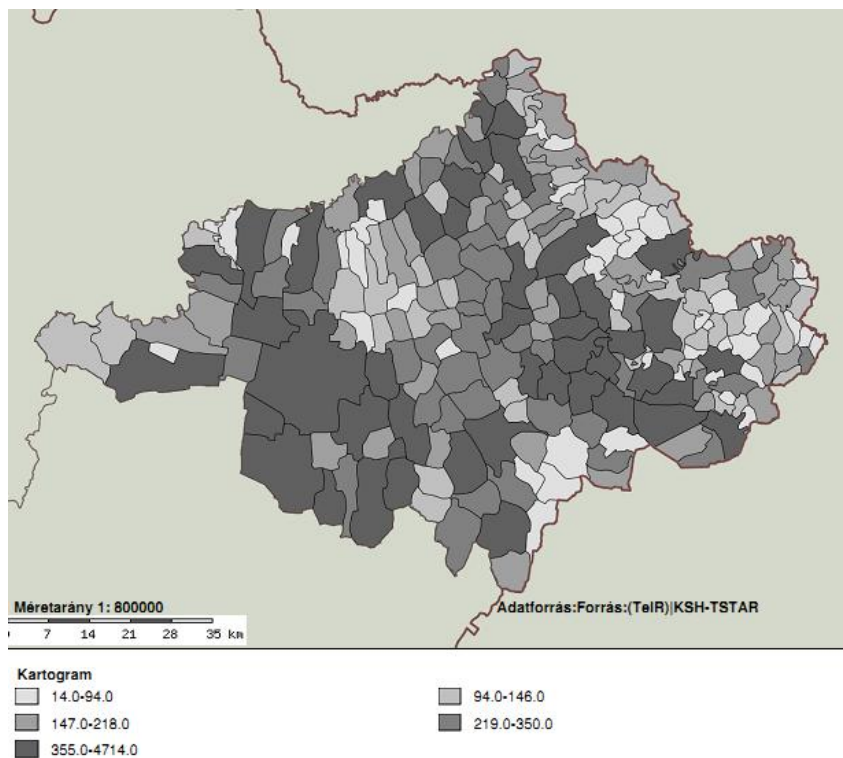
Bruttó hozzáadott érték, % – Gross value added, %

-  mezőgazdaság – agriculture
-  ipar, építőipar – industry, construction
-  szolgáltatás – services



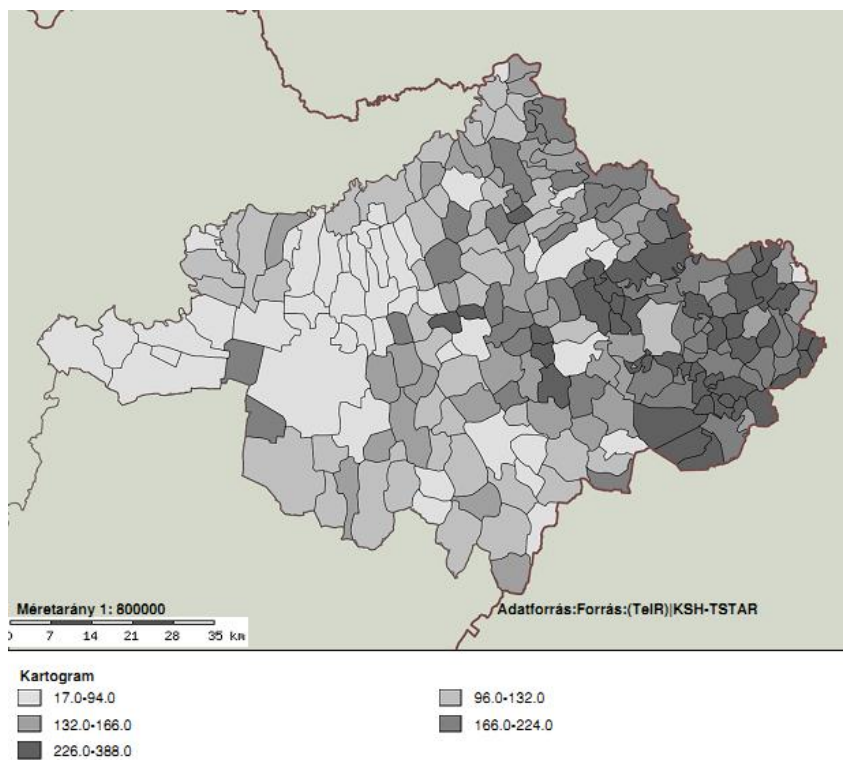
Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010

49. ábra: Regisztrált őstermelők száma településenként, 2010 (megye összesen 59 684 fő)



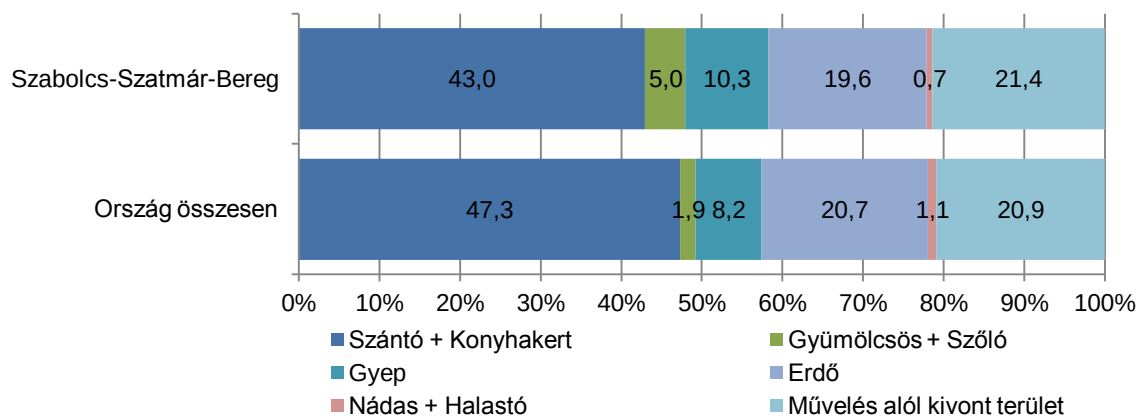
Forrás: TeIR, Interaktív elemző

50. ábra: Ezer lakosra jutó regisztrált őstermelők száma településenként, 2010



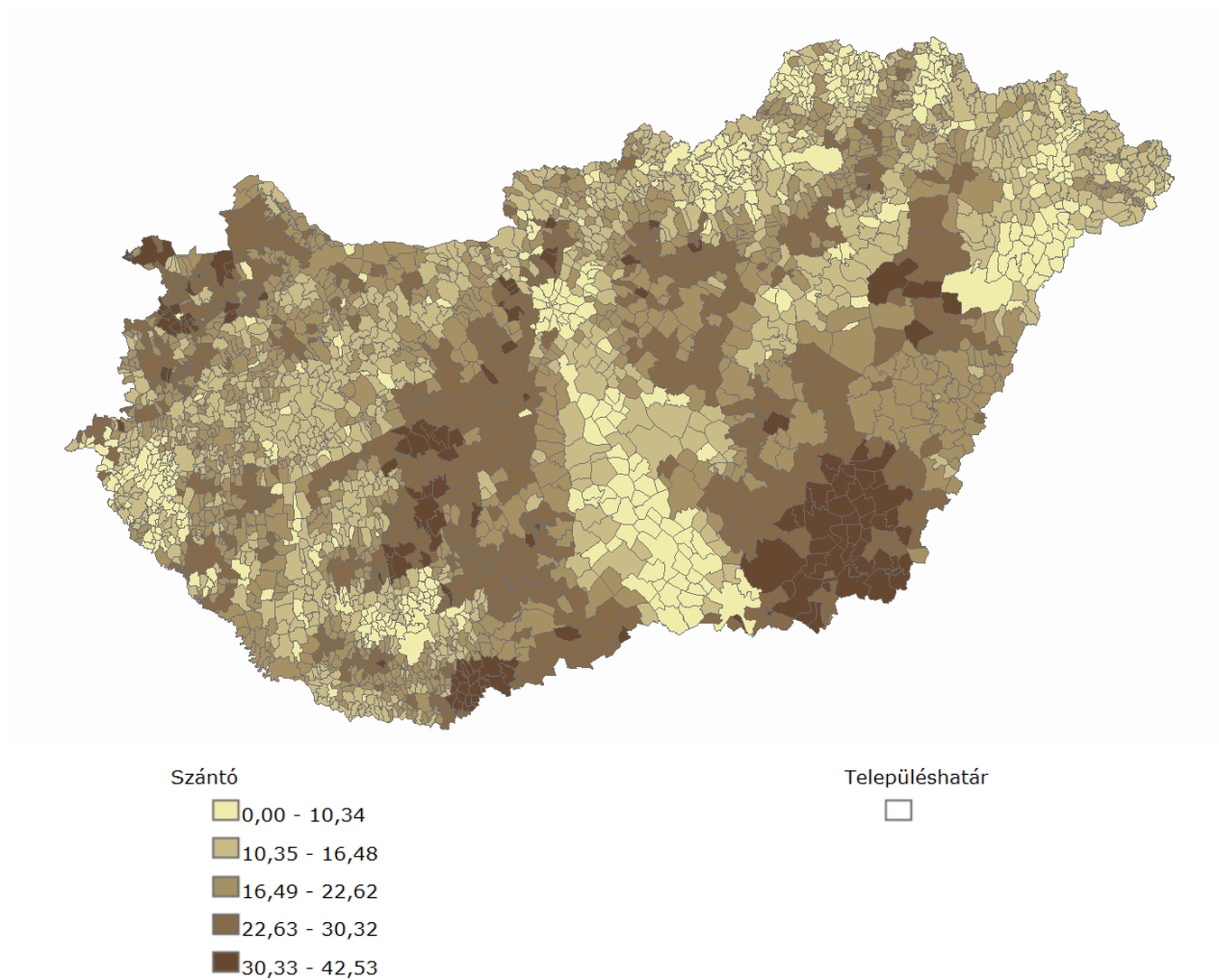
Forrás: TeIR, Interaktív elemző

51. ábra: Földterület művelési ágak szerint, 2011. május 31, %



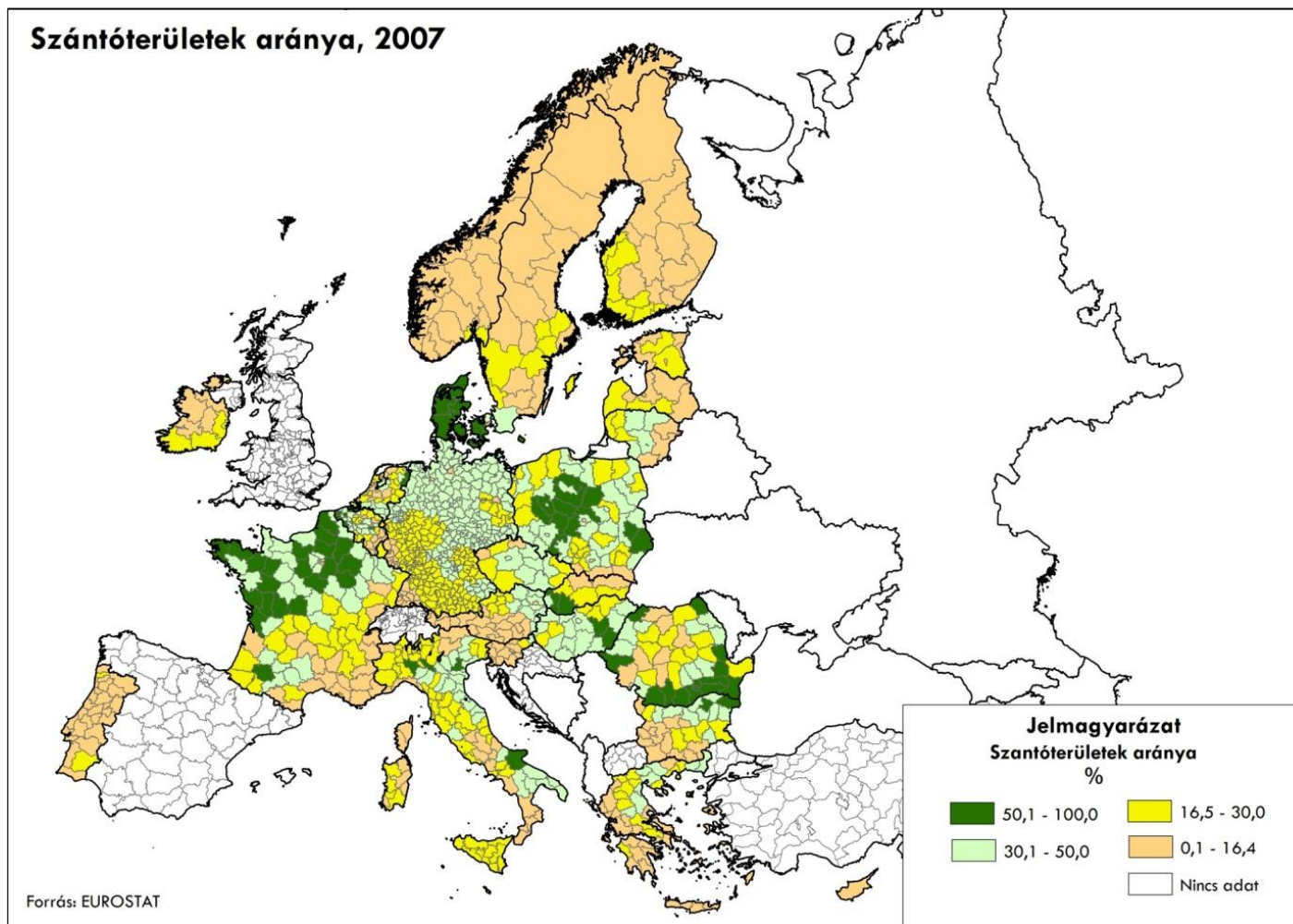
Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010 adatok alapján saját szerkesztés

52. ábra: Szántóterületek aranykorona értéke



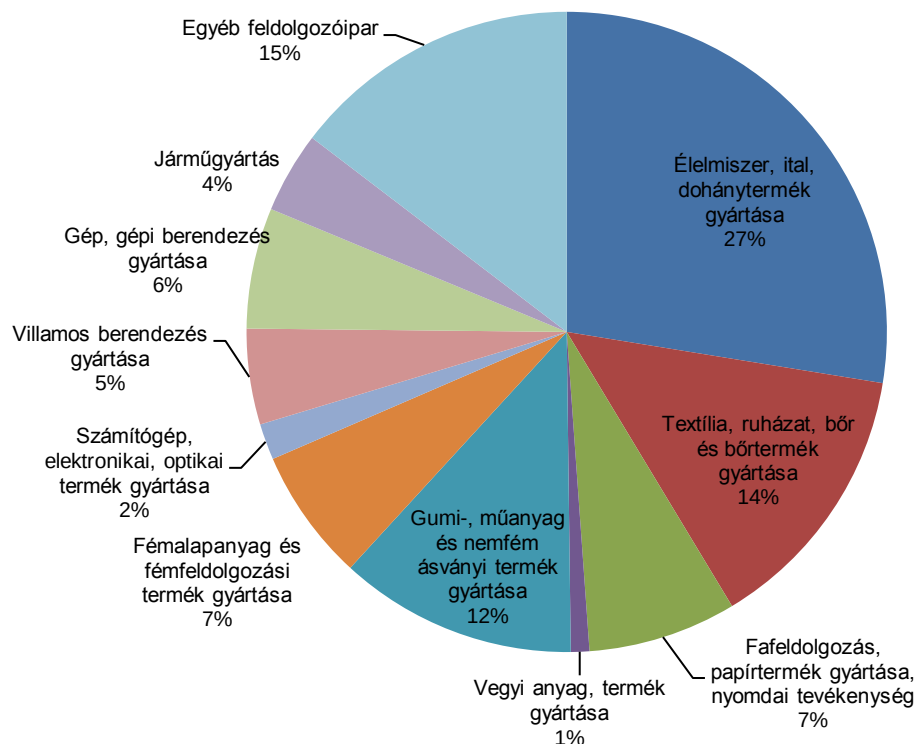
Forrás: TelR, Térinformatikai alkalmazások

53. ábra: Szántóterületek aránya



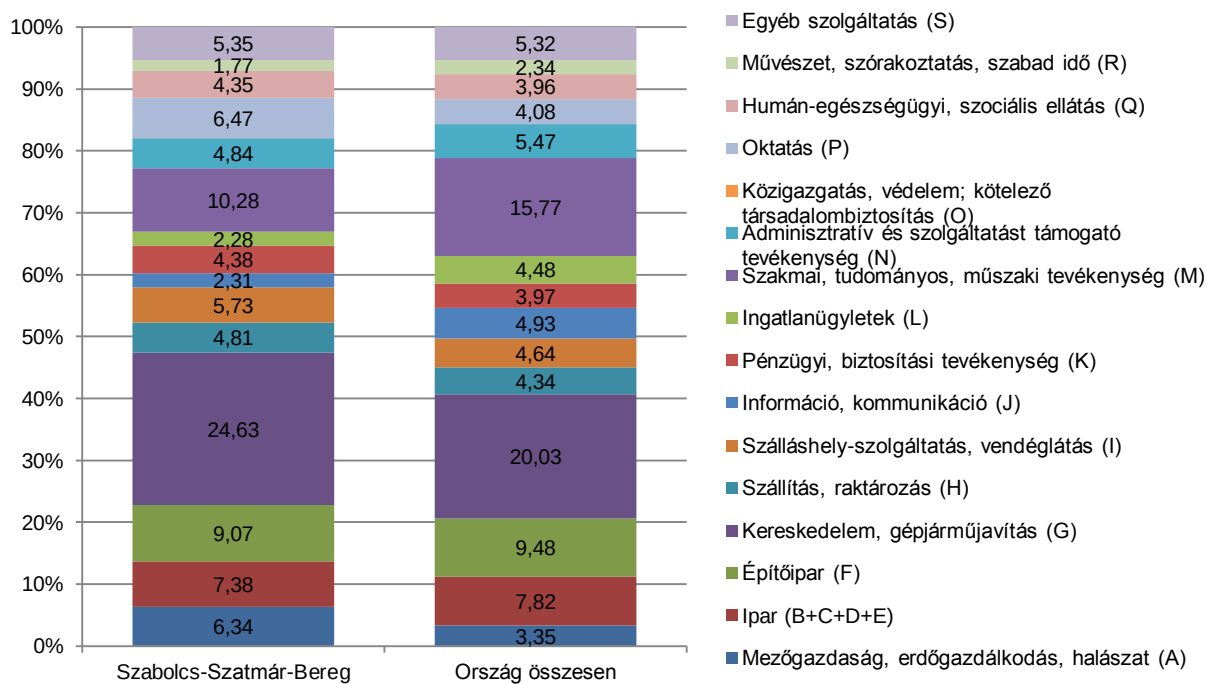
Forrás: Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozicionálásához, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

54. ábra: A feldolgozóiparban alkalmazásban állók száma ágazat szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2010 (telephely szerint megfigyelt adatok)



Forrás: KSH, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve, 2010 adatai alapján saját szerkesztés

55. ábra: A működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ág szerint, 2010, %



Forrás: www.ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés

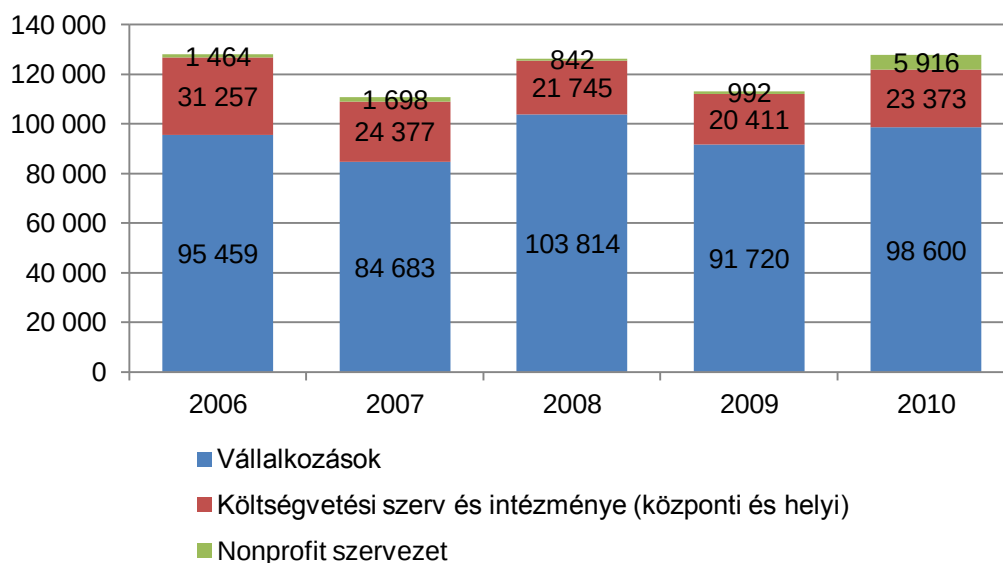
19. tábla Működő egyéni és társas vállalkozások adatai kistérségenként, nemzetgazdasági áganként (2009)

	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (A)	Bányászat, kőfejtés (B)	Feldolgozóipar (C)	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás (D)	Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyvezérlésmentesítés (E)	Építőipar (F)	Kereskedelem, gépjárműjavítás (G)	Szállítás, raktározás (H)	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (I)	Információ, kommunikáció (J)	Pénzügyi, biztosítási tevékenység (K)	Ingatlanügyletek (L)	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (M)	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység (N)	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás (O)	Oktatás (P)	Humán-egészségügyi, szociális ellátás (Q)	Művészet, szórakoztatás, szabadidő (R)	Egyéb szolgáltatás (S)	Összesen
Működő vállalkozások száma																				
Baktalórántházai	122	0	60	0	4	105	253	73	76	7	26	11	37	42	0	40	26	14	35	931
Csengeri	90	1	27	0	1	38	135	24	24	2	8	3	32	18	0	19	11	5	12	450
Fehérgyarmati	153	3	102	0	5	126	394	78	105	19	43	9	91	39	0	60	52	13	61	1353
Ibrány- Nagyhalászi	116	0	133	0	0	188	393	80	105	16	46	10	82	75	0	65	46	23	60	1438
Kisvárdai	120	0	85	1	5	158	562	127	146	30	112	51	162	82	0	96	109	45	141	2032
Mátészalkai	173	2	185	2	6	255	635	114	153	32	113	41	234	92	0	152	105	31	144	2469
Nagykállói	192	0	150	2	5	222	526	63	112	25	45	15	109	103	0	91	73	24	86	1843
Nyírbátori	157	0	105	0	6	175	431	82	109	23	69	33	104	62	0	66	51	29	84	1586
Nyíregyházai	298	4	928	8	26	1025	2853	554	525	403	578	408	1737	730	1	958	607	265	648	12556
Tiszavasvári	121	1	124	1	5	129	370	69	105	21	56	29	127	90	1	69	44	12	77	1451
Vásárosnaményi	77	1	87	1	3	126	306	52	101	14	49	18	81	27	0	69	44	16	56	1128
Záhonyi	42	0	23	1	2	48	166	53	57	14	23	5	35	25	0	21	17	9	39	580
Összesen	1661	12	2009	16	68	2595	7024	1369	1618	606	1168	633	2831	1385	2	1706	1185	486	1443	27817
Működő társas vállalkozások száma																				
Baktalórántházai	47	0	33	0	4	38	94	25	8	3	2	6	12	12	0	5	14	4	2	309
Csengeri	20	1	14	0	0	11	44	4	1	1	2	2	17	4	0	3	3	1	0	128
Fehérgyarmati	35	3	34	0	4	41	102	16	10	4	4	5	31	12	0	7	26	3	5	342
Ibrány- Nagyhalászi	41	0	63	0	0	72	110	27	25	9	7	9	32	21	0	10	20	7	11	464
Kisvárdai	18	0	45	1	4	50	207	35	26	13	16	43	61	33	0	16	70	13	11	662
Mátészalkai	45	2	98	2	3	103	250	51	35	19	28	30	104	27	0	23	64	9	9	902
Nagykállói	69	0	87	2	4	87	183	16	16	14	6	11	45	23	0	9	36	6	4	618
Nyírbátori	41	0	51	0	2	83	138	21	22	12	14	23	37	18	0	4	17	13	8	504
Nyíregyházai	123	4	515	8	21	521	1515	168	209	242	132	330	1013	255	1	164	359	78	75	5733
Tiszavasvári	41	1	69	1	3	37	110	23	19	6	12	16	44	20	1	7	16	3	3	432
Vásárosnaményi	23	1	50	1	2	48	104	18	20	8	7	15	32	8	0	8	21	6	3	375
Záhonyi	8	0	18	1	1	23	61	37	9	8	4	4	15	15	0	1	7	2	1	215
Összesen	511	12	1077	16	48	1114	2918	441	400	339	234	494	1443	448	2	257	653	145	132	10684

	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (A)	Bányászat, kőfejtés (B)	Feldolgozóipar (C)	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás (D)	Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyvezérlésmentesítés (E)	Építőipar (F)	Kereskedelem, gépjárműjavítás (G)	Szállítás, raktározás (H)	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (I)	Információ, kommunikáció (J)	Pénzügyi, biztosítási tevékenység (K)	Ingatlanügyletek (L)	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (M)	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység (N)	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás (O)	Oktatás (P)	Humán-egészségügyi, szociális ellátás (Q)	Művészet, szórakoztatás, szabadidő (R)	Egyéb szolgáltatás (S)	Összesen
Működő egyéni vállalkozások száma																				
Baktalórántházai	75	0	27	0	0	67	159	48	68	4	24	5	25	30	0	35	12	10	33	622
Csengeri	70	0	13	0	1	27	91	20	23	1	6	1	15	14	0	16	8	4	12	322
Fehérgyarmati	118	0	68	0	1	85	292	62	95	15	39	4	60	27	0	53	26	10	56	1011
Ibrány- Nagyhalászi	75	0	70	0	0	116	283	53	80	7	39	1	50	54	0	55	26	16	49	974
Kisvárdai	102	0	40	0	1	108	355	92	120	17	96	8	101	49	0	80	39	32	130	1370
Mátészalkai	128	0	87	0	3	152	385	63	118	13	85	11	130	65	0	129	41	22	135	1567
Nagykállói	123	0	63	0	1	135	343	47	96	11	39	4	64	80	0	82	37	18	82	1225
Nyírbátori	116	0	54	0	4	92	293	61	87	11	55	10	67	44	0	62	34	16	76	1082
Nyíregyházai	175	0	413	0	5	504	1338	386	316	161	446	78	724	475	0	794	248	187	573	6823
Tiszavasvári	80	0	55	0	2	92	260	46	86	15	44	13	83	70	0	62	28	9	74	1019
Vásárosnaményi	54	0	37	0	1	78	202	34	81	6	42	3	49	19	0	61	23	10	53	753
Záhonyi	34	0	5	0	1	25	105	16	48	6	19	1	20	10	0	20	10	7	38	365
Összesen	1150	0	932	0	20	1481	4106	928	1218	267	934	139	1388	937	0	1449	532	341	1311	17133

Forrás: TeIR, Interaktív elemző

56. ábra: Beruházások gazdálkodási forma szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2006-2010, millió Ft)



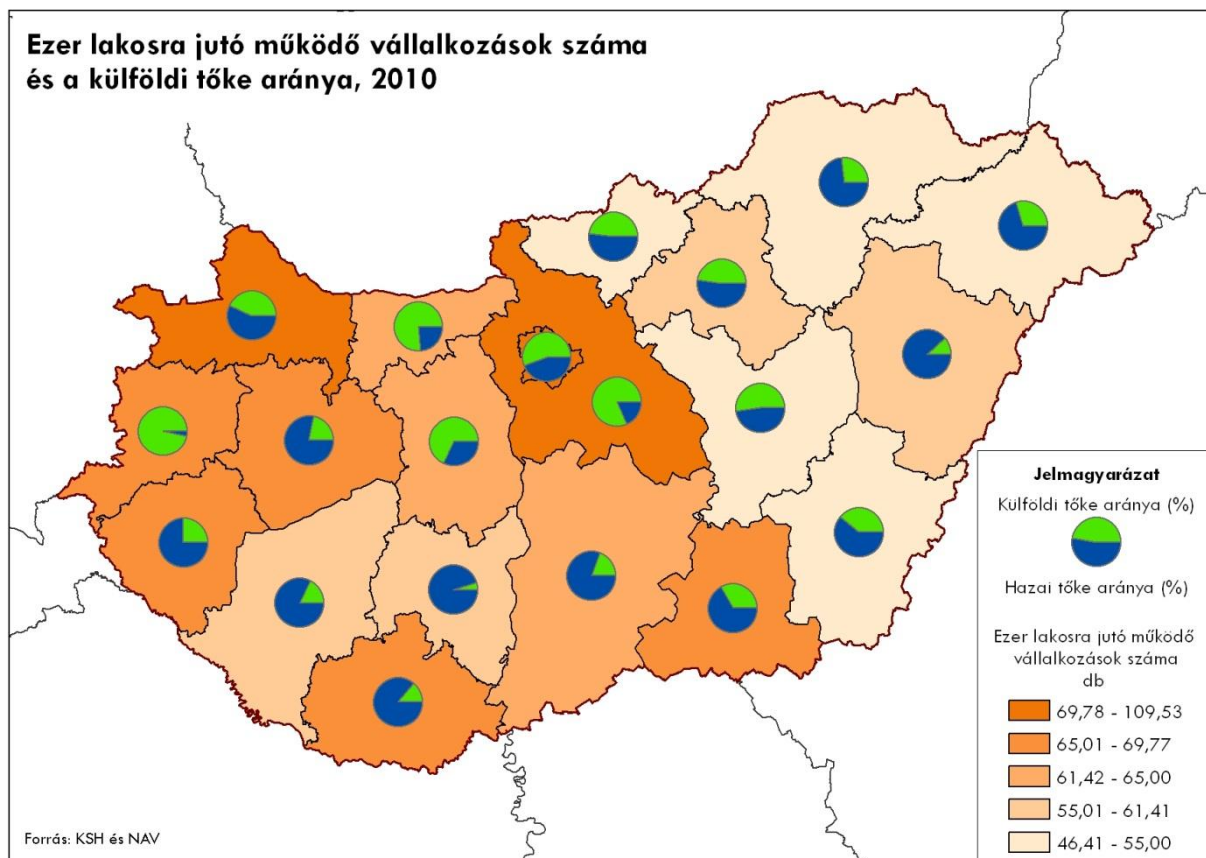
Forrás: KSH, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve 2010

20. tábla: Külföldi érdekeltségű vállalkozások, 2009

Megye, főváros	Szervezetek száma	Ebből: kizárólag külföldi érdekeltségű	Külföldi tőkebefektetés, milliárd Ft	Egy vállalkozásra jutó külföldi befektetés	Ebből: kizárólag külföldi érdekeltségű	Egy lakosra jutó külföldi befektetés
				ezer Ft		
Budapest	17 821	13 970	8 441,9	473 703	347 859	4 903,6
Pest	2 764	1 923	1 964,8	710 843	505 928	1 597,5
Fejér	503	345	584,7	1 162 510	778 905	1 368,1
Komárom-Esztergom	652	494	664,6	1 019 295	959 617	2 127,1
Veszprém	612	460	189,1	309 042	306 383	527,1
Győr-Moson-Sopron	1 311	934	1 558,2	1 188 554	1 576 750	3 474,7
Vas	700	513	251,5	359 354	314 110	969,9
Zala	635	502	72,7	114 437	102 138	251,8
Baranya	581	369	65,8	113 219	125 090	167,1
Somogy	448	310	74,2	165 599	72 292	231,4
Tolna	248	166	20,4	82 230	79 920	87,3
Borsod-Abaúj-Zemplén	387	239	201,3	520 175	268 661	290,6
Heves	266	168	241,6	908 307	868 375	775,7
Nógrád	107	72	44,4	414 939	330 711	216,7
Hajdú-Bihar	320	207	251,0	784 592	541 555	463,8
Jász-Nagykun-Szolnok	205	142	234,3	1 142 971	1 585 881	599,6
Szabolcs-Szatmár-Bereg	362	265	68,7	189 873	187 730	122,6
Bács-Kiskun	667	437	97,7	146 488	160 421	184,9
Békés	182	105	65,2	358 025	393 329	177,8
Csongrád	532	346	320,5	602 409	524 021	757,2
Nem elosztható	–	–	409,8	–	–	–
Összesen	29 303	21 967	15 822,5	539 960	427 769	1 580,0
Ebből: megyék	11 482	7 997	6 970,8	607 105	567 364	840,6

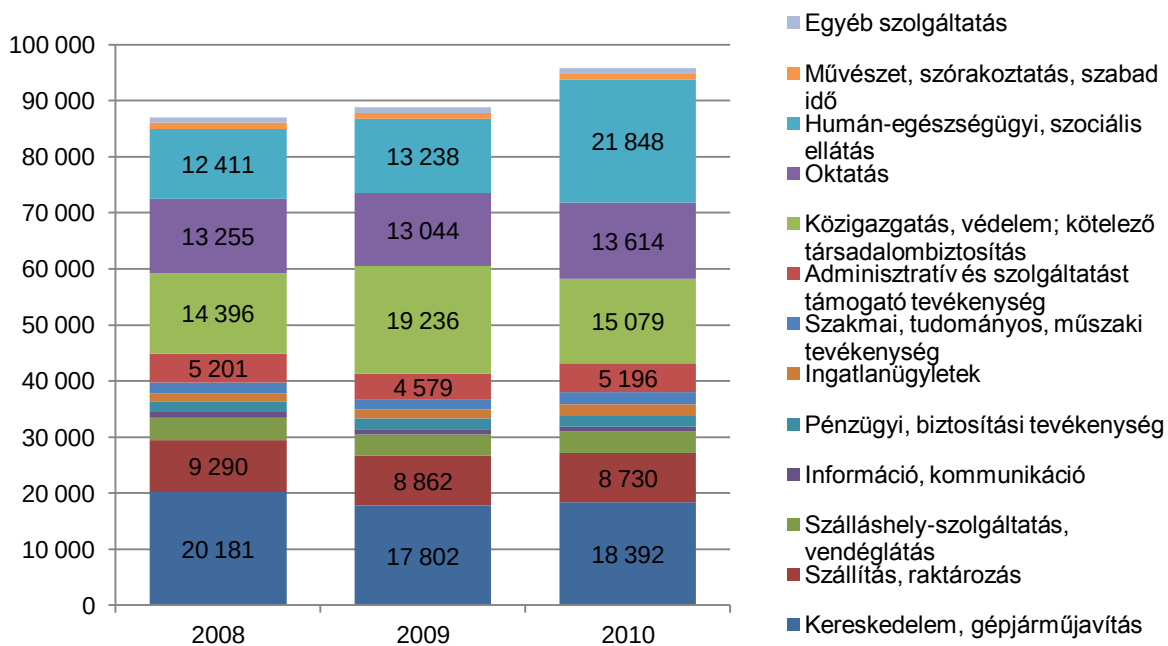
Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010

57. ábra Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma és a külföldi tőke aránya, 2010



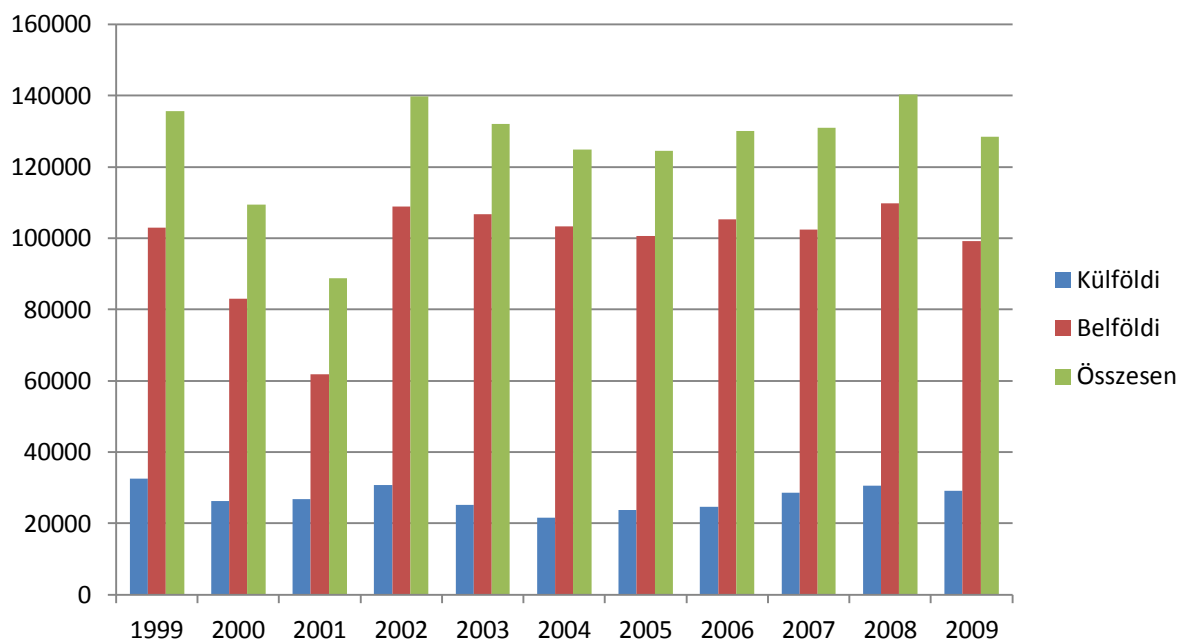
Forrás: Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozicionálásához, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal

58. ábra: Az alkalmazásban állók számának időbeli alakulása a szolgáltatások területén Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében [fő]



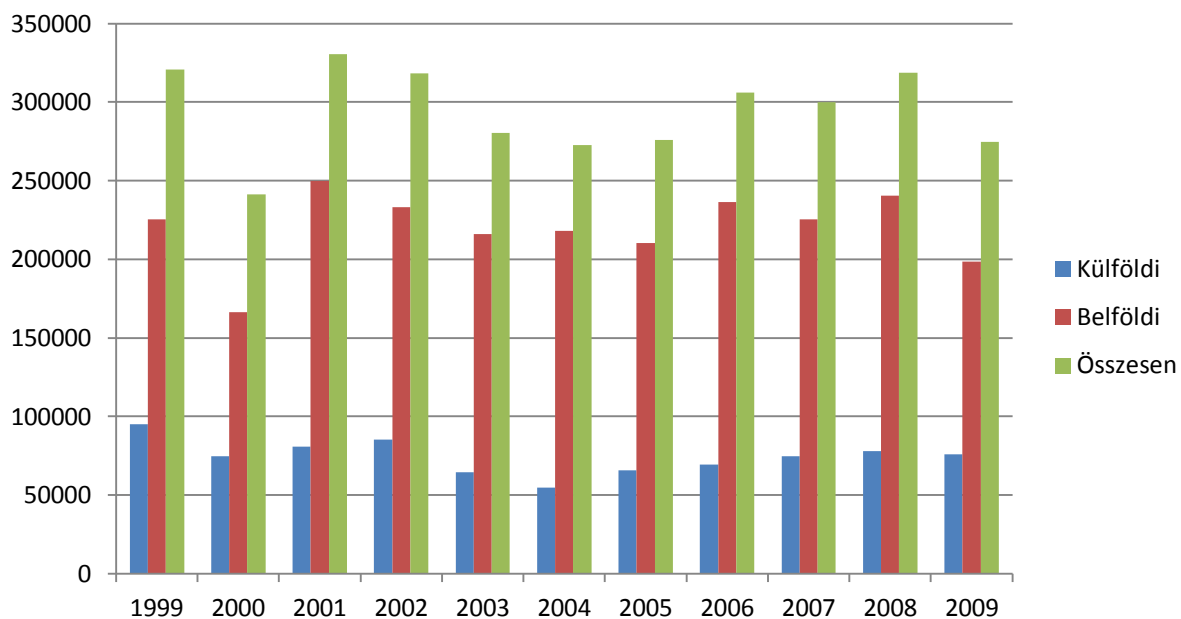
Forrás: KSH, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve 2010 alapján saját szerkesztés

59. ábra: Vendégek száma Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kereskedelmi és magánszálláshelyein



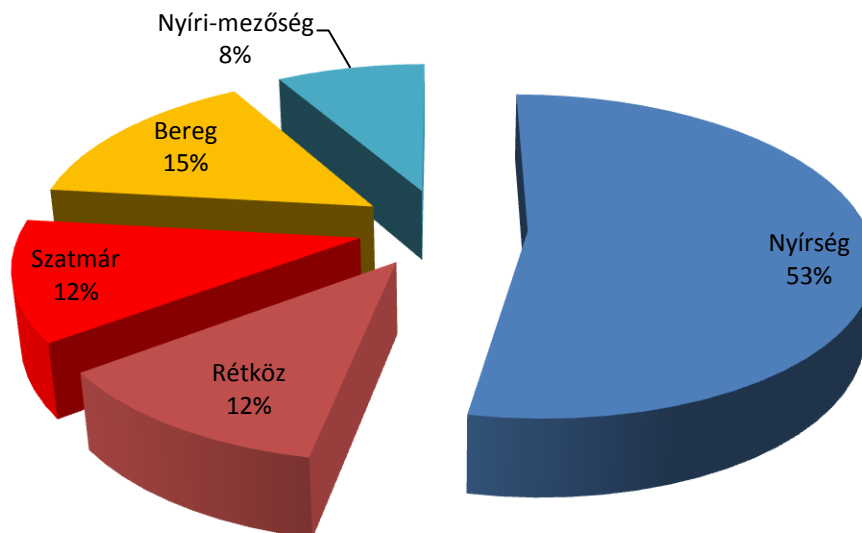
Forrás: www.ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés

60. ábra: Vendégéjszakák száma Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kereskedelmi és magánszálláshelyein



Forrás: www.ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés

61. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tájegységeinek vendégforgalmának megoszlása kereskedelmi és magánszálláshelyeken, 2010



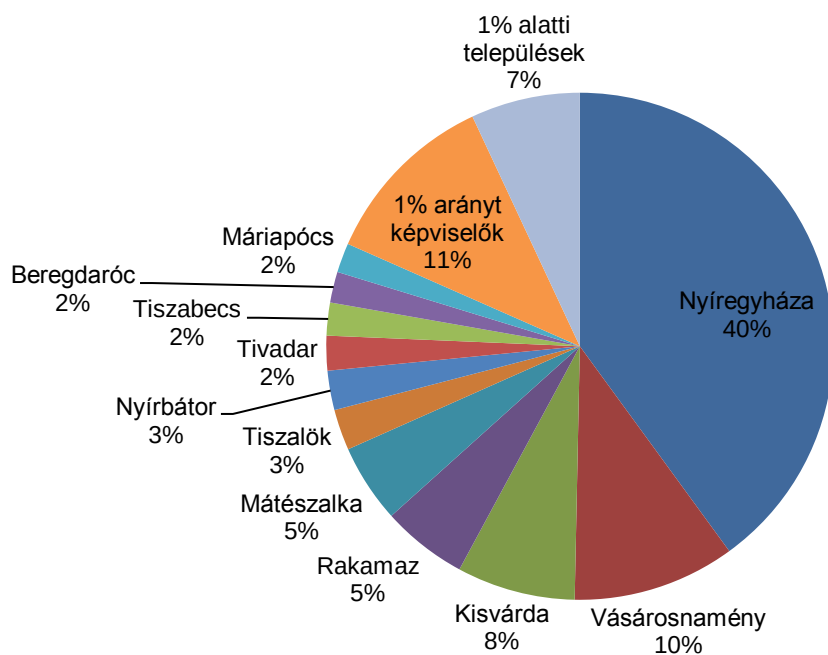
Forrás: www.ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés

21. tábla: Szállások száma, kapacitása a megyében

Szállás típusa	Száma	Aránya	Férőhelyek (db)	Aránya
Gyógy-szállodák	0	0%	0	0%
Ifjúsági szállók	10	8%	1301	12%
Kempingek	17	14%	5200	50%
Nyaralóházak	15	12%	578	6%
Panziók	50	40%	1475	14%
Szállodák	22	18%	1142	11%
Turistaszállások	11	9%	743	7%
Összes kereskedelmi szálláshely	125	100%	10439	100%
Falusi szállásadás	184	58%	1386	57%
Fizetővendéglátás	136	43%	1058	43%
Magánszállás	320	100%	2444	100%

Forrás: TEIR, T-MER alapján saját szerkesztés

62. ábra: A vendégéjszakák számának alakulása a megye településein, 2010



Forrás: TEIR, T-MER alapján saját szerkesztés

22. tábla: Magyarország megyéinek idegenforgalmi teljesítménymutatói az ágazat gazdaság hatásai alapján

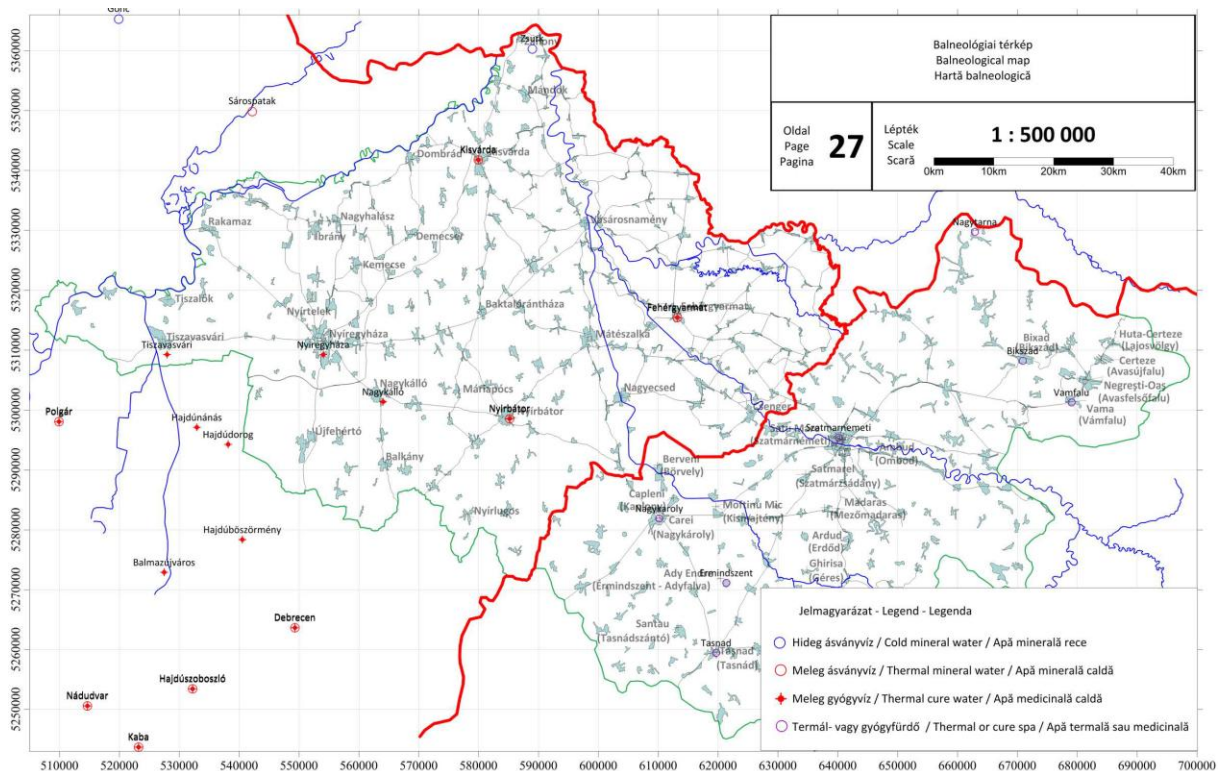
	2000			2009		
	Regisztrált vállalkozások száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban	Alkalmazásban állók száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban	Önkormányzatoknak befolyt idegenforgalmi adó tartozás és építés után (eFt)	Regisztrált vállalkozások száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban	Alkalmazásban állók száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban	Önkormányzatoknak befolyt idegenforgalmi adó tartozás és építés után (eFt)
Bács-Kiskun	2488	3164	69 019	2486	3453	179 692
Baranya	3469	3200	80 068	3089	3201	149 892
Békés	1804	2081	59 446	1936	2177	134 430
Borsod-Abaúj-Zemplén	3210	3944	68 099	3539	3952	199 705
Budapest	13756	23241	819 287	12274	33015	1 349 505
Csongrád	1773	3137	12 897	1774	3957	105 358
Fejér	2547	2457	111 787	2384	2942	237 006
Győr-Moson-Sopron	2598	4158	65 747	2568	4237	239 612
Hajdú-Bihar	2727	4214	220 011	3084	4764	383 858
Heves	1749	1970	77 093	2396	2075	247 444
Jász-Nagykun-Szolnok	1823	1715	40 803	1887	2038	135 646
Komárom-Esztergom	1653	1672	69 665	1617	2073	86 687
Nógrád	704	1035	3 877	867	1100	16 401
Pest	4858	4021	174 157	5875	7777	304 063
Somogy	13390	3153	774 918	9005	2855	1 030 746
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2109	2665	7 041	2183	2759	29 316
Tolna	1545	957	18 665	1464	1125	64 097
Vas	2459	2711	116 652	2275	2668	328 625
Veszprém	7912	3892	607 966	6239	3630	926 393
Zala	6657	4042	437 870	5555	3324	654 152

Forrás: KSH és Magyar Államkincstár adatai alapján saját szerkesztés

Turisztikai potenciál

Az **egészség- és gyógyturizmus** világ szinten az egyik legfeltörekvőbb turisztikai ágazat, hosszú tartózkodási időt, magas jövedelmet generál, továbbá magas hozzáadott értéket képvisel. Az alábbi balneológiai térkép mutatja azokat a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei területeket, ahol gyógyfürdők, termálfürdők, iszapfürdők működnek balneológiai és wellness célokat szolgálva. Legtöbbjük összefügg a termálvizekkel (mély kutak), ahol lehetségessé válhat a hulladék hő jövőbeli felhasználása. Ahol már működnek termálfürdők, ott jó a lehetőség wellness központok, egészségügyi központok, hotelek létesítésére, annak érdekében, hogy hőpiacot létesítsünk a feltárt geotermikus készletekre. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye balneológiai térképe alapján elmondható, hogy meleg gyógyvizes kutakkal Nyíregyháza, Kisvárd, Mátészalka, Fehérgyarmat, Nagykálló, Tiszavasvári rendelkezik. Termál és gyógyfürdő már működik Kisvárdán, Fehérgyarmaton és Nyírbátorban, illetve minősítése már folyamatban van Nyíregyházán is. A wellness és egészségturizmus évente jelentős számú vendégforgalmat generál a megyében, a legtöbb vendéget az üzemeltető szervezetek körében végzett felmérés alapján a Nyíregyházi (több mint 400 000 látogató), a Nyírbátori (150 000 látogató), a Kisvárdai (110 000 látogató) és a Vásárosnaményi (50 000 látogató) fürdők vonzzák.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye balneológiai térképe



Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg és Szatmár megyék geotermikus atlasza

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye turisztikai kínálatában fontos szerepet játszanak az **épített értékek**, lényegében ezek képezik a kulturális és örökségturizmusnak az alapját. Országos léptékben mérve is kiemelt jelentőségű kulturális örökséggel rendelkezik (a megyében 357 db. műemlék található). Kiemelendő, hogy az egész Alföldön Szabolcs-Szatmár-Bereg megye őrizte meg legtöbb műemlékét. A megyén belül a legtöbb műemlék a beregi és a szatmári térségben található. A megyei kulturális turizmuson belül kiemelkedik:

Egyházi örökségre alapozott vallásturizmus: Az egyházi örökség két részre különíthető el, egyrészt azok az országos nivó feletti művészettörténeti és műemléki értéket képviselő középkori templomok, amelyek elsősorban a szatmári és beregi térségben, a Középkori templomok útja megnevezés tematikus útvonal mentén koncentrálnak, másrészt a Dél-

Nyírség területén áthaladó Máriaút által érintett templomok. Ez utóbbi közül elsősorban Máriapócs emelhető ki, amely a Kárpát-medence egyik legnagyobb búcsújáró helye (évente több, mint 600 000 hívő zarándokol ide). Fontos kiemelni, hogy a motiváció tekintetében a turizmus egyik legjelentősebb megjelenési formája a vallásturizmus, bizonyítja ezt a WTO felmérése is, mely szerint a századfordulón a világ turizmusának 32 %-át tette ki a vallási indíttatású idegenforgalom. Az elmúlt években jelentős fejlődésnek indult Magyarországon az ágazat, amelyhez a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében megvalósuló vallásturisztikai fejlesztések is hozzájárultak.

Kastélyok, várak, kúriák: A Szabolcsi földvár Közép-Európa legnagyobb és legimpozánsabb épségben fennmaradt földvára, a Kisvárdai vár pedig Gyula után az alföld legnagyobb vára. Tiszadobon található Magyarország egyetlen Loir menti kastély, amely kétségkívül a régió egyik legértékesebb és legmonumentálisabb épített öröksége. A Vay várkastély az Alföld egyetlen reneszánsz kori várkastélya és egyben a régió egyik legnagyobb kastélymúzeuma, amely páratlan muzeális értékekkel rendelkezik. A Nyírbátori Báthori várkastély történelmi panoptikumával szintén kiemelkedő turisztikai vonzerőt képvisel, csakúgy, mint a Nagyarban lévő Luby kastély, amely Szatmár rendkívül gazdag irodalmának és kultúrájának állít emléket. A vásárosnaményi Tomcsányi kastély szintén Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyik legjelentősebb múzeumának, a Bereg múzeumnak ad otthont. A Szabolcsban lévő Mudrány kúria páratlan műkincs állománnyal rendelkezik. Tuzséron páratlan szépségű barokk kori kastély található. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 11 múzeum található (Nyíregyházán, Nyírbátorban, Mátészalkán, Vásárosnaményban, Tiszavasváriban, Kisvárdán, Vaján), amelyek funkciójukat tekintve folyamatosan fejlődnek és elsősorban a fent említett kastélyok épített örökségére épültek rá. A kulturális attrakciók számának bővülése, kreatív és fogyasztói igényeknek való megfeleltetése a turizmus piacán – megye szinten – komoly lehetőségeket rejt. A leglátogatottabb örökségturisztikai attrakciók a megyében a Sóstói Múzeumfalu (látogatottsága meghaladja a 60 000 főt), a Nyírbátori minorita és református templom (40 000 fő évente), a vajai Vay várkastély (15 000 fő évente), a Szabolcsi földvár (10 000 fő évente).

A megyében számos **kulturális rendezvény** rendszeresen megrendezésre kerül. 2012-ben közel 60 kiemelt és további 80 kulturális esemény volt a megyében. A fesztiválok egy jelentős része épít a megye gasztronómia sokszínűségére. A gasztronómia egyedülálló térségi megjelenése újabb turisztikai termékfejlesztést feltételez (pl. pálinkaturizmus), amelyre tematikus útvonal is épült (Szilvaút).

A megye természeti szépsége és változatossága alkalmassá tesz, hogy az **öko- és az aktív turizmus** ezekre a potenciálokra épüljön. A Tisza, a holtágak, a különböző természeti adottságok gazdag látnivalót és még kihasználatlan turisztikai kínálatot jelentenek. A Tisza és a Túr a vízi turizmusnak nyújt kedvező feltételeket. A Szatmár-beregi térség sűrű településhálózata mentén és a töltéskoronákon kiépülő kerékpárutakon, valamint a Nyíregyháza-Tokaj közötti rétköz kerékpárúton a kerékpáros turizmus kibontakozásának megvannak a kedvező adottságai. Az ökoturizmus szintén a feltörekvő turisztikai ágak közé tartozik, azonban fejlesztésére a megyében csak kevés helyen tettek lépések (a legintenzívebb fejlesztések a Szatmár-beregi Natúrpark területén történtek).

23. tábla: Idegenforgalmi beruházások Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2007-2011 között

Település	Pályázó neve	Projekt célja	Költségigény eFt	Támogatás eFt	Kezdet	Vége
Nyírmada	Nyírmada Város Önkormányzata	Egyedi tájértékekre alapozott ökoturisztikai pihenőpont fejlesztése Nyírmadán, tavi rekreációs övezet	92623,567	83361,21	2010.03.01	2011.12.31
Csenger	Erdős Tamás	Komplex víziturisztikai fejlesztés Csengerben	24072,75	13566,924	2011.08.01	2011.12.31
Nagyar	Garage Ingatlankezelő és Hasznosító Korlátolt Felelősségű Társaság	A nagyari Luby Kastély turisztikai célú fejlesztése	398155,2	199077,6	2010.04.01	2011.06.30
Balsa	Balsai Tiszapart Kultúráls és Természetvédelmi Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Ökoturisztikai látogatóközpont kialakítása Balsa Tisza-parton	55485,4	49936,86	2010.03.15	2010.11.30
Tuzsér	Gyümölcspárlat Kereskedelmi és Szolgáltató Betéti Társaság	TUZSÉRI PÁLINKA KÓSTOLÓHÁZ LÉTREHOZÁSA A HELYI TURISZTIKAI SZOLGÁLTATÁS- FEJLESZTÉS ÉRDEKÉBEN	73212,28	43927,368	2011.10.01	2012.09.30
Vaja	Vajai Református Egyházközség	Vajai Református Templom műemléki helyreállítása és turisztikai célú fejlesztése	98360,794	88524,714	2010.06.01	2011.11.30
Nagykálló	Nagykálló Város Önkormányzata	LURKÓKUCKÓ és Élmenypark, - Komplex közösségi rekreációs kül- és beltéri gyermekcentrum létesítése a természetközeli turizmus jegyében Nagykállóban	443109,876	309825,396	2010.03.01	2010.12.31
Máriapócs	Mária Ut Közhasznú Egyesület	Mária Ut - Via Mariae Turisztikai vonzerőfejlesztés a vallási turizmus és a természetjárás jegyében	51150,656	45524,084	2009.01.01	2010.09.30
Nyírbátor	Nyírbátor Város Önkormányzata	"Hit és Egészség" Máriapócs és Nyírbátor összefogása a vallási turizmus fejlesztéséért	3380020,144	2377301,576	2008.05.20	2010.12.31
Nyíregyháza	NYÍRSULI Nyíregyházi Sportszolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Rendezvény - és sport-turizmus infrastrukturális feltételének javítása a "2010. évi Veterán Atlétikai Európa Bajnokság megrendezéséhez szükséges Nyíregyházi Városi Stadion infrastrukturális fejlesztésére"	250000,	125000,	2009.07.20	2010.05.11
Nyíregyháza	Sóstó Gyógyfürdők Fejlesztési és Szolgáltató ZRt.	A XXI. századi fürdőkultúra megteremtése a nyíregyháza-sóstói hagyomány alapjain - a Parkfürdő rekonstrukciója és bővítése	1193700,	596850,	2010.01.04	2011.12.31
Nyíregyháza	Nyíregyházi Állatpark Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Öcenárium, Esőerdőház és Tarzan ösvénye	1595000,	797500,	2008.07.18	2010.06.30
Nyíregyháza	Mandala Dalszínház Egyesület	A Mandala Nyár rendezvénysorozat infrastrukturális feltételeinek javítása mobil színpad és lelátó vásárlása által	40596,1	15996,4	2010.01.01	2011.12.31
Nyíregyháza	Nyíregyházi Turisztikai Közhasznú Szolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Nyírségi Turistavarázs Nyíregyházi Turisztikai Desztináció Menedzsment Szevezetek létrehozása, és a meghatározott projektek megvalósítása	58823,	49999,55	2010.04.01	2012.03.31
Nyíregyháza	TIMPEX Kereskedelmi, Ipari, Mezőgazdasági Korlátolt Felelősségű Társaság	A Hotel Pagony kapacitásbővítése, minőségi fejlesztése, új szolgáltatások bevezetése	389745,656	175385,545	2011.01.01	2011.12.31
Nyíregyháza	Körtvélyfáy Barna egyéni vállalkozó	Barbizon Hotel szolgáltatásainak fejlesztése	43276,492	19474,421	2010.08.01	2011.04.30
Nyíregyháza	Nyíregyházi Turisztikai Közhasznú	A nyíregyházi székhelyű TDMSZ továbbfejlesztése a	49821,429	42348,215	2012.01.01	2013.12.31

Település	Pályázó neve	Projekt célja	Költségigény eFt	Támogatás eFt	Kezdet	Vége
	Szolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	turisztikai desztináció versenyképességének növelésére				
Nyíregyháza	TÖLGYES '99. Vendéglátó és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság	Tölgyes Panzió kialakítása és étterem rekonstrukciója	188401,171	84713,737	2010.03.01	2010.09.30
Rakamaz	Rakamaz Város Önkormányzata	Rakamazi Nagy-Morotva Vízi Tanösvény kialakítása és környékének fejlesztése	658729,491	520535,819	2008.12.05	2010.09.30
Rakamaz	Rakamazi Tisza-Part Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság	"C" kategóriás ifjúsági szálláshely létesítése a rakamazi Tisza-Kempingben	361471,63	144588,652	2008.10.01	2009.11.30
Rakamaz	"VERITAS" Vállalkozók Egyesülete Rakamaz és Térsége Információs Településfejlesztési Általános Szolgáltatás	Rakamaz és térsége helyi turisztikai desztináció menedzsment szervezet létrehozása	36398,959	30939,115	2010.01.01	2011.12.31
Szabolcs	Szabolcsi Református Egyházközség	A szabolcsi református templom, a Szabolcsi Ispánsági Földvár és a Mudrány kúria kiemelt műemlékek együttes értékmegőrzését és megismertetését szolgáló kulturális látogatócentrum kialakítása	98017,916	88216,124	2009.12.01	2010.09.30
Tiszadob	Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat	A tiszadobi Andrassy-kastély és kapcsolódó területeinek kulturális és turisztikai hasznosítása	2206257,12	1738019,044	2009.01.01	2011.07.31
Tivadar	Tivadar Község Önkormányzata	Természeti értékekre alapozott turisztikai fejlesztések a Szatmár-Beregi Natúrpark területén	481928,037	433735,233	2009.12.01	2010.12.30

Forrás: TEIR, Támogatási alrendszer

24. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei ipari parkok részletes bemutatása

Ipari park	IP cím elnyerés éve	Honlap	Leírás, főbb jellemzők	Szabad kapacitás, rendelkezésre álló szabad terület	Tulajdonos (privát vagy önkormányzat)	IP menedzsment szervezet	Legrövidebb távolság az M3 autópályától*	Belső infrastrukturális ellátottság	Vállalkozások
Balkányi Ipari Park	2006	nincs önálló honlapja	Célja a város hagyományos fémtechnikai múltjára és jelenére épülő helyi kapacitások fejlesztése. A korábbi tervek között szerepelt egy kb. 1000 m ² -es Inkubátorház és Innovációs Központ építése.	nincs információ	Privát	A címet elnyerő Első Balkányi Fejlesztési Kht. 2010-ben megszűnt	16 km	nincs információ	Fémtechnikai vállalkozások.
Csengeri Ipari Park	1998	nincs önálló honlapja	Célja feldolgozóipari vállalkozások vonzása. Az ipari park kihasználtsága alacsony, a megfelelő közmuellátottság és a szakképzett munkaerő hiánya miatt.	nincs információ	Csenger Város Önkormányzat	-	79 km*	Jelenleg kijáánlható területekkel nem rendelkezik, alpinfrastruktúra hiányzik	nincs információ
Fehérgyarmati Ipari Park	1998	http://www.fehergyarmat.hu/iparip.html	Területe 16,43 hektár, ebből 13,17 hektár beépített, összefüggő önkormányzati tulajdonú terület. Az ipar fejlődése számára a térség elzárt, városoktól távoli jellege nem kedvező.	van	Fehérgyarmat Város Önkormányzat	-	65 km*	A jelenlegi kiépített közmuvekre a betelepülő vállalkozások rácsatlakozhatnak	Kamion terminál, fa-fűrészáru kereskedelem, savanyító üzem, szárnyas-vágóhid és hűtőüzem, egyéb kis környezeti terheléssel járó iparágak, üzemek
Mátészalka Ipari Park	1998	nincs önálló honlapja	Területe 78,5 hektár. A város az optikai termékek gyártásának egyik fontos központja Közép-Kelet-Európában.	betelt, ezért elkezdtek az ipari park bővítését	Mátészalka Város Önkormányzat	-	47 km*	A terület infrastruktúrával jól ellátott.	Számos cég működik, köztük külföldi tulajdonú cégek gyáregységei is (pl. német Carl Zeiss, japán Hoya, magyar MOM Vízmerés-technikai Zrt, stb.)
Nyírbátori Ipari Park	1998	http://www.nyirbator.hu/ipari_park	Teljes terület: 77,9 hektár. Beépíthető terület: 13,2 hektár. Az ipari parkban 20 cég működik. 1500 m ² -es inkubátorház és szolgáltató központ működik.	van. Vannak eladó épületek: hűtőház, ipari csarnok	Nyírbátor Városi Önkormányzat	-	27 km	Az ipari park területén kialakított valamennyi értékesíthető terület rendelkezik valamennyi közmuvel.	Az ipari parkban 20 cég működik, többek között gyógyászati segédeszköz gyártás (Coloplast), fémipari, élelmiszeripari, mezőgazdasági vállalkozások
Nyírbogdányi Ipari Park	2002	http://nyirbogdany.hu/	Területe 20,5 hektár. Jelenleg három betelepült vállalkozás 4,4 hektárt foglal el.	van	Nyírbogdány Község Önkormányzat	-	20 km	A park területén haladnak keresztül az alapközművek és távvezetékek, vízvezeték, gázvezeték.	Vállalkozások: Bogdány Plusz Bt, Bogdány Plast Kft (műanyag-feldolgozás), G&B Ügyker Kft
Nyíregyházi Ipari Park	1997	http://www.loginpark.hu	Jelenlegi területe 125 hektár. Az egyik legdinamikusabban fejlődő ipari park Magyarországon.	szinte betelt, jelenleg 1,8 ha építésre kijelölt,	Nyíregyháza MJV Önkormányzat	Nyíregyházi Ipari Park Kft.	5 km	A terület valamennyi infrastruktúrával jól ellátott.	15 betelepült vállalkozás (műanyagipar, gumiipar, vegyipar, mezőgazdasági nagykereskedelem),

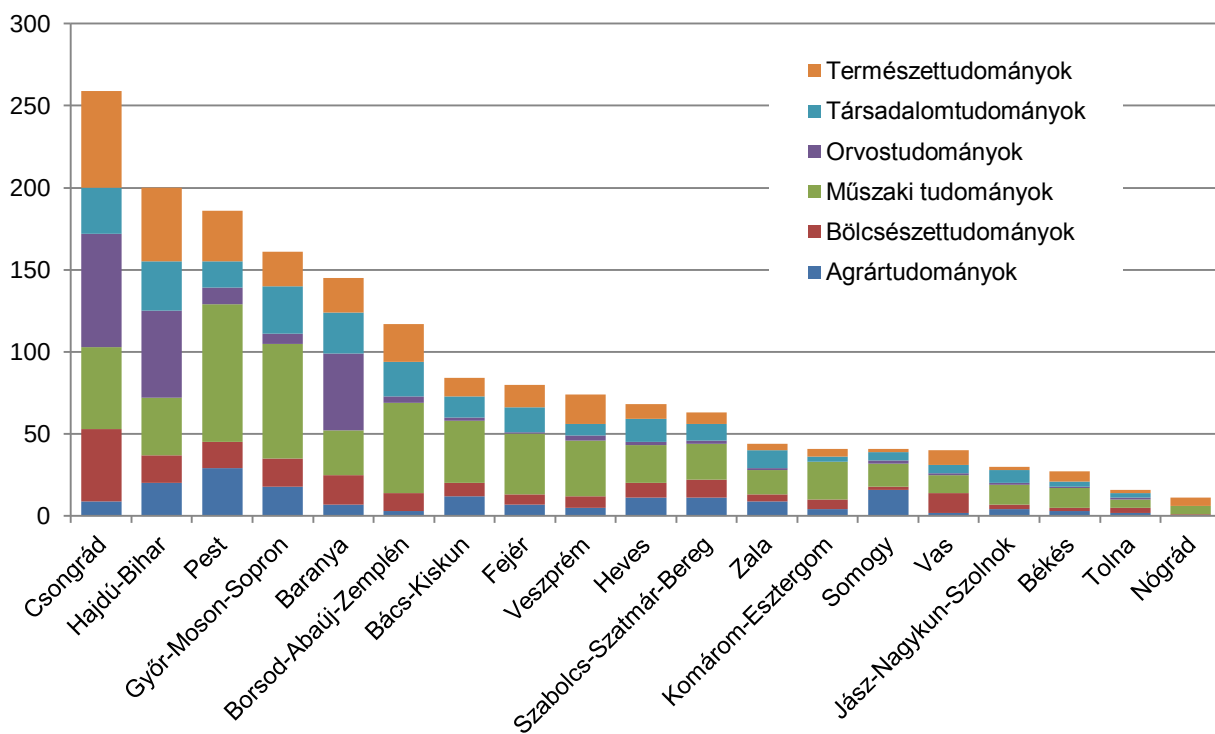
Ipari park	IP cím elnyerés éve	Honlap	Leírás, főbb jellemzők	Szabad kapacitás, rendelkezésre álló szabad terület	Tulajdonos (privát vagy önkormányzat)	IP menedzsment szervezet	Legrövidebb távolság az M3 autópályától*	Belső infrastrukturális ellátottság	Vállalkozások
				kiajánlítható terület	Nyíregyházi Ipari Park Kft.				többek között Lego Manufacturing Kft, Electrolux Lehel Kft, Jász-Plasztik Kft.
Rakamazi Ipari Park	2007	http://www.rakamaziipari.park.hu/	Területe 30 hektár. EU támogatással mintegy 600 millió forintból létesül ipari park. Közel három évig tartó előkészítő munka után 2009-ben kezdődött a park teljes infrastruktúrájának kiépítése és egy inkubátorház létesítése.	van	Rakamaz Város Önkormányzat Rakamazi Ipari Park Kft.	Rakamazi Ipari Park Kft.	35 km	2.000 m ² -es inkubátorházat építenek és 30 hektáros területen kiépítik a szükséges infrastruktúrát.	nincs információ
Timár Vállalkozói Ipari Park	2008	http://www.timinvest.hu/	Területe 31,4 hektár. 780 m ² -es inkubátorház	van	Tim-Invest Kft.	Tim-Invest Kft.	40 km	Infrastrukturális ellátottsága kiváló: teljes közművesítés, inkubátorház 6 db irodával.	A parkban 19 vállalkozás működik, többek között szállítmányozás, acélszerkezet gyártás, gumi alkatrész-gyártás, acélszerkezet gyártás, biomassza-tüzelőanyag gyártás, mezőgazdasági tevékenység.
Tiszaöki Ipari Park	2012	nincs önálló honlapja	2012-ben nyerte el az ipari park címet.	nincs információ	Tiszaök Város Önkormányzat	Tiszaöki Városfejlesztési és Ipari Park Kft.	17 km	Az infrastrukturális ellátás kiépítése több, egymásra épülő szakaszban történik. A folyamatos infrastrukturális fejlesztések teljes körű ellátást tesznek lehetővé.	nincs információ
Tuzséri Ipari Park	1998	http://www.ztf.hu/	Területe 106 hektár Tuzsér része a záhonyi különleges vállalkozási övezetnek. Az ipari park zöld mezőt is magában foglal.	nincs információ	privát	Záhony és Térsége Fejlesztési Kft.	60 km*	Kiépített infrastruktúra, széles és normál nyomtávú sínhálózat, víz, gáz, villany, szennyvíz, hulladékgyűjtés	10 betelepült vállalkozás, közte gumiipar (Michelin), szállítmányozás, raktározás, műanyagipar, fafeldolgozás. Összesen 438 fő foglalkoztatott.
Záhonyi Városi Ipari Park	1998	http://www.z-vip.hu/	Területe 20 hektár, bővíthető.	van	privát	INMAS Mechatronikai Kft.	69 km*	A földterületek határain minden infrastrukturális szolgáltatás (villany, gáz, víz-csatorna, telefon) megtalálható	Jelenleg 5 kisvállalkozás működik a területen.

Ipari park	IP cím elnyerés éve	Honlap	Leírás, főbb jellemzők	Szabad kapacitás, rendelkezésre álló szabad terület	Tulajdonos (privát vagy önkormányzat)	IP menedzsment szervezet	Legrövidebb távolság az M3 autópályától*	Belső infrastrukturális ellátottság	Vállalkozások
Nagykállói ipari park	-	http://www.nkip.hu/	Területe 30 hektár. Az ipari park 2011 őszén készült el.	van	privát	Három Cserje Kft.	0,25 m	A beruházó az egyres telkek határáig kiépíteti a teljes infrastruktúrát	Még nincs működő vállalkozás, 1 tervezett (autóalkatrész gyártás)
Fényeslitkei ipari park	-	http://www.orienterlogisztika.hu/	A fényeslitke-komorói intermodális ipari-logisztikai park területe 160 hektár. Kiemelt állami projektként valósult meg.	van	privát	Regionális Fejlesztési Holding Zrt.	53 km*	Teljes kommunális vízi közmű, elektromos és gázhálózat, internet, telekommunikáció, és belső úthálózat.	Még nincs.
Baktalóránt- háza ipari park	-	http://baktaiipark.hu/	Területe 10 hektár. Az ipari terület 2012. január 16-án kezdte meg működését. Pályázati támogatással valósult meg.	van	privát	Baktai Ipari Park Kft.	30 km	Sor került a saját tulajdonú területek infrastrukturájának kiépítésére, egy üzemcsarnok (4100 m ²) létrehozására, szolgáltató központ kialakítására. Megvalósult a közterművek, közterműbeállítások kiépítése.	Még nincs.

* Az M3 autópálya Vásárosnaményig történő átadásával egyes ipari parkok autópályától való távolsága csökkenni fog.

Forrás: Saját szerkesztés

63. ábra: Kutatóhelyek száma Magyarország megyéiben (Budapest nélkül), 2011



Forrás: TeIR (KSH) adatok alapján saját szerkesztés

3.1.4 Társadalmi adottságok

25. tábla: A települések könyvtári szolgáltatásának adatai

Területi egység	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Szolgáltató helyek száma												
Szabolcs-Szatmár-Bereg	215	261	232	228	218	217	207	191	212	207	211	206
Észak-Alföld	440	515	456	448	434	433	422	404	431	461	440	438
Összesen	3 132	3 430	3 200	3 209	3 192	3 230	2 574	2 965	3 327	3 587	3 474	3 501
Összes állomány, ezer könyvtári egység												
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2 510	2 553	2 680	2 636	2 636	2 644	2 381	2 443	2 413	2 660	2 645	2 619
Észak-Alföld	6 855	7 126	7 101	7 065	7 047	7 064	6 757	6 873	6 774	7 050	7 002	6 914
Összesen	43 906	45 617	44 907	45 031	45 058	45 048	42 902	41 677	42 621	43 946	43 806	43 811
Kölcsönzött könyvtári egységek száma, ezer												
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1 992	2 093	1 757	1 617	1 463	1 422	1 434	1 324	1 205	1 244	1 261	1 228
Észak-Alföld	6 218	6 123	5 603	5 320	5 075	4 854	4 559	4 288	4 178	4 205	4 247	4 169
Összesen	36 128	35 021	34 390	33 556	32 082	30 755	29 835	27 168	26 260	26 943	26 527	26 199
Beiratkozott olvasó, ezer fő												
Szabolcs-Szatmár-Bereg	90	88	84	88	76	71	79	73	68	72	74	73
Észak-Alföld	251	241	238	244	226	218	221	212	206	213	221	214
Összesen	1 440	1 416	1 425	1 487	1 452	1 454	1 489	1 404	1 430	1 509	1 540	1 561

Forrás: http://www.ksh.hu/stadat_eves_6_2

26. tábla: A színház és mozi látogatás adatai

Területi egység	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Színház												
Szabolcs-Szatmár-Bereg	83	73	98	114	113	119	149	108	125	103	114	110
Észak-Alföld	318	296	264	365	376	385	380	304	336	329	371	379
Összesen	3 938	3 898	4 152	4 198	4 365	4 412	4 156	4 049	4 076	4 488	4 580	4 735
Mozi												
Szabolcs-Szatmár-Bereg	290	456	412	372	365	325	287	263	241	223	240	na
Észak-Alföld	1 060	1 272	1 260	1 110	1 095	973	925	867	783	777	845	na
Összesen	14 294	15 704	15 278	13 654	13 604	12 093	11 631	10 910	11 683	10 704	11 113	na

Forrás: http://www.ksh.hu/stadat_eves_6_2

27. tábla: A muzeális intézmények adatsorai megyei bontásban

Területi egység	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Muzeális intézmények száma												
Szabolcs-Szatmár-Bereg	28	28	28	26	27	25	18	21	23	22	21	20
Észak-Alföld	81	81	81	78	79	71	60	62	68	71	69	68
ÖSSZESEN	812	815	815	793	792	772	652	635	638	662	647	645
Muzeális intézményekben rendezett kiállítások száma												
Szabolcs-Szatmár-Bereg	122	134	114	89	146	150	125	145	186	189	194	176
Észak-Alföld	279	275	250	233	328	341	317	344	439	442	448	392
ÖSSZESEN	2 804	2 828	2 625	2 674	2 756	2 774	2 841	2 886	3 910	3 281	3549	3 218
Muzeális intézmények látogatóinak száma, ezer fő												
Szabolcs-Szatmár-Bereg	252	258	213	126	231	227	165	170	188	203	182	182
Észak-Alföld	565	775	535	462	607	637	448	571	473	513	425	386
ÖSSZESEN	9 895	9 836	9 775	10 018	11 490	11 335	11 618	11 175	10 180	9 512	9457	8 430

Forrás: http://www.ksh.hu/stadat_eves_6_2

28. tábla: Rendszeresen megszervezésre kerülő rendezvények Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

Rendezvény megnevezése	Város helyszín
Szatmár-Beregi Szilvanapok	Tarpa
Báthori Vigasságok	Nyírbátor
Kóstolja meg Magyarországot!	Nyíregyháza
Vidor Fesztivál	Nyíregyháza
Zsindelyes Pálinka és Népi Gasztronómiai Fesztivál	Érpatak
Mandala Nyár	Nyíregyháza
Hagyományos szántóverseny	Nagyhalász
Nyírbátori Zenei napok	Nyírbátor
SóstóSerFest	Nyíregyháza
Kenyérünnep a Sóstói Múzeumfaluban	Nyíregyháza
Szenke-parti Nagyvásár, Szatmári Fesztivál	Penyige
Várszínházi Esték	Kisvárd
Szatmári Fesztivál - Nemzetközi Szilvalekvárfőző Verseny	Szatmárcseke
Szatmári Fesztivál: 15. Nemzetközi Halászléfőző Verseny	Túristvándi
Szent István Napok - Krumplifestivál	Gávavencsellő
Gyarmati Vigasságok Szatmári Fesztivál	Fehérgyarmat
Beregfeszt	Kisvárd
Tiszadobi Zongorafesztivál	Tiszadob
Ajaki Nemzetközi Lakodalmas és Hagyományőrző Fesztivál	Ajak
Határmenti Világzenei Fesztivál	Panyola
Országos Családi és Társasági Halsütő Fesztivál	Tiszalök
Újfehértói Kalászos Napok	Újfehértó
Bátori Lovas Nap	Nyírbátor
Úszó és repülő alkalmatlanságok versenye	Nyíregyháza
Gasztronómiai és Helyi Értékek Fesztiválja, Régiómarketing fesztivál	Nyíregyháza
Nagy-Halász Fesztivál	Nagyhalász
Szárnyas Sárkány Hete, Nemzetközi Utcaszínházi Fesztivál	Nyírbátor
Családi Nap és Tündérek éjszakája	Nyíregyháza
Újfehértói Fürtös Fesztivál	Nyíregyháza
Meggy Fesztivál	Nyírmeggyes
Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválja	Kisvárd
Nagyhalászi Gólyafesztivál	Nagyhalász
Szent-Iván éj a sóstói Múzeumfaluban	Nyíregyháza
Dombrádi Csülkös Nap	Dombrád
Sóstó Feszt - Sóstói Könnyűzenei Fesztivál	Nyíregyháza

Rendezvény megnevezése	Város helyszín
Sóstói Fesztivál - Kézműves Borok Ünnepe	Nyíregyháza
Strudli Fesztivál	Vállaj
Pünkösöd a sóstói Múzeumfaluban	Nyíregyháza
Nemzetközi Molnártalálkozó	Túristvándi
Széles a Tisza rendezvény	Tiszalók
Öhönforgató Verseny és Néptánc Találkozó	Tiszavasvári
Májális a sóstói Múzeumfaluban,	Nyíregyháza
Falusi Húsvét	Nyíregyháza
Nyírbátori Reneszánsz Farsangi Felvonulás	Nyírbátor
Múzeumok éjszakája	Nyíregyháza
Nemzetközi Cinkefőző Fesztivál és Népi Ételek Bemutatója	Szatmárcseke
Fényes Napok	Mátészalka
Ajaki Farsangi Disznótoros	Ajak
Nemzetközi Böllerverseny	Napkor

Forrás: www.utazzitthon.hu, 2012

29. tábla: Értéket képviselő helyi termékek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

somlekvár,
szatmári szilvalekvár,
kukoricadara,
étkezési mák,
vállaji sváb bordázott szalonna,
vállaji sváb sonka,
diópálinka,
szabolcsi almapálinka,
szatmári szilvapálinka,
kötött tészta,
aszalt alma, körte,
szilva,
milotai dió,
nem tudom szilva,
szatmári alma,
kisvárai burgonya,
nagydobosi sütőtök,
nyírségi akácméz,
pörkölt napraforgómag,
újfehértói fürtös meggy,
paszabi szőttes,
beregi keresztaszemes

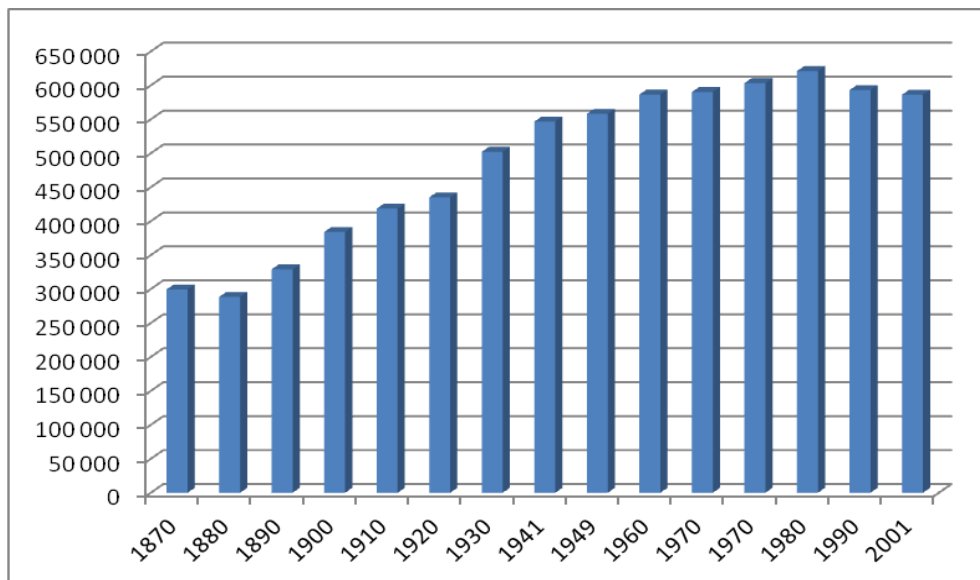
Forrás: www.amc.hu, 2012

30. tábla: Regisztrált nonprofit szervezetek megyei összehasonlító adatai, 2010

	Regisztrált nonprofit szervezetek száma db (2010)	Lakónépesség száma (fő)	Ezer főre jutó nonprofit szervezetek száma (db)
Bács-Kiskun	3 612	524 841	6,88
Baranya	3 306	391 455	8,45
Békés	2 749	361 802	7,60
Borsod-Abaúj-Zemplén	5 288	684 793	7,72
Csongrád	3 261	421 827	7,73
Fejér	2 780	426 120	6,52
Győr-Moson-Sopron	3 408	449 967	7,57
Hajdú-Bihar	3 785	539 674	7,01
Heves	2 523	307 985	8,19
Jász-Nagykun-Szolnok	2 424	386 752	6,27
Komárom-Esztergom	2 095	311 411	6,73
Nógrád	1 645	201 919	8,15
Pest	7 984	1 237 561	6,45
Somogy	3 030	317 947	9,53
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3 644	555 496	6,56
Tolna	2 110	231 183	9,13
Vas	2 299	257 688	8,92
Veszprém	3 500	356 573	9,82
Zala	2 604	287 043	9,07
Budapest	19 532	1 733 685	11,27
Magyarország	81 579	9 985 722	8,17

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

64. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye állandó népességének alakulása 1870-2001 között



Forrás: KSH, 2012

31. tábla: Állandó népesség számának alakulása (fő, %)

	1990	2010	Állandó népesség számának változása 1990-2010 között (%)
Bács-Kiskun	562 788	536 536	-4,66%
Baranya	425 228	398 920	-6,19%
Békés	423 743	374 448	-11,63%
Borsod-Abaúj-Zemplén	794 909	715 562	-9,98%
Csongrád	441 407	422 746	-4,23%
Fejér	427 509	434 976	1,75%
Győr-Moson-Sopron	431 550	437 829	1,45%
Hajdú-Bihar	564 472	552 292	-2,16%
Heves	342 520	315 739	-7,82%
Jász-Nagykun-Szolnok	443 511	402 341	-9,28%
Komárom-Esztergom	319 894	312 904	-2,19%
Nógrád	234 446	208 894	-10,90%
Pest	962 877	1 237 141	28,48%
Somogy	351 455	328 893	-6,42%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	600 558	579 554	-3,50%
Tolna	261 862	238 817	-8,80%
Vas	278 369	261 695	-5,99%
Veszprém	387 090	372 036	-3,89%
Zala	313 799	290 762	-7,34%
Budapest	1 956 819	1 694 900	-13,38%
Magyarország	10 524 806	10 116 985	-3,87%

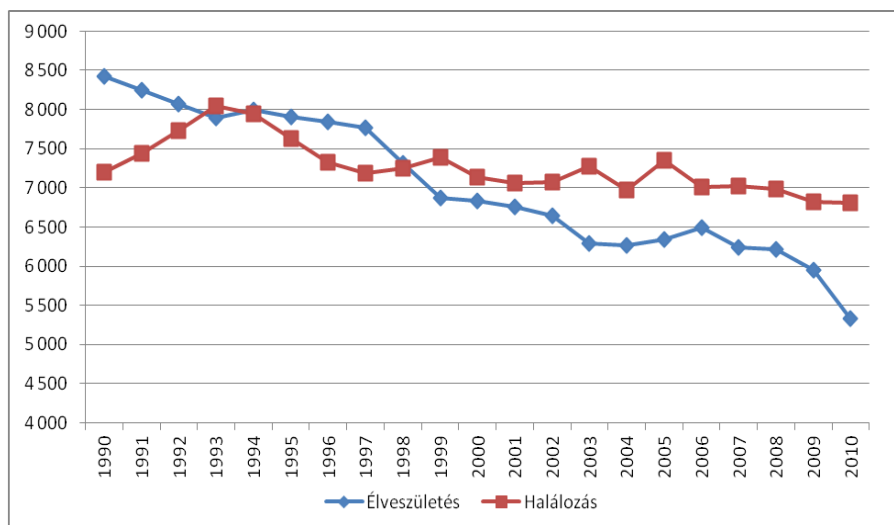
Forrás: TelR, KSH-TSTAR

32. tábla: Élveszületések, halálozások adatai, 2010

	Lakó népesség száma (fő)	Élve születések száma	Ezer lakosra jutó élve születés	Halálozások száma	Ezer lakosra jutó halálozás	Ezer lakosra jutó természetes szaporodás, fogyás
Bács-Kiskun	524 841	4 480	8,54	7 211	13,74	-5,20
Baranya	391 455	3 367	8,60	5 291	13,52	-4,91
Békés	361 802	2 582	7,14	5 536	15,30	-8,16
Borsod-Abaúj-Zemplén	684 793	6 686	9,76	9 877	14,42	-4,66
Csongrád	421 827	3 394	8,05	5 377	12,75	-4,70
Fejér	426 120	3 762	8,83	5 348	12,55	-3,72
Győr-Moson-Sopron	449 967	3 986	8,86	5 440	12,09	-3,23
Hajdú-Bihar	539 674	4 942	9,16	6 383	11,83	-2,67
Heves	307 985	2 658	8,63	4 578	14,86	-6,23
Jász-Nagykun-Szolnok	386 752	3 319	8,58	5 515	14,26	-5,68
Komárom-Esztergom	311 411	2 801	8,99	3 959	12,71	-3,72
Nógrád	201 919	1 668	8,26	3 016	14,94	-6,68
Pest	1 237 561	12 427	10,04	13 646	11,03	-0,99
Somogy	317 947	2 559	8,05	4 665	14,67	-6,62
Szabolcs-Szatmár-Bereg	555 496	5 329	9,59	6 813	12,26	-2,67
Tolna	231 183	1 857	8,03	3 232	13,98	-5,95
Vas	257 688	2 018	7,83	3 588	13,92	-6,09
Veszprém	356 573	2 945	8,26	4 469	12,53	-4,27
Zala	287 043	2 154	7,50	3 969	13,83	-6,32
Budapest	1 733 685	16 458	9,49	21 961	12,67	-3,17
Magyarország	9 985 722	89 392	8,95	129 874	13,01	-4,05

Forrás: TelR, KSH-TSTAR

65. ábra: Élveszületések és halálozások számának alakulása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 1990-2010 között



Forrás: Teir/KSH T-star

33. tábla: Oda- és elvándorlás adatai, 2010

Megnevezés	Lakó népesség száma (fő)	Elvándorlás	Ezer lakosra jutó elvándorlás	Odavándorlás	Ezer lakosra jutó odavándorlás	Vándorlási különbözet ezer lakosra
Bács-Kiskun	524 841	18 743	35,71	17 143	32,66	-3,05
Baranya	391 455	17 222	43,99	16 209	41,41	-2,59
Békés	361 802	14 035	38,79	11 870	32,81	-5,98
Borsod-Abaúj-Zemplén	684 793	30 119	43,98	25 076	36,62	-7,36
Csongrád	421 827	13 556	32,14	13 668	32,40	0,27
Fejér	426 120	18 693	43,87	18 666	43,80	-0,06
Győr-Moson-Sopron	449 967	15 796	35,10	17 773	39,50	4,39
Hajdú-Bihar	539 674	18 913	35,05	17 653	32,71	-2,33
Heves	307 985	14 343	46,57	12 816	41,61	-4,96
Jász-Nagykun-Szolnok	386 752	15 384	39,78	13 449	34,77	-5,00
Komárom-Esztergom	311 411	11 978	38,46	11 909	38,24	-0,22
Nógrád	201 919	9 430	46,70	7 696	38,11	-8,59
Pest	1 237 561	50 525	40,83	58 091	46,94	6,11
Somogy	317 947	15 934	50,12	14 833	46,65	-3,46
Szabolcs-Szatmár-Bereg	555 496	23 897	43,02	19 612	35,31	-7,71
Tolna	231 183	10 042	43,44	8 865	38,35	-5,09
Vas	257 688	9 296	36,07	8 753	33,97	-2,11
Veszprém	356 573	16 356	45,87	15 511	43,50	-2,37
Zala	287 043	11 897	41,45	11 724	40,84	-0,60
Budapest	1 733 685	43 432	25,05	58 274	33,61	8,56
Magyarország összesen	9 985 722	379 591	38,01	379 591	38,01	0,00

Forrás:(TeIR)|KSH-TSTAR

34. tábla: Népmozgalomi adatok (ezer fő)

	Belföldi és nemzetközi vándorlás (2001. február 1. – 2011. október 1.)	Természetes szaporodás, illetve fogyás (2001. február 1. – 2011. október 1.)
Bács-Kiskun	0	-25
Baranya	-2	-17
Békés	-9	-27
Borsod-Abaúj-Zemplén	-26	-27
Csongrád	5	-20
Fejér	6	-13
Győr-Moson-Sopron	23	-13
Hajdú-Bihar	8	-12
Heves	3	-18
Jász-Nagykun-Szolnok	-7	-20
Komárom-Esztergom	2	-12
Nógrád	-3	-13
Pest	151	-12
Somogy	2	-19
Szabolcs-Szatmár-Bereg	-11	-9
Tolna	-6	-12
Vas	4	-14
Veszprém	-1	-14
Zala	3	-17
Budapest	30	-72
Magyarország	8,6	-19,3

Forrás:(TeIR)|KSH-TSTAR

35. tábla: Az öregedési index és eltartottsági mutatók összefoglaló megyei bontású adatsora

Területi egység	A gyermeknépesség eltartottsági rátája			Az idős népesség eltartottsági rátája			Az eltartott népesség rátája			Öregedési index		
	1990	2001	2012	1990	2001	2012	1990	2001	2012	1990	2001	2012
Budapest	26,0	18,6	19,1	23,4	25,7	27,4	49,5	44,3	46,5	90,0	138,3	143,3
Pest	31,4	25,6	24,0	18,0	19,0	21,2	49,4	44,6	45,2	57,2	74,1	88,4
Fejér	33,4	25,2	20,7	15,7	19,5	22,8	49,0	44,7	43,5	46,9	77,7	110,4
Komárom-Esztergom	31,6	24,5	20,8	16,3	19,7	22,9	47,9	44,2	43,8	51,6	80,7	110,2
Veszprém	33,2	24,1	19,6	17,5	20,7	24,7	50,6	44,9	44,2	52,6	86,0	126,2
Győr-Moson-Sopron	32,2	23,0	20,7	18,9	20,9	22,8	51,2	43,9	43,4	58,8	91,2	110,0
Vas	31,1	23,5	19,0	20,9	22,2	24,7	52,0	45,7	43,6	67,3	94,4	130,2
Zala	31,4	22,8	18,3	21,3	23,3	26,6	52,7	46,2	44,9	67,8	102,1	145,8
Baranya	29,7	23,4	20,0	18,0	21,6	24,5	47,7	45,0	44,5	60,7	92,2	122,3
Somogy	30,5	24,8	20,3	20,7	22,7	25,7	51,3	47,5	45,9	68,0	91,6	126,6
Tolna	32,1	24,9	20,0	20,0	22,5	25,9	52,0	47,5	45,9	62,3	90,4	129,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	33,8	28,4	23,6	18,1	21,6	24,5	52,0	50,0	48,1	53,6	76,0	104,1
Heves	30,6	24,3	21,3	21,6	24,5	27,1	52,2	48,8	48,4	70,7	100,8	127,1
Nógrád	30,5	24,8	21,1	20,5	23,5	27,2	50,9	48,3	48,3	67,1	94,7	129,2
Hajdú-Bihar	33,8	27,4	22,2	18,1	20,1	22,0	51,9	47,6	44,1	53,5	73,4	99,1
Jász-Nagykun-Szolnok	33,2	26,3	21,7	20,5	23,1	26,4	53,6	49,4	48,2	61,7	88,1	121,5
Szabolcs-Szatmár-Bereg	37,4	30,6	24,4	17,3	19,3	20,2	54,7	49,9	44,6	46,3	63,1	83,0
Bács-Kiskun	31,4	25,4	20,9	20,8	22,9	25,6	52,3	48,4	46,5	66,3	90,3	122,2
Békés	31,2	24,9	19,5	23,1	24,9	28,1	54,3	49,8	47,7	73,9	100,3	144,1
Csongrád	29,5	23,4	19,6	21,9	22,7	25,5	51,4	46,1	45,2	74,0	96,8	130,0
Összesen	31,0	24,3	21,1	20,0	22,2	24,6	51,0	46,5	45,7	64,5	91,3	116,6

Forrás:(TeIR)|KSH-TSTAR

36. tábla: Magyarország megyéinek korösszetétele, 2010

	Állandó népesség száma	0-14 évesek száma	%	15-17 évesek száma	%	18-59 évesek száma	%	60-X évesek száma	%
Bács-Kiskun	536 536	76 690	14,29	19 144	3,57	315 498	58,80	171 245	31,92
Baranya	398 920	55 359	13,88	13 350	3,35	236 324	59,24	125 239	31,39
Békés	374 448	50 341	13,44	12 941	3,46	217 585	58,11	127 290	33,99
Borsod-Abaúj- Zemplén	715 562	114 240	15,97	27 543	3,85	417 462	58,34	208 553	29,15
Csongrád	422 746	57 936	13,70	14 224	3,36	248 104	58,69	138 437	32,75
Fejér	434 976	61 850	14,22	15 247	3,51	260 865	59,97	128 114	29,45
Győr-Moson- Sopron	437 829	63 315	14,46	14 795	3,38	266 975	60,98	137 780	31,47
Hajdú-Bihar	552 292	85 522	15,48	20 863	3,78	328 331	59,45	158 589	28,71
Heves	315 739	45 839	14,52	10 664	3,38	181 685	57,54	103 646	32,83
Jász-Nagykun- Szolnok	402 341	59 207	14,72	14 690	3,65	232 877	57,88	128 216	31,87
Komárom- Esztergom	312 904	45 217	14,45	11 046	3,53	188 861	60,36	94 649	30,25
Nógrád	208 894	29 724	14,23	7 430	3,56	121 161	58,00	67 964	32,54
Pest	1 237 141	203 316	16,43	44 397	3,59	733 406	59,28	347 049	28,05
Somogy	328 893	45 800	13,93	11 616	3,53	191 495	58,22	107 708	32,75
Szabolcs- Szatmár-Bereg	579 554	98 856	17,06	23 778	4,10	345 712	59,65	147 709	25,49
Tolna	238 817	32 683	13,69	8 191	3,43	141 440	59,23	76 135	31,88
Vas	261 695	34 704	13,26	8 985	3,43	155 631	59,47	84 408	32,25
Veszprém	372 036	49 731	13,37	12 439	3,34	217 932	58,58	115 087	30,93
Zala	290 762	36 905	12,69	9 237	3,18	172 615	59,37	97 154	33,41
Budapest	1 694 900	214 107	12,63	43 606	2,57	989 857	58,40	599 271	35,36
Magyarország	10 116 985	1 461 342	14,44	344 186	3,40	5 963 816	58,95	3 164 243	31,28

Forrás: Teir/KSH T-star

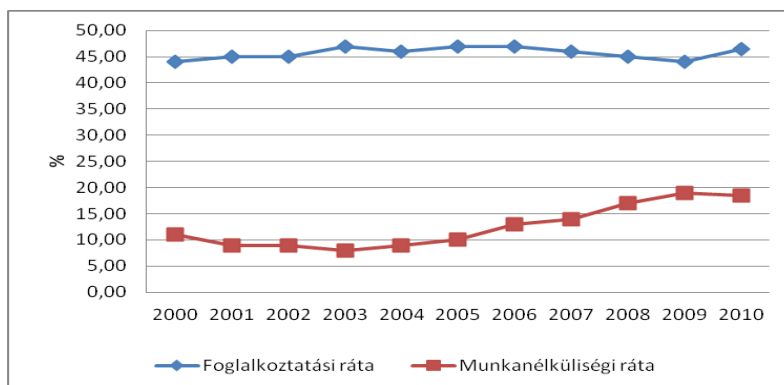
37. tábla: Foglalkoztatottság főbb mutatóit összefoglaló megyei adatok, 2010 (az adatok a 15-64 éves népességre vonatkoznak)

	Gazdaságilag aktívak száma	Gazdaságilag nem aktívak száma	Aktivitási arány %	Foglalkoztatottak száma	Foglalkoztatási ráta	Munkanélküliek száma	Munkanélküliségi ráta %
Bács-Kiskun	213 613	138 030	61	190 574	54,20	23 040	10,80
Baranya	166 226	101 078	62	144 390	54,00	21 836	13,10
Békés	144 945	98 197	60	126 701	52,10	18 244	12,60
Borsod-Abaúj-Zemplén	262 604	194 898	57	216 823	47,40	45 781	17,40
Csongrád	177 081	107 597	62	161 154	56,60	15 927	9,00
Fejér	180 487	108 804	62	163 257	56,40	17 230	9,50
Győr-Moson-Sopron	203 476	105 034	66	189 369	61,40	14 107	6,90
Hajdú-Bihar	210 113	156 429	57	182 220	49,70	27 892	13,30
Heves	122 863	86 129	59	108 293	51,80	14 570	11,90
Jász-Nagykun-Szolnok	153 858	104 022	60	136 966	53,10	16 892	11,00
Komárom-Esztergom	142 957	74 771	66	130 322	59,90	12 637	8,80
Nógrád	79 550	54 591	59	64 867	48,40	14 683	18,50
Pest	542 605	302 126	64	495 545	58,70	47 060	8,70
Somogy	127 278	86 454	60	110 007	51,50	17 272	13,60
Szabolcs-Szatmár-Bereg	215 343	163 377	57	175 540	46,40	39 803	18,50
Tolna	92 520	64 564	59	84 705	53,90	7 815	8,40
Vas	115 027	62 397	65	103 026	58,10	12 002	10,40
Veszprém	156 898	87 838	64	137 189	56,10	19 708	12,60
Zala	124 847	71 618	64	110 083	56,00	14 763	11,80
Budapest	792 347	376 676	68	719 072	61,50	73 276	9,20

Forrás:(TeIR)|KSH-MRSTAR

Megj.: Az adatok forrása alakossági munkaerő-felmérés, amely az ILO ajánlásai alapján vizsgálja a népesség gazdasági aktivitását. Általában a 15-74 éves népességre vonatkoztatott adatokat használjuk, de a felvétel lehetővé teszi a 15-64 éves népesség gazdasági aktivitásának a vizsgálatát is.

66. ábra: Foglalkoztatottsági- és munkanélküliségi ráta alakulása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (az adatok a 15-64 éves népességre vonatkoznak)



Forrás:(TeIR)|KSH-MRSTAR

38. tábla: Foglalkoztatási adatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (fő), 2012. I. félév

Állománycsoport	Összesen	Ebből	
		Versenyszféra	Költségvetési szervek
Fizikai foglalkoztatottak	64 889	38 287	18 849
Szellemi foglalkoztatottak	38 490	13 363	21 050
Összesen	103 379	51 650	39 900

Forrás: KSH Statisztikai Tájékoztató Szabolcs-Szatmár-Bereg megye (2012/2)

39. tábla: Iskolázottsági adatok megyei bontásban

	Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb végzettségű népesség	Általános iskola 8 évfolyam végzettséggel rendelkező népesség	Általános iskola 9-10 évfolyam végzettséggel rendelkező népesség	Általános iskola 11-12 évfolyam végzettséggel rendelkező népesség	Középiskolai végzettséggel (érettségi nélkül, szakmai oklevéllel) rendelkező népesség	Középiskolai érettségivel rendelkező népesség	Egyetemi, főiskolai stb. végzettséggel (oklevél nélkül) rendelkezők száma	Egyetemi, főiskolai stb. oklevéllel rendelkezők száma	7 éves és idősebb népesség
Bács-Kiskun	100 420	126 460	16 860	14 778	102 995	87 783	12 396	43 951	505 643
Baranya	61 401	90 752	11 888	9 231	77 290	75 171	12 219	36 254	374 206
Békés	71 591	84 973	12 004	8 599	74 378	77 986	6 532	28 366	364 429
Borsod-Abaúj-Zemplén	140 120	167 736	21 174	17 062	119 219	140 448	13 453	56 991	676 203
Csongrád	63 393	89 534	13 255	9 593	74 554	90 278	13 843	42 786	397 236
Fejér	68 315	98 861	13 574	9 647	76 493	85 641	8 043	40 466	401 040
Győr-Moson-Sopron	60 915	87 785	12 112	10 242	87 229	97 051	10 630	45 213	411 177
Hajdú-Bihar	101 758	119 735	15 040	14 745	94 614	97 428	13 788	50 952	508 060
Heves	57 968	66 471	7 990	6 007	56 734	70 901	6 684	28 073	300 828
Jász-Nagykun-Szolnok	78 862	95 581	13 006	9 944	74 154	72 092	6 535	32 519	382 693
Komárom-Esztergom	48 758	66 086	8 652	7 766	65 154	64 890	6 136	27 846	295 288
Nógrád	37 279	52 041	6 072	4 684	40 763	41 314	3 755	15 496	201 404
Pest	176 603	227 750	32 414	27 633	201 496	251 892	24 721	116 222	1 058 731
Somogy	57 621	76 992	9 578	8 728	67 382	59 692	4 933	24 330	309 256
Szabolcs-Szatmár-Bereg	120 070	135 708	15 845	14 778	97 967	94 490	11 691	43 815	534 364
Tolna	41 634	58 445	7 063	7 254	48 638	42 369	3 045	20 627	229 075
Vas	39 396	59 494	7 475	7 389	50 442	57 152	4 472	23 262	249 082
Veszprém	56 512	74 499	10 769	11 358	80 218	72 466	6 777	31 315	343 914
Zala	46 491	61 456	7 710	6 644	61 263	65 383	5 370	23 520	277 837
Budapest	174 041	251 489	41 099	38 601	175 053	480 505	68 471	370 913	1 600 172
Összesen	1 603 148	2 091 848	283 580	244 683	1 726 036	2 124 932	243 494	1 102 917	9 420 638

Forrás:(TeIR)|KSH-NEPSZ (KSH Mikrocenzus 2005)

40. tábla: Összes adófizető (darab) idősorban, megyei bontásban

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bács-Kiskun	220 041	230 177	231 011	227 738	222 875	221 316	225 439	227 764	231 664	225 180	226 244
Baranya	168 299	168 633	170 426	168 467	165 956	165 430	168 225	170 292	175 827	169 209	169 491
Békés	163 174	168 976	170 682	167 720	163 135	160 683	161 656	161 828	164 376	161 046	161 068
Borsod-Abaúj-Zemplén	275 017	275 598	277 260	274 239	267 760	269 095	273 465	278 046	284 785	282 854	284 874
Csongrád	182 492	188 639	188 603	186 129	181 806	180 164	182 696	183 275	185 310	180 774	181 319
Fejér	198 977	201 607	203 690	202 557	198 529	200 061	204 612	208 274	213 736	207 516	206 092
Győr-Moson-Sopron	206 240	209 678	210 652	209 049	205 603	203 912	207 239	212 149	215 570	210 863	212 047
Hajdú-Bihar	217 053	221 117	226 355	224 997	218 169	218 379	223 548	226 842	232 619	230 244	233 941
Heves	136 927	139 430	138 962	137 914	134 831	133 008	134 507	136 714	138 405	135 456	135 990
Jász-Nagykun-Szolnok	168 124	168 191	172 313	171 008	166 581	165 558	168 170	168 328	172 805	170 123	170 783
Komárom-Esztergom	142 568	142 783	146 425	146 748	145 261	145 138	147 635	152 133	156 592	150 360	149 609
Nógrád	90 034	81 741	90 266	89 165	87 312	86 327	85 991	87 900	89 493	87 838	87 689
Pest	440 401	449 328	465 622	475 229	472 224	474 855	501 310	517 824	535 313	530 443	533 226
Somogy	138 651	140 452	140 187	138 701	134 944	133 370	135 181	138 603	142 792	139 554	140 409
Szabolcs-Szatmár-Bereg	197 124	206 813	212 470	209 673	206 031	206 324	209 130	212 499	222 217	220 057	226 576
Tolna	107 317	109 084	108 859	107 013	103 548	102 716	103 586	104 592	106 638	103 411	103 618
Vas	134 741	135 589	134 212	133 129	130 226	128 119	130 267	131 247	131 507	127 442	127 933
Veszprém	178 945	179 565	178 123	177 349	174 610	172 769	175 534	177 298	180 225	174 711	175 611
Zala	136 958	134 579	139 227	138 515	136 390	134 053	136 821	139 122	140 798	136 763	136 337
Budapest	812 511	796 528	800 123	791 129	766 515	752 582	766 289	764 369	766 630	744 069	735 008
Magyarország	4 315 594	4 348 508	4 405 468	4 376 469	4 282 306	4 253 859	4 341 301	4 399 099	4 487 302	4 387 913	4 397 865

Forrás: TeIR, KSH-NEPSZ

41. tábla: Összes belföldi jövedelem idősoros adatai megyei összehasonlításban

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bács-Kiskun	144 088 813 431	174 285 087 208	199 754 987 972	222 663 276 457	234 092 068 001	256 882 451 031	282 084 830 184	326 987 945 708	353 323 007 501	337 726 805 030	337 008 259 023
Baranya	123 050 169 317	145 126 113 452	164 396 835 996	182 640 647 212	191 972 231 873	210 808 017 141	230 187 298 534	263 997 015 550	290 562 946 979	278 014 729 561	274 994 150 419
Békés	106 087 562 138	126 456 587 339	142 770 610 919	159 579 379 885	165 903 751 363	180 675 465 446	196 107 899 689	228 244 020 049	245 956 329 251	236 104 973 492	236 155 206 396
Borsod-Abaúj-Zemplén	205 562 866 194	240 645 706 238	276 624 451 039	305 767 876 390	319 054 284 791	354 216 474 679	384 364 606 947	443 737 670 181	478 659 200 593	463 660 715 619	455 835 265 476
Csongrád	133 563 331 013	157 059 203 476	175 078 015 770	198 023 784 613	207 753 396 531	227 046 784 235	247 449 144 849	286 985 569 130	307 068 239 408	297 464 599 150	298 837 777 020
Fejér	174 520 053 742	205 870 840 425	230 228 963 371	251 742 867 139	263 455 739 623	290 069 426 143	320 079 441 818	370 981 772 574	400 462 009 745	380 180 428 912	381 739 734 793
Győr-Moson-Sopron	173 151 278 928	203 583 593 038	229 423 227 416	252 089 790 279	266 145 386 282	285 132 713 908	310 360 596 499	359 686 518 870	388 552 557 928	373 062 006 784	373 748 904 963
Hajdú-Bihar	154 258 906 622	181 703 690 937	210 285 394 751	235 614 850 401	246 287 240 717	271 149 215 868	297 786 036 798	345 133 948 363	372 004 351 346	362 776 495 292	367 300 016 943
Heves	104 358 520 528	122 227 109 363	138 779 517 495	154 912 178 220	162 465 099 895	177 764 345 373	192 329 516 232	223 347 577 255	242 544 390 606	228 316 494 707	229 591 496 313
Jász-Nagykun-Szolnok	119 124 859 607	140 334 927 979	162 125 912 855	180 082 173 137	187 787 938 627	205 364 644 865	225 089 359 890	257 768 273 458	277 712 155 958	267 836 888 421	268 300 170 267
Komárom-Esztergom	117 027 691 459	139 338 474 438	159 995 601 066	179 301 650 996	191 953 151 135	207 694 007 612	226 878 973 976	269 836 186 867	293 362 823 469	278 362 545 684	275 414 326 519
Nógrád	61 610 830 727	66 305 048 242	87 410 766 867	95 565 985 990	99 280 487 085	107 242 900 570	115 507 473 386	134 872 723 399	142 563 039 106	135 802 847 646	133 648 229 830
Pest	382 456 247 503	463 959 725 331	547 539 903 382	624 151 905 785	671 414 595 308	748 198 628 984	842 372 230 780	981 086 697 254	1 080 698 471 818	1 066 258 947 478	1 070 819 979 988
Somogy	92 570 627 989	110 460 712 647	124 517 759 984	139 118 010 899	143 924 753 488	157 537 484 376	169 993 979 621	198 950 697 758	213 824 950 108	206 979 038 973	207 713 968 380
Szabolcs-Szatmár-Bereg	130 780 584 375	159 056 427 967	184 866 995 042	207 459 278 635	217 467 247 195	239 726 921 528	262 317 362 661	306 875 943 004	332 730 692 746	324 807 484 022	329 962 860 590
Tolna	77 328 840 843	92 291 817 104	104 243 695 606	113 594 532 670	118 036 539 683	128 321 773 236	141 538 594 224	164 784 685 093	177 315 055 256	172 986 002 908	170 905 429 790
Vas	108 297 036 869	126 232 288 169	141 223 976 718	154 071 025 312	160 899 967 829	170 403 095 516	185 776 717 546	213 735 181 168	226 726 473 701	216 094 060 390	213 836 290 308
Veszprém	136 879 674 930	161 025 874 195	180 402 532 223	196 795 501 803	206 850 860 019	222 915 621 416	241 526 740 243	278 728 387 193	297 399 133 091	282 631 469 484	283 700 677 833
Zala	100 905 188 223	114 853 087 269	135 653 023 650	151 446 122 098	160 905 791 417	171 515 043 319	186 044 223 082	211 066 811 349	226 335 876 465	217 581 514 782	215 468 532 427
Budapest	963 313 074 583	1 108 902 776 283	1 224 612 414 460	1 347 271 862 390	1 406 347 767 598	1 509 753 478 417	1 627 323 478 410	1 843 927 720 695	1 965 646 792 461	1 889 676 391 597	1 843 100 252 189
Magyarország	3 608 936 159 021	4 239 719 091 100	4 819 934 586 582	5 351 892 700 311	5 621 998 298 460	6 122 418 493 663	6 685 118 505 369	7 710 735 344 918	8 313 448 497 536	8 016 324 439 932	7 968 081 529 467

Forrás: TeIR, KSH-NEPSZ

42. tábla: A kisebbségek aránya megyei bontásban, százalékos megoszlásban (2001. évi népszámlálási adatok alapján)

	Afrikai	Arab	Bolgár	Roma	Görög	Horvát	Kínai	Lengyel	Modern héber, Zsidó	Német	Örmény	Román	Ruszin	Szerb	Szlovák	Szlovén	Ukrán
Bács-Kiskun	0,03%	0,14%	0,23%	31,38%	0,53%	14,92%	0,23%	0,70%	0,10%	36,10%	0,10%	1,62%	0,36%	3,69%	7,72%	0,54%	1,61%
Baranya	0,02%	0,20%	0,20%	24,72%	0,51%	16,97%	0,15%	0,55%	0,05%	52,87%	0,08%	0,79%	0,11%	1,64%	0,35%	0,29%	0,51%
Békés	0,07%	0,33%	0,18%	22,33%	0,51%	0,28%	0,12%	0,36%	0,05%	8,83%	0,10%	21,32%	0,16%	2,33%	41,07%	1,05%	0,92%
Borsod-Abaúj-Zemplén	0,02%	0,19%	0,17%	87,69%	0,56%	0,08%	0,03%	0,59%	0,05%	4,13%	0,03%	0,51%	0,58%	0,08%	4,23%	0,25%	0,80%
Csongrád	0,11%	1,57%	0,82%	35,16%	2,40%	2,93%	0,86%	1,85%	0,52%	16,77%	0,36%	9,95%	0,66%	13,14%	9,14%	0,85%	2,90%
Fejér	0,04%	0,52%	0,33%	36,83%	4,07%	1,34%	0,44%	1,88%	0,26%	43,54%	0,32%	2,99%	0,53%	1,33%	2,37%	0,65%	2,57%
Győr-Moson-Sopron	0,07%	0,35%	0,21%	13,95%	1,02%	29,09%	0,23%	1,37%	0,16%	46,11%	0,14%	2,11%	0,28%	0,66%	1,63%	1,03%	1,59%
Hajdú-Bihar	0,08%	0,68%	0,56%	78,81%	1,03%	0,24%	0,24%	1,13%	0,28%	6,05%	0,27%	6,56%	0,39%	0,32%	0,87%	0,34%	2,15%
Heves	0,01%	0,14%	0,11%	85,28%	0,57%	0,16%	0,03%	0,72%	0,09%	4,44%	0,06%	1,65%	0,28%	0,20%	4,86%	0,23%	1,15%
Jász-Nagykun-Szolnok	0,01%	0,22%	0,25%	87,94%	0,74%	0,21%	0,21%	0,59%	0,14%	4,51%	0,06%	1,61%	0,33%	0,30%	0,96%	0,34%	1,58%
Komárom-Esztergom	0,03%	0,25%	0,31%	14,43%	0,98%	0,41%	0,14%	1,08%	0,12%	50,47%	0,16%	1,54%	0,27%	0,43%	27,57%	0,72%	1,10%
Nógrád	0,00%	0,11%	0,14%	65,57%	0,25%	0,11%	0,10%	0,39%	0,12%	7,91%	0,05%	0,76%	0,14%	0,09%	22,97%	0,49%	0,81%
Pest	0,05%	0,32%	0,71%	27,41%	1,35%	1,59%	0,17%	1,29%	0,28%	39,67%	0,24%	2,56%	0,51%	2,87%	18,32%	0,83%	1,82%
Somogy	0,05%	0,22%	0,25%	69,28%	0,55%	10,06%	0,09%	0,83%	0,05%	14,12%	0,21%	1,28%	0,27%	0,70%	0,49%	0,48%	1,07%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	0,01%	0,09%	0,15%	90,45%	0,22%	0,05%	0,15%	0,23%	0,04%	3,56%	0,10%	0,81%	0,24%	0,08%	1,14%	0,21%	2,47%
Tolna	0,02%	0,13%	0,12%	29,85%	0,54%	0,93%	0,12%	0,42%	0,06%	63,39%	0,13%	1,39%	0,08%	0,90%	0,78%	0,35%	0,79%
Vas	0,02%	0,20%	0,11%	15,94%	0,56%	31,58%	0,25%	0,57%	0,09%	24,13%	0,10%	1,57%	0,28%	0,49%	0,65%	22,39%	1,07%
Veszprém	0,02%	0,31%	0,25%	24,14%	1,10%	1,31%	0,08%	1,66%	0,18%	60,80%	0,22%	3,66%	0,86%	0,67%	1,55%	0,71%	2,50%
Zala	0,00%	0,16%	0,23%	48,06%	0,50%	35,63%	0,05%	0,63%	0,07%	10,74%	0,07%	1,33%	0,13%	0,33%	0,41%	0,66%	0,99%
Budapest	0,33%	2,23%	2,05%	23,84%	5,80%	2,59%	3,89%	3,48%	2,04%	30,78%	1,11%	4,48%	1,25%	3,15%	8,38%	1,09%	3,49%
Magyarország	0,07%	0,53%	0,52%	45,77%	1,47%	5,66%	0,65%	1,14%	0,38%	26,73%	0,26%	3,28%	0,46%	1,63%	8,73%	1,07%	1,64%

Forrás: (TeIR)|KSH-NEPSZ

3.1.5 Közlekedési és kommunális infrastruktúra

43. tábla: Közlekedési infrastruktúra kiépítettségét és minőségét reprezentáló adatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben, 2010

	Kerékpár utak hossza (km)	Gyalogút és járda összesen (km)	Belterületi utak összesen (km)	Belterületi kiépítetlen utak összesen (km)	Belterületi kiépített utak összesen (km)	Belterületi kiépítetlen utak aránya %	Külterületi utak összesen (km)	Külterületi kiépítetlen utak összesen (km)	Külterületi kiépített utak összesen (km)	Külterületi kiépítetlen utak aránya (%)	Bel és külterületi utak összesen (km)	Bel és külterületi kiépítetlen utak összesen (km)	Bel és külterületi kiépítetlen utak aránya (%)
Baktalórántházai	4	193	247	65	182	26	674	618	55	91,8	920	683	74,2
Csengeri	8	100	102	11	91	11	71	54	17	76,1	173	66	37,8
Fehérgyarmati	9	282	277	70	208	25	341	294	48	86,1	619	363	58,7
Ibrány-Nagyhalászi	4	88	270	56	214	21	472	400	71	84,9	741	456	61,5
Kisvárdai	1	249	267	64	203	24	334	302	32	90,4	601	366	60,9
Mátészalkai	29	283	352	86	265	25	476	399	77	83,8	828	485	58,6
Nagykállói	7	109	258	89	169	35	843	800	43	94,9	1 101	889	80,7
Nyírbátori	6	209	240	54	186	22	1 118	1 075	43	96,1	1 358	1 129	83,1
Nyíregyházai	37	399	462	121	340	26	617	555	62	89,9	1 079	676	62,7
Tiszavasvári	15	220	285	71	214	25	311	273	38	87,7	596	344	57,7
Vásárosnaményi	11	201	192	43	148	23	602	579	23	96,2	794	623	78,4
Záhonyi	4	58	86	15	72	17	185	168	17	91,1	271	183	67,5
Szabolcs-Szatmár- Bereg megye összesen	134	2 391	3 037	746	2 292	25	6 044	5 516	527	91,3	9 081	6 262	69,0

Forrás: vati.teir.hu

44. tábla: A megyét érintő meglévő és tervezett nemzetközi és térségi jelentőségű utak

Út száma	Honnan	Hová
Nemzetközi szint (autópálya, gyorsforgalmi út)		
M3 (tervezett)	Budapest	Nyíregyháza (Vásárosnamény)
M34 (tervezett)	M3 autópálya Vásárosnamény	Záhony térsége országhatár
M49 (tervezett)	M3 autópálya Ór térsége	Csengersima országhatár
Országos szint (I. és II. rendű főút)		
4. sz. I. rendű főút	Budapest	Záhony
41. sz. I. rendű főút	Nyíregyháza	Beregsurány országhatár
36. sz. II. rendű főút	Polgár	Nyíregyháza
38 sz. II. rendű főút	37. sz. főút Tokaj	Nyíregyháza
49. sz. II. rendű főút	41. sz. főút Vaja	Csengersima országhatár
471. sz. II. rendű főút	Debrecen	Mátészalka
491. sz. II. rendű főút	49. sz. főút Győrtelek	Tiszabecs országhatár
Regionális, térségi szint		
4911. jelű út	Nyíregyháza	Nyírbátor
4102. jelű út	Nagykálló	Nyíradony
3834. jelű út	Nyíregyháza	Tiszakanyár
4915. jelű út	Nyírbátor	Mérk
4105. jelű út	Nyírbátor	Anarcs
4117. jelű út	Vásárosnamény	Mátészalka
4918. jelű út	Mátészalka	Mérk
4108. jelű út	Vásárosnamény	Kisvárd
4115. jelű út	Vásárosnamény	Záhony
4127. jelű út	Csengersima	Beregsurány

Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve

45. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legnagyobb közlekedésfejlesztési beruházásai 2007-2011 között

Település	Pályázó neve	Egységes cél	Projekt célja	Költségigény eFt	Támogatás eFt
Nyíregyháza	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	Az ország és a régióközpontok nemzetközi közúti elérhetőségének javítása	M3 gyorsforgalmi út Nyíregyháza - Vásárosnamény között szakasz fejlesztése	87 232 570	87 232 570
Záhony	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	A záhonyi térség komplex logisztikai fejlesztésének kivitelezése (közúti és vasúti fejlesztések)	Záhony térségben a vasúti infrastruktúra fejlesztése, az áru fuvarozási határátmenetet biztosító széles és normál nyomtávú gerinc-, az áru fuvarozási és logisztikai kapacitásokat kiszolgáló vontatóvágány hálózat ütemes felújítása	19 374 000	19 374 000
Nyíregyháza	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	Előkészítési konstrukció	M3 gyorsforgalmi út Nyíregyháza - Vásárosnamény között (előkészítés)	10 044 553	10 044 553
Záhony	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	A záhonyi térség komplex logisztikai fejlesztésének kivitelezése (közúti és vasúti fejlesztések)	Záhony térség belső közúti infrastruktúrájának az ipari és logisztikai befektetésekkel összehangolt fejlesztése	6 866 000	6 866 000
Újfehértó	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	Közúthálózat fejlesztése	4. sz. főút Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szakaszának 11,5 to-s megerősítése - engedélyköteles szakaszok	3 373 983	3 373 983

Település	Pályázó neve	Egységes cél	Projekt célja	Költségigény eFt	Támogatás eFt
Újfehértó	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	Közúthálózat fejlesztése	4. sz. főút Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szakaszai 11.5 t-e erősítése (248+480-341+202 km sz. között)	1 867 599	1 867 599
Záhony	MÁV-Magyar Államvasutak ZRT.	A záhonyi térség komplex logisztikai fejlesztése	Záhony térségben a vasúti infrastruktúra fejlesztése A) árufuvarozási határátmenetet biztosító széles és normál nyomtávú gerinchálózat fejlesztése B) az árufuvarozási és logisztikai kapacitásokat kiszolgáló vontatóvágány hálózat felújítás előkészítése	738 667	738 667
Nyíregyháza	Magyar Közút	Önkormányzati utak fejlesztése	Térségi elérhetőség javítása az 3317. j. úton	697 851	697 851
Nyíregyháza	Magyar Közút	Önkormányzati utak fejlesztése	Térségi elérhetőség javítása a 4102. és 4911. j. utakon	683 869	683 869
Nyíregyháza	Magyar Közút	Önkormányzati utak fejlesztése	Térségi elérhetőség javítása az 3834. j. úton.	610 285	610 285
Nyíregyháza	Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Nyíregyháza - Keleti körút építése	474 778	399 778
Szakoly	Magyar Közút	Önkormányzati utak fejlesztése	Térségi elérhetőség javítása az 4913. j. úton.	465 819	465 819
Nyíregyháza	Szabolcs Volán Közlekedési Zártkörűen Működő Részvénytársaság	Önkormányzati utak fejlesztése	MINŐSÉGI KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉS, modern forgalomirányítási és utastájékoztatási rendszerrel	441 146	347 862
Tiszavasvári	Magyar Közút	Önkormányzati utak fejlesztése	Térségi elérhetőség javítása a 3502. j. és a 3632. j. utakon	429 188	429 188
Tiszaeszlár	Magyar Közút	Önkormányzati utak fejlesztése	Térségi elérhetőség javítása a 3633. j. úton	426 270	426 270
Újfehértó	Újfehértó Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Újfehértó, Széchenyi út szélesítése és teljes felújítása csapadékvíz elvezetési rendszer és járda építésével.	413 099	371 789
Nyíregyháza	Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Közösségi közlekedés infrastruktúrájának fejlesztése Nyíregyházán	394 707	355 039
Mátészalka	Mátészalka Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Hivatásforgalmú kerékpárút építése Mátészalka és Nyírcsaholy között	359 188	324 267
Ramocsaháza	Magyar Közút	Önkormányzati utak fejlesztése	Térségi elérhetőség javítása a 4104. j. úton.	313 482	313 482
Záhony	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	A záhonyi térség komplex logisztikai fejlesztése	Záhony térség belső közúti infrastruktúrájának az ipari és logisztikai befektetésekkel összehangolt fejlesztése	300 000	300 000
Gyüre	Gyüre Község Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Kerékpárút hálózat fejlesztése Gyüre és Nagyvarsány településeken	276 094	262 289
Ibrány	Ibrány Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Ibrány és Nagyhalász közösségi közlekedési feltételeinek javítása	272 645	245 380
Nyíregyháza	Magyar Közút	Önkormányzati utak fejlesztése	Térségi elérhetőség javítása az 4911. j. úton	272 293	272 293
Záhony	ZÁHONY VÁROS ÖNKORMÁNYZATA	Önkormányzati utak fejlesztése	Kerékpárút építése Zsurk-Záhony-Győröcske között a Tisza árvízvédelmi töltésén	263 536	224 005

Település	Pályázó neve	Egységes cél	Projekt célja	Költségigény eFt	Támogatás eFt
Magy	Magy Község Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Magy-Apagy településeket összekötő út építése	257 706	234 743
Nyíregyháza	Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Nyíregyháza - Nyírszőlős között kerékpárút építés	234 000	198 900
Nyíregyháza	Magyar Közút	Önkormányzati utak fejlesztése	Térségi elérhetőség javítása a 4101. j. úton	224 386	224 386
Ökörítőfülpös	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	Előkészítési konstrukció	49. sz. főút fejlesztése a távlati M49 nyomvonalán	223 379	223 379
Nagykálló	Nagykálló Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Nagykálló ellipszis építés, a Budai Nagy Antal és a Széchenyi utak fejlesztése	220 618	187 525
Ibrány	Ibrány Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Az ibrányi Kiserdő, Nagy Imre és Rozmaring út gyűjtőúttá történő fejlesztése	209 479	188 531
Fehérgyarmat	Fehérgyarmat Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Forgalomtechnikai beruházások Fehérgyarmaton	189 379	179 910
Nagykálló	Nagykálló Város Önkormányzata	Önkormányzati utak fejlesztése	Nagykálló térségi közösségi közlekedési decentrum fejlesztése	174 893	157 404

Forrás: TEIR, Támogatási alrendszer

46. tábla: A kistérségi központok elérhetősége

Település	Autópálya elérhetősége		Fejlesztési után elérhetősége		1. és 2. rendű út elérhetősége	
	Út száma	Távolság km	Út száma	Távolság km	Út száma	Távolság km
Baktalórántháza	403-M3	20	M43	8	41	0
Csenger	403-M3	80	M49	5	49	3
Fehérgyarmat	403-M3	64	M49	11	491	0
Kisvárd	403-M3	35	M300	10	4	1
Mátészalka	403-M3	45	M3	16	49, 471	0
Nagykálló	M3	3	M49	3	4	19
Nyírbátor	M3	28	M3	7	471	0
Tiszavasvári	M3	6	M3	6	36	0
Vásárosnamény	403-M3	46	M3	2	41	0
Ibrány	M3	30	körgyűrű	15	38	25

Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve

47. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeinek közműollója, 2010

Megnevezés	Közüemi ivóvízvezeték- hálózatba bekapcsolt lakások száma 2010 (db)	Közcatorna- hálózatba bekapcsolt lakások száma 2010 (db)	Közműolló (%)
Baktalórántházai	11237	4631	58,79
Csengeri	4839	1874	61,27
Fehérgyarmati	13614	6256	54,05
Ibrány-Nagyhalászi	14473	10401	28,14
Kisvárdai	18282	8537	53,30
Mátészalkai	21236	9188	56,73
Nagykállói	15555	7596	51,17
Nyírbátori	15068	6663	55,78
Nyíregyházai	59372	47986	19,18
Tiszavasvári	13130	7953	39,43
Vásárosnaményi	11192	5674	49,30
Záhonyi	6663	4099	38,48

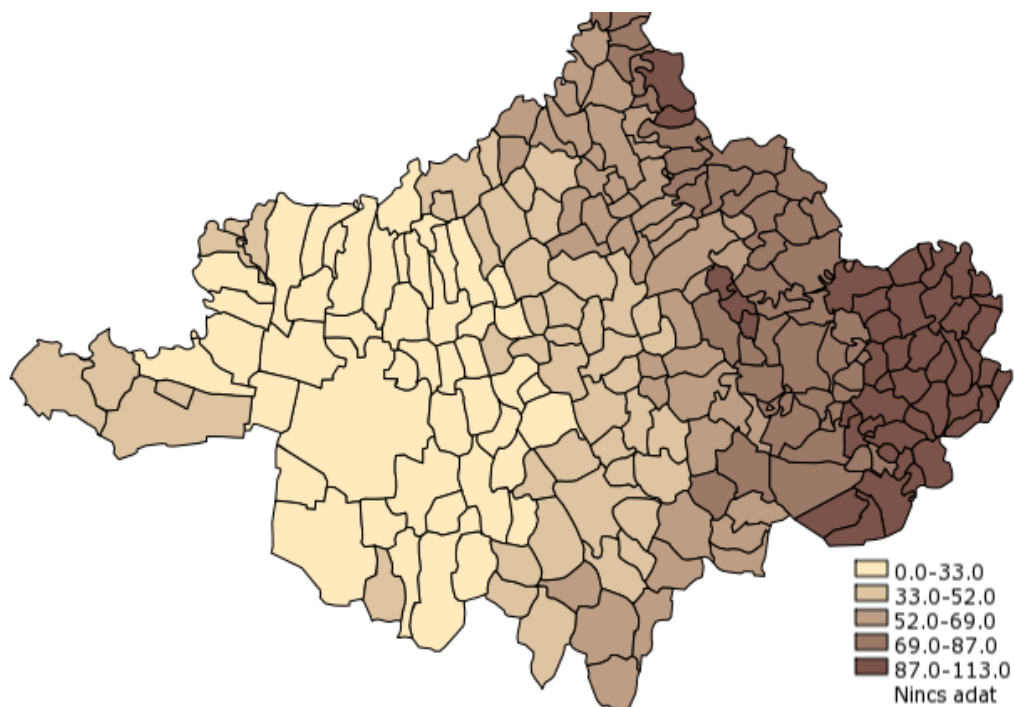
Forrás:(TeIR)|KSH-TSTAR

48. tábla: Közcatornán elvezetett szennyvíz mennyiségi és minőségi adatai (millió m³), 2010

Tisztítótelepre közcatornán elvezetett szennyvíz mennyisége	19 561
Tisztítótelepre szállított szennyvíz mennyisége	263
Tisztított szennyvíz összesen	19 824
Közcatornán elvezetett, biológiailag is tisztított szennyvíz mennyisége	4342
Közcatornán elvezetett, csak mechanikailag tisztított szennyvíz mennyisége	306
Közcatornán elvezetett, III. tisztítási fokozattal tisztított szennyvíz mennyisége	15176
Tisztítás nélkül elvezetett szennyvíz mennyisége	0

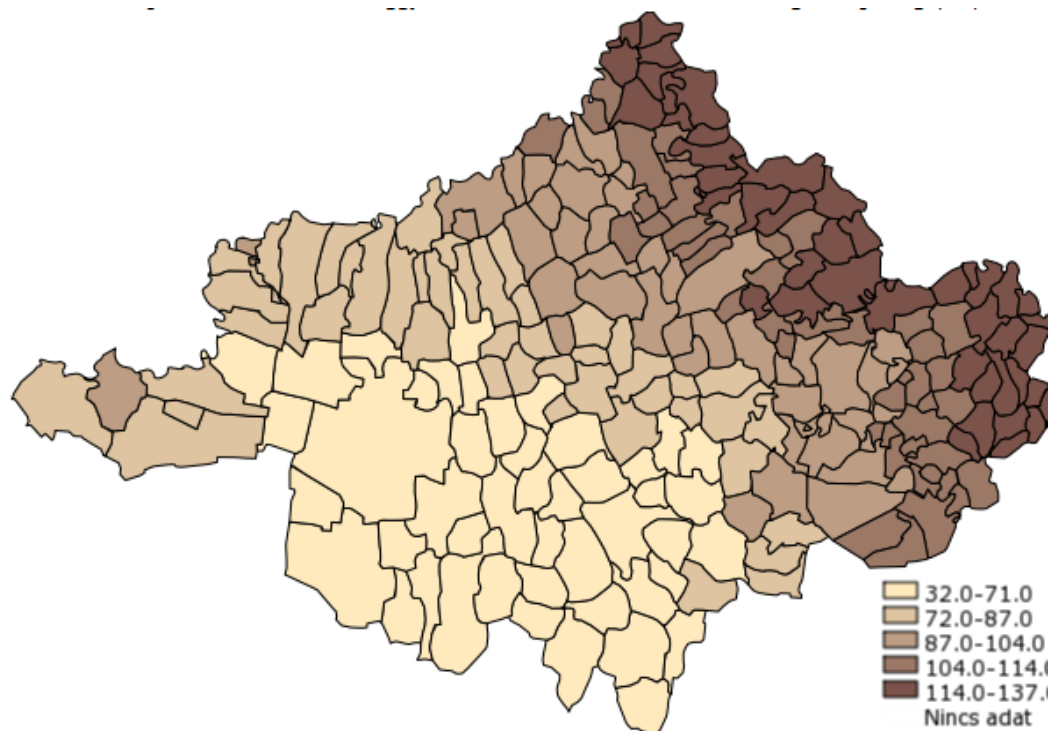
Forrás:(TeIR)|KSH-TSTAR

67. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben a megyeszékhelyig (km) 2011



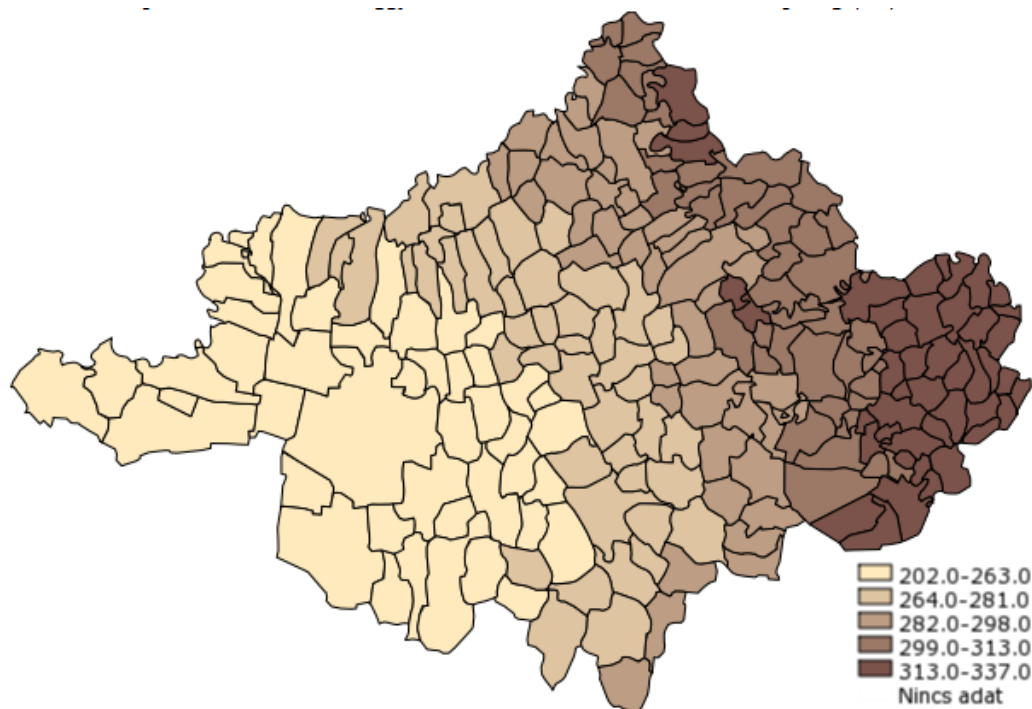
Forrás: vati.teir.hu, T-MER

68. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben a régióközpontig (km) 2011



Forrás: vati.teir.hu, T-MER

69. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben Budapestig (km) 2011



Forrás: vati.teir.hu, T-MER

49. tábla: A közműháló alakulása Magyarországon 1990-2011 (%)

	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Budapest	11,8	9,1	6,5	5,8	4,9	4,2	3,4	2,3	0,4	0,9	2,3	2,7	3,0	2,9
Pest	55,6	60,6	52,4	51,7	48,5	43,5	39,3	36,8	34,3	29,9	28,6	27,3	26,6	25,9
Közép-Magyarország	25,0	24,9	21,0	20,7	19,1	17,1	15,3	13,7	11,7	10,6	11,1	11,0	10,9	10,7
Fejér	41,8	50,4	45,4	42,2	39,1	37,8	33,1	32,5	31,3	28,9	28,0	26,3	25,2	24,9
Komárom-Esztergom	41,9	43,8	29,5	26,3	24,9	23,3	20,1	18,8	17,6	15,1	14,7	14,5	14,7	14,6
Veszprém	49,0	53,5	45,1	38,7	36,2	31,4	27,2	24,7	21,5	18,9	18,1	16,8	16,7	16,4
Közép-Dunántúl	44,3	49,6	40,8	36,5	34,1	31,4	27,4	26,0	24,2	21,6	20,9	19,8	19,4	19,1
Győr-Moson-Sopron	41,5	50,8	35,4	28,7	28,0	25,8	22,3	18,8	17,5	15,0	13,9	13,2	12,9	11,8
Vas	49,8	50,8	41,9	41,3	40,8	37,8	35,6	33,6	31,0	30,1	29,3	26,9	25,6	25,2
Zala	50,0	49,6	43,4	40,6	37,6	36,1	34,1	31,5	30,2	29,3	27,4	25,2	24,0	23,8
Nyugat-Dunántúl	46,4	50,4	39,6	35,7	34,3	32,1	29,4	26,5	24,9	23,3	22,1	20,4	19,6	18,9
Baranya	33,0	41,4	38,2	32,7	31,8	30,4	29,2	27,5	25,9	25,6	24,9	24,,ű6	26,0	25,8
Somogy	56,7	55,8	50,7	49,8	48,6	44,9	41,3	37,2	36,7	35,4	34,0	33,1	32,0	31,4
Tolna	59,1	60,8	27,0	54,6	53,9	50,5	45,3	40,9	38,0	36,9	36,4	35,4	35,8	35,2
Dél-Dunántúl	47,7	51,2	47,2	44,0	43,1	40,4	37,3	34,2	32,6	31,7	30,8	30,2	30,4	30,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	34,4	41,7	42,0	40,6	38,2	32,5	29,7	28,1	26,6	25,1	23,0	22,2	21,3	21,5
Heves	54,6	58,8	54,3	51,1	49,1	47,7	43,0	41,6	40,2	35,2	33,3	30,8	33,2	32,9
Nógrád	35,2	55,6	56,6	53,9	47,8	41,9	35,3	30,6	26,4	26,6	24,5	22,9	22,4	22,0
Észak-Magyarország	39,8	48,9	47,8	45,7	42,8	38,2	34,2	32,1	30,2	28,0	26,0	24,6	24,6	24,6
Hajdú-Bihar	59,7	61,3	55,3	54,4	52,5	51,3	48,6	44,4	41,0	32,9	31,3	30,8	31,4	29,5
Jász-Nagykun-Szolnok	64,4	62,7	61,3	59,4	55,1	52,3	49,7	46,1	42,3	36,6	32,9	31,3	29,6	29,4
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg</i>	<i>58,4</i>	<i>60,4</i>	<i>56,7</i>	<i>55,5</i>	<i>54,1</i>	<i>48,9</i>	<i>47,5</i>	<i>44,6</i>	<i>42,1</i>	<i>42,6</i>	<i>41,0</i>	<i>39,6</i>	<i>38,0</i>	<i>36,5</i>
Észak-Alföld	60,6	61,4	57,5	56,2	53,8	50,7	48,5	45,0	41,7	37,4	35,2	34,1	33,3	32,0
Bács-Kiskun	62,9	65,2	59,8	59,0	53,7	52,1	51,6	48,7	47,8	45,9	41,3	40,5	39,7	39,3
Békés	64,7	65,3	61,5	59,2	55,3	53,5	49,4	46,4	45,1	45,8	45,1	41,0	41,4	40,5
Csongrád	55,5	53,4	49,6	49,0	47,6	42,5	39,6	35,7	30,9	28,1	27,0	26,5	25,0	26,2
Dél-Alföld	61,1	61,5	57,0	55,9	52,2	49,4	47,2	43,9	41,7	40,2	37,9	36,2	35,5	35,4
Ország Összesen	43,4	45,9	41,1	39,1	36,9	34,2	31,5	29,0	26,9	24,9	23,6	22,6	22,6	22,2

Forrás: STADAT 6.2.2.6 Közműháló

50. tábla: Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (tonna)

	2006	2007	2008	2009	2010
Bács-Kiskun	161 560	198 025	187 045	150 586	148 372
Baranya	169 235	190 400	198 262	201 285	159 603
Békés	143 813	111 492	110 156	101 608	98 156
Borsod-Abaúj-Zemplén	334 664	222 646	223 843	189 101	200 253
Budapest	776 320	749 246	794 478	771 475	754 963
Csongrád	199 890	150 634	133 551	142 906	141 362
Fejér	231 920	166 062	144 996	142 807	125 109
Győr-Moson-Sopron	275 049	257 115	239 571	238 413	215 829
Hajdú-Bihar	254 984	152 609	153 152	155 695	150 144
Heves	149 528	90 028	93 819	88 393	86 518
Jász-Nagykun-Szolnok	181 115	122 313	121 776	117 719	116 327
Komárom-Esztergom	210 423	109 979	113 094	106 630	100 647
Nógrád	75 018	74 264	74 124	61 468	66 808
Pest	454 396	454 729	423 026	393 157	378 099
Somogy	137 424	144 236	166 381	145 600	120 193
Szabolcs-Szatmár-Bereg	267 663	261 186	186 860	162 145	150 626
Tolna	89 750	94 092	100 272	79 653	77 594
Vas	120 532	114 304	119 868	124 198	98 521
Veszprém	235 191	220 856	157 507	141 601	124 745
Zala	118 526	100 932	106 792	90 982	98 060
MINDÖSSZESEN	4 587 001	3 985 148	3 848 573	3 605 430	3 411 940

Forrás:(TeIR)|KSH-TSTAR

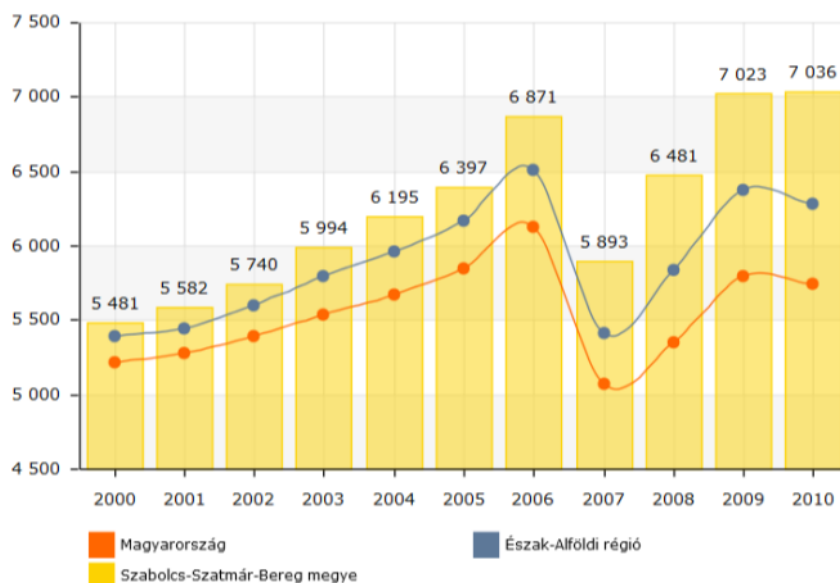
51. tábla: Szelektív hulladékgyűjtés adatai Magyarország megyéiben, 2010

	A lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)	A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)	A lakosságtól elszállított szelektív hulladék aránya (%)	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)	Szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)	A szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya (%)
Bács-Kiskun	123731,8	1206,7	1,0	184041	22254	12,1
Baranya	113373,6	1148	1,0	151156	10000	6,6
Békés	79367,6	4985	6,3	148855	14208	9,5
Borsod-Abaúj-Zemplén	167000,2	537,3	0,3	281304	76359	27,1
Budapest	440623	20706,3	4,7	883100	69780	7,9
Csongrád	91671,4	1917,6	2,1	173516	74242	42,8
Fejér	100511,2	2651,8	2,6	157644	41645	26,4
Győr-Moson-Sopron	111704,2	13947,4	12,5	174813	90153	51,6
Hajdú-Bihar	129352,2	891,8	0,7	201876	6916	3,4
Heves	76489,7	867,5	1,1	125150	60645	48,5
Jász-Nagykun-Szolnok	92793	2333,6	2,5	151878	49478	32,6
Komárom-Esztergom	76243,9	1076,8	1,4	116094	6334	5,5
Nógrád	56691,6	42,3	0,1	78300	6879	8,8
Pest	312780,4	18674,8	6,0	420455	224408	53,4
Somogy	91448	723,3	0,8	130062	31313	24,1
Szabolcs-Szatmár-Bereg	127161,2	5041,9	4,0	195763	80985	41,4
Tolna	60794,7	47,3	0,1	89414	4980	5,6
Vas	55506	1630,5	2,9	98518	33664	34,2
Veszprém	90652,9	2347,3	2,6	133664	30574	22,9
Zala	70476,3	6203,3	8,8	121124	83215	68,7

Forrás:(TeIR)|KSH-TSTAR adatai alapján saját szerkesztés

3.1.6 Intézményfelszereltség

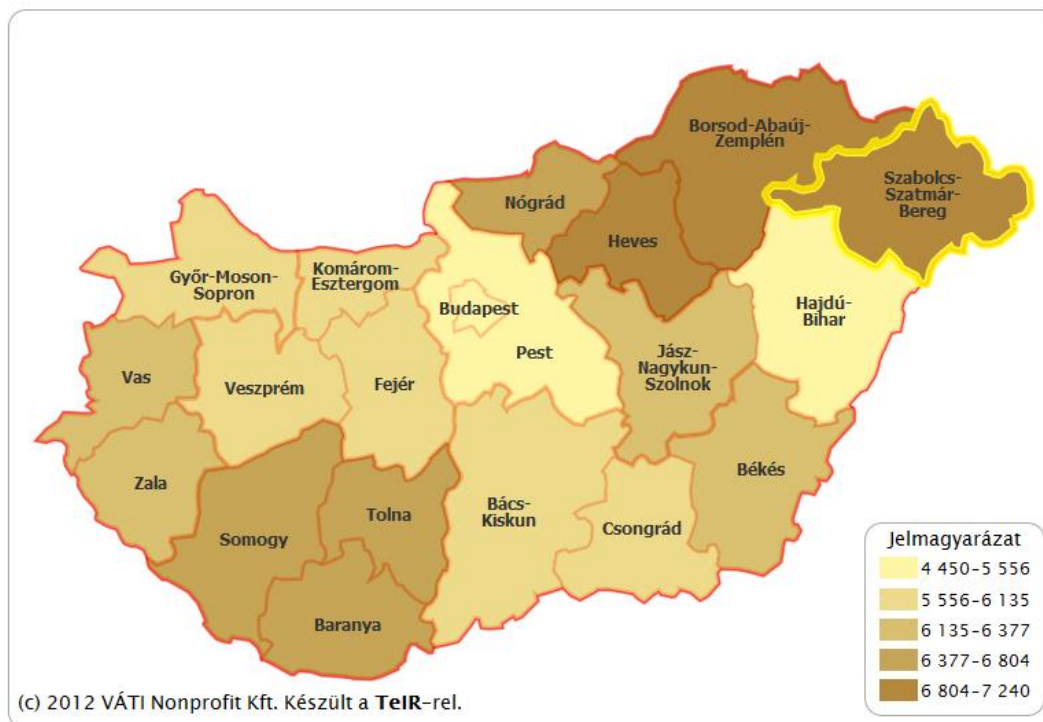
70. ábra: Betegforgalom (1000 lakosra jutó háziiorvosi ellátásban megjelentek és meglátogatottak száma) (fő)



Megjegyzés: A 2007-es jelentős csökkenést a 2007. február 15-én bevezetett (majd 2008. március 31-ével megszüntetett) vizitdíj okozta.

Forrás: TeIR, Megyei tervezést támogató alkalmazás, teir.vati.hu/teirpub/remek.folap

71. ábra: 1000 lakosra jutó háziiorvosi ellátásban megjelentek és meglátogatottak száma (fő) Magyarország megyéiben



Forrás: TeIR, Megyei tervezést támogató alkalmazás, teir.vati.hu/teirpub/remek.folap

52. tábla: Alap- és nappali ellátás, 2010

Megye, főváros	A nappali ellátásban részesülők száma	Idősek nappali intézményeinek			Szociális étkeztetésben	Házi segítségnyújtásban	Jelző-rendszeres házi segítségnyújtásban
		száma	férőhelyei	ellátottai			
Budapest	7 760	104	6 297	6 010	14 552	4 920	1 491
Pest	1 941	62	1 726	1 409	6 987	2 872	2 101
Fejér	949	30	906	685	4 428	1 994	643
Komárom-Esztergom	1 310	34	1 147	1 084	3 300	1 060	468
Veszprém	1 017	25	975	714	6 375	3 799	818
Győr-Moson-Sopron	1 091	41	1 051	821	5 467	2 041	1 325
Vas	1 264	29	1 126	1 044	4 659	1 855	515
Zala	1 262	40	1 218	1 104	5 492	3 442	1 093
Baranya	2 304	55	1 558	1 306	6 184	4 818	2 185
Somogy	1 900	59	1 763	1 624	8 499	2 504	1 482
Tolna	1 027	35	952	817	3 615	1 699	1 057
Borsod-Abaúj-Zemplén	4 456	122	4 092	3 809	14 822	8 051	2 107
Heves	1 080	40	1 022	886	5 469	2 111	682
Nógrád	823	38	1 034	792	3 890	2 090	1 441
Hajdú-Bihar	3 805	83	2 710	2 617	8 616	7 865	1 087
Jász-Nagykun-Szolnok	2 057	65	1 754	1 600	6 356	2 496	971
Szabolcs-Szatmár-Bereg	5 540	126	4 401	4 196	13 963	6 931	2 660
Bács-Kiskun	2 441	54	2 027	2 074	7 650	3 379	1 427
Békés	5 069	104	4 120	3 609	9 870	9 018	1 151
Csongrád	2 141	52	1 733	1 704	6 249	2 109	538
Összesen	49 237	1 198	41 612	37 905	146 443	75 054	25 242
Ebből: megyék	41 477	1 094	35 315	31 895	131 891	70 134	23 751

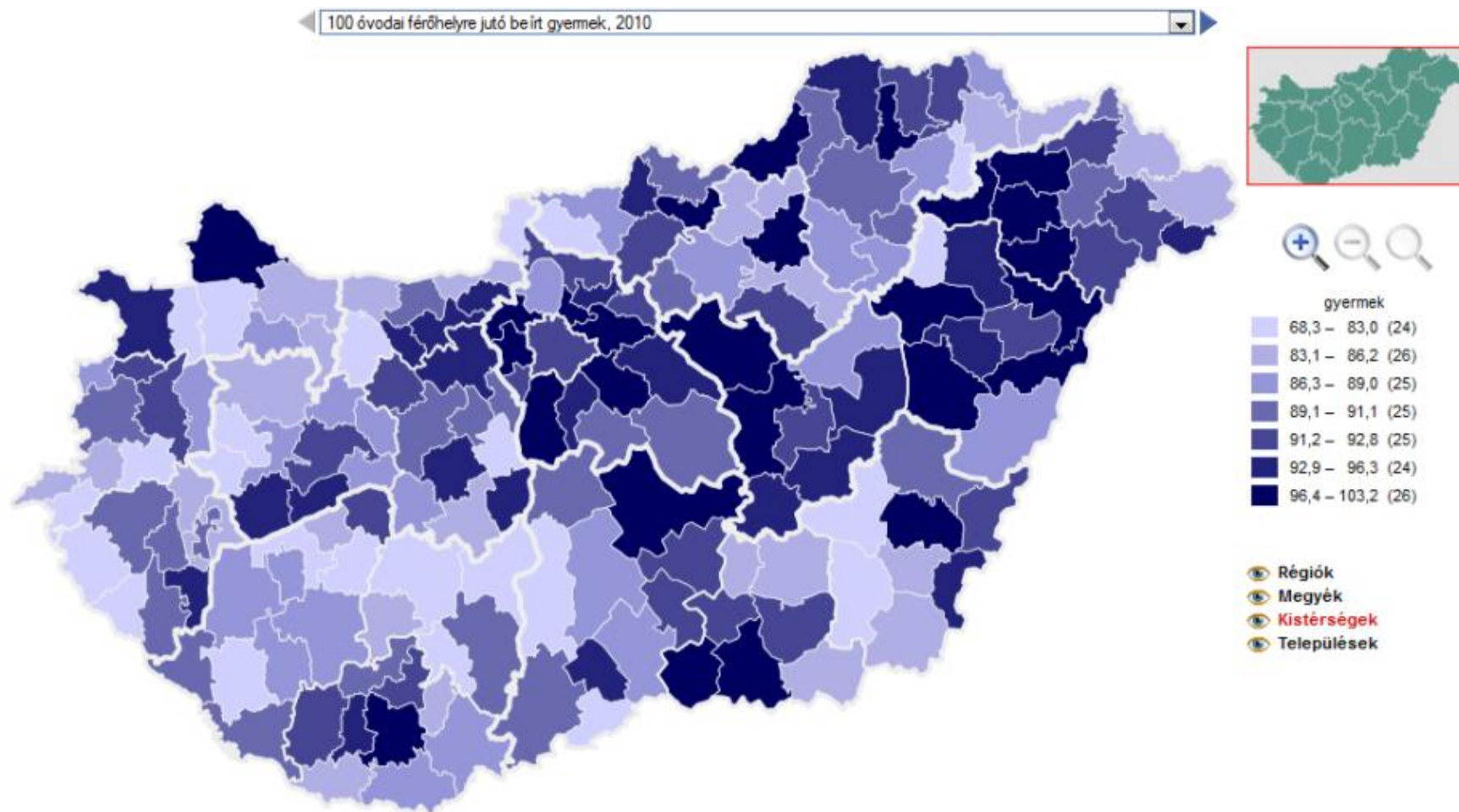
Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010

53. tábla: Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonok, 2010

Megye, főváros	A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények			Ebből:					
				az időskorúak otthonainak			időskorúak gondozóházainak		
	férőhelyei	ellátottai	férőhelyeinek kihasználtsága, %	férőhelyei	ellátottai	férőhelyeinek kihasználtsága, %	férőhelyei	ellátottai	férőhelyeinek kihasználtsága, %
Budapest	17 615	16 007	90,9	7 728	7 175	92,8	955	744	77,9
Pest	9 127	8 488	93,0	5 206	4 721	90,7	489	405	82,8
Fejér	3 468	3 234	93,3	1 694	1 635	96,5	130	102	78,5
Komárom-Esztergom	2 741	2 665	97,2	1 476	1 440	97,6	194	185	95,4
Veszprém	2 961	2 792	94,3	1 770	1 662	93,9	96	77	80,2
Győr-Moson-Sopron	3 665	3 455	94,3	2 102	1 943	92,4	294	284	96,6
Vas	2 002	1 961	98,0	1 058	1 040	98,3	53	45	84,9
Zala	2 585	2 516	97,3	1 577	1 534	97,3	96	93	96,9
Baranya	4 194	4 060	96,8	2 648	2 522	95,2	37	34	91,9
Somogy	3 132	3 113	99,4	1 968	1 851	94,1	6	5	83,3
Tolna	2 402	2 352	97,9	1 442	1 413	98,0	47	47	100,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	5 962	5 972	100,2	3 238	3 172	98,0	199	197	99,0
Heves	2 796	2 678	95,8	1 640	1 542	94,0	42	34	81,0
Nógrád	2 053	2 021	98,4	908	913	100,6	106	89	84,0
Hajdú-Bihar	4 548	4 419	97,2	2 411	2 319	96,2	153	138	90,2
Jász-Nagykun-Szolnok	3 638	3 448	94,8	2 419	2 273	94,0	34	32	94,1
Szabolcs-Szatmár-Bereg	5 661	5 498	97,1	3 295	3 238	98,3	180	159	88,3
Bács-Kiskun	4 797	4 673	97,4	2 764	2 749	99,5	50	50	100,0
Békés	5 167	4 999	96,7	3 356	3 245	96,7	204	199	97,5
Csongrád	3 909	3 877	99,2	2 307	2 288	99,2	145	142	97,9
Összesen	92 423	88 228	95,5	51 007	48 675	95,4	3 510	3 061	87,2
Ebből: megyék	74 808	72 221	96,5	43 279	41 500	95,9	2 555	2 317	90,7

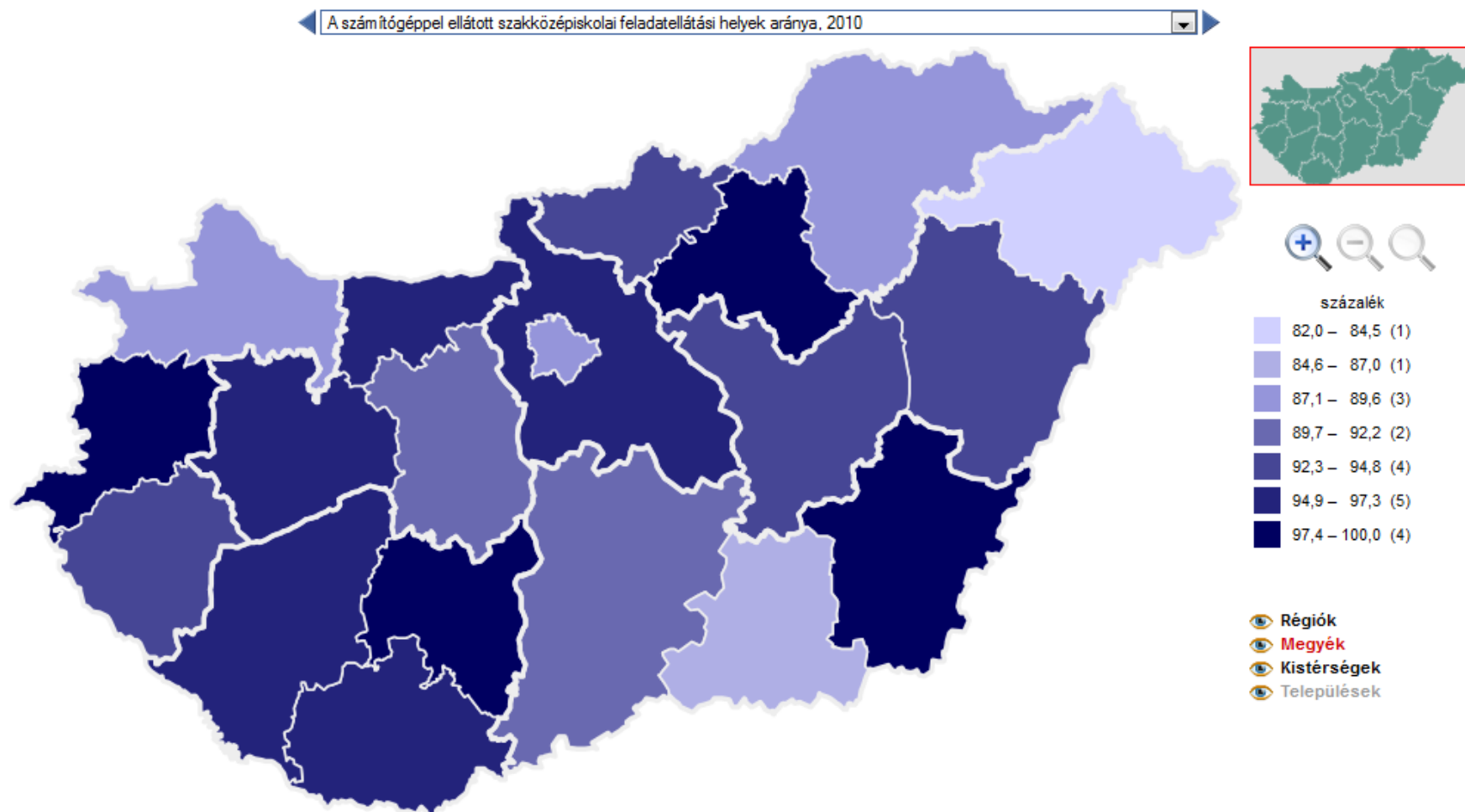
Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010

72. ábra: 100 óvodai férőhelyre jutó beírt gyermek, 2010



Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010, Interaktív tematikus térképek

73. ábra: A számítógéppel ellátott szakközépiskolai feladatellátási helyek aránya, 2010



Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010, Interaktív tematikus térképek

54. tábla: A helyi önkormányzatok tulajdonában lévő, nem lakás célú épületek funkció szerint, 2010

Megye, főváros	Kereskedelmi, szolgáltató, igazgatási és szálló jellegű épület	Ebből:		Egészségügyi intézmények épülete	Ebből:			Oktatási intézményeket befogadó épület	Ebből:		Kulturális intézmények épülete	Ebből:	
		kereskedelmi épület, %	polgármesteri hivatal, körjegyzőség épülete, %		fekvőbeteg-ellátást nyújtó épület, %	házi-orvosi rendelő, %	járóbeteg-szakellátás épületei, %		óvodai épületek aránya, %	általános iskolai épületek aránya, %		művelődési otthon jellegű intézmények aránya, %	könyvtárak és raktáraik aránya, %
Budapest	848	33,6	8,5	379	40,9	35,9	20,8	1 269	32,6	33,4	178	44,4	13,5
Pest	611	5,2	38,3	386	7,8	57,3	30,1	1 231	36,4	43,5	338	51,5	18,3
Fejér	333	3,3	33,3	190	10,0	61,1	20,0	504	33,7	40,5	184	54,9	16,3
Komárom-Esztergom	231	3,5	35,9	137	18,2	54,7	18,2	416	33,4	41,1	154	54,5	14,3
Veszprém	537	3,7	30,9	236	22,5	63,1	12,3	566	29,3	43,6	311	63,7	10,0
Győr-Moson-Sopron	415	5,8	38,6	266	15,8	55,3	20,7	715	29,7	45,3	270	60,0	12,6
Vas	390	2,1	36,2	230	12,2	65,7	10,9	435	32,4	46,2	257	74,7	8,9
Zala	436	0,9	39,9	239	20,5	62,3	15,1	474	33,1	42,0	250	73,2	8,4
Baranya	500	5,2	45,4	216	11,1	56,0	26,9	541	35,1	42,7	377	69,2	10,6
Somogy	427	2,8	50,4	221	5,9	69,2	10,4	612	31,7	40,5	324	63,9	17,3
Tolna	326	2,1	29,1	187	11,8	52,4	31,0	394	36,0	40,6	197	62,4	15,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	857	7,4	41,7	391	6,9	68,8	19,9	1 132	33,4	46,6	440	67,0	14,1
Heves	380	3,2	35,3	219	19,2	53,4	25,1	444	33,1	42,1	197	60,4	18,3
Nógrád	329	7,3	36,5	173	11,6	64,7	21,4	362	36,7	45,0	226	64,6	12,8
Hajdú-Bihar	398	7,5	24,9	233	12,9	57,5	26,6	845	27,8	47,6	253	47,0	15,4
Jász-Nagykun-Szolnok	401	3,7	23,7	176	17,6	55,7	20,5	717	26,6	39,2	189	42,9	19,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	616	5,8	36,5	342	12,3	58,8	26,9	961	33,0	46,8	332	67,8	14,2
Bács-Kiskun	443	6,8	28,0	264	20,1	43,9	32,6	740	32,6	39,2	273	52,7	17,6
Békés	443	7,9	21,7	173	16,8	42,8	36,4	686	25,8	35,7	244	47,1	18,4
Csongrád	307	5,9	26,7	190	27,9	35,3	23,7	624	26,8	40,4	200	37,5	15,0
Összesen	9 228	7,6	32,6	4 848	16,2	55,8	22,6	13 668	31,9	42,0	5 194	59,4	14,4
Ebből: megyék	8 380	5,0	35,1	4 469	14,1	57,5	22,8	12 399	31,8	42,9	5 016	59,9	14,4

Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2010

55. tábla: Oktatási-nevelési, egészségügyi és szociális intézmények fejlesztésére elnyert támogatások (ÉAOP)

Konstrukció	Megítélt támogatás (Ft)	Projektek száma
ÉAOP 4.1.1/A-09 Oktatási-nevelési intézmények fejlesztése	1 209 245 929	4 projekt
ÉAOP 4.1.1/A-11 Nevelési intézmények fejlesztése	978 638 757	8 projekt
ÉAOP 4.1.1/A_2-10 Nevelési intézmények fejlesztése	1 267 949 338	12 projekt
ÉAOP 4.1.1/B-09, 10 Oktatási-nevelési intézmények fejlesztése a komplex programmal kezelendő LHH kistérségekben	1 874 351 446	11 projekt
ÉAOP 4.1.1/2F-2f Oktatási-nevelési intézmények fejlesztése	10 110 905 677	30 projekt
Oktatási-nevelési intézmények fejlesztése	15 441 091 147	
ÉAOP 4.1.2/A Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése /Kistérségi járó beteg szakellátó központok fejlesztése, alap-, járóbeteg szakellátás korszerűsítése / Alapellátás fejlesztése, helyi egészségházak kialakítása	395 655 287	8 projekt
ÉAOP 4.1.2/A-09 Egészségügyi alapellátás korszerűsítése	423 334 651	11 projekt
ÉAOP 4.1.2/B Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése /Kistérségi járó beteg szakellátó központok fejlesztése, alap-, járóbeteg szakellátás korszerűsítése / Kistérségi önálló járóbeteg szakrendelők fejlesztése	816 559 441	1 projekt
ÉAOP 4.1.2/D-09 Egészségügyi intézmények fejlesztése a komplex programmal kezelendő LHH kistérségekben	861 079 023	10 projekt
ÉAOP 4.1.2/D-10 Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése / Kistérségi járó beteg szakellátó központok fejlesztése, alap-, járóbeteg szakellátás korszerűsítése a komplex programmal kezelendő LHH kistérségekben	94 698 410	4 projekt
Egészségügyi szolgáltatások fejlesztése	2 591 326 812	
ÉAOP 4.1.3/A Szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások infrastrukturális fejlesztése	200 692 927	5 projekt
ÉAOP 4.1.3/A-09 Szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások infrastrukturális fejlesztése (kivéve bölcsőde)	445 816 999	3 projekt
ÉAOP 4.1.3/A-11 Szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások infrastrukturális fejlesztése	1 110 574 833	9 projekt
ÉAOP 4.1.3/B-09 Bölcsődei ellátást nyújtó intézmények fejlesztése és kapacitásának növelése	346 371 648	3 projekt
ÉAOP 4.1.3/B-11 Bölcsődei ellátást nyújtó intézmények infrastrukturális fejlesztése és kapacitásának bővítése	892 382 284	6 projekt
ÉAOP 4.1.3/B-2f Bölcsődei ellátást nyújtó intézmények fejlesztése és kapacitásának bővítése	277 675 782	4 projekt
ÉAOP 4.1.3/C-09 Szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások infrastrukturális fejlesztése a komplex programmal kezelendő leghátrányosabb helyzetű kistérségekben	384 107 791	10 projekt
ÉAOP 4.1.3/C-2f A szociális alapszolgáltatásokhoz és gyermekjóléti alapellátásokhoz való hozzáférés javítása és a szolgáltatások minőségének komplex és/vagy térségi szintű fejlesztése (kivéve bölcsőde)	176 181 385	2 projekt
Szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások fejlesztése	3 833 803 649	
ÉAOP 4.1.5 Akadálymentesítés (Egyenlő esélyű hozzáférés a közszolgáltatásokhoz)	505 867 194	45 projekt
ÉAOP 4.1.5-09 Egyenlő esélyű hozzáférés a közszolgáltatásokhoz (Akadálymentesítés)	612 023 896	33 projekt
Akadálymentesítés	1 117 891 090	
Összesen	22 984 112 698	

Forrás: www.nfu.hu

56. tábla: Önkormányzati intézményfenntartói társulások, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, 2008

Tipus	Kistérség	Ellátott település	Település	Irsz	Cím	Intézménynév	Szolgáltatás típusok
Gesztor	Vásárosnaményi	Vásárosnamény	Vásárosnamény	4800	Tamási Áron utca. 1	Beregi Többcélú Kistérségi Önkormányzati Társulás	csak adminisztrációs/irányítási központ
Gesztor	Vásárosnaményi	Kisvarsány	Kisvarsány	4811	Dózsa György utca 49.	BeregiTöt Kisvarsányi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Aranyosapáti	Aranyosapáti	4634	Kossuth utca 43.	BeregTöt Aranyosapáti Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Barabás	Barabás	4634	Árpád utca 7-9	BeregTöt Barabási Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Beregdaróc	Beregdaróc	4934	Szabadság utca 86/b.	BeregTöt Beregdaróci Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Beregsurány	Beregsurány	4933	Rákóczi utca 1.	BeregTöt Beregsurányi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Csaroda	Csaroda	4844	Beregszászi u. 14/b	BeregTöt Csarodai Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Gelénese	Gelénese	4935	Kossuth utca 32.	BeregTöt Gelénesei Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Gemzse	Gemzse	4567	Kossuth utca 73.	BeregTöt Gemzsei Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Gulács	Gulács	4842	Szabadság utca 33.	BeregTöt Gulácsi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Gyüre	Gyüre	4813	Árpád utca 22.	BeregTöt Gyüre Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Hetefejércse	Hetefejércse	4843	Rákóczi u. 15.	BeregTöt Hetefejércsei Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Jánd	Jánd	4800	Tisza utca 1.	BeregTöt Jándi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Márokpapi	Márokpapi	4932	Petőfi utca 19.	BeregTöt Márokpapi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Nagyvarsány	Nagyvarsány	4812	Kossuth utca 1.	BeregTöt Nagyvarsányi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Olcsva	Olcsva	4826	Kossuth utca 2.	BeregTöt Olcsva Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Tákos	Tákos	4845	Kossuth utca 51.	BeregTöt Tákos Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Tarpa	Tarpa	4931	Kossuth utca 23.	BeregTöt Tarpai Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Tiszaadony	Tiszaadony	4833	Kossuth utca 66.	BeregTöt Tiszaadonyi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Tiszakerecseny	Tiszakerecseny	4800	Árpád u. 48.	BeregTöt Tiszakerecsenyi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Tiszaszalka	Tiszaszalka	4831	Bajcsy-Zsilinszky utca 2.	BeregTöt Tiszaszalkai Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Tiszavid	Tiszavid	4832	Rákóczi utca 5.	BeregTöt Tiszavidi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Vámosatya	Vámosatya	4936	Szabadság utca 108.	BeregTöt Vámosatyai Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Vásárosnaményi	Vásárosnamény	Vásárosnamény	4800	Rákóczi u. 32.	BeregTöt Vásárosnaményi Telephely	gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Nagykállói	Bököny	Bököny	4231	KOSSUTH U. 12.	BÖKÖNYI TELEPHELY	családsegítés, önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Ibrány-Nagyhalászi	Nagyhalász	Nagyhalász	4485	ARANY J.U.30.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Kisvárdai	Dombrád	Dombrád	4492	KOSSUTH U.63.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizetőhelyen, házi segítségnyújtás, családsegítés, önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Csengeri	Csenger	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Csengeri	Csenger	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	
Bevont	Csengeri	Csengersima	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Csengeri	Csengerújfal	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Csengeri	Komlódtótfalu	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat

Tipus	Kistérség	Ellátott település	Település	Irsz	Cím	Intézménynév	Szolgáltatás típusok
						Szolgálat	
Bevont	Csengeri	Pátyod	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Csengeri	Szamosangyalos	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Csengeri	Szamosbecs	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Csengeri	Szamosatárfalva	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Csengeri	Ura	Csenger	4765	ADY E.U.5.	Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Csengeri	Csengersima	Csengersima	4743	Rákóczi utca 44.	Csengersimai Telephely	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, idősok nappali intézménye
Gesztor	Nagykállói	Nagykálló	Nagykálló	4320	SZÉCHENYI U. 62.	DÉL-NYÍRSÉGI GYERMEKJÓLÉTI KÖZPONT	családsegítés, önálló gyermekjóléti szolgáltató, családok átmeneti otthona
Gesztor	Nagykállói	Nagykálló	Nagykálló	4320	KOSSUTH U.40	DÉL-NYÍRSÉGI SZOCIÁLIS ÉS GYERMEKJÓLÉTI KÖZPONT	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, tanyagondnoki ellátás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, idősok nappali intézménye, hajléktalanok nappali intézménye, idősokorúk gondozóháza, szenvedélybetegek közösségi gondozása, támogató szolgálat
Gesztor	Nagykállói	Újfehértó	Újfehértó	4244	Széchenyi utca 3.	Dél-Nyírségi Többcélú Kistérségi Társulás	idősok nappali intézménye
Gesztor	Kisvárdai	Dombrád	Dombrád	4492	Vasút u. 4.	Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Kisvárdai	Dombrád	Dombrád	4492	Vasút u. 4.	Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ	
Bevont	Kisvárdai	Tiszakanyár	Dombrád	4492	Vasút u. 4.	Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ	házi segítségnyújtás, családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Kisvárdai	Újdombrád	Dombrád	4492	Vasút u. 4.	Dombrád és Térsége Szociális Alapszolgáltatási Központ	házi segítségnyújtás, családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Tiszavasvári	Tiszavasvári	Tiszavasvári	4440	VÖRÖSHADSEREG U 10.	EGÉSZSÉGÜGYI ÉS SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÓ KÖZPONT, BÖLCSŐDE	bölcsőde, napos
Gesztor	Nagykállói	Érpatak	Érpatak	4245	BÉKE U.. 28.	ÉRPATAKI TELEPHELY	önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Nagykállói	Geszteréd	Geszteréd	4232	Petőfi utca 9.	Geszterédi Telephely	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, családsegítés, idősok nappali intézménye, önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Tiszavasvári	Rakamaz	Rakamaz	4465	Bocskai utca 55/a	Gondozási Központ	falugondnoki ellátás
Gesztor	Vásárosnaményi	Csaroda	Csaroda	4844	BEREGSZÁSZI U.14/B.	GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT	önálló gyermekjóléti szolgáltató

Tipus	Kistérség	Ellátott település	Település	Irsz	Cím	Intézménynév	Szolgáltatás típusok
Gesztor	Fehérgyarmati	Nábrád	Nábrád	4911	KOSSUTH TÉR 1.SZ.	GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT	családsegítés, önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Ibrány-Nagyhalászi	Ibrány	Ibrány	4484	Bocskai utca 40	Ibrány és Kistérsége Gyermekjóléti és Nonprofit Kft	bölcsőde, napos
Gesztor	Ibrány-Nagyhalászi	Ibrány	Ibrány	4484	LILIOM U.2.	Ibrány Város és Térsége Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Balsa	Ibrány	4484	LILIOM U.2.	Ibrány Város és Térsége Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Buj	Ibrány	4484	LILIOM U.2.	Ibrány Város és Térsége Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Gávavencsellő	Ibrány	4484	LILIOM U.2.	Ibrány Város és Térsége Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Ibrány	Ibrány	4484	LILIOM U.2.	Ibrány Város és Térsége Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat	
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Paszab	Ibrány	4484	LILIOM U.2.	Ibrány Város és Térsége Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Tiszabercel	Ibrány	4484	LILIOM U.2.	Ibrány Város és Térsége Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Nyírbátori	Encsencs	Encsencs	4374	Fő utca 90.	Idősek Napközi Otthona	idősek nappali intézménye
Gesztor	Nyírbátori	Nyírbátor	Nyírbátor	4300	Fáy András utca 17/D	Idősek Nappali és Bentlakásos Otthona	idősek nappali intézménye, időskorúak gondozóháza, időskorúak otthona
Gesztor	Nyíregyházai	Napkor	Napkor	4552	KÁLLÓI U. 58.	IDŐSEK OTTHONA	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, időskorúak otthona, támogató szolgálat
Gesztor	Nyírbátori	Nyírgelse	Nyírgelse	4362	Iskola utca 30.	Idősek Otthona, Nyírgelse	időskorúak otthona
Gesztor	Tiszavasvári	Tiszavasvári	Tiszavasvári	4440	VASVÁRI PÁL U. 87.	IDŐSKORÚAK ÉS FOGYATÉKOSOK OTTHONA	időskorúak otthona, fogyatékosok otthona (felnőttkorú)
Gesztor	Fehérgyarmati	Jánkmajtis	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Fehérgyarmati	Cégénydányád	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Fehérgyarmati	Csegöld	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Fehérgyarmati	Darnó	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Fehérgyarmati	Gyügye	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Fehérgyarmati	Hermánszeg	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat

Tipus	Kistérség	Ellátott település	Település	Irsz	Cím	Intézménynév	Szolgáltatás típusok
						Gyermekjóléti Szolgálat	
Bevont	Fehérgyarmati	Jánkmajtis	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény Gyermekjóléti Szolgálat	
Bevont	Fehérgyarmati	Kisnamény	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Fehérgyarmati	Szamossályi	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Fehérgyarmati	Szamosújlak	Jánkmajtis	4741	KOSSUTH U.10.	Jánkmajtis-Darnó-Kisnamény Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Nagykállói	Kállósemjén	Kállósemjén	4324	KOSSUTH U. 106	KÁLLÓSEMJÉNI TELEPHELY	családsegítés, önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Nyíregyházai	Nyíregyháza	Nyíregyháza	4400	ÚJSZŐLŐ U.21-23.	'KÉK SZIROM' ÉRTELMI FOGYATÉKOSOK LAKÓOTTHONA	fogyatékos személyek ápoló-gondozó lakóotthona
Gesztor	Fehérgyarmati	Kérsemjén	Kérsemjén	4912	ALKOTMÁNY U. 3	Kérsemjéni Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Csengeri	Komlódtótfalu	Komlódtótfalu	4765	Kisfaludy utca 30.	Komlódtótfalui Telephely	házi segítségnyújtás, idősök nappali intézménye
Gesztor	Nyíregyházai	Nyíregyháza	Nyíregyháza	4400	SARKANTYÚ U.30-36.	MENTÁLHIGIÉNIÁS KÖZPONT	pszichiátriai betegek közösségi gondozása, támogató szolgálat
Bevont	Nyíregyházai	Nyírpazony	Nyíregyháza	4400	SARKANTYÚ U.30-36.	MENTÁLHIGIÉNIÁS KÖZPONT	támogató szolgálat
Gesztor	Nyíregyházai	Nyíregyháza	Nyíregyháza	4400	ŐZ U.14-16.	METÁLHIGIÉNIÁS KP. ÉRTELMI FOGY. NAPPALI INTÉZMÉNYE	fogyatékosok nappali intézménye
Gesztor	Ibrány-Nagyhalászi	Nagyhalász	Nagyhalász	4485	Arany János utca 100.	Mikrokörzeti Humánszolgáltató Központ	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, időskorúak otthona
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Beszterec	Nagyhalász	4485	Arany János utca 100.	Mikrokörzeti Humánszolgáltató Központ	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Kemecse	Nagyhalász	4485	Arany János utca 100.	Mikrokörzeti Humánszolgáltató Központ	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Tiszarád	Nagyhalász	4485	Arany János utca 100.	Mikrokörzeti Humánszolgáltató Központ	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Ibrány-Nagyhalászi	Tiszatelek	Nagyhalász	4485	Arany János utca 100.	Mikrokörzeti Humánszolgáltató Központ	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Ibrány-Nagyhalászi	Nagyhalász	Nagyhalász	4485	Arany János utca 30.	Mikrokörzeti Humánszolgáltató Központ	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Nyíregyházai	Nyírtura	Nyírtura	4482	ARANY JÁNOS U. 14.	NYÍRTURAI TELEPHELY	családsegítés, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, támogató szolgálat, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Fehérgyarmati	Olcsvaapáti	Olcsvaapáti	4914	KOSSUTH U. 11	Olcsvaapáti Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Fehérgyarmati	Panyola	Panyola	4913	SZOMBATHELYI U.8.	Panyolai Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Csengeri	Pátyod	Pátyod	4766	Kossuth utca 41.	Pátyodi Telephely	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás

Tipus	Kistérség	Ellátott település	Település	Irsz	Cím	Intézménynév	Szolgáltatás típusok
Gesztor	Nyíregyházai	Kótaj	Kótaj	4482	Szent István u. 13.	POLGÁRMESTERI HIVATAL	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, családsegítés, tanyagondnoki ellátás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, támogató szolgálat, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Nyíregyházai	Kótaj	Kótaj	4482	Szent István u. 13.	POLGÁRMESTERI HIVATAL	
Bevont	Nyíregyházai	Napkor	Kótaj	4482	Szent István u. 13.	POLGÁRMESTERI HIVATAL	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Nyíregyházai	Nyírtura	Kótaj	4482	Szent István u. 13.	POLGÁRMESTERI HIVATAL	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Nyíregyházai	Sényő	Kótaj	4482	Szent István u. 13.	POLGÁRMESTERI HIVATAL	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Nyíregyházai	Kótaj	Kótaj	4482	SZENT ISTVÁN U.13.	POLGÁRMESTERI HIVATAL TANYAGONDNOK	tanyagondnoki ellátás
Gesztor	Nyíregyházai	Sényő	Sényő	4533	KOSSUTH U. 22.	SÉNYŐI TELEPHELY	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, családsegítés, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, idősek nappali intézménye, időskorúak otthona, támogató szolgálat
Gesztor	Nagykállói	Szakoly	Szakoly	önálló helyettes szülő	BERCSÉNYI U.2.	SZAKOLY ÉS NYIRMIHÁLYDI KÖZSÉGEK CSALÁDSEGÍTŐ ÉS GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATA	családsegítés, önálló gyermekjóléti szolgáltató
Gesztor	Csengeri	Szamosangyalos	Szamosangyalos	4767	Rákóczi utca 44.	Szamosangyalosi Telephely	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, idősek nappali intézménye
Gesztor	Csengeri	Szamosatárfalva	Szamosatárfalva	4746	Ady Endre utca 79.	Szamosatárfalvai Idősek Klubja	idősek nappali intézménye
Gesztor	Mátészalkai	Győrtelek	Győrtelek	4752	KOSSUTH u.19.	Szatmári Kistérségi Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Mátészalkai	Fülpösdaróc	Győrtelek	4752	KOSSUTH u.19.	Szatmári Kistérségi Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Mátészalkai	Géberjén	Győrtelek	4752	KOSSUTH u.19.	Szatmári Kistérségi Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Mátészalkai	Győrtelek	Győrtelek	4752	KOSSUTH u.19.	Szatmári Kistérségi Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	
Bevont	Mátészalkai	Kocsord	Győrtelek	4752	KOSSUTH u.19.	Szatmári Kistérségi Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Mátészalkai	Ökörítőfülpös	Győrtelek	4752	KOSSUTH u.19.	Szatmári Kistérségi Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Mátészalkai	Rápolt	Győrtelek	4752	KOSSUTH u.19.	Szatmári Kistérségi Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Tiszavasvári	Tiszavasvári	Tiszavasvári	4440	VASVÁRI PÁL U. 110.	SZENVEDÉLYBETEGEK OTTHONA	szenvedélybetegek otthona
Gesztor	Baktalórántházai	Nyírmada	Nyírmada	4564	KOSSUTH U. 49.	Szociális Támogató Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, támogató szolgálat, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Baktalórántházai	Nyírkársz	Nyírmada	4564	KOSSUTH U. 49.	Szociális Támogató Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, támogató szolgálat, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Baktalórántházai	Nyírmada	Nyírmada	4564	KOSSUTH U. 49.	Szociális Támogató Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	

Tipus	Kistérség	Ellátott település	Település	Irsz	Cím	Intézménynév	Szolgáltatás típusok
Bevont	Baktalórántházai	Petneháza	Nyírmada	4564	KOSSUTH U. 49.	Szociális Támogató Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, támogató szolgálat, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Baktalórántházai	Pusztadobos	Nyírmada	4564	KOSSUTH U. 49.	Szociális Támogató Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	családsegítés, támogató szolgálat, gyermekjóléti szolgálat
Gesztor	Tiszavasvári	Tiszadada	Tiszadada	4455	JÓZSEF A.U. 4.	TISZADADAI TÁMOGATÓ SZOLGÁLAT	támogató szolgálat
Gesztor	Tiszavasvári	Tiszanagyfalu	Tiszanagyfalu	4463	Kossuth utca 80.	Tiszanagyfalui Telephely	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, családsegítés, idősek nappali intézménye
Gesztor	Tiszavasvári	Rakamaz	Rakamaz	4465	Dózsa Gy u. 5.a	Tiszavasvári Kistérségi Társulás Rakamazi Helyettes Szülő	önálló helyettes szülő
Gesztor	Tiszavasvári	Tiszavasvári	Tiszavasvári	4440	VÁROSHÁZA TÉR 4.	Tiszavasvári Kistérségi Társulást Támogató Szolgálat	csak adminisztrációs/irányítási központ
Bevont	Tiszavasvári	Tiszadada	Tiszavasvári	4440	VÁROSHÁZA TÉR 4.	Tiszavasvári Kistérségi Társulást Támogató Szolgálat	támogató szolgálat
Bevont	Tiszavasvári	Tiszadob	Tiszavasvári	4440	VÁROSHÁZA TÉR 4.	Tiszavasvári Kistérségi Társulást Támogató Szolgálat	támogató szolgálat
Bevont	Tiszavasvári	Tiszalök	Tiszavasvári	4440	VÁROSHÁZA TÉR 4.	Tiszavasvári Kistérségi Társulást Támogató Szolgálat	támogató szolgálat
Gesztor	Tiszavasvári	Tiszavasvári	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizőhelyen, házi segítségnyújtás, családsegítés, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, idősek nappali intézménye, pszichiátriai betegek közösségi gondozása, gyermekjóléti szolgálat
Bevont	Tiszavasvári	Rakamaz	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
Bevont	Tiszavasvári	Szabolcs	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
Bevont	Tiszavasvári	Szorgalmatos	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	pszichiátriai betegek közösségi gondozása, támogató szolgálat
Bevont	Tiszavasvári	Timár	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
Bevont	Tiszavasvári	Tiszadada	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, támogató szolgálat
Bevont	Tiszavasvári	Tiszadob	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, támogató szolgálat
Bevont	Tiszavasvári	Tiszaeszlár	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
Bevont	Tiszavasvári	Tiszalök	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, támogató szolgálat
Bevont	Tiszavasvári	Tiszanagyfalu	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
Bevont	Tiszavasvári	Tiszavasvári	Tiszavasvári	4440	HŐSÖK U. 38.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	
Gesztor	Tiszavasvári	Tiszavasvári	Tiszavasvári	4440	KABAY JÁNOS U. 23.	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	jelzőrendszeres házi segítségnyújtás,

Tipus	Kistérség	Ellátott település	Település	Irsz	Cím	Intézménynév	Szolgáltatás típusok
						Társulás	pszichiátriai betegek közösségi gondozása, támogató szolgálat, családok átmeneti otthona
Gesztor	Tiszavasvári	Tiszavasvári	Tiszavasvári	4440	KABAY JÁNOS U. 21	Tiszavasvári Többcélú Kistérségi Társulás	időskorúak gondozóháza
Gesztor	Csengeri	Tyukod	Tyukod	4762	Árpád utca 40.	Tyukodi Telephely	étkeztetés szociális konyhán v. egyéb kifizetőhelyen, házi segítségnyújtás, idősök nappali intézménye
Gesztor	Ibrány-Nagyhalászi	Ibrány	Ibrány	4484	Bocskai u. 40.	Zephyr Bt	önálló helyettes szülő

Forrás: TeIR, Szociális Ágazati Információs Rendszer, Intézményi címlista

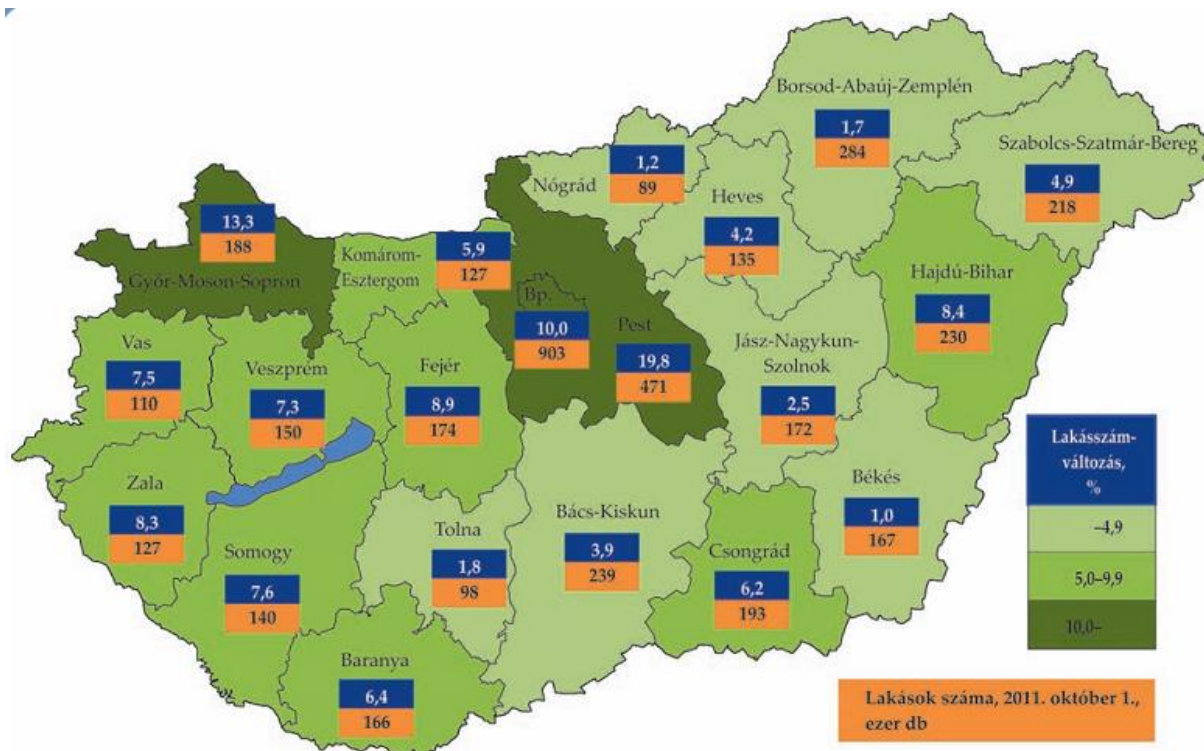
3.1.7 Lakásviszonyok

57. tábla: Lakások víz és szennyvíz közműekkel való ellátottsága (december 31.)

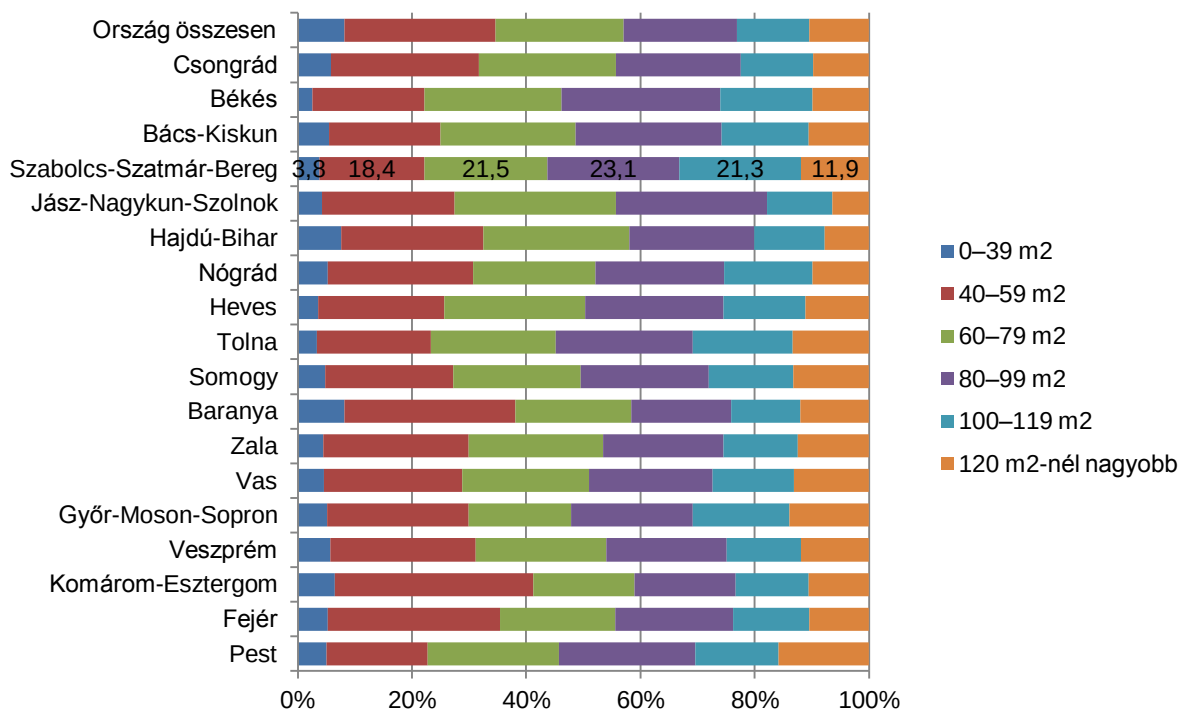
Megye	A közüemi vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya, %				A közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, %			
	1990	1995	2001	2010	1990	1995	2001	2010
Budapest	98,3	99,0	98,4	99,5	86,5	90,0	92,6	96,6
Pest	70,1	79,2	89,7	94,6	14,5	18,6	38,0	67,3
Fejér	82,3	91,0	95,0	96,7	40,5	40,8	52,9	71,6
Komárom-Esztergom	88,0	94,5	94,6	94,6	46,1	50,4	68,3	80,3
Veszprém	89,6	95,7	97,7	98,2	40,6	42,8	59,0	81,5
Győr-Moson-Sopron	85,6	95,5	93,3	98,3	44,1	44,2	64,6	85,7
Vas	90,8	95,1	96,5	97,4	41,0	44,3	55,2	71,6
Zala	86,1	93,1	94,7	94,0	36,1	43,4	54,1	70,0
Baranya	80,9	93,3	93,3	97,5	48,0	52,1	60,7	71,5
Somogy	87,3	88,3	93,3	94,6	30,6	32,6	43,5	62,6
Tolna	85,1	89,9	93,4	96,4	26,0	29,2	38,8	60,8
Borsod-Abaúj-Zemplén	71,4	79,5	84,6	87,6	37,1	38,1	44,0	65,7
Heves	80,2	88,0	91,8	93,8	25,6	28,2	40,7	66,9
Nógrád	63,2	83,7	89,1	89,2	28,0	28,1	35,2	66,9
Hajdú-Bihar	92,0	93,7	93,2	95,5	32,2	32,4	38,8	65,6
Jász-Nagykun-Szolnok	84,0	88,0	93,6	95,3	19,6	25,3	34,2	65,5
Szabolcs-Szatmár-Bereg	76,4	82,4	88,0	92,8	18,0	22,0	32,5	54,8
Bács-Kiskun	81,1	84,2	84,2	87,7	18,3	18,9	25,3	47,6
Békés	83,7	86,5	89,5	94,1	18,9	21,2	30,3	52,7
Csongrád	89,5	88,8	90,5	91,7	34,0	35,3	41,5	65,2
Összesen	84,9	90,0	92,6	95,0	41,6	44,2	53,4	72,5
Ebből: megyék	81,4	87,7	91,1	93,9	29,9	32,4	43,5	66,3

Forrás: Területi statisztikai évkönyv, 2010

74. ábra: A lakásállomány változása megyénként 2001. február 1. és 2011. október 1. között

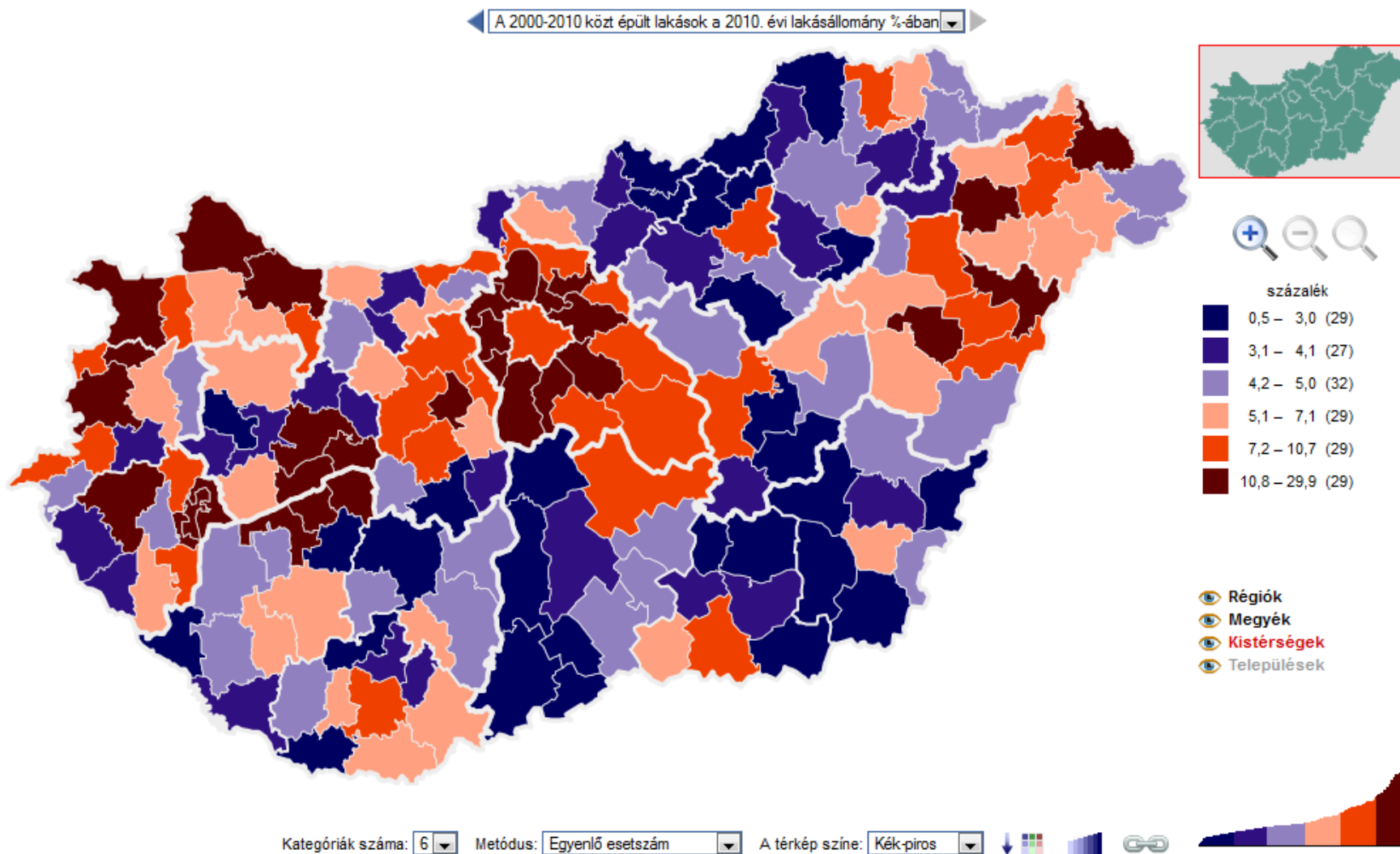
Forrás: 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 1. Előzetes adatok, KSH 2012. www.nepszamlalas.hu/

75. ábra: A lakásállomány megoszlása alapterület szerint, 2011



Forrás: 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 1. Előzetes adatok, KSH 2012. alapján saját szerkeztés

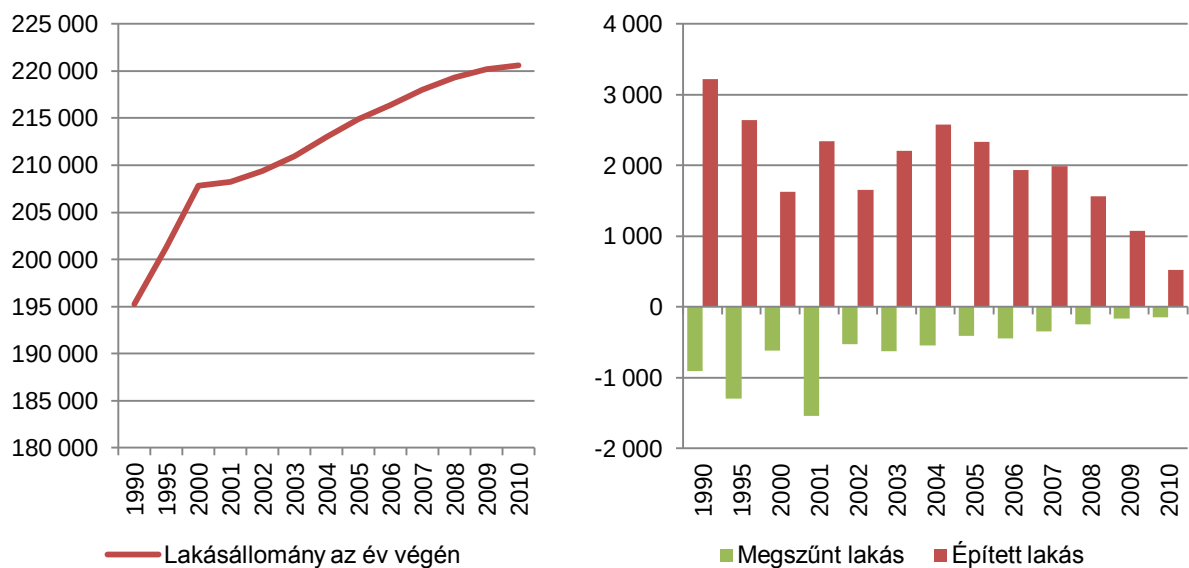
76. ábra: A 2000-2010 között épült lakások a 2010. évi lakásállomány %-ában



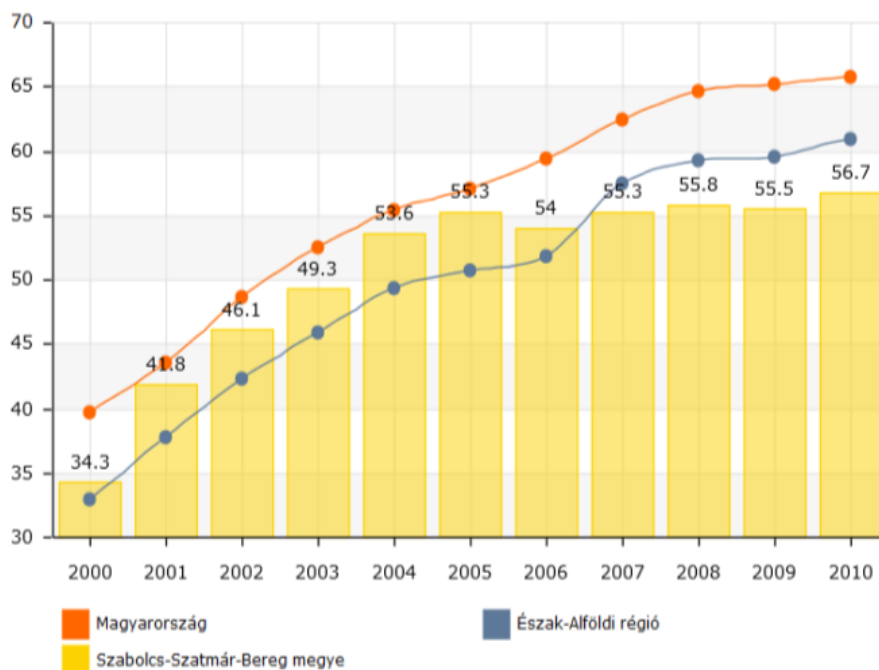
Forrás: www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/lakas.html

(<http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/lakas.html?mapid=ZRS001?mapid=ZRS003&layer=subr&color=5&meth=occ&catnum=6>)

77. ábra: A lakásállomány változása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, db



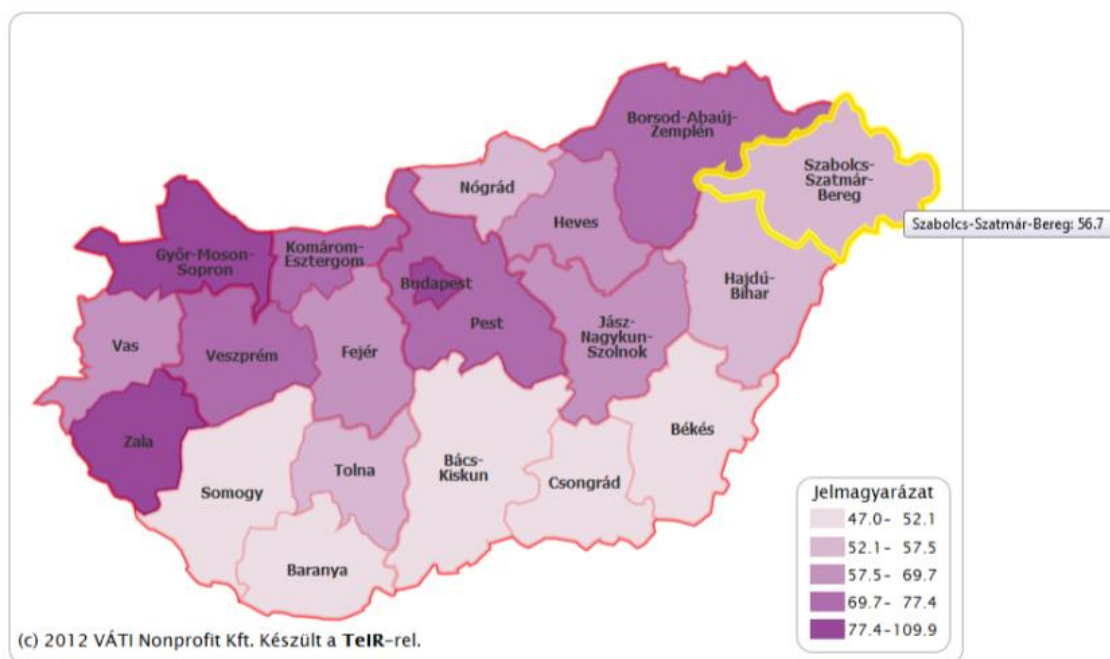
Forrás: KSH, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve, 2010. alapján saját szerkeztés

78. ábra: Közműöllő⁶⁵ Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, %

Forrás: TeIR, Megyei tervezést támogató alkalmazás, teir.vati.hu/teirpub/remek.folap

⁶⁵ Közműöllő (egységnyi ivóvízhálózatra jutó csatornahálózat hossza) (százalék): A mutató azt fejezi ki, hogy az ivóvízhálózat és a csatornahálózat hossza milyen arányban áll egymáshoz képest adott területegységen. A mutató képzése: a közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hosszának és a közüzemi ivóvízvezeték hálózat hosszának hányadosa százalékos formában kifejezve.

79. ábra: Közműolló Magyarország megyéiben, %



Forrás: TeIR, Megyei tervezést támogató alkalmazás, teir.vati.hu/teirpub/remek.folap

3.1.8 A térséget érintő szabályozások

A területfejlesztési koncepció kidolgozása során figyelembe veendő **környezetvédelmi** jogszabályok:

- 1994. évi LV. törvény a termőföldről
- 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet a levegő védelméről
- 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről
- 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról
- 240/2000. (XII.23.) Korm. rendelet a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek és vízgyűjtőterületük kijelöléséről
- 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól
- 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 30/2004. (XII.30.) KvVM rendelet a felszín alatti vizek vizsgálatának egyes szabályairól
- 31/2004. (XII.30.) KvVM rendelet a felszín alatti vizek megfigyelésének és állapotértékelésének egyes szabályairól
- 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
- 27/2004. (XII.25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról
- 6/2009. (IV. 14.) KvVM-EüM-FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről
- 50/2001. (IV.3.) Korm. rendelet a szennyvizek és szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól
- 25/2002. (II.27.) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programról
- 26/2002. (II.27.) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósítási Programmal összefüggő szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról
- 2000. évi XLIII. törvény a hulladékgazdálkodásról
- 126/2003. (VIII.15.) Korm. rendelet a hulladékgazdálkodási tervek részletes tartalmi követelményeiről
- 15/2003. (XI.7.) KvVM rendelet a területi hulladékgazdálkodási tervekről
- 213/2001. (XI. 14.) Korm. rendelet a települési hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről
- 98/2001. (VI. 15.) Korm. rendelet a veszélyes hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről
- 16/2001. (VII. 18.) KöM rendelet a hulladékok jegyzékéről

A **természet- és tájvédelem** tárgykörében figyelembe veendő további jogszabályok listája:

- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól (13. § (1) bek. 11. pontja és a 23. § (4) bek. 14. pontja határozza meg a természetvédelmi feladatok ellátásának kötelezettségét) (Hatályba lép: 2013. I. 1-jén)
- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről
- 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról

- 142/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet a Szatmár-beregi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról
- 3/1996. (IV. 17.) KTM rendelet a Vajai-tó Természetvédelmi Terület létesítéséről (22/1997. (VIII. 1.) KTM rendelete a Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet bővítéséről és a Vajai-tó Természetvédelmi Terület létesítéséről szóló 3/1996. (IV. 17.) KTM rendelet módosításáról)
- 5/1990. (VI. 18.) KöM rendelet a Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet létesítéséről
- 15/1991. (XII. 24.) KTM rendelet a Kaszonyi-hegy Természetvédelmi Terület létesítéséről
- 145/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet a Tiszadobi-ártér természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
- 81/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Tiszavasvári Fehér-szik természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
- 80/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Tiszatelek-Tiszaberceli-ártér természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
- 56/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Kállósemjéni Mohos-tó természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
- 49/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Fényi-erdő természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
- 38/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Bátorligeti-ösláp természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
- 37/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Bátorligeti-legelő természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
- 35/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Baktalórántházai-erdő természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
- 126/2011. (XII. 21.) VM rendelet a Cégénydányádi-park természetvédelmi terület bővítéséről és a Hortobágyi Nemzeti Park határainak módosításáról
- 3/1996. (IV. 17.) KTM rendelet a Vajai-tó Természetvédelmi Terület létesítéséről

További releváns jogszabályok:

- 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről,
- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről,
- 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet a településrendezési és építési követelményekről,
- 2/2005 (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról,
- 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról,
- 193/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az építésügyi hatósági eljárásokról és az építésügyi hatósági ellenőrzésről,
- 85/2000. (XI. 8.) FVM rendelet a telekalakításról,
- 37/2007. (XII. 13.) ÖTM rendelet az építésügyi hatósági eljárásokról, valamint a telekalakítási és az építészeti-műszaki dokumentációk tartalmáról,
- 10/1997.(VII.17.) KHVM rendelet az árvíz-és belvízvédekezésről,
- 18/2003. (XII. 9) KvVM-BM együttes rendelet a települések ár-és belvíz veszélyeztettségi alapon történő besorolásáról,
- 6/2002. (XI. 5.) KvVM rendelet az ivóvízkivételre használt vagy ivóvízbázisnak kijelölt felszíni víz, valamint a halak életfeltételeinek biztosítására kijelölt felszíni vizek szennyezettségi határértékeiről és azok ellenőrzéséről.

3.1.9 A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

80. ábra: Hazai területfejlesztési források működési ciklusai

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Központi	TFC								TRFC				
								TTFC					
								KITA					
								VÖC					
Regionális						TFC			TRFC				
												TEKI	
												CÉDE	
												LEKI	
										TEUT			
										TEHU			
Megyei								TTFC					
	TFC												
	TEKI												
	CÉDE												
											LEKI		

Forrás: Nemzeti fejlesztési és Gazdasági Minisztérium,
A hazai területfejlesztési támogatási rendszer átfogó értékelés (1996-2008)

81. ábra: Magyarországot érintő Európai Területi Együttműködési Programok



Forrás: saját szerkesztés

58. tábla: Államilag támogatott beruházások volumene Magyarország megyéiben a jóváhagyott költségigény alapján (mFt) 2002–2010 között

	Saját forrás	Bankhitel	Támogatás	Egyéb támogatás	Nem támogatási forrás	Összesen	Egy főre jutó támogatás (eFt)
Bács-Kiskun	5 844	1 564	163 116	2 380	78 764	251 667	296
Baranya	4 908	96	176 960	3 186	65 908	251 056	434
Békés	4 351	572	144 298	3 486	66 377	219 085	362
Borsod-Abaúj-Zemplén	8 715	368	284 391	8 470	149 101	451 045	376
Csongrád	5 121	62	339 840	90	79 425	424 539	792
Fejér	6 846	167	244 922	253	59 461	311 648	568
Győr-Moson-Sopron	3 919	98	241 271	46	58 781	304 115	556
Hajdú-Bihar	5 752	3 128	362 477	7 300	106 042	484 699	648
Heves	5 405	1 380	112 237	2 866	61 193	183 081	342
Jász-Nagykun-Szolnok	4 970	1 229	183 419	4 240	81 769	275 626	435
Komárom-Esztergom	3 723	132	70 789	4 645	48 550	127 839	223
Nógrád	6 488	541	83 868	9 910	52 087	152 893	380
Pest	9 295	623	229 101	1 320	115 502	355 840	208
Somogy	6 699	2 247	144 747	2 725	72 121	228 539	427
Szabolcs-Szatmár-Bereg	6 374	1 383	345 965	4 738	109 579	468 039	580
Tolna	3 456	41	65 131	783	29 238	98 649	259
Vas	3 525	1 058	95 597	3 447	47 053	150 680	356
Veszprém	5 986	41	92 879	2 382	62 034	163 322	247
Zala	6 014	164	180 469	1 770	53 854	242 270	606
Budapest	18 376	1 448	1 477 434	664	290 488	1 788 411	867
Összesen	125 766	16 341	5 038 911	64 699	1 687 326	6 933 043	8 961

Forrás: Területi Információs Rendszer, Támogatási alrendszer

59. tábla: Államilag támogatott beruházások volumene Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben a jóváhagyott költségigény alapján (mFt) 2002–2010 között

Kistérségek	Saját forrás	Bankhitel	Támogatás	Támogatások eloszlásának aránya (%)	Egyéb támogatás	Nem támogatási forrás	Összesen	Arány (%)
Baktalórántházai	264	137	12 819	3,71%	2	6 395	19 617	4,19%
Csengeri	139	0	4 005	1,16%	0	3 496	7 640	1,63%
Fehérgyarmati	127	0	11 979	3,46%	0	5 928	18 034	3,85%
Ibrány-Nagyhalászi	485	124	16 621	4,80%	0	8 305	25 535	5,46%
Kisvárdai	765	180	12 065	3,49%	507	7 788	21 305	4,55%
Mátészalkai	442	85	32 956	9,53%	158	9 439	43 080	9,20%
Nagykállói	331	7	16 398	4,74%	0	7 317	24 052	5,14%
Nyírbátori	443	0	19 386	5,60%	167	13 063	33 059	7,06%
Nyíregyházai	2 384	0	161 255	46,61%	1 405	34 740	199 784	42,69%
Tiszavasvári	443	845	12 010	3,47%	2 278	5 886	21 462	4,59%
Vásárosnaményi	346	0	15 254	4,41%	22	4 365	19 988	4,27%
Záhonyi	205	7	31 217	9,02%	199	2 856	34 483	7,37%
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	6 374	1 383	345 965	100,00%	4 738	109 579	468 039	100,00%

Forrás: Területi Információs Rendszer, Támogatási alrendszer

60. tábla: Hazai decentralizált források célleírányzatainak megoszlása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2000-2009 között

Nemzeti Örökség Program	0,50%
Decentralizált Környezetvédelmi Alap Célfeladat (KAP)	5,18%
Területfejlesztési Célleírányzat (TFC, ISZVP)	10,58%
Gazdaságfejlesztési Célleírányzat (GFC, BC)	5,99%
Kis- és Középvállalkozói Célleírányzat (KKC)	2,68%
Aktív Foglalkoztatási Célleírányzat (AFC)	1,53%
Munkaerőpiaci Alap (MPA)	0,63%
Turisztikai célleírányzat (TC)	1,88%
Műszaki Fejlesztési Célleírányzat (MFC)	1,60%
Vidékfejlesztési Célleírányzat (VFC)	0,36%
Mezőgazdasági támogatás (FVM)	1,52%
Települési hulladék közszolgáltatások fejlesztéseinek támogatása (TEHU)	0,55%
Térség és település-felzárkóztatási célleírányzat (TTFC), Terület és régiófejlesztési célleírányzat (TRFC)	15,78%
Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatás (TEKI)	22,81%
Céljellegű Decentralizált Támogatás (CÉDE)	8,77%
Leghátrányosabb helyzetű Kistérségek Felzárkóztatásának Támogatása (LEKI)	14,49%
Decentralizált Útfenntartási és Fejlesztési Támogatás, Települési önkormányzati szilárd burkolatú belterületi közutak burkolat felújítására (UFCE, TEUT)	5,17%
ÖSSZESEN:	100,00%

Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Tanács, Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség adatai alapján saját szerkesztés

61. tábla: Hazai decentralizált területfejlesztési források koncentrációjának megoszlása idő és cél szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2000-2009 között

	2000. év	2001. év	2002. év	2003. év	2004. év	2005. év	2006. év	2007. év	2008. év	2009. év	Összesen
Nemzeti Örökség Program	43 904 000	74 100 000	53 243 000	25 920 000	0	0	0	0	0	0	197 167 000
Decentralizált Környezetvédelmi Alap Célfeladat (KAP)	688 311 000	381 116 000	521 524 000	464 242 000	0	0	0	0	0	0	2 055 193 000
Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC, ISZVP)	979 130 000	1 056 818 000	1 153 033 000	819 519 000	191 660 000	0	0	0	0	0	4 200 160 000
Gazdaságfejlesztési Célelőirányzat (GFC, BC)	549 969 000	589 027 000	730 580 000	510 595 000	0	0	0	0	0	0	2 380 171 000
Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzat (KKC)	160 875 000	127 162 000	152 220 000	624 557 000	0	0	0	0	0	0	1 064 814 000
Aktív Foglalkoztatási Célelőirányzat (AFC)	225 143 000	175 669 000	206 700 000	0	0	0	0	0	0	0	607 512 000
Munkaerő piaci Alap (MPA)	0	0	0	248 979 000	0	0	0	0	0	0	248 979 000
Turisztikai célelőirányzat (TC)	92 290 000	83 922 000	114 903 000	454 008 000	0	0	0	0	0	0	745 123 000
Műszaki Fejlesztési Célelőirányzat (MFC)	185 250 000	161 749 000	205 187 000	0	82 746 000	0	0	0	0	0	634 932 000
Vidékfejlesztési Célelőirányzat (VFC)	0	35 700 000	33 128 000	72 602 000	0	0	0	0	0	0	141 430 000
Mezőgazdasági támogatás (FVM)	0	0	0	602 380 000	0	0	0	0	0	0	602 380 000
Települési hulladék közszolgáltatások fejlesztéseinek támogatása (TEHU)	0	0	0	0	99 357 000	77 227 000	43 258 100	0	0	0	219 842 100
Térség és település-felzárkóztatási célelőirányzat (TTFC), Terület és régiófejlesztési célelőirányzat (TRFC)	0	0	0	1 594 201 000	950 343 000	2 023 554 149	1 452 925 227	0	243 191 446	0	6 264 214 822
Területi Kiegyenlítést Szolgáló Fejlesztési Célú Támogatás (TEKI)	1 235 230 000	1 304 021 000	1 227 879 000	947 425 000	1 503 679 000	1 131 740 000	496 432 052	147 901 653	445 399 316	618 328 822	9 058 035 843
Céljellegű Decentralizált Támogatás (CÉDE)	454 398 000	448 239 000	443 216 000	451 793 000	434 105 000	575 199 000	94 612 000	121 626 592	205 055 804	254 669 575	3 482 913 971
Leghátrányosabb helyzetű Kistérségek Felzárkóztatásának Támogatása (LEKI)	0	0	0	0	0	0	1 973 700 000	1 307 982 855	1 239 265 159	1 232 293 454	5 753 241 468
Decentralizált Útfenntartási és Fejlesztési Támogatás, Települési önkormányzati szilárd burkolatú belterületi közutak burkolat felújítására (UFCE, TEUT)	90 403 000	156 557 000	69 297 000	118 944 000	0	659 940 145	302 925 655	137 815 475	256 508 098	258 551 681	2 050 942 054
ÖSSZESEN:	4 704 903 000	4 594 080 000	4 910 910 000	6 935 165 000	3 261 890 000	4 467 660 294	4 363 853 034	1 715 326 575	2 389 419 823	2 363 843 532	39 707 051 258

Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Tanács, Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség adatai alapján saját szerkesztés

62. tábla: Nemzeti Fejlesztési Terv támogatásainak cél és terület szerinti megoszlása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (mFt)

	KIOP	HEFOP	ROP	AVOP	GVOP	Összesen	Operatív programok területi koncentrációja
Baktalórántházai	2 191	134	206	1 090	435	4 056	9,40%
Csengeri	0	24	140	392	19	575	1,33%
Fehérgyarmati	0	961	362	1 124	609	3 056	7,08%
Ibrány-Nagyhalászi	3 586	97	1 205	1 837	259	6 985	16,18%
Kisvárdai	0	129	441	662	320	1 550	3,59%
Mátészalkai	0	357	340	1 123	577	2 397	5,55%
Nagykállói	0	309	687	798	235	2 028	4,70%
Nyírbátori	0	253	1 393	1 744	692	4 083	9,46%
Nyíregyházai	0	7 054	2 014	1 058	1 856	11 981	27,76%
Tiszavasvári	0	229	2 383	1 515	38	4 165	9,65%
Vásárosnaményi	0	70	755	724	305	1 855	4,30%
Záhonyi	0	0	0	194	241	435	1,01%
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	5 777	9 617	9 924	12 261	5 586	43 165	100,00%
Operatív programok részesedési aránya	13,38%	22,28%	22,99%	28,40%	12,94%	100,00%	

Forrás: Területi Információs Rendszer, Támogatási alrendszer adatai alapján saját szerkesztés

63. tábla: Új Magyarország Fejlesztési Terv támogatásainak cél és terület szerinti megoszlása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (mFt) 2007-2011 között

	KEOP	TÁMOP	ÁROP	ÉAOP	TIOP	KÖZOP	GOP	Összesen	Operatív Programok területi koncentrálttsága
Baktalórántházai	5 406	1 578	39	3 965	1 272	0	933	13 192	4,29%
Csengeri	1 681	474	29	1 890	221	0	1 109	5 406	1,76%
Fehérgyarmati	127	396	52	5 368	720	0	1 311	7 973	2,59%
Ibrány-Nagyhalászi	1 129	353	25	3 566	1 181	0	907	7 162	2,33%
Kisvárdai	2 087	905	44	3 791	3 205	0	1 000	11 031	3,59%
Mátészalkai	19 984	2 061	49	5 835	1 330	236	3 364	32 858	10,69%
Nagykállói	1 180	816	37	5 504	278	5 242	954	14 011	4,56%
Nyírbátori	2 358	994	36	7 791	540	0	4 981	16 700	5,43%
Nyíregyházai	12 290	5 814	50	12 418	15 114	97 277	4 995	147 958	48,14%
Tiszavasvári	344	391	12	4 479	207	0	715	6 148	2,00%
Vásárosnaményi	7 847	1 040	40	2 834	158	58	1 258	13 234	4,31%
Záhonyi	1 625	287	18	753	71	27 279	1 641	31 674	10,31%
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	56 057	15 110	430	58 196	24 295	130 091	23 167	307 346	100,00%
Operatív programok részesedési aránya	18,24%	4,92%	0,14%	18,94%	7,90%	42,33%	7,54%	100,00%	

Forrás: Területi Információs Rendszer, Támogatási alrendszer adatai alapján saját szerkesztés

64. tábla: Új Széchenyi Terv Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei eredményei

Program megnevezése	Beérkezett pályázatok száma Regionális szinten (db)	Beérkezett pályázatok száma Sz-Sz-B megyében (db)	Igényelt támogatás regionális szinten (eFt)	Igényelt támogatás Sz-Sz-B megyében (eFt)	Megítélt támogatás regionális szinten (eFt)	Megítélt támogatás Sz-Sz-B megyében (eFt)
Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program	218	66	36 341 561	7 698 120	2 351 922	835 788
Zöldgazdaság-fejlesztési Program	351	171	16 213 882	6 502 662	7 038 745	1 852 649
Vállalkozásfejlesztési Program	2448	960	48 416 902	15 982 193	32 813 928	10.944.463
Közlekedésfejlesztési Program	105	42	23.441.004	7.753.841	8.592.293	3 376 053
Tudomány – Innováció Program	674	238	48 473 170	12 613 215	18 170 147	4 336 637
Foglalkoztatási Program	111	44	2 837 658	1 717 199	864 077	621 930
Összesen	3907	1521	175 724 177	52 267 230	69 831 112	21 967 520

Forrás: Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

65. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 50 legnagyobb fejlesztési beruházása 2007-2011 között

Település	Projekt szám	Pályázó neve	Projekt célja	Költségigény eFt	Támogatás eFt	Szerződés hatályba lép	Tám. rsz.	Tám. csop.
Nyíregyháza	KÖZOP-1.5.0-09-2009-0004	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	M3 gyorsforgalmi út Nyíregyháza - Vásárosnamény között szakasz fejlesztése	87 232 570	87 232 570	2009.10.14	KÖZOP-1	KÖZOP
Jánd	KEOP-2.1.1/2F/09-2010-0007	Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF)	Beregi Komplex Árapasztási – Ártér-revitalizációs fejlesztés (beregi árapasztó tározó megépítése, kivitelezés)	26 847 000	26 847 000	2011.10.28	KEOP-2	KEOP
Záhony	KÖZOP-4.3.0-08-2008-0002	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	Záhony térségben a vasúti infrastruktúra fejlesztése, az áru fuvarozási határátmenetet biztosító széles és normál nyomtávú gerinc-, az áru fuvarozási és logisztikai kapacitásokat kiszolgáló vontatóvágány hálózat ütemes felújítása	19 374 000	19 374 000	2009.06.10	KÖZOP-4	KÖZOP
Mátészalka	KEOP-2.1.1/2F-2008-0004	Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság	Szamos-Kraszna-közi árvízszint-csökkentő tározó projekt	16 744 731	16 744 731	2009.05.21	KEOP-2	KEOP
Nyíregyháza	KEOP-1.2.0/2F-2008-0005	Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata	Nyíregyháza és Térsége szennyvízelvezetési és szennyvíztisztítási programja	12 410 776	9 891 882	2009.01.07	KEOP-1	KEOP
Nyíregyháza	TIOP-2.2.7-07/2F/2-2009-0009	Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat	Jósa András Tömbkórház projekt	12 385 078	11 146 570	2009.12.18	TIOP-2	TIOP
Nyíregyháza	KÖZOP-1.4.0-09-2009-0001	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	M3 gyorsforgalmi út Nyíregyháza - Vásárosnamény között (előkészítés)	10 044 553	10 044 553	2009.11.05	KÖZOP-1	KÖZOP
Nyíregyháza	GOP-2.1.3-09-2009-0005	MICHELIN Hungária Abroncsgyártó Kft.	CAP 5000 A Michelin nyíregyházi telephelyén lévő személyabroncs gyártás napi kapacitásának felfuttatása 5600 darabra	9 545 128	991 706	2009.11.19	GOP-2	GOP
Záhony	KÖZOP-4.3.0-08-2008-0001	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	Záhony térség belső közúti infrastruktúrájának az ipari és logisztikai befektetésekkel összehangolt fejlesztése	6 866 000	6 866 000	2009.06.10	KÖZOP-4	KÖZOP
Lónya	KEOP-2.1.1/2F/09-2009-0001	Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Beregi árvízvédelmi töltések komplex fejlesztése Vásárosnamény és Lónya között	6 729 553	6 729 553	2009.10.27	KEOP-2	KEOP
Apagy	KEOP-1.2.0/2F/09-2010-0064	Kelet-Nyírségi Víziközmű Beruházási Társulás	Kelet-Nyírség szennyvízelvezetési és tisztítási projekt	5 865 683	4 985 831	2011.09.28	KEOP-1	KEOP
Nyírbátor	GOP-2.1.3-09-2009-0007	COLOPLAST Hungary Gyártó Kft.	Jelentős munkahelyteremtést eredményező kapacitásbővítő beruházás a Coloplast Kft. nyírbátori és tatabányai üzemében	5 011 212	1 395 403	2009.11.03	GOP-2	GOP
Fényeslitke	ÉAOP-1.1.1/C-2009-0002	Regionális Fejlesztési Holding Zrt	Intermodális közforgalmú ipari- logisztikai terület kialakítása Fényeslitke- Komoró térségben	3 554 490	1 777 245	2009.07.27	ÉAOP-1	xROP
Nyírbátor	ÉAOP-2.1.1/E-2008-0003	Nyírbátor Város Önkormányzata	"Hit és Egészség" Máriapócs és Nyírbátor összefogása a vallási turizmus fejlesztéséért	3 380 020	2 377 302	2008.08.20	ÉAOP-2	xROP
Újfehértó	KÖZOP-3.1.1-07-2008-0031	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	4. sz. főút Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szakaszának 11,5 to-s megerősítése - engedélyköteles szakaszok	3 373 983	3 373 983	2009.03.11	KÖZOP-3	KÖZOP
Kisvárd	TIOP-2.2.4-09/1-2010-0014	Felső- Szabolcsi Kórház	A Felső-Szabolcsi Kórház egészségügyi ellátórendszerének korszerűsítése, komplex fejlesztési program keretében	3 121 144	2 809 029	2011.08.13	TIOP-2	TIOP
Nyíregyháza	ÉAOP-5.1.1/B-2009-	Nyíregyháza Megyei Jogú Város	A belvárosi terek integrált funkcióbővítő fejlesztése	2 482 466	1 843 555	2009.11.16	ÉAOP-5	xROP

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ 2012

Település	Projekt szám	Pályázó neve	Projekt célja	Költségigény eFt	Támogatás eFt	Szerződés hatályba lép	Tám. rsz.	Tám. csop.
	0001	Önkormányzata	Nyíregyházán					
Beszterec	KEOP-4.1.0-2009-0013	Nyírségi Bioenergia Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Biomassza tüzelőanyagra alapozott, magas hatásfokú kapcsolt hő- és villamos energia termelést megvalósító kiserőmű létesítése	2 468 994	500 000	2010.02.22	KEOP-4	KEOP
Nyíregyháza	TIOP-1.2.1-08/2-2009-0008	Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata	"KultúrSziget" - Agóra Nyíregyháza-projekt	2 403 244	1 685 280	2010.05.14	TIOP-1	TIOP
Tiszadob	ÉAOP-2.1.1/E-2008-0004	Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat	A tiszadobi Andrassy-kastély és kapcsolódó területeinek kulturális és turisztikai hasznosítása	2 206 257	1 738 019	2009.06.02	ÉAOP-2	xROP
Nyírbogát	KEOP-1.2.0/B/10-2010-0068	Nyírbogát-Kisléta Szennyvízkezelő Önkormányzati Társulás	Nyírbogát-Kisléta települések szennyvízelvezetése- és tisztítása	2 134 346	1 772 788	2011.09.29	KEOP-1	KEOP
Csenger	KEOP-1.2.0/2F/09-2010-0002	Csenger Város Önkormányzata	Csenger Városban szennyvíz közmű építése	1 882 100	1 599 785	2010.06.10	KEOP-1	KEOP
Újfehértó	KÖZOP-3.1.1-07-2008-0002	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	4. sz. főút Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szakaszai 11.5 t-e erősítése (248+480-341+202 km sz. között)	1 867 599	1 867 599	2008.09.30	KÖZOP-3	KÖZOP
Nyíregyháza	ÉAOP-2.1.1/E-2008-0002	Nyíregyházi Állatpark Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság	Ócenárium, Esőerdőház és Tarzan ösvénye	1 595 000	797 500	2008.07.17	ÉAOP-2	xROP
Nagykálló	ÉAOP-5.1.1/D-2f-2009-0007	Nagykálló Város Önkormányzata	Funkcióbővítő városközpont fejlesztés Nagyállóban	1 377 078	967 450	2010.09.15	ÉAOP-5	xROP
Tuzsér	GOP-2.1.1-08/C-2008-0011	Resilux Közép-Európa Csomagolótechnikai Kft.	Komplex technológiafejlesztés a Resilux Hungária Kft-nél	1 372 038	500 000	2008.10.21	GOP-2	GOP
Tuzsér	GOP-2.1.1-10/C-2010-0041	Resilux Közép-Európa Csomagolótechnikai Kft.	Kapacitásbővítő technológiafejlesztés megvalósítása a Resilux Hungária Kft-nél	1 262 000	378 600	2011.05.05	GOP-2	GOP
Nyíregyháza	ÉAOP-2.1.1/A-2f-2009-0004	Sóstó Gyógyfürdők Fejlesztési és Szolgáltató ZRt.	A XXI. századi fürdőkultúra megteremtése a nyíregyháza-sóstói hagyomány alapján - a Parkfürdő rekonstrukciója és bővítése	1 193 700	596 850	2009.12.17	ÉAOP-2	xROP
Mátészalka	ÉAOP-5.1.1/G-09-2010-0007	Mátészalka Város Önkormányzata	Mátészalka kistérségi központ szerepének erősítése a városközpont funkcióbővítő integrált fejlesztése révén	1 051 887	693 231	2010.12.21	ÉAOP-5	xROP
Baktalórántháza	TIOP-2.1.2-08/1-2009-0003	Baktalórántháza Város Önkormányzata	Baktalórántháza Kistérségi Járóbeteg-szakellátó Központ kialakítása	1 044 383	992 164	2009.09.16	TIOP-2	TIOP
Nyírmeggyes	KEOP-1.2.0/2F/09-2010-0008	Nyírmeggyes-Nyírcsaholy Önkormányzatok Társulása Szennyvízcsatorna-hálózat kiépítésére	Szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése Nyírmeggyes és Nyírcsaholy településeken	1 038 747	882 935	2010.07.16	KEOP-1	KEOP
Csenger	GOP-2.1.2-10-2010-0010	JOSEF SEIBEL Cipőipari és Kereskedelmi, Szolgáltató Kft.	Komplex gazdaságfejlesztési beruházás megvalósítása Csengeren a JOSEF SEIBEL Kft-nél	1 022 082	500 000	2010.12.16	GOP-2	GOP
Ibrány	TIOP-2.1.2-07/1-2008-0015	Ibrány Város Önkormányzata	Ibrány-Nagyhalászi Kistérségi járóbeteg szakellátó központ kialakítása	1 019 229	968 267	2008.11.26	TIOP-2	TIOP
Nyírbátor	ÉAOP-1.1.1/E-10-2010-0001	FARMOL Hungary Termelő és Kereskedelmi Kft.	Aeroszol palack gyártó- és töltőüzem létesítése a Nyírbátori Ipari Parkban	991 288	396 515	2010.12.21	ÉAOP-1	xROP
Nyíregyháza	HURO/0802/006	Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	Szamos mentén vízen, és kétkeréken (koronaburkolatként szolgáló kerékpárút megépítése, kivitelezés)	946 906	946 906	2011.01.03	HURO-2	HURO

Település	Projekt szám	Pályázó neve	Projekt célja	Költségigény eFt	Támogatás eFt	Szerződés hatályba lép	Tám. rsz.	Tám. csop.
Nyírbátor	GOP-2.1.2-09/C-2009-0001	MSK HUNGARY GÉPGYÁRTÓ BT.	Komplex technológiai beruházás megvalósítása az MSK Bt.-nél	930 370	465 185	2009.11.13	GOP-2	GOP
Nagykálló	KEOP-1.2.0/2F/09-2010-0058	Nagykálló Város Önkormányzata	Nagykálló szennyvíztisztító telep létesítése	888 875	737 357	2011.08.12	KEOP-1	KEOP
Mátészalka	TIOP-3.1.1-08/1-2008-0016	Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szakképzés-szervezési Önkormányzati Társulás	A Szatmár-Beregi TISZK infrastrukturális fejlesztése	887 910	887 910	2009.03.09	TIOP-3	TIOP
Vaja	KEOP-1.3.0/2F/09-2010-0016	Első Szatmári Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás	Első Szatmári Ivóvízminőség-javító Projekt	843 341	713 991	2011.03.11	KEOP-1	KEOP
Nyíregyháza	ÉAOP-5.1.2/d1-09-2010-0005	Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	Felső-Szabolcsi belvízrendszer komplex fejlesztése I. ütem. A szivattyútelepek és zsilipek rekonstrukciója, az Igazgatóság térinformációs rendszerébe való integrálása (kivitelezés)	829 356	829 356	2010.10.11	ÉAOP-5	xROP
Záhony	KÖZOP-4.2.0-08-2008-0002	MÁV-Magyar Államvasutak ZRT.	Záhony térségben a vasúti infrastruktúra fejlesztése A) árufuvarozási határátmenetet biztosító széles és normál nyomtávú gerinchálózat fejlesztése B) az árufuvarozási és logisztikai kapacitásokat kiszolgáló vontatóvágány hálózat felújítás előkészítése	738 667	738 667	2008.09.26	KÖZOP-4	KÖZOP
Mátészalka	GOP-3.2.1-09/1-2010-0012	SX-Log Kft.	Az SX-Log Kft. regionális logisztikai központjához szükséges infrastrukturális feltételek megteremtése Mátészalkán	722 510	249 194	2010.10.29	GOP-3	GOP
Kisvárd	GOP-2.1.1-08/C-2008-0002	Caroflex Fékbetétgyár Kft.	Complex fejlesztés a minőségi kamiontárcsafékbetét gyártásáért a Carolex Kft. sikeres Európai Unió piaci térhódítása érdekében	716 754	286 701	2008.12.15	GOP-2	GOP
Nyíregyháza	TIOP-2.2.2-08/2-2010-0003	Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat	Jósa András Sürgősségi Központ Projekt	688 313	619 482	2011.02.23	TIOP-2	TIOP
Komlódtótfalu	GOP-2.1.2-10-2010-0035	"INTER-TRAM" Termelő, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Biogázüzem létesítése az Inter-Tram Kft.-nél	687 856	343 928	2011.07.13	GOP-2	GOP
Újfehértó	GOP-3.2.1-09/1-2010-0047	STEELWORK-TRADE Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	A STEELWORK-TRADE Kft. fejlesztése	670 000	250 000	2011.06.22	GOP-3	GOP
Nyíregyháza	TIOP-1.3.1-10/1-2010-0013	Nyíregyházi Főiskola	NYF-"VEKTOR" Versenyképes Kutatás, Technológia, Oktatás a régiókban	669 788	636 298	2011.05.03	TIOP-1	TIOP
Fehérgyarmat	TIOP-2.2.2-08/2-2009-0020	Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat	A Szatmár-Beregi Kórház és Gyógyfürdő sürgősségi osztályának komplex fejlesztése	531 433	478 290	2010.07.16	TIOP-2	TIOP
Nyíregyháza	TÁMOP-4.1.1/A-10/1/KONV-2010-0013	Nyíregyházi Főiskola	VERSENYKÉPES NYÍREGYHÁZI FŐISKOLA	527 265	500 902	2010.06.28	TÁMOP-4	TÁMOP
Baktalórántháza	TÁMOP-5.2.3-09/1-2010-0001	Közép-Nyírségi Önkormányzati Többcélú Kistérségi Társulás	Lehet jobb a gyerekeknek a Baktalórántházi kistérségben	495 242	495 242	2011.04.04	TÁMOP-5	TÁMOP

*285 Ft/€ középárfolyamon számolva

Forrás: Területi Információs Rendszer, Támogatási alrendszer adatai alapján saját szerkesztés

66. tábla: Az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) az országos átlag százalékában, 1995–2008

	1995	2000	2007	2008	2009	2010
Budapest	177,7	200,3	215,5	219,0	226,9	230,1
Pest	74,9	77,5	93,1	87,6	84,9	79,7
Fejér	99,8	117,4	95,8	94,5	84,2	87,1
Komárom-Esztergom	87,6	83	109,0	106,0	98,0	105,4
Veszprém	85,5	83,9	74,4	73,1	69,0	69,9
Győr-Moson-Sopron	109,9	133,2	113,1	113,0	107,0	112,2
Vas	106,8	113,7	90,7	86,7	81,8	83,0
Zala	92,1	84,3	80,8	83,1	82,3	76,1
Baranya	80,6	76,4	71,1	70,6	69,4	66,6
Somogy	77,4	68,9	62,8	63,5	63,6	62,8
Tolna	93,2	82,3	70,1	72,0	75,5	76,2
Borsod-Abaúj-Zemplén	75,4	64	65,6	63,5	61,7	61,4
Heves	75,6	71,3	71,8	70,6	69,7	69,2
Nógrád	60,1	55,2	46,0	46,5	46,1	44,7
Hajdú-Bihar	78,8	72,1	71,3	71,0	73,5	73,1
Jász-Nagykun-Szolnok	78,5	67	64,4	65,2	67,9	63,2
Szabolcs-Szatmár-Bereg	62,3	55,5	53,8	53,6	54,5	53,5
Bács-Kiskun	81	69,4	65,9	67,9	66,4	63,8
Békés	79,7	67,6	59,1	59,1	56,2	55,3
Csongrád	95,3	83,6	72,7	74,1	74,6	73,1
Ország összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

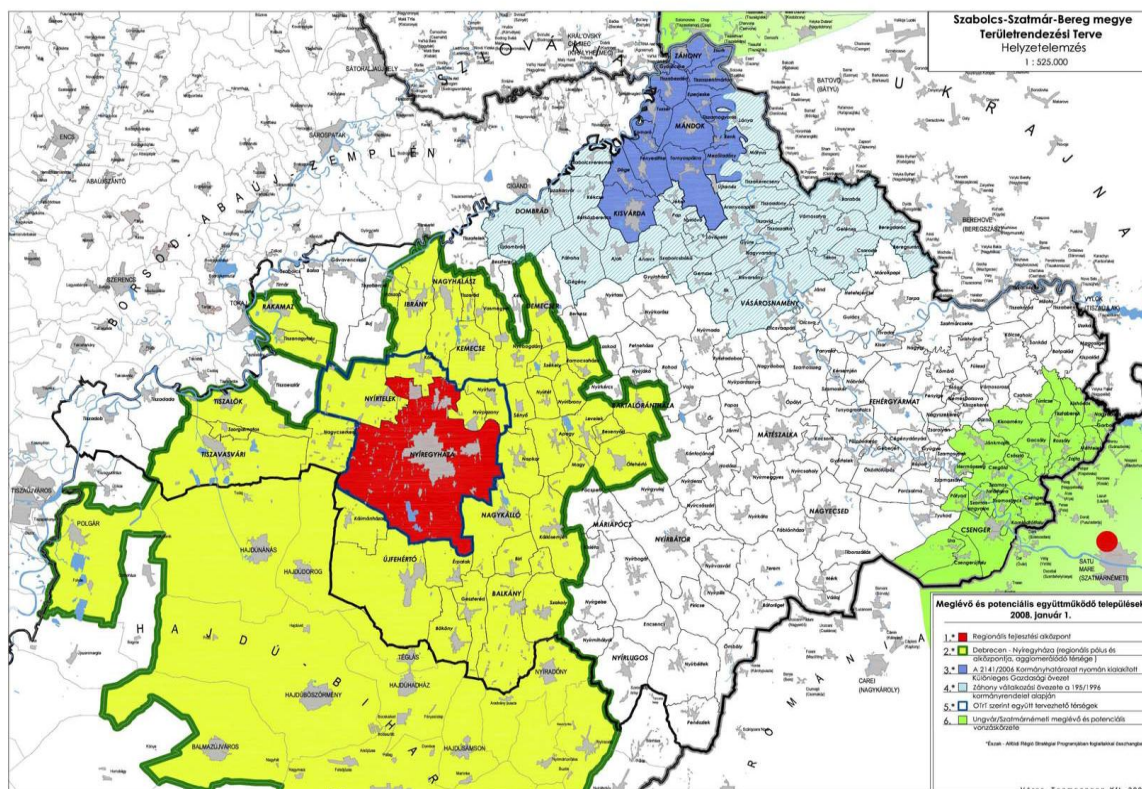
3.1.10 Településhálózati adottságok

67. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településkategóriái a lakosságszám szerint, 2010

Településkategória	Lakosságszám szerinti kategória	Településszám	Aránya
Apró falvak	-499	34	14,85%
Kisfalvak	500-999	62	27,07%
Középfalvak, kisvárosok	1000-4999	117	51,09%
Nagyfalvak, törpevárosok	5000-9999	9	3,93%
Kisvárosok	10 000-19 999	6	2,62%
Középvárosok	20 000-49 999	0	0,00%
Nagyvárosok	50 000-	1	0,44%
Összesen		229	100,00%

Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

82. ábra: Együttműködő települések (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve)



Záhony és térsége

Záhony jelentőségét egyedülálló közlekedési földrajzi fekvésének, valamint a vasutak nyomtávkülönbségének köszönheti, ugyanis, itt találkoznak a „széles” (1.524 mm, egykori szovjet) és a „normál” (1.435 mm, európai) nyomtávolságú vasutak. Bár fénykorában, a 80-as évek közepén a záhonyi átrakókörszet még több mint 16 millió tonna kapacitású szárazföldi kikötőként működött, jelenleg ennek csak közel 40%-ára van kereslet, miközben közúton is mintegy 4 millió tonna forgalom bonyolódik. Jelenleg évente 120-130 ezer kamion lépi át a határt Záhonymál. Mivel a környező települések ipari-logisztikai tevékenysége teljes egészében az átrakókörszetre települt, a lakosság a szállításhoz kapcsolódó tevékenységekből tartotta fenn magát. A raktározás-szállítás szektor a térségben a legnagyobb foglalkoztató és jelenleg egyben a legfontosabb gazdasági ág is, a logisztika, az összes foglalkoztatott közel 30%-ának ad munkát. Az iparban foglalkoztatottak aránya jelentősen elmarad nemcsak az országotól, hanem a megyeitől is, ez azt mutatja, hogy a térségben kevés a feldolgozó ipar, a logisztikához kötődő egyéb gazdasági tevékenység és a szállításon túl a hozzáadott érték. A tercier szektorban, mind a kereskedelem-javító szolgáltatásokban, mind a pénzügyekben, az ingatlanüzletben és gazdasági szolgáltatásokban magas a foglalkoztatottak aránya. A vállalkozások térbeli elhelyezkedését vizsgálva megállapítható, hogy a gazdasági övezet három városában (Kisvárdán, Záhonyban, Mándokon) és Fényeslitkén működik a legtöbb vállalkozás.

A térség tranzit lehetőségeit és infrastruktúráját kiaknázva a jövőbeli fejlődés katalizátora lehet a kialakítás alatt álló „ipari park–logisztikai központ–vámszabadterület” hármas egység, mely egyaránt nyújt megfelelő alapot a betelepülő termelő beruházásoknak, és az azok igényeit kielégítő szolgáltatásoknak. A térség különösen azoknak a cégeknek nyújt komparatív előnyöket, amelyek valamilyen értéknövelő munkát (szortírozás, feldolgozás) végeznek a bejövő nyersanyagokon, ömlesztett árukon; illetve az itt termelt, vagy végső formára alakított termékeiket a FÁK országok piacain értékesítik. A termelő beruházások mellett természetesen szerepet kapnak a jövőben a különböző szállítmányozási, logisztikai szolgáltatások is. Záhony és térségének legfontosabb külföldi tőkével rendelkező vállalkozásai a következők:

- Resilux Hungária Csomagolótechnikai Kft. (Tuzsér) A belga tulajdonú cég elsősorban csomagoló anyagok gyártásával, PET palackok és előformák készítésével foglalkozik.
- General Electric Hungary Kft (Kisvárdán) A GE Kft. a 2010. évben Magyarország legnagyobb gépipari cége, negyedik legnagyobb exportőre, hetedik legnagyobb foglalkoztatója és negyedik legnagyobb árbevételű cége volt, Kisvárdai üzeme profilja a fényforrások gyártása.
- Agrochimtranspack Műtrágya és Vegyianyag Kereskedelmi Kft. (Tuzsér) Az orosz-magyar vegyesvállalat fő tevékenysége műtrágya tárolása és átsomagolása.
- Vakert Logisztik Kft. (Tuzsér) Az orosz tulajdonú cég fő tevékenysége autószállítás és raktározás.

A Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. és a MÁV Magyar Államvasutak Zrt. kezdeményezésére 2007-2011 között több jelentős **közlekedési és logisztikai fejlesztés** valósult meg a vállalkozási övezetben, amelyet az alábbi táblázat tartalmaz.

Záhony és térsége vállalkozási övezetben megvalósuló logisztikai és közlekedésfejlesztési beruházások 2007-2011 között

Pályázó neve	Egységes cél	Projekt célja	Költségigény eFt	Támogatás eFt
Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	A záhonyi térség komplex logisztikai fejlesztésének kivitelezése (közúti és vasúti fejlesztések)	Záhony térségben a vasúti infrastruktúra fejlesztése, az áru fuvarozási határátmenetet biztosító széles és normál nyomtávú gerinc-, az áru fuvarozási és logisztikai kapacitásokat kiszolgáló vontatógágy hálózat ütemes felújítása	19 374 000	19 374 000
Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	A záhonyi térség komplex logisztikai fejlesztésének kivitelezése (közúti és vasúti fejlesztések)	Záhony térség belső közúti infrastruktúrájának az ipari és logisztikai befektetésekkel összehangolt fejlesztése	6 866 000	6 866 000
MÁV-Magyar Államvasutak ZRT.	A záhonyi térség komplex logisztikai fejlesztése	Záhony térségben a vasúti infrastruktúra fejlesztése A) áru fuvarozási határátmenetet biztosító széles és normál nyomtávú gerinchálózat fejlesztése B) az áru fuvarozási és logisztikai kapacitásokat kiszolgáló vontatógágy hálózat felújítás előkészítése	738 667	738 667
Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.	A záhonyi térség komplex logisztikai fejlesztése	Záhony térség belső közúti infrastruktúrájának az ipari és logisztikai befektetésekkel összehangolt fejlesztése	300 000	300 000

Forrás: TEIR, Támogatási alrendszer

3.2 Ábrák, táblázatok jegyzéke

Ábrák

1. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) megoszlása régióként, 2010	6
2. ábra: Egy főre jutó GDP az EU27 átlagának százalékában, PPS, 2007–2010.....	7
3. ábra: Egy főre jutó GDP az országos átlag százalékában, PPS	7
4. ábra: Belvíz által érintett települések, 2010	16
5. ábra: Magyarország aszályossági térképe.....	18
6. ábra: Egy főre jutó GDP (PPS), 2009	21
7. ábra: Bruttó hozzáadott érték a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2009	22
8. ábra Regisztrált vállalkozások Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben, 2010	23
9. ábra: Regisztrált és működő gazdasági szervezetek és vállalkozások száma jogi forma szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2005-2010).....	23
10. ábra: Működő vállalkozások ezer lakosra kistérségenként, 2009.....	24
11. ábra: Működő vállalkozások száma településenként (2009)	25
12. ábra: Az ipari termelés volumenindexe (telephely szerinti adatok) (2001–2011).....	29
13. ábra: Működő társas vállalkozások száma a feldolgozóiparban településenként (2009).....	29
14. ábra: Termelés és termelékenység Szabolcs-Szatmár-Bereg megye feldolgozóipari ágazataiban, 2010.....	30
15. ábra: Az alkalmazásban állók létszámának megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2010, %.....	31
16. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei, július 31. (2000–2011).....	33
17. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2000–2011)	34
18. ábra: Átlagos tartózkodási idő a megyében	34
19. ábra: Import és export Magyarországon (2006-2011, millió Ft).....	35
20. ábra: Feldolgozóipari értékesítés ágazat szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2010.....	36
21. ábra: A külföldi érdekeltségű vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerint, 2009	37
22. ábra: Ipari parkok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.....	38
23. ábra: K+F ráfordítás és internet elérés, 2010.....	40
24. ábra: Az elméleti kistérségtípusok elhelyezkedése	41
25. ábra: Állandó és lakónépesség számának alakulása 1990-2010 között.....	45
26. ábra: Természetes szaporodás/fogyás mértéke Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településein (ezrelék) 2010.....	46
27. ábra: Oda- és elvándorlások számának alakulása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 1990-2010 között	46
28. ábra: Öregedési mutató (százalék), 2011	47
29. ábra: Eltartottsági ráta Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben (%), 2010.....	48

30. ábra: Foglalkoztatottsági- és munkanélküliségi ráta alakulása idősoros formában (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye).....	49
31. ábra: Munkanélküliségi ráta területi koncentrációja Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2011.....	49
32. ábra: Egy lakosra jutó nettó jövedelem kistérségenként (Ft) 2010	51
33. ábra: Közműháló nagysága Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településein, 2010	59
34. ábra: Tízezer lakosra jutó háziorvosok és házi gyermekorvosok száma, 2010	64
35. ábra: Működő kórházi ágyak számának időbeli változása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	65
36. ábra: Felsőoktatási kutatóhelyek száma Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2011.....	67
37. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településeinek népsűrűsége, 2010.....	73
38. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségi társulásai	75
39. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásai.....	76
40. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfelhasználása	78
41. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg területének tájkaszter szerinti tagolása	115
42. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye védett természeti területei.....	116
43. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye természeti környezete.....	117
44. ábra: Az évi 24 órás nagycsapadékok éven belüli százalékos eloszlása	120
45. ábra: A legnagyobb tiszai vízállások éven belüli eloszlása	120
46. ábra: Kármentesítés Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.....	125
47. ábra: Egy főre jutó bruttó hazai termék az EU-27 átlagának százalékában PPS alapján NUTS 3 szinten	131
48. ábra: Az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP), a bruttó hozzáadott érték megoszlása főbb nemzetgazdasági áganként, 2009	132
49. ábra: Regisztrált őstermelők száma településenként, 2010 (megye összesen 59 684 fő).....	133
50. ábra: Ezer lakosra jutó regisztrált őstermelők száma településenként, 2010	133
51. ábra: Földterület művelési ágak szerint, 2011. május 31, %	134
52. ábra: Szántóterületek aranykorona értéke	134
53. ábra: Szántóterületek aránya.....	135
54. ábra: A feldolgozóiparban alkalmazásban állók száma ágazat szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2010 (telephely szerint megfigyelt adatok).....	136
55. ábra: A működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ág szerint, 2010, %.....	136
56. ábra: Beruházások gazdálkodási forma szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2006-2010, millió Ft).....	139
57. ábra: Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma és a külföldi tőke aránya, 2010 ...	140
58. ábra: Az alkalmazásban állók számának időbeli alakulása a szolgáltatások területén Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében [fő].....	140
59. ábra: Vendégek száma Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	141
60. ábra: Vendégéjszakák száma.....	141

61. ábra: Vendégek számának alakulása tájegységenként.....	142
62. ábra: A vendégéjszakák számának alakulása a megye településein	143
63. ábra: Kutatóhelyek száma Magyarország megyéiben (Budapest nélkül), 2011	152
64. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye állandó népességének alakulása 1870-2001 között.....	156
65. ábra: Élveszületések és halálozások számának alakulása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 1990-2010 között	158
66. ábra: Foglalkoztatottsági- és munkanélküliségi ráta alakulása idősoros formában (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye).....	161
67. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben a megyeszékhelyig (km) 2011	171
68. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben a régióközpontig (km) 2011	171
69. ábra: Idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben Budapestig (km) 2011	172
70. ábra: Betegforgalom (1000 lakosra jutó háziorvosi ellátásban megjelentek és meglátogatottak száma) (fő)	175
71. ábra: 1000 lakosra jutó háziorvosi ellátásban megjelentek és meglátogatottak száma (fő) Magyarország megyéiben	175
72. ábra: 100 óvodai férőhelyre jutó beírt gyermek, 2010	177
73. ábra: A számítógéppel ellátott szakközépiskolai feladatellátási helyek aránya, 2010	178
74. ábra: A lakásállomány változása megyénként 2001. február 1. és 2011. október 1. között.....	188
75. ábra: A lakásállomány megoszlása alapterület szerint, 2011	189
76. ábra: A 2000-2010 között épült lakások a 2010. évi lakásállomány %-ában	190
77. ábra: A lakásállomány változása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, db	191
78. ábra: Közműolló Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, %.....	191
79. ábra: Közműolló Magyarország megyéiben, %.....	192
80. ábra: Hazai területfejlesztési források működési ciklusai	195
81. ábra: Magyarországot érintő Európai Területi Együttműködési Programok.....	195
82. ábra: Együttműködő települések (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve).....	205

Táblázatok

1. tábla: Műemléki értékek eredeti rendeltetésük szerint	19
2. tábla: Az egy főre jutó bruttó hazai termék.....	22
3. tábla: A működő vállalkozások száma létszám-kategória szerint, 2009	25
4. tábla: Az infokommunikációs eszközöket használó, 10-nél több főt foglalkoztató vállalkozások aránya, 2010, %.....	26
5. tábla: Kutatóhelyek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, 2011.....	40
6. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei LEADER HACS szervezetek	44
7. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fontosabb vasúti kapcsolatai	53
8. tábla: Szektoronkénti energiafelhasználás volumene Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (TJ), 2007.....	60
9. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségi társulásai.....	74
10. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásainak népessége és településeinek száma.....	75
11. tábla: Természetvédelmi területek	118
12. tábla: Szennyezett területek számbavétele – FAVI-KÁRINFO adatok.....	121
13. tábla: A Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség levegőtisztaság-védelmi szempontból 10 legnagyobb kibocsátója légszennyező komponensenként az illetékességi területen belül	126
14. tábla: Műemlékek koncentrációja Magyarországon, 2009.....	128
15. tábla: Műemlékek koncentrációja Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben, 2009	128
16. tábla: Régészeti lelőhelyek koncentrációja Magyarországon, 2009	129
17. tábla: Régészeti lelőhelyek koncentrációja Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben, 2009.....	129
18. tábla: Nemzeti és történelmi emlékhelyek Magyarországon	130
19. tábla Működő egyéni és társas vállalkozások adatai kistérségenként, nemzetgazdasági áganként (2009).....	137
20. tábla: Külföldi érdekeltségű vállalkozások, 2009	139
21. tábla: Szállások száma, kapacitása a megyében.....	142
22. tábla: Magyarország megyéinek idegenforgalmi teljesítménymutatói az ágazat gazdaság hatásai alapján	144
23. tábla: Idegenforgalmi beruházások Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2007-2011 között.....	147
24. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei ipari parkok részletes bemutatása	149
25. tábla: A települések könyvtári szolgáltatásának adatai	153
26. tábla: A színház és mozi látogatás adatsorai	153
27. tábla: A muzeális intézmények adatsorai megyei bontásban	154
28. tábla: Rendszeresen megszervezésre kerülő rendezvények Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.....	154
29. tábla: Értéket képviselő helyi termékek Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében	155

30. tábla: Regisztrált nonprofit szervezetek megyei összehasonlító adatai, 2010	156
31. tábla: Állandó népesség számának alakulása (fő, %)	157
32. tábla: Élveszületések, halálozások adatai, 2010	157
33. tábla: Oda- és elvándorlás adatai, 2010	158
34. tábla: Népmozgalomi adatok (ezer fő)	159
35. tábla: Az öregedési index és eltartottsági mutatók összefoglaló megyei bontású adatsora.....	159
36. tábla: Magyarország megyéinek korösszetétele, 2010	160
37. tábla: Foglalkoztatottság főbb mutatóit összefoglaló megyei adatok, 2010 (az adatok a 15-64 éves népességre vonatkoznak)	161
38. tábla: Foglalkoztatási adatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (fő), 2012. I. félév ..	161
39. tábla: Iskolázottsági adatok megyei bontásban.....	162
40. tábla: Összes adófizető (darab) idősorban, megyei bontásban.....	163
41. tábla: Összes belföldi jövedelem idősoros adatai megyei összehasonlításban	164
42. tábla: A kisebbségek aránya megyei bontásban, százalékos megoszlásban (2001. évi népszámlálási adatok alapján).....	165
43. tábla: Közlekedési infrastruktúra kiépítettségét és minőségét reprezentáló adatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben, 2010	166
44. tábla: A megyét érintő meglévő és tervezett nemzetközi és térségi jelentőségű utak ...	167
45. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legnagyobb közlekedésfejlesztési beruházásai 2007-2011 között.....	167
46. tábla: A kistérségi központok elérhetősége	169
47. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeinek közműollója, 2010.....	170
48. tábla: Közcsatornán elvezetett szennyvíz mennyiségi és minőségi adatai (millió m³), 2010	170
49. tábla: A közműolló alakulása Magyarországon 1990-2011 (%).....	173
50. tábla: Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (tonna).....	174
51. tábla: Szelektív hulladékgyűjtés adatai Magyarország megyéiben, 2010	174
52. tábla: Alap- és nappali ellátás, 2010	176
53. tábla: Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonok, 2010	176
54. tábla: A helyi önkormányzatok tulajdonában lévő, nem lakás célú épületek funkció szerint, 2010	179
55. tábla: Oktatási-nevelési, egészségügyi és szociális intézmények fejlesztésére elnyert támogatások (ÉAOP).....	180
56. tábla: Önkormányzati intézményfenntartói társulások, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, 2008.....	181
57. tábla: Lakások víz és szennyvíz közművekkel való ellátottsága (december 31.).....	188
58. tábla: Államilag támogatott beruházások volumene Magyarország megyéiben a jóváhagyott költségigény alapján (mFt) 2002–2010 között.....	196
59. tábla: Államilag támogatott beruházások volumene Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kistérségeiben a jóváhagyott költségigény alapján (mFt) 2002–2010 között	196

60. tábla: Hazai decentralizált források célélőirányzatainak megoszlása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2000-2009 között.....	197
61. tábla: Hazai decentralizált területfejlesztési források koncentrációjának megoszlása idő és cél szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2000-2009 között	198
62. tábla: Nemzeti Fejlesztési Terv támogatásainak cél és terület szerinti megoszlása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (mFt)	199
63. tábla: Új Magyarország Fejlesztési Terv támogatásainak cél és terület szerinti megoszlása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (mFt) 2007-2011 között	199
64. tábla: Új Széchenyi Terv Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei eredményei.....	200
65. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 50 legnagyobb fejlesztési beruházása 2007-2011 között	201
66. tábla: Az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) az országos átlag százalékában, 1995–2008.....	204
67. tábla: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településkategóriái a lakosságszám szerint, 2010	205

3.3 Irodalomjegyzék

1. 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól
2. Baranyi Béla (2004): A határmentiség dimenziói. Magyarország és keleti államhatárai. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó
3. Baranyi Béla, Süli-Zakar István (1998): Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ipara. – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye monográfiája 2. Társadalom és gazdaság. Szerk.: Frisnyák S. Nyíregyháza, 175–279. o.
4. Baranyi Béla: A perifériaképződés területi aspektusai Magyarországon. – Területfejlesztés, agrárium és regionalitás Magyarországon. Szerk.: Baranyi B., Nagy J. Debrecen, MTA Regionális Kutatások Központja, DE Agrártudományi Centrum. 2006. pp. 33–48.
5. Barta Györgyi (2002): A magyar ipar területi folyamatai 1945-2000, Dialóg Campus kiadó, Budapest-Pécs
6. Beluszky Pál (1988): Az „Alföld-szindróma” eredete (vázlat) – Tér és Társadalom. 4. 3–28. o.
7. Beluszky Pál (2001): A Nagyalföld történeti földrajza. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó
8. Beluszky Pál (2006): A magyar városhálózat funkcionális versenyképessége, Horváth Gyula (szerk.) Régiók és települések versenyképessége, Nemzeti Kutatási-fejlesztési Programok, Pécs, pp. 236-294.
9. Bujdosó Zoltán (2010): A területfejlesztési támogatási források hazai rendszere, Süli-Zakar István (szerk.) A terület és településfejlesztés alapjai II., Dialóg Campus kiadó, Budapest-Pécs, pp. 354-367
10. Cserenyák László (szerk.) (1993): Szabolcs-Szatmár-Bereg megye monográfiája. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat
11. Deák Attila (2012): A régió- és településmarketing, mint területfejlesztési eszköz a perifériális térségek fejlesztésében – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esettanulmánya, kézirat (megjelenés alatt)
12. Deák Attila (2012): A városhálózat megújulása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a rendszerváltást követően, Agrártudományi Közlemények, 2012/46, 21-27. o.
13. Eke Pálné Zamárdi Ilona (1998): Szabolcs-Szatmár-Bereg megye települései, Dr. Frisnyák Sándor (szerk.) Szabolcs-Szatmár-Bereg megye monográfiája II. kötet, Társadalom és gazdaság, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat és Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Pedagógiai Intézet és Továbbképző Központ, Nyíregyháza, pp. 79-149.
14. Iránymutatás a megyei önkormányzatok és a regionális fejlesztési ügynökségek számára a készülő megyei helyzetfeltáró munkához, 2012
15. Kőszegfalvi György (2004) Magyarország településrendszere – Történeti vázlat településrendszerünkről. Alexandra Kiadó
16. Központi Statisztikai Hivatal évkönyvek, adatok, 2012 – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye statisztikai évkönyve 2010, Területi statisztikai évkönyv 2010, <http://www.ksh.hu>
17. Lengyel Imre, Rechnitzer János (2004) Regionális Gazdaságtan. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó

18. Lukovics Miklós – Kovács Péter: A magyar kistérségek versenyképessége, Területi Statisztika 2011/1.
19. Lukovics Miklós – Kovács Péter: Eljárás a területi versenyképesség mérésére, Területi Statisztika 2008/3.
20. Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium (2009): A hazai területfejlesztési támogatási rendszer átfogó értékelés (1996-2008)
21. Némethné Tóth Katalin: Aszály problémák a Felső-Tisza-vidéken, a jelenleg alkalmazott elhárítási módszerek és a fejlesztési lehetőségek alternatívái. Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság. Magyar Hidrológiai Társaság XXX. Országos Vándorgyűlés, Kaposvár, 2012. július 4-6.
http://hidrologia.hu/vandorgyules/30/dolgozatok/nemethne_toth_katalin.html
22. Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) adatok, <https://teir.vati.hu/>
23. Rechnitzer János, Smahó Mónika (2011): Területi politika, Akadémiai kiadó, Budapest
24. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Fejlesztési Konceptiója, Stratégiai és Operatív Programja, 2006 – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye komplex társadalmi-gazdasági helyzetelemzése, 2006
25. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdaságfejlesztési és szerkezetátalakítási stratégiai programja, 2003 (Készítette: MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda)
26. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területrendezési Terve, 2009 (Helyzetelemzés I., II., Program), Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat (Készítette: Város-Teampannon Kft.)
27. Szakmai háttéranyag a megyék hazai és nemzetközi pozicionálásához, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal, 2012
28. Társadalmi folyamatok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a 2005. évi mikrocenzus tükrében, KSH
29. Útmutatás a megyei helyzetértékelések elkészítéséhez, 2012
30. Útmutató a megyei önkormányzatok számára a megyei területfejlesztési koncepciók kidolgozásához, valamint az Országos Területfejlesztési Konceptió kidolgozásában való közreműködéshez, 2012, Nemzetgazdasági Minisztérium, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal